

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning 2017

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte denne fællesudgivelse.

Det er imidlertid Rigsombuddets indtryk, at der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - kan være behov for en omfattende, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombuddet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold svarende til denne 2017-udgave.

Det er Rigsombuddets håb, at årsberetningen kan fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold. Årsberetningen kan endvidere ses på Rigsombuddets hjemmeside www.rigsombudsmanden.fo.

Uden bistand fra en lang række offentlige og private institutioner på Færøerne og i Danmark ville det ikke være muligt at udgive de årlige beretninger med ajourførte og relevante oplysninger. Rigsombuddet takker alle, der igen i år har stillet sig velvilligt til rådighed og bidraget med oplysninger til beretningen.

Redaktionen er afsluttet primo november 2017.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Lene Moyell Johansen

FORORD	1
INDHOLDSFORTEGNELSE	2
BILAGSFORTEGNELSE	8
1. LAND OG NATUR; BEFOLKNING OG HISTORIE	9
1.1 LAND OG NATUR	9
1.2 BEFOLKNING.....	10
1.3 HISTORIE.....	11
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	13
2.1 STATSRETlige OG UDENRIGSPOLITISKE FORHOLD	13
<i>Forholdet til udlandet</i>	15
2.2 FÆRØERNES LAGTING	19
<i>Lagtingets sekretariat</i>	21
2.3 DE POLITISKE PARTIER	21
<i>Fólkaflokkurin (Folkeflokken)</i>	21
<i>Sambandsflokkurin (Sambandspartiet)</i>	22
<i>Javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet)</i>	22
<i>Sjálvstýri (Selvstyre)</i>	24
<i>Tjóðveldi (Republikanerne)</i>	24
<i>Framsókn (Fremdrift)</i>	26
<i>Miðflokkurin (Centerpartiet)</i>	26
2.4 FOLKETINGSVALG	27
<i>Folketingsmedlemmer</i>	27
2.5 FÆRØERNES LANDSSTYRE	28
2.6 ADMINISTRATION	29
2.7 INTERNATIONALE ORGANISATIONER MED HOVEDKONTOR PÅ FÆRØERNE	32
2.8 INSTITUTIONER UNDER STATEN	33
<i>Rigsombuddet</i>	33
<i>Arktisk Kommando</i>	33
<i>Søfartsstyrelsen</i>	34
<i>Øvrige statslige institutioner</i>	34
2.9 KOMMUNALE FORHOLD.....	34
<i>Antal kommuner</i>	35
<i>Valg til kommunestyret</i>	35
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	36
<i>Kommunale opgaver</i>	37
<i>Aldreområdet til kommunerne</i>	38
3. FISKERI OG FISKEINDUSTRI	39

<i>Indledning</i>	39
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler</i>	41
<i>Færøske skibes fangster</i>	47
<i>Fangster ved Færøerne</i>	50
<i>Fangsttryk og fangstregulering</i>	51
<i>Fiskeriordninger i færøsk farvand</i>	53
<i>Fiskerireform</i>	55
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste</i>	58
<i>Fiskeristøtte</i>	58
<i>Finansiering af fiskefartøjer</i>	60
<i>Fiskernes aflønning</i>	61
<i>Fiskepriser</i>	62
<i>Fiskerflådens driftsresultater</i>	63
<i>Fiskeindustri</i>	65
4. ARBEJDSMARKED OG ERHVERV	67
<i>Indledning</i>	67
4.1 BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD.....	67
4.2 ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	69
<i>Arbejdsløshedsforsikring</i>	70
<i>Barselsordningen</i>	72
<i>Arbejdsmarkedspension</i>	73
<i>Andre generelle arbejdsmarkedsordninger</i>	74
<i>Det private arbejdsmarked</i>	75
<i>Overenskomster - det private arbejdsmarked</i>	76
<i>Det offentlige arbejdsmarked</i>	77
<i>Overenskomster - det offentlige arbejdsmarked</i>	78
4.3 ERHVERVSLIV	79
<i>Ejerformer</i>	79
4.4 OPDRÆTSVIRKSOMHED	80
<i>Offentligt tilsyn fiskeindustri og fødevarerområdet</i>	82
4.5 GRINDEFANGST M.V.	83
4.6 LANDBRUG.....	85
<i>Produktion af landbrugsvarer</i>	85
<i>Offentlig støtte</i>	86
<i>Offentligt tilsyn m.v - fødevarer, miljø og lakseopdræt</i>	86
4.7 OLIEFETERFORSKNING	86
1. <i>udbudsrunde</i>	87
2. <i>udbudsrunde</i>	90
3. <i>udbudsrunde</i>	91
<i>Nyere aktivitet og 4. udbudsrunde</i>	91
<i>Færøske olieselskaber</i>	93
<i>Afledte aktiviteter</i>	94

4.8 FINANSIERINGSVIRKSOMHED.....	95
<i>Penge- og valutaforhold</i>	95
<i>Penge- og kapitalmarkedet</i>	95
<i>Pengeinstitutter m.v.</i>	96
<i>Pengeinstitutternes resultater</i>	97
<i>Pengeinstitutternes udlån</i>	98
<i>Bankpakke I,II,III og IV</i>	100
<i>Privatisering og børsnotering af færøske banker</i>	100
<i>Obligationsudstedende institutter</i>	101
<i>Kapitalforvaltende institutioner</i>	101
<i>Offentlige udlånsinstitutioner</i>	102
<i>Færøernes Landsbank</i>	105
4.9 FORSIKRINGSVIRKSOMHED.....	107
5. ØKONOMI.....	110
5.1 AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD.....	110
5.2 NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE.....	111
5.3 UDENRIGSHANDEL, BETALINGSBALANCE OG UDLANDSGÆLD.....	113
<i>Færøernes handels- og valutapolitiske stilling</i>	113
<i>Færøerne og europæisk integration</i>	114
<i>Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne</i>	115
<i>Høviksaftalen</i>	118
<i>Andre handelsaftaler</i>	118
<i>Færøerne og EFTA</i>	119
<i>Eksport</i>	119
<i>Import</i>	122
<i>Handelsbalancen</i>	124
<i>Betalingsbalancen</i>	125
<i>Udlandsgælden</i>	126
5.4 PRISUDVIKLINGEN.....	127
6. OFFENTLIGE FINANSER.....	129
6.1 STATENS UDGIFTER PÅ FÆRØERNE.....	129
<i>Bloktilskuddet</i>	129
<i>Statens drifts- og anlægsudgifter</i>	131
<i>Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier</i>	131
6.2 LANDSKASSENS ØKONOMI.....	132
6.3 FÆRØSKE UDLÅNSFONDE.....	134
6.4 KOMMUNERNES ØKONOMI.....	134
6.5 DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI.....	135
<i>Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret</i>	135
7. SKATTER OG AFGIFTER.....	137

7.1 DIREKTE SKATTER	137
<i>Personbeskatning</i>	137
<i>Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster</i>	140
<i>Selskabsbeskatningen</i>	141
<i>Kapitalvindingsskattereformen 2001</i>	143
<i>Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser mv</i>	143
<i>Gevinst og tab af obligationer mv</i>	144
<i>Udbytte</i>	144
<i>Renteindtægter og -udgifter</i>	145
<i>Erhvervsmæssig virksomhed</i>	145
7.2 INDIREKTE SKATTER	145
<i>Merværdiafgift (MVG)</i>	145
<i>Fremstillingsafgifter</i>	145
<i>Lønsumsafgift</i>	146
<i>Vejskat (vægtafgift)</i>	146
<i>Registreringsafgift (motorkøretøjer)</i>	146
<i>Arveafgift</i>	146
<i>Olieafgift</i>	146
<i>Rejseafgift</i>	147
<i>Afgift på fiskeressourcer</i>	147
<i>Afgift på fiskeopdrætserhvervet</i>	147
7.3 OPKRÆVEDE SKATTER OG AFGIFTER	148
8. INFRASTRUKTUR OG TURISME.....	149
8.1 VEJNETTET OG MOTORKØRETØJER	149
<i>Vejnettet</i>	149
<i>Motorkøretøjer</i>	150
8.2 HAVNE, SKIBSFLÅDEN OG SKIBSTRANSPORT	151
<i>Havne</i>	151
<i>Skibsflåden</i>	151
<i>Skibstransport</i>	152
8.3 LUFTFART	153
8.4 TURISME	156
8.5 POSTVÆSEN	158
8.6 RADIO- OG TELEKOMMUNIKATION	159
<i>Telekommunikationsloven</i>	159
<i>Liberalisering af markedet</i>	159
<i>Transmissionsvirksomhed mv</i>	160
<i>Telekommunikationstjenester</i>	160
<i>Færøernes forbindelse med udlandet</i>	162
8.7 EL-FORSYNING	163
9. SOCIALE FORHOLD	165

<i>Forvaltning mv.</i>	165
<i>Børneværn</i>	166
9.1 SOCIALE YDELSER	166
<i>Adoption</i>	166
<i>Børnetilskud</i>	166
<i>Barselsorlov og dagpenge i forbindelse med fødsel</i>	167
<i>Støtte til underholdsbidrag</i>	167
<i>Arbejdsløshed</i>	167
<i>Dagpenge ved sygdom og ulykke</i>	167
<i>Sygeforsikring</i>	168
<i>Førtidspension</i>	168
<i>Folkepension</i>	169
<i>Efterladtepension</i>	171
<i>Øvrige pensionsydelse</i>	171
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	171
<i>Forsorgshjælp</i>	171
<i>Arbejdsmarkedstilknytning og uddannelse</i>	172
<i>Sociale udgifter</i>	172
9.2 INSTITUTIONER OG SERVICE	172
<i>Daginstitutioner</i>	172
<i>Døgninstitutioner for børn og unge</i>	172
<i>Institutioner under særfor sorgen</i>	173
<i>Støtteordninger til handicappede</i>	173
<i>Bosteder og plejehjem for ældre</i>	174
<i>Hjemmehjælp og ældrepleje</i>	175
<i>Institutionsophold i Danmark</i>	175
10. SUNDHEDSVÆSEN	176
10.1 DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	176
<i>Kommunelægeordningen</i>	176
<i>Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge</i>	176
<i>Tandlægeordningen</i>	177
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen</i>	177
<i>Apotekervæsenet</i>	177
10.2 SYGEHUSVÆSENET	178
<i>Sygehusenes administration</i>	179
<i>Færøske patienters behandling udenfor Færøerne</i>	179
<i>Jordemodervæsenet</i>	180
10.3 LANDSLÆGEN	180
11. UNDERVISNINGSVÆSEN OG FORSKNING	181
<i>Indledning</i>	181
<i>Særanliggender og fællesanliggender</i>	181

11.1 GRUNDUDDANNELSER M.V.....	181
<i>Folkeskolen</i>	181
<i>Friskoler og førskole</i>	183
<i>Specialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	183
<i>Pædagogisk psykologisk rådgivning/specialundervisning i folkeskolen</i>	183
11.2 UNGDOMSUDDANNELSER.....	184
<i>Almene gymnasie- og HF-uddannelser</i>	184
<i>Basisuddannelser</i>	185
<i>Lærlingeuddannelser</i>	186
<i>Teknisk gymnasiale uddannelser</i>	187
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	187
<i>Andre gymnasiale uddannelser</i>	187
<i>Andre uddannelser/kurser</i>	187
11.3 VIDEREGÅENDE UDDANNELSER	188
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)</i>	188
<i>Vinnuháskúlin (Maskinmesterskolen, Sømandsskolen og Brandskolen)</i>	191
<i>Sjónam - Klaksvík Navigationssskole</i>	191
11.4 ANDEN UNDERVISNING	192
11.5 UDDANNELSESSTØTTE	192
11.6 FORSKNING	192
12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	195
12.1 FÆRØERNES RETSVÆSEN	195
12.2 FÆRØERNES POLITIVÆSEN	196
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	196
<i>Personaleforhold</i>	197
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	197
<i>Politiets regelgrundlag</i>	198
12.3 RIGSOMBUDSMANDEN PÅ FÆRØERNE (FÆRØERNES OVERØVRIGHED)	198
<i>Forældremyndighed og samvær</i>	198
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab</i>	199
<i>Børnebidrag</i>	199
<i>Adoption</i>	200
<i>Værgemål</i>	201
<i>Ægtepagter</i>	202
<i>Navnesager</i>	202
<i>Fri proces</i>	202
<i>Indfødsret (Statsborgerskab)</i>	203
13. KIRKELIV	204
13.1 FOLKEKIRKEN	204
13.2 ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN	206
13.3 KRISTNE TROSSAMFUND OG ANDRE TROSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN	206

14. KULTURELLE FORHOLD	207
<i>Radio og TV (Kringvarp Føroya)</i>	207
<i>Aviser</i>	208
<i>Bogudgivelser</i>	208
<i>Færøsk litteratur</i>	208
<i>Kunstnerrådet - LISA</i>	210
<i>Arkiv-, biblioteks- og museumsvæsen</i>	211
<i>Nordens Hus</i>	212
<i>Teatervirksomhed - Tjóðpallur Føroya</i>	213
<i>Amatørteatervirksomhed</i>	214
<i>Musikliv</i>	214
<i>Billedkunst</i>	215
<i>Idræt</i>	218
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	219
BILAG	221
Bilag 1.1 Befolkningsudviklingen fordelt på kommuner 2016.....	221
Bilag 2.1 Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre.....	222
Bilag 2.2 Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder.....	228
Bilag 2.3 Lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder (overtagelsesloven).....	233
Bilag 2.4 Fælles principklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.....	235
Bilag 2.5 Administrativ samarbejdsaftale mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor.....	237
Bilag 2.6 Lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.....	241
Bilag 3.1 Gennemsnitshyrer i fiskeriflåden 2012 - 2016.....	243
Bilag 3.2 Færøernes pelagiske kvoter 2016 - 2017.....	245
Bilag 4.1 Ledigheden på Færøerne januar 2010 – juli 2017.....	246
Bilag 5.1 Færøernes eksport af varer 2012 – 2016.....	247
Bilag 6.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2011 - 2016.....	248
Bilag 9.1 Landskassens udgifter til socialvæsen 2013 – 2016.....	250
Bilag 10.1 Sygehusenes kapacitet og belægning 2012 – 2016.....	251
Bilag 10.2 Sygehusenes nettoudgifter i mio. kr. 2012 – 2016.....	252
Bilag 10.3 Sygehusenes personale 2016.....	252
Bilag 12.1 Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 2012 - 2016...	253
Bilag 12.2 Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt 2012 - 2016.....	254
Bilag 12.3 Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 2012-2016.	255

1. Land og natur, befolkning og historie

1.1 Land og natur

Færøerne er beliggende i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge på 62° N bredde og 7° V længde. Koordinaterne krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for øen Streymoy's vestkyst. Nærmeste beboede område er Shetlandsøerne godt 300 km mod syd. Sejlafstanden til København er ca. 1.500 km.

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1.399 km² eller lidt større end Lolland. Den største ø er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slættaratindur, er 882 meter og ligger på øen Eysturoy. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen og den samlede kystlinie er 1.117 km.

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et tidligere vulkansk område og består af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed. Det har givet øerne en karakteristisk opbygning af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskrænter, der kaldes "hamre", medens tuf'en eroderes hurtigere og danner jævne skråninger og giver fjeldene terrasseform. Enkelte steder på øerne forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder.

Klimaet er oceanisk – mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Øerne er beliggende i Golfstrømmen, og det giver begrænset temperaturforskel mellem vinter og sommer. Gennemsnitstemperaturen i Tórshavn i koldeste og varmeste måned er henholdsvis 3,5° C og 10,5° C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigene fryser sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket varierer derfor hyppigt og forholdsvis meget. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne, men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Tåge forekommer ofte i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørsmængde er omkring 1.300 mm om året i Tórshavn eller knap det dobbelte af i Danmark.

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima. Størstedelen af landet består af græsheder og fjeldmoser, mens kun en lille del er opdyrket. Der vokser ikke skov, men i områder, der ligger i læ, og som er heget af for øernes store bestand af får,

kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove.

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet forholdsvis begrænset. Der er ca. 70.000 får på øerne. Derudover findes kvæg og heste. Ferskvandsfisk, padder, krybdyr og fritlevende landpattedyr findes ikke bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen, som er indført. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle som lunde, lomvie, alk, ride og sule.

Blandt de almindeligste fiskearter i havet omkring Færøerne er torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte. I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks. Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne. Grindehvaler, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt.

1.2 Befolkning

Færøernes befolkning udgjorde 49.841 personer pr. 31. december 2016. Heraf boede 20.875 i Tórshavn kommune og 5.014 personer i Klaksvík, som er den næststørste kommune på Færøerne, *jf. tabel 1.1*. Knap 52 pct. af befolkningen bor således i de to største kommuner, heraf alene knap 42 pct. i Tórshavn kommune, mens de resterende 23.952 indbyggere er fordelt på de øvrige 28 færøske kommuner. For en oversigt over befolkningen fordelt på alle kommuner henvises til *bilag 1.1*.

Tabel 1.1 Befolkningen pr. 31. december 2012 - 2016 fordelt på områder

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Antal personer -----				
Tórshavn.....	19.771	19.935	20.206	20.499	20.875
Øvrige Streymoy	2.783	2.822	2.815	2.834	2.861
Klaksvík	4.857	4.886	4.886	4.959	5.014
Øvrige Norðoyar	982	967	961	966	979
Eysturoy	10.652	10.571	10.776	10.944	11.063
Vágar	3.051	3.056	3.078	3.102	3.153
Sandoy	1.300	1.277	1.274	1.262	1.288
Suðuroy	4.666	4.665	4.642	4.576	4.608
I alt	48.062	48.179	48.638	49.142	49.841

Kilde: Hagstova Føroya.

Efter fald i befolkningstallet hvert år siden 2009 vendte udviklingen i 2013 med en stigning i befolkningstallet på 87 personer. Denne udvikling fortsatte med øget kraft i både 2014 og 2015. Befolkningstallet var pr. 31. december 2016 49.841 mod 49.142 året før. Det svarer til en stigning på 699 personer i 2016. I 2016 var antallet af nyfødte 675, mens 379 personer døde. Dermed var fødselsoverskuddet 296. Samtidig flyttede 1.217 personer

ud af landet, mens 1.630 flyttede til landet. Dermed var nettoindvandringen på 413 personer, *jf. bilag 1.1*, hvor befolkningsudviklingen i 2016 er vist fordelt på kommuner. Det er et markant skifte fra en nettoudvandring på op imod 300 personer i 2012 til en næsten lige så stor nettoindvandring i 2015 og en større nettoindvandring i 2016. I 2014 var der også en betydelig nettoindvandring, så samlet set har nettoindvandringen været på over 960 personer over de seneste tre år.

Befolkningstallet er fortsat med at stige i 2017 og 1. april 2017 var befolkningstallet på Færøerne for første gang nogensinde over 50.000. Pr. 1. september 2017 er befolkningstallet opgjort til 50.138 personer. Ifølge Hagstova Føroya svarer det til en stigning på 1,5 pct. siden 1. september 2016, hvilket er den største stigning i befolkningstallet siden 2001. Den store stigning i befolkningstallet kan især forklares ved, at fraflytningen i den senest opgjorte 12 måneders periode har været den mindste i 33 år og tilflytningen på det højeste niveau i løbet af de sidste ni år. Nettotilflytningen er i samme periode opgjort til 479 personer og fødselsoverskuddet er opgjort til 271. Mens man før har set den største befolkningstilvæksten i området omkring Tórshavn, kan man nu også se befolkningsvækst andre steder i landet.

1.3 Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første – angivelig i det 8. århundrede – opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Nutidens færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Alle-rede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1.000. Omkring år 1.035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark gennem mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftsamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen foregik Færøernes handel mest i Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-tallet overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold inden for riget.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Der blev derfor etableret en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, var en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt udelukket. Der blev optaget forhandlinger med den danske regering og den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne, *jf. kap. 2.1.*

2. Politiske og administrative forhold

2.1 Statsretlige og udenrigspolitiske forhold

Den færøske hjemmestyreordning blev etableret ved lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre, *jf. bilag 2.1*. I henhold til lovens § 1 er Færøerne et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. To af Folketingets medlemmer vælges på Færøerne.

Hovedformålet med at indføre hjemmestyre har været at overføre kompetence og dermed ansvar fra danske politiske myndigheder til færøske politiske myndigheder. De færøske myndigheder forvalter således de samfundsopgaver, som overtages fra staten, fastsætter de regler, der skal gælde for forvaltningen og har det økonomiske ansvar for opgavernes løsning.

Hjemmestyremyndighederne på Færøerne består af en folkevalgt forsamling – Lagtinget – og en forvaltning, landsstyret. Hjemmestyreloven indeholder i øvrigt ikke nærmere regler om disse organers ordning, men har overladt det til hjemmestyret at fastsætte bestemmelser herom.

Efter hjemmestyreloven anses den, der har dansk statsborgerret og er hjemmehørende på Færøerne, for at være færing. Valgret og valgbarhed til organer, der hører under det færøske hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er færing. I øvrigt kan der ikke i lovgivning eller forvaltning gøres forskel på færing og andre danske statsborgere.

I hjemmestyreloven anerkendes det færøske sprog som hovedsproget, men dansk skal læres godt og omhyggeligt. Dansk kan lige så vel som færøsk anvendes i offentlige forhold. Endvidere anerkendes det færøske flag.

Hjemmestyret har siden hjemmestyrets indførelse i 1948 overtaget den lovgivende og administrative myndighed på en væsentlig del af de områder, som berører den færøske borgers dagligdag.

Af sagsområder, som hjemmestyret ikke har overtaget, kan nævnes: retsvæsenet, politiet, kriminalforsorgen, udlændingeområdet, områderne vedrørende den finansielle sektor og det immaterialretlige område.

Med lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder (overtagelsesloven, *jf. bilag 2.3*), der trådte i kraft den 29. juli 2005, blev de muligheder, som de færøske myndigheder havde i medfør af hjemmestyreloven for at overtage sagsområder (hjemmestyrelovens liste A og B), udvidet.

Overtagelsesloven åbner således mulighed for, at de færøske myndigheder kan overtage samtlige sager og sagsområder, bortset fra statsforfatningen, statsborgerskab, Højesteret,

udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt valuta- og pengepolitik. Loven omfatter således også de sager og sagsområder, der er opført på liste A og B til hjemmestyrelsen, og som endnu ikke er overtaget af de færøske myndigheder. Sådanne sagsområder vil således skulle overtages i medfør af bestemmelserne i overtagelsesloven.

Det er de færøske myndigheder, der beslutter tidspunktet for overtagelse af sagsområder mv. efter overtagelsesloven. Visse sagsområder, der er opregnet i et bilag til loven (bl.a. politi, retsvæsen, udlændingeområdet), forudsætter i særlig grad forudgående forberedelser, hvorfor tidspunktet for overtagelse af disse sagsområder mv. fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

De færøske myndigheder har i henhold til overtagelsesloven overtaget følgende sagsområder: medieansvar, det civile beredskab, folkekirken og de fra folkekirken afvigende trossamfund, selskabsretten, erhvervsdrivende foreninger og fonde, årsregnskab, mål og vægt, helligdagslovgivningen, meteorologi, formueret, ophavsret og strafferetten samt lodsområdet. Overtagelse af sagsområdet udlændingeområdet og grænsekontrollen samt luftfartsområdet er under forberedelse.

I *bilag 2.2* er vist en oversigt over de sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder. Lagtinget har den 11. maj 2017 vedtaget at overtage det person-, familie- og arveretlige område med virkning fra den 29. juli 2018.

De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der er overtaget, dog begrænset af de til enhver tid bestående traktatmæssige og andre internationale rettigheder og forpligtelser. De love, der vedtages af Lagtinget og stadfæstes af lagmanden på sagsområder under de færøske myndigheder, benævnes lagtingslove.

De anliggender, som ikke i medfør af hjemmestyrelsen eller overtagelsesloven er overtaget af de færøske myndigheder, henhører under rigsmyndighederne (regering og Folketing). Det er således fortsat dansk lovgivning, der regulerer disse anliggender på Færøerne.

Hjemmestyrelsen indeholder en række høringsmekanismer og samarbejdsprocedurer, som skal sikre varetagelsen af Færøernes interesser. Efter praksis forelægges regeringens forslag til love, der omfatter eller vil kunne sættes i kraft for Færøerne, for de færøske myndigheder til udtalelse inden fremsættelsen for Folketinget. Tilsvarende høringsprocedurer gælder for administrative forskrifter.

Ifølge lov nr. 735 af 6. december 1989 om kundgørelse af love, anordninger og bekendtgørelser på Færøerne, som ændret ved lov nr. 157 af 20. februar 2013, skal de nævnte forskrifter kundgøres på Færøerne for at få gyldighed der. Kundgørelsen af disse forskrif-

ter i Lovtidende suppleres således med kundgørelse på Færøerne i landsstyrets kundgørelsestedende, Kunngerðablaðið. Kundgørelsen er siden 1. januar 2013 sket elektronisk på hjemmesiden www.kunngerdaportalur.fo

I modsætning til lovgivning, hvor kundgørelse er en forudsætning for en forskrifts ikrafttræden, har kundgørelsen i udgangspunktet ingen retlig betydning for en traktats ikrafttræden og folkeretlige gyldighed. Kundgørelse af traktater i Lovtidende C tjener forskellige principielle formål – dels officielt at kundgøre de folkeretlige traktatregler, der kan tænkes at have betydning for privates retsstilling og som administrativ forskrift, dels at sikre offentlighed om rigets folkeretlige forpligtelser, dels at gøre historisk kildemateriale alment tilgængeligt.

Relevante traktater kundgøres også på Færøerne i Kunngerðablaðið, og kundgørelsen har på samme måde som kundgørelse af traktater i Lovtidende C i udgangspunktet ingen retlig betydning for traktatens ikrafttræden for Færøerne. Kundgørelse i Kunngerðablaðið sker således ud fra de samme principielle formål, som gør sig gældende for kundgørelse af traktater i Lovtidende C.

Efter aftale med Færøernes landsstyre og i henhold til lov udbetaler staten tilskud (det såkaldte bloktilskud) til sagsområder, der er overtaget i medfør af hjemmestyrelovens § 9 (dvs. indenfor social- og sundhedsområderne).

Det årlige bloktilskud ydes som et samlet tilskud til de områder, som de færøske myndigheder har overtaget de lovgivningsmæssige og administrative beføjelser for efter hjemmestyrelovens § 9. Herved har de færøske myndigheder inden for de rammelove, hvorved social- og sundhedsområderne er overført til hjemmestyret, en betydelig frihed i prioriteringen af sine samlede opgaver. For mere om bloktilskuddet og størrelsen af de årlige bloktilskud henvises til *afsnit 6.1*.

For de sager og sagsområder, som de færøske myndigheder overtager i medfør af overtagelsesloven, overtager Færøerne samtidig de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med området. Det vil således ikke være muligt i medfør af loven at yde statsligt tilskud til at varetage disse sagsområder mv. De sager og sagsområder, som allerede er overtaget efter hjemmestyrelovens § 9, berøres ikke af overtagelsesloven, og regeringen (finansministeren) og landsstyret kan således fortsat aftale statsligt tilskud til de nævnte områder med henblik på fastsættelse ved lov.

Forholdet til udlandet

Rigsmyndighederne har kompetencen til at indgå folkeretlige forpligtelser (traktatkompetencen) samt ansvaret for udenrigspolitikken førelse.

Færøernes udenrigspolitiske interessevaretagelse er vokset i takt med den tiltagende globalisering og de færøske myndigheders ønske om inddragelse i disse anliggender. Et væsentligt element i denne udvikling har været, at Færøerne har valgt at stå uden for EU.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande.

I samarbejdet mellem regeringen og landsstyret på udenrigsområdet er der søgt taget højde for denne situation. På det multilaterale område har Færøernes landsstyre således adgang til at gøre særlige interesser gældende i forbindelse med internationale forhandlinger, og herunder mulighed for at deltage i danske delegationer på embedsmands- eller politisk niveau ved diplomatiske konferencer.

Både for bilaterale og multilaterale aftaler, som har særlig betydning for Færøerne, høres de færøske myndigheder endvidere forinden disse aftaler ratificeres. Bortset fra en række særlige områder, fx vedrørende menneskerettigheder, vil det normalt også være muligt at tiltræde aftaler med virkning alene for Danmark, således at Færøerne kan træffe beslutning om, hvorvidt den pågældende aftale ønskes anvendt i forhold til Færøerne.

Regeringen og landsstyret underskrev i foråret 2005 en fælles principerklæring om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, *jf. bilag 2.4*, som bekræftede samarbejdet mellem regeringen og landsstyret. Endvidere blev der samtidig underskrevet en administrativ samarbejdsaftale med det formål at lette og fremme samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor, *jf. bilag 2.5*.

Som et yderligere tiltag til at styrke selvstændig færøsk udenrigspolitisk interessevaretagelse, har landsstyret med lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler, fuldmagtsloven (*jf. bilag 2.6*), der trådte i kraft den 29. juli 2005, fået mulighed for med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer på rigets vegne at forhandle og indgå folkeretlige aftaler, som fuldt ud angår sagsområder, der er overtaget af de færøske myndigheder. En tilsvarende fuldmagtsordning blev gennemført for Grønlands vedkommende, som siden er indarbejdet i lov om Grønlands Selvstyre, der trådte i kraft den 21. juni 2009.

Ordningen omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark, eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Færøernes landsstyre og Grønlands selvstyre kan beslutte at handle i forening ved folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland, når lovenes øvrige betingelser er opfyldt.

Loven giver endvidere mulighed for, at Færøerne i eget navn kan søge medlemskab (typisk associeret medlemskab) af internationale organisationer, der åbner adgang for medlemskab af andre enheder end stater og sammenslutning af stater, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

Regeringens og Folketingets forfatningsmæssige beføjelser på det udenrigspolitiske område begrænses ikke af bestemmelserne i fuldmagtsloven.

Loven giver endvidere mulighed for, at repræsentanter for Færøernes landsstyre kan ansættes på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder. Færøernes landsstyre har for tiden ansat en repræsentant ved den danske ambassade i London og ved den danske ambassade i Moskva samt en på hver af de færøske repræsentationskontorer i henholdsvis Reykjavík og Bruxelles, der er placeret i tilknytning til de respektive danske ambassader.

Der er ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige interesser.

Færøerne er selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender på linje med udlandet.

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke i alle tilfælde medført en samtidig færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om at indgå en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod at indgå en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. En genforhandling førte til, at aftalen ved årsskiftet 1998/99 blev fornyet, og aftalen er fra foråret 2000 blevet udvidet til også at omfatte veterinærområdet. For mere om handelsaftalen mellem Færøerne og EU henvises til *afsnit 5.3*.

I den danske tiltrædelsesaftale til Schengenkonventionen er det bestemt, at aftalen ikke finder anvendelse på Færøerne (og Grønland). Schengen-samarbejdet er betegnelsen for de EU-retlige regler, som har til formål at afskaffe grænsekontrollen for persontrafik mellem landene i Schengen-samarbejdet og indføre en ensartet kontrol ved grænserne til tredjelændene. Kernen i Schengen-samarbejdet udgøres af Schengen-konventionen. Da Færøerne (og Grønland) imidlertid anvender bestemmelserne i den rejseordning, der er fastlagt inden for rammerne af den nordiske pasunion, er det dog i tiltrædelsesaftalen bestemt, at der ikke udføres kontrol ved grænserne af personer, som rejser mellem på den ene side Færøerne (og Grønland) og på den anden side lande, der deltager i Schengen-samarbejdet. Det er dog en forudsætning herfor, at kontrollen ved de ydre grænser på Færøerne (og i Grønland) i det store og hele gennemføres i overensstemmelse med Schengen-reglerne om effektiv kontrol og overvågning, herunder benyttelse af Schengen-informationssystemet. De nødvendige danske regler blev sat i kraft for Færøerne ved anordning nr. 183 af 22. marts 2001. Efter at Norge og Island indgik en associeringsaftale om Schengen-samarbejdet med Schengen-staterne den 25. marts 2001, har Færøerne, sammen med de øvrige medlemmer af den nordiske pasunion, ikke udført kontrol ved grænsen af personer, som rejser til og fra lande, der deltager i Schengen-samarbejdet.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav), NEAFC (Konventionen om fiskeriet i det nordøstlige Atlanterhav) og NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organization) under betegnelsen Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne og Grønland. Danmark er medlem af NAFO og NEAFC via sit medlemskab af EU. Færøerne er endvidere aftalepart i SPRFMO (The South Pacific Regional Fisheries Management Organisation) under betegnelsen Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne. Endelig er Færøerne medlem af NAMMCO (North Atlantic Marine Mammal Commission).

Færøerne deltager i lighed med Ålandsøerne og Grønland i de nordiske regeringers samarbejde i Nordisk Ministerråd. Til det parlamentariske samarbejde i Nordisk Råd er der endvidere, som en del af Danmarks riges delegation, udpeget en særlig færøsk delegation, bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og Færøernes landsstyre. De nordiske samarbejdsministre besluttede i september 2007 med Ålandsdokumentet, at de selvstyrende områder, dvs. Færøerne, Grønland og Åland skulle have øget indflydelse. Ålandsdokumentet er et politisk dokument, der giver de selvstyrende områder en række nye muligheder for at deltage i det nordiske samarbejde; bl.a. at ansøge om fuldt medlemskab af samtlige organer og institutioner i det nordiske samarbejde på samme vilkår som landene. Det indebærer også, at Færøerne fremover kan lede ministermøder, sessioner, embedsmandskomiteer og arbejdsgrupper, dog uden at have stemmeret i ministerrådene.

Færøerne har med virkning fra den 3. december 2002 fået associeret medlemskab af den internationale søfartsorganisation IMO (International Maritime Organisation), fra den 17. november 2007 af FN's fødevare- og landbrugsorganisation FAO (The Food and Agricul-

ture Organization of the United Nations) og fra den 12. oktober 2009 af UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization).

2.2 Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse (styrelsesloven) § 2 udgør Lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel Lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jf. styrelseslovens § 6, stk. 2. Med lagtingslov nr. 97 af 1. november 2007 om valg til Færøernes Lagting blev Færøerne omdannet fra 7 valgkredse til 1 valgkreds og antal medlemmer af Lagtinget fastsat til 33. Fra 1978 og frem til lovændringen i 2007 kunne Lagtinget have mellem 27 og 32 medlemmer, men alle Lagting, valgt efter de gamle regler, har haft 32 medlemmer. De 27 medlemmer var kredsvalgte, og derudover kunne der vælges op til 5 tillægsmandater. Rigsombudsmanden har efter hjemmestyrelovens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fællesanliggender, dog uden stemmeret.

Lagtinget har 7 stående udvalg: Finansudvalget, Udlandsudvalget, Erhvervsudvalget, Udvalget for landsstyreanliggender, Trivselsudvalget, Kulturudvalget og Retsudvalget. Herudover kan der i henhold til § 25 i Lagtingets forretningsorden nedsættes udvalg ad hoc. Endvidere kan Lagtinget efter styrelseslovens § 19 nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge alment vigtige sager.

Lagtingsvalget 1. september 2015 var det tredje med Færøerne som én valgkreds. Ved valgene i 2008 og 2011 var der en vis bekymring for, at yderområderne ville opnå mindre repræsentation i Lagtinget i forhold til især hovedstadsområdet med de kendte ansigter. Ved begge valg viste det sig, at de gamle valgkredse ikke mistede repræsentation til hovedstadsområdet, og det ændrede sig ikke ved det seneste valg i 2015.

Tabel 2.1 Stemme- og mandatfordeling ved lagtingsvalgene 2004-2015

	Jan. 2004		Jan. 2008		Okt. 2011		Sept. 2015	
	Pct.	Man.	Pct.	Man.	Pct.	Man.	Pct.	Man.
A Fólkaflokkurin	20,6	7	20,1	7	22,5	8	18,9	6
B Sambandsflokkurin	23,7	7	21,0	7	24,7	8	18,7	6
C Javnaðarflokkurin	21,8	7	19,3	6	17,8	6	25,1	8
D Sjálvstýrisflokkurin	4,6	1	7,2	2	4,2	1	4,1	2
E Tjóðveldi.....	21,7	8	23,3	8	18,3	6	20,7	7
F Framsókn	6,3	2	7,0	2
H Miðflokkurin.....	5,2	2	8,4	3	6,2	2	5,5	2
Gymnasiepartiet	0,7	0
Det Morsomme Parti	2,3	0
Valgdeltagelse	92,1	32	89,2	33	86,6	33	88,8	33
Antal gyldige stemmer	31.711		31.112		30.552		32.374	

Kilde: Hagtova Føroya (2004-2011) og KVF (2015).

Tabel 2.2 Lagtingets sammensætning efter valget den 1. september 2015

<i>A Fólkaflokkurin:</i>	<i>Beskæftig./uddannelse ved valget</i>	<i>De næstvalgte på listen</i>
Jacob Vestergaard	Landsstyremedlem	Joen Magnus Rasmussen
Annika Olsen	Landsstyremedlem	Janus Rein
Jørgen Niclasen	Landsstyremedlem	Brandur Sandoy
Jákup Mikkelsen	Lagtingsmedlem, direktør	Rodmundur Nielsen
Elsebeth M. Gunnleygsdóttir	Lagtingsmedlem., politibetjent	Sólvit E. Nolsøe
Jógvan á Lakjuni	Lagtingsformand	Hanus Samro
<i>B Sambandsflokkurin</i>		
Edmund Joensen	Forh. folketingsmedlem	Helgi Abrahamsen
Kaj Leo Holm Johannesen	Lagmand	Gerhard Lognberg
Bárður á Steig Nielsen	Lagtingsmedlem	Alfred Olsen
Magnus Rasmussen	Borgmester	Edva Jacobsen
Bjørn Kalsø	Landsstyremedlem	Eivin Jacobsen
Magni Laksáfoss	Økonom	Rósa Samuelsen
<i>C Javnaðarflokkurin</i>		
Aksel V. Johannesen	Lagtingsmedlem	Helena Dam á Neystabø
Sónja Jógvansdóttir*	Koordinator	Jónleif Johannesen
Eyðgunn Samuelsen	Lagtingsmedlem.	Sjúrður Skaale
Rigmor Dam	Lagtingsmedlem	Kristianna W. Poulsen
Heðin Mortensen	Borgmester	Djóni Nolsøe Joensen
Henrik Old	Lagtingsmedlem	Hilbert Elisson
Kristin Michelsen	Lagtingsmedlem, borgmester	Björg Dam
Bjarni Hammer	Politibetjent	Sonni Samuelsen
<i>D Nýtt Sjálvstýri</i>		
Jógvan Skorheim	Borgmester	Bárður Kass Nielsen
Kári P. Højgaard	Lagtingsmedlem	Bjørn á Heygum
<i>E Tjóðveldi</i>		
Høgni Hoydal	Lagtingsmedlem	Björt Samuelsen
Sirið Stenberg	Lagtingsmedlem	Óluva Klettskarð
Kristina Háfoss	Lagtingsmedlem	Pauli Trond Petersen
Magni Arge	Selvstændig	Ingolf Olsen
Annita á Fríðriksmørk	Koordinator	Petur Háberg
Katrin Kallsberg	Overlæge	Kristina Clementsen
Páll á Reynatúgvu	Lagtingsmedlem	Jóhan Christinansen
<i>F Framsókn</i>		
Poul Michelsen	Lagtingsmedlem, erhvervsdriv.	Ruth Vang
Hanna Jensen	Gymnasielærer	Bjarni K. Petersen
<i>H Miðflokkurin</i>		
Jenis av Rana	Lagtingsmedl., kommunelæge	Karsten Hansen
Bill Justinussen	Lagtingsmedl., bogholder	Rani a. Skaalum

*Sónja Jógvansdóttir har eftirfølgende forladt Javnaðarflokkurin og er nu løsgænger

Lagtingets sekretariat

Lagtingssekretariatet administrerer kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene og for de færøske delegationer ved Nordisk Råd og Vestnordisk Råd. Direktør for Lagtingets sekretariat siden 1. januar 2015 er Johnhard Klettheyggj.

2.3 De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet. Nedenfor er gengivet de enkelte partiers beskrivelse af de overordnede træk i deres stats- og folkeretlige stillingtagen, deres økonomiske politik, erhvervs- og socialpolitik samt undervisnings- og kulturpolitik.

A Fólkaflokkurin - *Folkeflokken*

Fólkaflokkurin er stiftet i 1940 og opnåede samme år valg til Lagtinget, hvor partiet siden har været repræsenteret.

Fólkaflokkurin er et værdikonservativt og socio-økonomisk liberalt selvstyreparti, som arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med næringsfrihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Et erhvervsliv uden offentlig støtte sikres konkurrencestyrke ved gode investerings- og lånemuligheder samt lav beskatning og varsom lønudvikling. Formålet er en bæredygtig landsøkonomi.

Partiet ønsker at fastholde og udvikle den nuværende miljøvenlige fiskeripolitik med omsættelige fiskedage, tekniske reguleringer og optimalt fleksibel flådesammensætning samt internationale fiskeriaftaler.

Pensionssystemet bør i størst muligt omfang bygge på den enkeltes livslange pensionsopsparing for at aflaste og effektivisere folkepensionen, der stadig sikres sin andel af indtægtsstigningen i samfundet. Ældreboliger skal bygges i hurtigt tempo, også for at diversificere og opbløde det private boligmarked. De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres rimelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal virke hurtigt.

Skolen skal være kristen, færøsk og have til formål at sikre alle en uddannelse på nordisk niveau til personligt og landets gavn. Bevillingen til uddannelse bør følge eleven frem for skolen. Større frihed i skolevalg bør tilstræbes. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

B Sambandsflokkurin - Sambandspartiet

Sambandsflokkurin er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandsflokkurin har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er en selvstyrende nation i riget, der består af tre ligestillede lande.

Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt valuta-, udenrigs- og forsvarsområderne, skal kunne overtages som færøske særanliggender. Den færøske repræsentation i Folkeetinget skal bevares, således at det færøske folk også er med til at træffe beslutninger om fælles anliggender. Samarbejdet mellem lagmanden, den danske statsminister og den grønlandske landstyreformand skal styrkes.

Sambandsflokkurin er et borgerligt socialliberalt parti, der lægger vægt på, at den frie foretagsomhed er drivkraften i det færøske erhvervsliv. Sambandsflokkurin går også ind for et demokratisk velfærdssamfund, hvor der udvises sociale hensyn.

Sambandsflokkurin vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande. De arbejdsløse bør sikres rimelige kår. Sundhedspolitikken bør prioritere oplysning og forebyggelse, og den primære sundhedstjeneste bør udbygges.

Sambandsflokkurin vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandsflokkurin arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stilles i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færinger får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Sambandsflokkurin arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færinger får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

C Javnaðarflokkurin - Socialdemokratiet

Javnaðarflokkurin blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor partiet siden har været repræsenteret uafbrudt.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, også omfattende landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og være baseret på fuld og ubegrænset frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret. Denne gensidige ret strækker sig helt til løsrivelse, såfremt den ene part skulle nå frem til, at en fuldstændig udskillelse af rigsfællesskabet vil tjene parterne bedst.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Javnaðarflokkurin ønsker at indføre solidaritet som folkets grundprincip, da partiets ideer bygger på samarbejde mellem mennesker som det bedste redskab til fortsat at udvikle et samfund, hvor den enkelte har lige muligheder i samfundet. En forudsætning for udvikling af et moderne samfund er ligestilling, social sikkerhed og arbejds- og uddannelsesmuligheder til alle.

Forudsætningen for et stærkt erhvervsliv er et sikkert, veludbygget velfærdssamfund, der giver den enkelte mulighed for at uddanne og udvikle sig og dermed sikre samfundet en stabil, veluddannet og aktiv arbejdsstyrke.

Partiet støtter et stærkt erhvervsliv, der er sit ansvar bevidst over for de ansatte, samfundet, naturressourcerne og miljøet. Det er en forudsætning for et velfungerende samfund, at der er ligestilling mellem kønnene på arbejdsmarkedet og i familien. Derfor skal en moderne familierpolitik sikre, at familien har mulighed for at forene arbejds- og familieliv. Det skal være en naturlig ret, at begge forældre har mulighed for at sikre deres børn en god begyndelse på livet.

For at Færøerne også i fremtiden kan anses for et af verdens bedste velfærdssamfund, skal man tage imod udfordringerne og mulighederne, der følger af globaliseringen, mens man samtidig styrker og plejer sin egen identitet og nationale kendetegn i verdenssamfundet. Javnaðarflokkurin ønsker, at fordelene ved globaliseringen skal komme alle til gavn, og at Færøerne skal udvikles som videnssamfund, hvilket kræver, at folkets evner får lov til udfolde sig.

For Javnaðarflokkurin er globaliseringen en udfordring for demokratiet. Den øgede forbindelse med udlandet på alle områder stiller store krav til samfundets indretning. Partiet ønsker at styrke retssamfundet og udvikle demokratiet i alle samfundets forhold.

D Sjálvstýri – *Selvstyre*

Sjálvstýrisflokkurin blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til i dag, bortset fra valgperioden 1943 til 1946. Partiet skiftede i 2015 navn til Nýtt Sjálvstýri, og i 2017 skiftede partiet navn til Sjálvstýri.

For Sjálvstýri hænger frihed og forpligtelse uløseligt sammen. Nøgleordene i partiets grundsyn er frihed, udvikling, selvstændighed, bæredygtighed, velfærd og trivsel. Det offentlige rolle er at forme gode rammer for samfundets og erhvervets udvikling.

Ressourcer på land, i havet og undergrunden er det færøske folks ejendom.

Partiet arbejder for selvstyre og ønsker at bekræfte den færøske selvbestemmelsesret i en færøsk grundlov. Ønsker det færøske folk fuld suverænitet, skal dette afgøres ved en folkeafstemning.

Det nordiske samarbejde er et godt udgangspunkt for fællesskab i en globaliseret verden. Selvstyrepartiet ønsker samarbejde og internationale aftaler med lande og sammenslutninger af lande, det være sig vedrørende international handel, miljø, kultur, uddannelse, global bæredygtighed, internationale standarder, etc.

Partiet arbejder for et offentligt sundhedsvæsen af høj kvalitet. Sundhedsvæsenet og socialforsorgen skal sikre tryghed for den enkelte.

Uddannelse er den vigtigste investering i det fremtidige samfund. Uddannelse og kultur giver livskvalitet og skal derfor have gode muligheder for vækst, udvikling og kvalitet. Foreningsliv og idræt skal have lov til at blomstre.

E Tjóðveldi - *Republikanerne*

Tjóðveldi (oprindeligt Tjóðveldisflokkurin frem til navneændring i 2007) blev stiftet i 1948 som resultatet af, at folkeafstemningen om Færøernes selvstændighed i 1946 var blevet tilsidesat til fordel for en hjemmestyreordning. Partiet opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor det siden har været et af de fire store partier. Partiet vil oprette Færøerne som republik og skabe et solidarisk samfund, hvor alle har lige rettigheder.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller at tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Tjóðveldi bygger hele sin politik på visionen om folkeretlig, økonomisk, social og kulturel ligestilling:

- Det færøske folk skal ligestilles i folkeretlig forstand.
- Alle indbyggere på Færøerne skal have lige rettigheder til uddannelse, erhverv, social tryghed, sundhedstjeneste, bolig og arbejde.
- Færøerne skal udbygges som et moderne samfund i verdensøkonomien, og færøsk kultur skal til stadighed styrkes til at kunne tage del i den moderne verden.

Tjóðveldi har gennem tiderne kæmpet for fiskeres og arbejderes sociale rettigheder og lægger i sit nyeste program særlig vægt på at få etableret en solidarisk pensionsordning for alle faggrupper i Færøerne.

Partiet arbejder for en kommunalreform, hvor de færøske kommuner får væsentlig større opgaver – specielt på socialområdet – og hvor kommunerne må samarbejde om at skabe stærkere samarbejde og en stærkere administration i regionerne.

De senere år har Tjóðveldi i sin økonomiske politik gået ind for en klar opdeling mellem offentlig og privat virksomhed, og et opgør med den offentlige subsidiepolitik til erhvervslivet, som efter partiets mening var hovedårsag til det færøske økonomiske kollaps i 1980'erne.

Partiet ønsker klare rammer for et erhvervsliv, der klarer sig uden offentlig økonomisk støtte. Det offentlige skal derimod, gennem en progressiv og retfærdig beskatning af erhvervsliv og borgere, satse på en målrettet udbygning af socialvæsenet, sundhedsvæsenet, kulturinstitutioner og infrastruktur – og specielt på uddannelses- og forskningsinstitutioner, der gennem internationalt samarbejde kan modernisere færøsk økonomi og erhvervsliv.

Udenrigspolitisk lægger partiet vægt på, at Færøerne tager det fulde ansvar for alle internationale relationer og bliver selvstændigt medlem af FN, Nordisk Råd, Europarådet og andre relevante internationale fora.

Partiet ønsker, at Færøerne står uden for EU, og at det Nordatlantiske samarbejde mellem Færøerne, Grønland, Island og Norge i stedet styrkes, således at landene i fællesskab får en samarbejdsaftale med EU, og at de nordatlantiske lande i fællesskab kan kæmpe for en bæredygtig forvaltning af havets ressourcer og en effektiv beskyttelse af havmiljøet.

Tjóðveldi satser på et program for færøsk selvstændighed, som partiet kalder *En organiseret selvstændighedsproces*. Programmet omfatter:

- Vedtagelse af en færøsk grundlov.
- Nedtrapning og udfasning af alle danske tilskud til Færøerne.
- Overtagelse af alle sagsområder, der i dag administreres fra Danmark.
- Folkeafstemning om at oprette Færøerne som selvstændig stat.

F Framsókn - Fremdrift

Framsókn er Færøernes nyeste parti, stiftet i april 2011 af bl.a. lagtingsmedlem og tidligere borgmester i Tórshavn, Poul Michelsen, der i oktober 2010 brød med Fólkaflokkurin. Partiet startede hovedsagligt som et politisk initiativ, der havde til formål at ruske op i det, som stifterne opfattede som en fastlåst politisk situation med mangel på brede forlig omkring nødvendige samfundsreformer. Ved lagtingsvalget i oktober 2011 fik Framsókn to mandater i Lagtinget.

Framsókn er et liberalt parti, hvis tre grund søjler er personlig, erhvervsmæssig og national frihed og uafhængighed. Folkets og landets frihed skaber ifølge partiet den nødvendige selvtilid, virke trang og kreativitet. Alle mennesker skal – uden skelen til alder, køn, oprindelse, tro, social status og seksuel orientering – sikres de samme rettigheder til at leve, arbejde og skabe i landet.

Framsókn arbejder for, at det private erhvervsliv får en langt større rolle i den færøske samfundsøkonomi for at sikre udvikling, trivsel og velfærd. Det er en hovedopgave at sikre, at erhvervslivet såvel som al anden færøsk aktivitet er bæredygtigt, både økonomisk, socialt og miljømæssigt.

Partiet lægger desuden stor vægt på omfattende samfundsreformer på en lang række områder, så som i fiskeripolitikken, i den offentlige administration, på uddannelsesområdet, i den kommunale struktur, på sygehusområdet m.m. Partiet ønsker i denne sammenhæng at bygge bro over de traditionelle skel i færøsk politik.

Framsókn ønsker, at Færøernes befolkning selv sikrer landets drift økonomisk ud fra den enkle filosofi, at velfærden kun kan sikres ved kompetence, ansvarsfølelse og initiativrigdom. Partiet ønsker samtidig at sikre, at Færøerne har en gunstig, uafhængig placering i den globale verden, ved at styrke landets udenrigstjenester og fjerne handelsmæssige og andre barrierer.

En styrket uddannelse er for Framsókn en afgørende nøgle til fremtidig vækst og velfærd såvel som for, at de unge generationer kan trives i landet. Det samme gælder tolerancen mellem alle samfundsgrupper og et rigt og mangearartet kunst- og kulturliv.

H Miðflokkurin – Centerpartiet

Miðflokkurin blev dannet i 1992 af bl.a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i Lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et demokratisk, kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørnesten, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og skattesystemet skal være progressivt. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal ikke indføres ejendomsskat og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod ligevægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på et bibelsk grundlag, skal støttes, ligesom andre opbyggende skoler.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Kulturpolitikken skal bygge på et kristent grundlag. Kunst og kultur, der fremmer en sund livsanskuelse, skal støttes. Kristne foreninger og enkeltpersoner skal have bedre muligheder for at komme til orde i de offentlige medier.

2.4 Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges to af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne, skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Folketingsmedlemmer

Ved folketingsvalget den 18. juni 2015 valgtes Høgni Hoydal, Tjóðveldi (*Republikanerne*) og Sjúrdur Skaale, Javnaðarflokkurin (*Socialdemokratiet*). Efter at Høgni Hoydal den 15. september 2015 blev udnævnt til landsstyremedlem for fiskerianliggende og vicelagmand, har Magni Arge afløst Høgni Hoydal i Folketinget.

Resultatet af folketingsvalget på Færøerne den 18. juni 2015 fremgår af *tabel 2.3* på næste side.

Tabel 2.3 Stemmer ved folketingsvalgene 2005-2015

	8. feb. 2005	13. nov. 2007	15. sept. 2011	18. juni. 2015
	----- Pct. -----			
A Fólkaflokkurin	24,1	20,5	19,0	18,7
B Sambandsflokkurin ...	21,4	23,5	30,8	23,5
C Javnaðarflokkurin	22,2	20,4	21,0	24,3
D Nýtt Sjálvstýri	2,4	3,5	2,3	1,7
E Tjóðveldi.....	25,4	25,4	19,3	24,5
F Framsókn.....	-	-	-	3,2
H Miðflokkurin	3,3	6,8	4,2	2,6
Andre.....	1,2
Valgdeltagelse	73,1	67,2	59,8	66,2
Antal gyldige stemmer .	24.872	23.065	20.674	23.364

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

2.5 Færøernes landsstyre

Landsstyret består af lagmanden og mindst to landsstyremedlemmer. Lagmanden udnævnes indirekte af Lagtinget ved, at lagtingsformanden efter at have konsulteret partiformændene forelægger et forslag til lagmand for Lagtinget. Stemmer mere end halvdelen af alle lagtingsmedlemmerne imod, er forslaget forkastet, i modsat fald er det vedtaget. Lagmanden udnævner og afskediger landsstyremedlemmerne. Hverken lagmanden eller et landsstyremedlem kan forblive i sin stilling, såfremt Lagtinget har udtalt sin mistillid ved en afstemning, hvoraf halvdelen af medlemmerne stemmer for.

Efter lagtingsvalget den 1. september 2015 blev der den 15. september 2015 dannet nyt landsstyre bestående af Javnaðarflokkurin, Tjóðveldi og Framsókn. Det nye landsstyre havde ved dannelsen 17 af Lagtingets 33 mandater bag sig, men et lagtingsmedlem, der var valgt ind for Javnaðarflokkurin, meldte sig samme dag ud af partiet og blev løsgænger i Lagtinget. Derefter har landsstyret 16 af Lagtingets 33 mandater bag sig. Formanden for Javnaðarflokkurin, Aksel V. Johannesen, er lagmand.

Landsstyret, der tiltrådte 15. september 2015, har følgende sammensætning:

- Lagmand Aksel V. Johannesen (Javnaðarflokkurin.): Færøernes forfatningsmæssige forhold, koordinering af landsstyrmedlemmernes arbejde, overtagelser af sagsområder og overordnede relationer i forhold til Danmark, administration og repræsentation samt juridiske anliggender.

- Landsstyremedlem og vicelagmand Hogni Hoydal (Tjóðveldi): Fiskeri, herunder indgåelse af fiskeriaftaler med andre lande, forskning og fiskerikontrol, landbrug, beredskab samt fugle- og hvalfangst.
- Landsstyremedlem Kristina Háfoss (Tjóðveldi.): Finans-, økonomi- og skatteforhold, løn- og personaleforhold samt tilsyn med kommunernes økonomi.
- Landsstyremedlem Poul Michelsen (Framsókn.): Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarsanliggender, nordisk samarbejde, udviklingsbistand og nødhjælp, udlændingeområdet og grænsekontrol, integration, havbrug, olieanliggender, IT, turisme, luftfart, forsikringsvirksomhed samt handels- og erhvervsanliggender i øvrigt.
- Landsstyremedlem Henrik Old (Javnaðarflokkurin): Offentlig transport, tunneller, landsveje og -havne, brandtilsyn, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål
- Landsstyremedlem Eyðgunn Samuelsen (Javnaðarflokkurin): Sociale ydelser, pensioner, ældrepleje, offentlig forsorg, særforsorg, boliganliggender samt ligestilling.
- Landsstyremedlem Sirið Stenberg (Tjóðveldi): Sundheds- og sygehusvæsen, apoteksvæsen, sygdomsforebyggelse, psykiatrien, energianliggender/-forsyning, naturfredning, miljøbeskyttelse og klimaanliggender, byggesager, valg, kommunale forhold (dog ikke tilsyn med kommunernes økonomi), person-, familie- og arveret samt alkohol- og narkotikapolitik.
- Landsstyremedlem Rigmor Dam (Javnaðarflokkurin): Undervisning, kultur, folkekirken og andre trossamfund, radio og TV, idræt, videnskab og forskning, biblioteker, museer, fredning af bygninger samt daginstitutioner.

En detaljeret oversigt over forretningernes fordeling imellem landsstyremedlemmerne findes i lagmandens meddelelse nr. 109 af 18. september 2015 som senest ændret ved meddelelse nr. 17 af 21. marts 2017. Meddelelsen kan ses på www.logir.fo

2.6 Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den nuværende færøske styrelsesreform i kraft. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge med et indhold nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love. Reformen nødvendiggjorde tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der nu er opbygget med udgangspunkt i de enkelte landsstyremænds ansvarsområder.

Landsstyrets forvaltning er opdelt i et lagmandskontor og et antal landsstyreområder, svarende til antallet af landsstyremænd. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er øverste administrative koordinator i forhold til departementerne.

- Lagmandens Kontor (Løgmansskrivstovan)
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Overordnet koordination af centraladministrationen, overtagelser af sagsområder og overordnede relationer til Danmark, rådgivning, efteruddannelse, landsstyremøder, koordination og orientering samt juridiske anliggender.

- Landsstyreområdet for fiskerianliggender (Fiskimálaráðið)
Departementschef: Rógvi Reinert

Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, Fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, overordnede og koordinerende opgaver vedr. beredskab, dykkerskolen og landbrug.

Landsstyreområdet for fiskerianliggender er opdelt i Fiskerikontoret, Fiskeritilsynet og Lønudligningskontoret. Under området henhører Fiskerilaboratoriet, MRCC/Tórshavn Radio, Vejrstationen, Brandtilsynet og Landbrugsinstituttet.

- Landsstyreområdet for finansanliggender (Fíggjarmálaráðið)
Departementschef: Bjarni Askham Bjarnason

Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, kommunernes økonomi, personaleforhold, overenskomstforhandlinger, tjenestemandsløvgivningen, fortolkning af overenskomster samt løn.

Landsstyreområdet for finansanliggender er opdelt i Færøernes Told og Skat, Lønafdelingen og Oppebørselskontoret (Føroya Gjaldstova). Under området henhører Færøernes Statistiske Kontor, Elektron P/f, Det Økonomiske Råd samt Finansieringsfonden af 1992, Færøfonden af 1991, Investeringsfonden for Færøerne, Momsnævnet og Landsskatteankenævnet.

- Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender (Uttanríkis- og vinnumálaráðið)

Departementschef: Herálvur Joensen

Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarsanliggender, nordisk samarbejde, udviklingsbistand og nødhjælp, udlændingeområdet og grænsekontrol, integration, havbrug, olieanlig-

gender, IT, turisme, luftfart, forsikringsvirksomhed samt handels- og erhvervsanliggender i øvrigt.

Under landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender hører bl.a. Olie- og Energidirektoratet (kun den del der vedr. kulbrinter), Udlændingekontoret, Færøernes Internationale Skibsregister, Veterinær- og levnedsmiddeltilsynet, Telestyrelsen, Søfartsstyrelsen, Registertilsynet, Forbrugerombudsmanden, Forsikringstilsynet, Forligsinstitutionen, Landets vin- og spiritusudsalg, samt Færøernes repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i Reykjavik, London, Bruxelles og Moskva.

- Landsstyreområdet for trafikantliggender (Samferðslumálaráðið)
Departementschef: Rúni Joensen

Offentlig transport, tunneller, landsveje og -havne, brandtilsyn, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål.

Under landsstyreområdet for trafikantliggender hører bl.a. Landsingeniøren, Biltilsynet, SSL (Det offentlige færgerederi), Arbejdstilsynet og Arbejdsløshedsordningen (ALS).

- Landsstyreområdet for sociale anliggender (Almannamálaráðið)
Departementschef: Eyðun Mohr Hansen

Sociale ydelser, pensioner, ældrepleje, offentlig forsorg, børneforsorg, særforborg, boliganliggender og ligestillingsanliggender.

Under landsstyreområdet for sociale anliggender hører bl.a. Socialforvaltningen, herunder Særforborgen, og den kommunale ældrepleje og børneforsorgen.

- Landsstyreområdet for sundheds- og indenlandsanliggender (Heilsu- og Innlendismálaráðið)
Departementschef: Turid Arge

Sygehusvæsenet, psykiatrien, offentlig sygesikring, kommunelægeordning, sundhedsplejeordning, folkesundhed, alkohol- og narkotikapolitik, familieanliggender, apoteksvæsenet, byggesager, valg, energi og klima.

Under landsstyreområdet for sundhedsanliggender hører bl.a. Landssygehuset, Klaksvík sygehus, Suderø sygehus, Apoteksvæsenet, Gigni (Sundhedsplejeordningen), Heilsutrygd (den offentlige sygesikring), Patienthotellet Tórshavn i København, tinglysning og folkeregister samt Miljøstyrelsen.

- Landsstyreområdet for undervisning, forskning, kultur og kirke (Mentamálaráðið)
Departementschef: Poul Geert Hansen

Daginstitutioner, Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler mv., erhvervs- og ungdomsuddannelsesskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, museer, radio og TV, folkekirken og andre trossamfund, idræt, anden kulturel virksomhed.

Landsstyreområdet for kulturanliggender er opdelt i 4 afdelinger; en undervisningsafdeling, en kulturafdeling, en styringsafdeling, samt en stabsafdeling. Under området henhører en lang række undervisnings- og kulturinstitutioner.

2.7 Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) er en transnational, projektorienteret samarbejdsorganisation tilknyttet Nordisk Ministerråd. Den har til formål gennem strategisk netværkssamarbejde og projektstøtte at styrke samarbejdsrelationerne og den økonomiske udvikling i NORA-regionen (Grønland, Island, Færøerne og Kystnorge).

OECD offentliggjorde i 2011 Territorial Review of the NORA Region: The Faroe Islands, Greenland, Iceland and coastal Norway. Rapporten udgør den første dybtgående analyse, som behandler NORAs fire medlemslande under ét. Dermed bidrager OECD til over for omverdenen at definere NORA-landene som en sammenhængende region. Denne rapport udgør – sammen med det regionale samarbejdsprogram for regionalsektoren i Nordisk Ministerråd fremdeles fundamentet for strategiske diskussioner i NORA.

NORA har vedtaget strategi for 2017 – 2020. Denne strategi er i store træk en fortsættelse af forrige strategi, men med mere aktuelle prioriteringer. NORAs komité har valgt syv fagområder, hvor NORA vil investere midler til projekter i regionen. Desuden vil NORA-komitéen prioritere ungdommen i regionen.

NORAs ambitioner er at være agendasettende, allianceskabende og projektstøttende. Det sidste er organisationens kernevirkomhed. Gennem strategiske satsninger så som konferencer og gennem Tankesmiens anbefalinger ønsker NORA at påvirke regionens forskellige dagsordener. Ud fra forståelsen af, at NORA er ikke alene i Nordatlanten, ønsker NORA at medvirke til større samarbejde med andre organisationer i regionen, som har samme interesser som NORA og derved styrke initiativerne. Derudover har NORA fortsat fokus på at udvikle nabolandssamarbejdet med især de canadiske atlantprovinser og de skotske øer.

NORAs hovedsekretariat er beliggende i Tórshavn. I de øvrige lande bemandes fire kontaktpersoner de regionale sekretariater.

Direktør for NORA siden 1. august 2015 er Ásmundur Guðjónsson.

Nærmere oplysninger findes på NORAs hjemmeside på www.nora.fo.

2.8 Institutioner under staten

Rigsombuddet

Rigsombudsmanden på Færøerne (www.rigsombudsmanden.fo) er en institution under Statsministeriet. Rigsombudsmanden er bindeleddet mellem de danske myndigheder og færøske myndigheder, bortset fra de områder hvor andre danske myndigheder er repræsenteret på Færøerne (politi, retsvæsen m.fl.).

Rigsombudsmanden holder danske myndigheder orienteret om udviklingen og forholdene på Færøerne, bl.a. gennem jævnlige indberetninger, og bistår danske myndigheder med at fremskaffe oplysninger om færøske forhold, herunder de færøske myndigheders lovinitiativer. Rigsombudsmanden bistår endvidere ved danske ministres rejser og andre tjenstlige besøg på Færøerne af danske ministerier og folketingsudvalg mv.

Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række person- og familieretlige sager i forbindelse med bevilling til separation og skilsmisse samt adoption, fastsættelse af ægtefælle- og børnebidrag, værgemål samt bevilling til fri proces. Herudover behandler embedet en række sager vedrørende lovgivningsanliggender, herunder ikraftsættelse af dansk rigslovgivning mv. for Færøerne. Se også *kap. 12.3* for mere om embedets opgaver.

Der er i 2017 ansat ca. 13 årsværk ved Rigsombudsmanden på Færøerne, heraf 4 AC'ere og en administrativ kontorleder. Rigsombudsmand er Lene Moyell Johansen (siden 1. august 2017).

Arktisk Kommando

Arktisk Kommando, Forbindelselement Færøerne er Arktisk Kommandos forbindelselement til Færøerne. Hovedopgaverne for Arktisk Kommando er det militære forsvar af Grønland og Færøerne, overvågnings- og suverænitetsbevarelse, fiskeriinspektion samt diverse støtteopgaver for det civile samfund. Derudover deltager Arktisk Kommando, Forbindelselement Færøerne i eftersøgnings og redningsoperationer med til rådighed værende enheder ved Færøerne i samarbejde med MRCC Tórshavn.

Arktisk Kommando er en værnssfælles operativ kommando med tjenestegørende personel fra hvert af de tre værn med hovedkvarter i Nuuk, Grønland. Bemandingen i Tórshavn udgør 5 militære og 1 civil. Arktisk Kommando er en territorial kommando med et ansvarsområde, der strækker sig fra farvandet omkring Færøerne i øst, Grønlandshavet og det Arktiske Hav i nord, henover Danmarksstrædet og Irminger Havet til Davidsstrædet og Baffin Bugten mellem Canada og Grønland.

Udover hovedkvarteret i Nuuk og forbindelseelementet i Tórshavn opretholder Arktisk Kommando et forbindelseelement ved Thule Air Base i Nordvestgrønland. Herudover rådes over enheder i Kangerlussauq, Station Nord, SIRIUS patruljen i Daneborg, ved Mestersvig samt på Flyvestation Aalborg.

Arktisk Kommandos chef er Generalmajor Kim Jesper Jørgensen.

Chef for Arktisk Kommando, Forbindelseelement Færøerne er Kommandørkaptajn Michael Hjorth.

Søfartsstyrelsen

Søfartsstyrelsens aktiviteter på Færøerne omfatter drift og vedligeholdelse af 26 fyr, Differential Global Positioning System (DGPS) station Tórshavn samt tågesignaler ved Akra-berg og Borin Fyr.

Der er ved Søfartsstyrelsen Færøerne (april 2017) ansat 3 medarbejdere på fuld tid og 10 såkaldte vederlagslønnede fyrpassere.

Øvrige statslige institutioner

- Færøernes Ret
 - Administrerende sorenskriver (dommer) Henrik Møller
 - Sorenskriver Peter Flügge
- Landfogeden på Færøerne (Politimesteren) pr. 1.1.2018
 - Landfoged John Kølbæk
 - Vicepolitimester Linda Margrethe Hesselberg
 - Chefpolitiinspektør Steen Nørskov
 - Vicepolitiinspektør Jón Klein Olsen
 - Fg. vicepolitiinspektør Jógvan Páll Joensen
 - Administrationschef Halldis Poulsen
- Landslægen på Færøerne
 - Landslæge Lars Fodgaard Møller
- Kriminalforsorgen – Afdelingen på Færøerne
 - Kriminalforsorgsleder: Elin Klettheyggj

2.9 Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er lagtingslov om kommunernes styrelse fra 2000, lagtingslov om frivillig kommunesammenlægning og kommunalt samarbejde i forbindelse med lovpligtige opgaver fra 2007, lagtingslov nr. 20 fra 7. april 2014 om kommunalt samarbejde om hjemmeservice, ældrepleje m.m. samt kommunevalgloven fra 1972.

Antal kommuner

Da den kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001, var der 48 kommuner. Siden da har flere kommuner forhandlet og underskrevet aftaler om frivillig sammenlægning. Antallet af kommuner var således 1. januar 2005 kommet ned på 34 kommuner, og fra 1. januar 2009 yderligere ned på 30 kommuner. Den 1. januar 2017 kom man ned på 29 kommuner, da Klaksvík kommune og Húsa kommune har besluttet sammenlægning.

Den 1. januar 2014 blev Kommunufelagið stiftet, hvis formål er "at arbejde for fælles interesser, større kommunal selvbestemmelse og bedre samarbejde mellem kommunerne". Hermed er alle kommunerne på Færøerne for første gang samlet i én forening. Samtidig blev de to gamle kommuneforeninger Kommunusamskipan Føroya, der repræsenterede de store kommuner, og Føroya Kommunufelag, der repræsenterede de mindre kommuner, nedlagt.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat ved lagtingslov nr. 44 af 19. juni 1972, som senest er ændret ved lagtingslov nr. 97 af 15. november 2006 om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, den anden tirsdag i november. Det seneste valg blev afholdt den 8. november 2016. Det næste valg afholdes den 10. november 2020.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest to uger dage inden valgdagen, og som på valgdagen bor i kommunen. Desuden har udenlandske statsborgere, der har haft fast bopæl på Færøerne i mindst tre år, også valgret og valgbarhed til kommunevalg.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistor, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med kommunalvalget og efter samme regler vælges skolekommissioner for samtlige selvstændige skoler, der er omfattet af lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997, som senest ændret ved lagtingslov nr. 67 af 26. maj 2011 om folkeskolen.

Kommunalbestyrelserne benævnes byggeråd. Kommuner med over 1.500 indbyggere har dog mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har – eller har haft – over 1.500 indbyggere, dvs. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur, Fuglafjørður, Eysturkommuna, Sunda kommuna og Vága kommuna anvender således denne benævnelse.

Bortset fra de største kommuner, er kommunalvalg på Færøerne domineret af borgerlister i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov nr. 87 af 17. maj 2000, som senest er ændret ved lov nr. 71 af 6. maj 2003 om det kommunale styre. Denne lagtingslov er de færreste kommuners styrelseslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller byggerådene, udvalgene og by- eller byggerådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes økonomiske forvaltning, og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Lagtingsloven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængig af de lokale forhold, bl.a. byggerådets medlemstal og udvalgsstrukturen. I styrelsesvedtægten skal det ligeledes være fastsat, hvorledes kommunalbestyrelsens medlemmer kan indhente oplysninger eller teknisk bistand fra administrationen i forbindelse med sagernes behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte nærmere regler om sagsprocedurer i en mødeplan og om personaleforhold i et personalereglement. Bestemmelser i overenskomster om løn- og ansættelsesforhold, indplacering og løntrin skal godkendes af landsstyremanden, dersom disse ikke forud er klart fastlagt i overenskomst eller aftale. Dette er tillige gældende for kommunale fællesskaber.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse skal træde sammen til et konstituerende møde senest den 31. december det år, valget er foretaget.

Borgmesteren, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder kommunalbestyrelsens møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol, og for at by- og byggerådets beslutninger føres ud i livet.

Til varetagelse af den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender nedsættes et økonomiudvalg samt et eller flere stående udvalg, hvis sammensætning og myndighedsområde fastsættes i styrelsesvedtægten. Udvalgene konstituerer sig selv, dog er borgmesteren født formand for økonomiudvalget.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision. Revisoren skal være statsautoriseret eller registreret.

Landsstyremedlemmet for kommunale anliggender udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen. Landsstyremedlemmet for finansanliggender udøver tilsyn med kommunernes økonomiske forhold og fastsætter regler om ansvarsforpligtelser, kaution o.l. og om tilsagn om regelmæssige ydelser, som kommunen ikke efter loven er forpligtet til at udbetale.

Med henblik på at give landsstyremedlemmet for finansanliggender mulighed for at udøve sin tilsynsforpligtelse med kommunens økonomiske forhold, skal kommunen indsende det reviderede regnskab til landsstyremedlemmet efter udløbet af finansåret samt det vedtagne årsbudget og den vedtagne tillægsbevilling. Såfremt kommunens nettogæld udgør mere end svarende til én nettoligning, kan landsstyremedlemmet under visse forudsætninger give kommunalbestyrelsen meddelelse om at foretage de nødvendige ændringer.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt ved lagtingslov som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsorgsvæsen, skolevæsen og børnepasningen. Ud over disse, varetager kommunerne en række mere serviceprægede opgaver overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Skolekommissionerne har tilsynet med deres respektive skoler og træffer afgørelse i alle anliggender vedrørende skolen, der ikke er henlagt til kommunen eller andre myndigheder. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en del af det faste honorar til kommunelæger og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse – med landskassetilskud – bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning. Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som de eneste kommuner har Tórshavn kommune og Klaksvík kommune udgifter til kollektiv trafik (busruter) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en byplan. På nuværende tidspunkt er det op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Byplansloven, lagtingslov nr. 13 fra 21. maj 1954 om byplaner og byggevedtægter med senere ændringer, pålægger hver kommune at have en godkendt byggevedtægt for alle bygder i kommunen senest 31. december 2010. Dette krav blev indført i loven, da loven blev ændret i 2009. Situationen er i dag den, at alle kommuner, på nær fire små, har byggevedtægter. Det forventes, at de resterende kommuner får byggevedtægterne på plads inden længe. Ved lovændringen i 2009 blev der også indført et krav om, at alle byggevedtægter skal revurderes med fem års mellemrum.

Tórshavn kommune har som den eneste kommune etableret eget anlæg til affaldsforbrænding. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationselskab (IRF) om et fælles affaldsforbrændingsanlæg i Leirvík.

Ældreområdet til kommunerne

Lagtinget vedtog i foråret 2014 lagtingslov om hjemmepleje, ældrepleje m.m.; lagtingslov om kommunalt samarbejde om hjemmepleje, ældrepleje m.m. og lagtingslov om ansattes forhold når hjemmepleje, ældrepleje m.m., bliver kommunalt anliggende.

Den 1. januar 2015 gik hjemmepleje, ældrepleje m.m. fra at være et landsanliggende til at være kommunalt ansvarsområde, jf. lagtingslov nr. 19 fra 7. april 2014 om hjemmeservice, ældrepleje m.m.

Kommunerne er ved lagtingslov nr. 20 fra 7. april 2014 om kommunalt samarbejde om hjemmeservice, ældrepleje m.m. blevet pålagt at samarbejde om at løse opgaven. Dette har medvirket, at der nu er syv samarbejdsområder og én kommune, som løser opgaven vedrørende hjemmeservice, ældrepleje m.m.

3. Fiskeri og Fiskeindustri

Indledning

Fisk og fiskevarer, herunder også opdrætslaks, udgør omkring 95 pct. af Færøernes samlede eksportindtjening, når der ses bort fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene) *jf. afsnit 5.3 og tabel 5.2*. Selv om opdrætserhvervet har fået en væsentlig betydning for færøsk økonomi, og serviceerhververne fået en stadig større rolle, har fiskerierhvervet fortsat en afgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne i landet.

Beskæftigelsen inden for fiskerisektoren (fiskeri og forarbejdningsleddet) har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 1990'erne, som betød, at mange arbejdspladser inden for erhvervet forsvandt. Beskæftigelsen inden for fiskeriet og forarbejdningsleddet var på sit højeste i slutningen af 1980'erne, hvor godt 8.000 var beskæftiget inden for sektoren. Fra 1990 og frem til 2007 har antallet af beskæftigede inden for denne sektor svinget mellem ca. 3.500 og ca. 5.700. Siden 2010 er antallet dog faldet til under 3.000 beskæftigede.

Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne, har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne (den færøske 200 fiskerizone). Værdien af fangsten i nærområdet udgjorde tidligere over 50 pct. af værdien af de samlede færøske fangster pga. den store andel af de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej. Derefter faldt værdien i nogle år, men vurderes i dag igen at ligge omkring 55-60 pct. Det færøske fiskeri i nærområderne drives af hjemmefiskerflåden, men siden 2010 fiskes desuden store mængder pelagiske fisk i færøsk fiskeriterritorium. De resterende fangster tages af fjernfiskerflåden i henhold til kvotebytteaftaler (Rusland, Norge og EU) eller i internationalt farvand ved Svalbard og Flemish Cap samt i Nordatlanten og Irmingerhavet eller på kvoter baseret på historisk fiskeri ved Island og Canada.

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som i fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt, som resultat af en bevidst politisk indsats, for at bevare arbejdspladser i yderområderne på Færøerne. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig under krisen i starten af 1990'erne, og mange fabrikker er lukkede siden. Faroe Seafood (tidligere United Seafood), der blev oprettet i 1993, overtog oprindeligt 19 fabrikker. I 2010 ejede Faroe Seafood syv fabrikker. Af dem var der kun produktion på fem, da Faroe Seafood indgav konkursbegæring i december 2010. Faroe Seafood var indtil december 2010 den største operatør inden for forarbejdningssektoren med op mod 800 ansatte og en årlig omsætning på 800-900 mio. kr. Men der eksisterer også andre mellemstore og mindre virksomheder, der forarbejder fisk. Salget af aktiverne i Faroe Seafood

(fabrikker og koncernens skibe) blev afsluttet medio april 2011. En kraftig omrokering i ejerskab m.m. foregik bl.a. af samme årsag i fiskeindustrien i begyndelsen af 2011. En omfattende strejke i begyndelsen af året 2011 ramte fiskeindustrien hårdt. Der er nu i alt ca. 15 fiskeforarbejdende fabrikker på Færøerne, inklusiv tre store pelagiske virksomheder, hvoraf den ene startede i 2012 og den sidste startede op i sommeren 2014, samt én fiskemølsfabrik og én kammuslingefabrik.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stor del af torsk og kuller eksporteres uforarbejdet og fersk. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter samt øgende mængder af makrel, sild og blåhvilling, som nu landes på Færøerne.

I 2014 indgik Færøerne en fem årig aftale med EU og Norge om fordelingen af makrel. Denne aftale kom efter uenigheder med kyststaterne om fordelingen af makrelbestanden i 2010-2013. Færøernes andel er 12,6 pct. af den samlede kvote. For 2018 er den færøske andel 102.924 tons. For 2017 er den færøske andel 128.655 tons. For 2016 var den færøske andel 112.892 tons og for 2015 var den færøske andel 132.814 tons. Aftalen, som blev indgået mellem Færøerne, EU og Norge i 2014 er gældende til og med 2018.

Der er uenighed mellem kyststaterne om fordelingen af bestanden af nordhavssild (atlanto-skandisk sild), og derfor fastsætter Færøerne og de andre kyststater for tiden selv sine kvoter. Det samme er tilfældet for bestanden af blåhvilling.

Den færøske egenkvote for nordhavssild (atlanto-skandisk sild) for 2017 er 127.597. I 2016 blev fastsat til 56.087 tons og 2015 til 40.000 tons.

I 2013 fastsatte Færøerne sin egenkvote til 17 pct. af den samlede ICES-anbefaling, efter at Færøerne ikke kunne enes med de andre kyststater, EU, Norge, Island og Rusland om fordelingen af kvoterne på den atlanto-skandiske sild. Tidligere aftaler har givet Færøerne en andel på 5,16 pct., som er en fordeling Færøerne ikke længere vil acceptere.

Færøerne var ellers fra 2011 og frem til 2014 ikke enig med de andre kyststater om fordelingen af makrel og, som ovenfor nævnt, siden 2013 om fordelingen af den atlanto-skandiske sild. Derfor har Færøerne indtil foråret 2014 ligget i en strid på to fronter om fiskerettigheder for de pelagiske fiskearter. På den ene side, lige som Island, har man været uenig med EU og Norge om fordelingen af den anbefalede del af makrelkvoten, og på den anden side er man uenig om fordelingen af nordhavssilden med EU, Norge, Island og Rusland.

EU iværksatte den 28. august 2013 med forordning 793/2013 ”om fastlæggelse af foranstaltninger for Færøerne med henblik på at sikre bevarelsen af bestanden af atlanto-skandisk sild” handelsrelaterede tiltag mod Færøerne på grund af stridigheder om fordeling af sildekvoter mellem kystlandene. De handelsrelaterede tiltag indeholdt dels et im-

port- og transitforbud for atlanto-skandisk sild og makrel fra Færøerne, dels indeholdt de et forbud mod at færøske fartøjer, som fisker sild og makrel eller skibe, som fisker færøsk sild og makrel på færøsk fiskerilicens, kunne anvende EU's havne, herunder også danske havne. Derudover ramte tiltagene også fragtskibe, som transporterede sild eller makrel, der blev fisket i færøsk farvand. Makrel var også omfattet af de handelsrelaterede tiltag, da Kommissionen valgte at definere makrel som en "tilknyttet art" til atlanto-skandisk sild, da det ofte ikke er muligt at fange sild uden samtidig at fiske makrel.

Færøerne iværksatte i 2013 to internationale retslige voldgiftssager mod EU ud fra den holdning, at EU's handelsrelaterede tiltag mod Færøerne var brud på både almen international ret og WTO-konventionen. I juni 2014 blev der indgået aftale mellem landsstyret og EU om, at EU satte de handelsrelaterede tiltag mod Færøerne ud af kraft og at Færøerne stoppede voldgiftssagerne mod EU.

De store pelagiske kvoter skabte optimisme i flere dele af landet, som ellers siden 1990'erne havde lidt under arbejdsløshed og folkefraflytning. I Tvøroyri på Suderø åbnede der en pelagisk forarbejdningsfabrik i 2012. Den har givet en helt ny hverdag for de knap 5.000 indbyggere på øen, som nu oplever, at en del af ungdommen flytter tilbage, fremgang for det lokale serviceerhverv og store skatteindtægter til de kommunale kasser. I 2013 udbyggede man fabrikken på Suderø, og derved udvidede man også kapaciteten på denne. Ligeledes har man i 2013 udvidet kapaciteten på den eksisterende fabrik i Kollafjørður på Streymoy. I Fuglafjørður på Eysturoy er den tredje fabrik blevet opført og var klar til at modtage fisk sommeren 2014.

Den pelagiske forarbejdningsfabrik i Tvøroyri på Suderø brændte ned i en stor brand sommeren 2017, hvilket igen har påvirket arbejdsløsheden i området. Man er nu ved at genopbygge fabrikken helt fra grunden, og fabrikken forventes at åbne igen i starten af 2018.

Udviklingen i det pelagiske fiskeri er sket samtidig med, at det i længere tid har gået ned ad bakke for det traditionelle fiskerierhverv, både når det gælder de små fiskerbåde og de større trawlere og langlineskibe, der fisker i færøsk farvand.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kyststaterne i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national lovgivning. Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO: Northwest Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).

NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.

ICES: International Commission for the Exploration of the Sea.

NAFO har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har hjemmel til at fastsætte tekniske reguleringer af fiskeriet og fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i farvandene uden for 200 sø-milegrænsen ved Canadas østkyst og USA's nordøstkyst. Det vigtigste fiskeri for Færøerne har, siden torskefiskeriet blev genåbnet i 2010, været torsk i område 3M (Flemish Cap) og rejer i område 3M (Flemish Cap) og 3L (Grand Bank). I 2011 blev alle NAFO deltagere enige om et fælles moratorium for rejer i 3M, og dette fiskeri er ikke siden blevet genåbnet. Bestanden af rejer i 3L er faldet betydeligt de sidste år, og derfor har NAFO vedtaget ikke at tillade fiskeri, og kvoten blev sat til 0 tons i 2015, 2016 og 2017. Det har hidtil ikke lykkedes at opnå enighed om fordelingen af rejekvoten i NAFO-område 3L. I medfør af NAFO-konventionen, har Danmark på vegne af Færøerne og Grønland (DFG) protesteret mod den vedtagne beslutning og indtil 2015 fastsat autonom kvote for rejefiskeriet i 3L området, der er højere end den kvote, som blev tildelt Danmark på vegne af Færøerne og Grønland i NAFO-beslutningen. Som følge heraf, har Canada i flere år holdt sine havne lukkede for landinger fra grønlandske og færøske fartøjer. Canada har i februar 2017 ophævet havnelukningen.

Hvad angår det nordøstlige Atlanterhav, bygger både kyststaterne og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission ICES. NEAFC er fra 1998 centrum for reguleringen af fiskeriet efter pelagisk rødfisk, makrel, atlantiskandisk sild (på færøsk nordhavssild), blåhvilling og fiskeriet efter dybhavsarter. NEAFC-aftalerne gælder sædvanligvis kun for internationalt farvand og bliver oftest kombineret med kyststatsaftaler.

Det er Danmark, der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne og Grønland, (Denmark in respect of the Faroe Islands and Greenland - DFG), men det er færøske og grønlandske repræsentanter, der udgør delegationen til møderne og som har fuldt forhandlingsmandat.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på vegne af Færøerne og Grønland, EU, Island¹, Norge, Rusland og USA. Ingen laksekvote er fastsat i færøsk område de senere år.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC, har Færøerne siden 1977 indgået *bilaterale aftaler* om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, Norge, EU, Island og Grønland.

Bilaterale aftaler for 2017 er indgået med Rusland, Norge, EU, Island og Grønland. På grund af uenighed med Færøerne om fordelingsnøglen for makrel i årene 2011-2013, ville

¹ Den særlige situation på Island med finanskrisen har medført, at de har meldt sig ud af NASCO pr. 1. januar 2010.

hverken EU eller Norge indgå bilaterale aftaler med Færøerne for disse tre år, men de blev indgået igen i 2014.

For den færøske fjernfiskerflåde af fabrikstrawlere (fire skibe), har navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk og kuller) i Barentshavet helt afgørende betydning. For den pelagiske flåde har det frem til og med 2010 været kvoterne i EU-område og Norsk zone, der har haft betydning.

Tabel 3.1 Færøernes fiskeriaftaler 2014-2017

	Færøske kvoter i udenlandsk farvand				Andre landes kvoter i færøsk farvand			
	2014 ¹⁾	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
	----- 1.000 kg. -----							
Bundfisk ²⁾ (torsk m.v.).....	38.847	40.442	41.608	41.738	10.862	14.450	12.517	12.117
Makrel.....					15.800	20.940	20.169	20.779
Sild ³⁾	600	600	600	600	4.100	4.100	4.500	4.500
Lodde.....	ikke fastsat	30.000	30.000	30.000
Brisling, heste- makrel.....	1.700	1.700	7.200	2.600
Sperling, tobis m.v.	7.000	7.000	6.000	9.300
Blåhvilling.....	15.000	15.000	9.000	9.000	77.000	82.000	91.500	96.500
Andet ⁵⁾	735	535	535	585	500	500	500	500
Rejer.....	6.769	6.300	6.300	6.250
	----- Fiskedage -----							
Rejer Svalbard ⁴⁾	922	922	922	922
Grønl. bundfisk	60	0	0	0

1) Færøerne har indgået ny bilateral aftale med EU og NO siden 2014. I perioden 2011-2013 var ingen aftale.

2) En del af de russiske fiskekvoter kan fiskes i norsk område.

3) Sild i Skagerrak. Ikke atlanto- skandisk sild..

4) Rejefiskeriet ved Svalbard er ikke begrænset i mængde men i antallet af skibe og fiskedage (i 2009 nedsat fra 1.317 til 922 dage). Færøerne har på grundlag af Svalbardtraktaten accepteret at "følge norske forskrifter for Svalbard" i den bilaterale fiskeriaftale mellem Færøerne og Norge. Færøerne har i 2017 en kvote på 1.814 tons torsk ved Svalbard samt 437 tons af andre fiskearter (tallene er medtaget i ovenstående oversigt). NAFO har vedtaget moratorium for rejefiskeri i område 3M, hvilket betyder 0 fiskedage for 2011-2017. Fiskeri efter rejer er ikke tilladt i NAFO område 3L i 2015, 2016 og 2017. Færøerne har en kvote på 189 tons hellefisk (3LMNO) og 69 tons rødfisk (3M) i NAFO området i 2017. Færøerne har for 2017 fået tildelt 3.114 tons torsk på Flemish Cap (3M) i NAFO området.

5) Rødfisk i internationalt område er ikke medtaget i tabellen. For 2017 er kvoten nedsat til 505 tons mod 572 tons året før i Irmingerhavet og NEAFC-medlemslande kan fiske af fælleskvoten for rødfisk nord for Færøerne på 8.000 tons.

Anm.: Færøerne har tilsluttet sig rekommandationen om Deep Sea Species i NEAFC, som forpligterat begrænse indsatsen i dybhavsfiskeri i internationalt farvand syd for Færøerne. Betyder for Færøerne uændret max 341 fiskedage i 2017 og max 150 tons af Orange Roughy (Búrfisk på færøsk).Kilde: Fiskimálaráðið

Blåhvillingfiskeriet stoppede næsten op i 2011, baseret på rådgivning fra ICES om bestandsstørrelsen, mens makrelfiskeriet steg meget. Blåhvillingfiskeriet steg igen for 2012 og kvoterne for 2013 - 2015 er steget yderligere, men så faldet igen i 2016 og 2017. Makrelfiskeriet har i årene 2011 til 2013 foregået i eget fiskeriterritorium, men kunne fra 2014 til dels foregå i både EU og norsk fiskerizone. Al fiskeri efter atlanto-skandisk sild foregik i 2013 - 2015 i eget fiskeriterritorium på grund af autonom kvote.

Den færøske kvote for bundfisk i Barentshavet er tæt knyttet til Ruslands muligheder for fiskeri efter blåhvilling og makrel i færøsk farvand. Disse kvoter i Barentshavet er for torskens vedkommende øget med hele 33 pct. for 2013 og yderligere i 2014. Den øgede mængde, der kan fanges i Barentshavet, har medført ret stort prisfald på fersk torsk generelt – et problem, som alle der fisker torsk har erfaret.

I russisk zone i Barentshavet er kvoten i 2017 for torsk på 19.330 tons mod 19.500 tons i 2016. Kvoten af kuller er sat til 1.800 tons i 2017 mod 2.000 tons i 2016. Kvoten for fladfisk er uændret på 900 tons, ligesom mængden af rejer er uændret på 5.000 tons.

Rusland kan i 2017 fiske 81.000 tons af den færøske andel af blåhvilling i færøsk farvand samt 14.500 tons af makrelkvoten, som er uændret fra 2016. Et forsøgsfiskeri efter dybhavsfiskearter syd for Færøerne fortsætter på samme niveau (max. 500 tons).

Normalt har forløbet været således, at der ved årlige forhandlinger mellem *Færøerne og EU* fastsattes årlige fangstmængder for parternes fiskeri i hinandens farvande. Kvoterne har stort set været uændrede siden fiskeriaftalen mellem EU på den ene side og Færøerne på den anden side trådte i kraft i 1980. Det har gennem flere år været hensigten, at der skulle foretages en grundig revision af aftalen set i lyset af, at en række bestande har udvist meget lav fangstmæssig udnyttelsesgrad. I aftalen for 2007 blev Færøerne og EU enige om visse nedjusteringer i den gensidige udveksling af kvoter, idet kvoteudnyttelsen har været meget lav og/eller den biologiske rådgivning har anbefalet en reduktion i fiskeriindsatsen. Det har været landsstyrets opfattelse, at aftalerne for perioden 2005-2009 har åbnet op for en bedre udnyttelse af fiskerimulighederne end i de foregående år, idet der tages hensyn til den senest foreliggende biologiske rådgivning vedr. bestande og fangstgrundlag m.v. EU og Færøerne er igen i 2014 nået til enighed om en fornyelse af den bilaterale aftale om gensidigt fiskeri, efter at tvisten om den færøske makrelkvote førte til, at der ikke blev indgået noget aftale i årene 2011-2013.

Aftalen med EU giver Færøerne ret til at fiske visse pelagiske fiskearter, så som makrel og hestemakrel, samt mindre mængder af anden fisk i EU-farvand. Færøerne har fortsat adgang til at fiske blåhvilling i EU farvand. Dertil har der været adgang til mindre mængder af rejer, rød fisk og hellefisk i grønlandsk farvand i kraft af EU's fiskeriaftale med Grønland. EU har i henhold til aftalen adgang til at fiske blåhvilling, rød fisk, mørksej, torsk, kuller, lange, blålange og fladfisk i færøsk farvand.

Færøerne har accepteret NAFO's fællesmoratorium for rejefiskeri i område 3M, dvs. ingen fiskedage siden 2011 til 2017. Ligeledes har Færøerne accepteret NAFO's beslutning om ikke at tillade rejefiskeri i NAFO område 3L i 2015, 2016 og 2017. Færøerne har ellers indtil 2015 sammen med Grønland (DFG) fastsat en egenkvote af rejer i NAFO område 3L, hvor Færøernes andel var 369 tons i 2014 i forhold til 737 tons i 2013 og 1.029 tons i 2012. Ligeledes har Færøerne i 2017 en kvote på 189 tons hellefisk (3LMNO) og 69 tons rødfisk (3M) i NAFO området. Den samlede mængde af hellefisk og rødfisk er 258 tons i 2017, som er det samme som i 2016.

I NAFO området har Færøerne for 2017 fået tildelt 3.114 tons torsk på Flemish Cap, som er uændret fra 2016.. I 2010 blev torskefiskeri på Flemish Cap tilladt igen efter moratorium i 11 år. Fiskeriet i årene 2010-12 blev udført af fabrikksskibe. I 2013 - 2016 er kvoten tildelt store langlineskibe og trawlere, som har fiskerettigheder omkring Færøerne, og i 2017 er kvoten tildelt langlineskibene.

Færøerne kan sammen med øvrige NEAFC-medlemslande fiske af en fælleskvote på 8.000 tons rødfisk i 2017, som er uændret fra 2016 i internationalt område nord for Færøerne (Nordatlanten).

Færøerne har tilsluttet sig rekommandationen om Deep Sea Species i NEAFC, hvor man har forpligtet sig til at begrænse indsatsen i dybhavsfiskeriet i internationalt farvand syd for Færøerne (på Atlanterhavsryggen). Begrænsningen betyder for Færøerne maksimalt 341 fiskedage i 2017 og højst 150 tons af Orange Roughy (uændret fra 2012).

Kyststaterne Færøerne, Norge, Island, Rusland og EU indgik i 1996 en aftale om forvaltning af *atlanto-skandisk* sild (på færøsk nordhavssild), der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. Efter aftalen i 1996 udgjorde Færøernes andel 5,16 pct. Fra 2002 og til og med 2006 lykkedes det ikke kyststaterne at indgå en fællesaftale om forvaltningen af den atlanto-skandiske sild, hvilket især skyldtes modvilje fra norsk side om fortsat anvendelse af den fordelingsnøgle, som blev fastsat i 1996. Som reaktion herpå fastsatte Færøerne og Island autonome kvoter for 2006 svarende til 1996-fordelingsnøglen.

Efter fem år uden en aftale om forvaltning af den atlanto-skandiske sild, blev Færøerne, Norge, Island, Rusland og EU i januar 2007 enige om en kyststatsaftale om forvaltningen af atlanto-skandisk sild med en forvaltningsplan og fordelingsnøgle for fiskeriet. Aftalen indebar en TAC for 2007 på 1.280.000 tons, hvor Færøernes andel udgjorde 5,16 pct. (66.048 tons). I tillæg til aftalen indgik Norge og Færøerne en adgangsftale, der tillod parterne at fiske en nærmere bestemt mængde sild i hinandens zoner. Aftalen var gældende til og med 2012.

For 2013 -2017 fastsatte Færøerne sin egen fiskerikvote for nordhavssild (atlanto-skandisk sild). Kyststatslandene Færøerne, Norge, Island, Rusland og EU kunne i 2013 ikke enes om

fordelingen at den af ICES foreslåede maksimale kvote. Det resulterede i, at Færøerne stod udenfor aftalen mellem de andre fire lande og fastsatte sin egen autonome kvote for nordhavssild på 105.230 tons i 2013 svarende til ca. 17 pct. af den af ICES foreslåede maksimale fiskemængde (TAC). Den færøske autonome kvote for nordhavssild i 2014 og 2015 blev fastsat til 40.000 tons, i 2016 blev kvoten fastsat til 56.087 tons, og i 2017 blev egenkvoten fastsat til 125.597 tons. I 2012-13 var det meget svært at fiske makrel rent i hele det færøske fiskeriterritorium uden indblanding af store mængder af sild. En tilstedeværelse, som de andre kyststater ifølge færøske myndigheder ikke helt har anerkendt endnu. Færøerne havde i 2012 en kvote på 42.983 tons (5,16 pct.).

I 1999 indgik Færøerne, EU og Norge en aftale om totalforvaltning af *makrel*. TAC'en, som de tre parter fordeler mellem sig, blev for 2009 fastsat til 511.287 tons (mod 385.366 tons i 2008 og 422.551 tons i 2007). En fast fordelingsnøgle findes ikke, men Færøernes andel de første år, før makrellen dukkede op i store mængder ved Færøerne, svarer til 5,45 pct. af totalkvoten. Rådgivningen fra ICES for 2009 lød på mellem 443.000 og 656.000 tons og blev fastsat til 511.287 tons. Island og Rusland var ikke med i aftalen om makrel.

Fra 2010 til 2013 kunne kyststaterne (EU, Norge, Færøerne og Island) ikke enes om en aftale for makrellen. Ligesom Island, fastsatte Færøerne egne autonome kvoter på makrel. For 2010 85.000 tons, for 2011 150.000 tons, for 2012 148.375 tons og for 2013 125.852 tons. Kvoten for 2013 blev desuden forhøjet med restkvoten på 32.000 tons fra året før.

Fra 2014 er det lykkedes at indgå en aftale mellem Færøerne, EU og Norge om en fordelingsnøgle for makrelfiskeriet. Den færøske andel er 12,6 pct., hvilket i 2014 udgjorde 156.240 tons, i 2015 132.814 tons, i 2016 112.892 tons og i 2017 128.655 tons. En særlig klausul mellem landene gør det muligt for Island at indgå i aftalen senere.

Fra februar 2000 og frem til december 2005 førte Færøerne, EU, Norge og Island, med Grønland og Rusland som særligt inviterede, resultatløse forhandlinger om en forvaltningsaftale for *blåhvilling*. Som resultat af den manglende regulering af fiskeriet, steg fangsterne af blåhvilling drastisk fra ca. 650.000 tons i midten af 1990'erne til ca. 2,4 mio. tons i 2004.

I december 2005 lykkedes det endelig Færøerne, EU, Norge og Island at nå til enighed om forvaltningen af blåhvilling baseret på forsigtighedsprincippet og princippet om bæredygtigt fiskeri. Aftalen indebærer, at fiskeriet fra 2006 og frem fordeles med 26,125 pct. til Færøerne, 30,05 pct. til EU, 25,745 pct. til Norge og 17,63 pct. til Island. Aftalen tillader fleksibilitet i kvoteudnyttelsen, ved at kvoterne kan overføres til og fra et kvoteår inden for en ramme på 10 pct.

For 2014 fastsatte kyststaterne TAC for blåhvilling til 1,2 mio. tons, baseret på rådgivning fra ICES. Dette var en betydelig øgning fra 2013, hvor TAC var fastsat til 643.000 tons. Den færøske andel for 2014 var 288.549 tons mod 154.614 tons i 2013. I 2014 og 2015 var der

forhandlinger mellem kyststaterne om en ny fremtidig fordelingsnøgle af blåhvillingbestanden, men det lykkedes ikke kyststaterne at indgå en aftale for 2015. Færøerne fastsatte derfor i 2015 en egenkvote på 425.000 tons blåhvilling. Forhandlingerne har heller ikke ført til en aftale for 2016 og 2017, og Færøerne har i 2016 fastsat en egenkvote på 275.832 tons, og for 2017 er den færøske egenkvote af blåhvilling fastsat til 476.901 tons.

Efter 10 års forhandlinger blev kyststaterne Færøerne, Grønland og Island sammen med EU og Norge i 2011 enige om en aftale om fordelingen af rødfisken i Irmingerhavet 2011-14. Færøerne har fået tildelt 6,73 pct., og denne fordeling fortsætter i 2015, 2016 og 2017. I 2017 har NEAFC vedtaget en TAC på 7.500 tons rødfisk mod 8.500 tons i 2016, hvor den færøske andel er 505 tons mod 572 tons i 2016.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse, knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til forarbejdning på Færøerne. De færøske fiskere fangede tidligere ca. 60 pct. af deres fangster i fremmede og internationale farvande, men tallet er faldet siden.

Til *fjernområderne* henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO), Vestgrønland, Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard og russisk område.

Den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt fra midten af 1990'erne, hvilket hovedsageligt skyldes en kraftigt forøget fangst af blåhvilling og sild i midterområderne, men også en mindre fangst af torsk i russisk område og gråzonen i Barentshavet. Gråzonen, som var et fællesområde i Barentshavet, hvor Norge og Rusland var uenige om grænsefastsættelse, er forsvundet efter at Norge og Rusland blev enige om grænsen i 2010. Færøske fangster i gråzonen blev tidligere regnet af enten norske eller russiske kvoter. Fjernområdernes andel faldt i perioden 2005 til 2007 fra 6,2 pct. af den samlede fangst til 3,1 pct. Denne udvikling vendte dog i 2008, hvor andelen steg til 9,3 pct. Der findes desværre ikke tal fra 2009 og frem.

Færøerne har de sidste år deltaget i forhandlinger om at oprette et internationalt områdefællesskab for forvaltning af fiskeri i internationalt farvand i det sydlige Stillehav (SPRFMO). Organisationen blev formelt oprettet i 2012 med 11 medlemslande, og med Danmark på vegne af Færøerne som medlem. Denne organisation skal administrere fiskeriet efter bundfisk og pelagiske arter. Færøerne opnåede enighed omkring, at den færøske kvote i 2010 blev begrænset til to skibe og fangstmængden til 62.000 tons af hestemakrel foruden en bifangst på makrel. I 2011 blev den færøske kvote udvidet med to skibe. Selve fangstmængderne i Stillehavet fremgår af tabellen herunder. Der har ikke været nogen fangst for færøske skibe i Stillehavet i 2011 og 2012 på grund af dårligt fiskeri i 2010. Fæ-

røerne har for 2013 fået tildelt en kvote på 5.355 tons hestemakrel, 5.062 tons i 2014, 5.100 tons i 2015, 5.100 tons i 2016 og 5.466 tons i 2017.

Tablet 3.2 Færøernes fangstmængder af pelagisk fisk i det sydlige Stillehav 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	----- 1.000 kg. -----					
Makrel	2.348	3.036	906	102	0	0
Hestemakrel	36.352	22.919	20.249	11.643	0	0
I alt	38.700	25.955	21.155	11.745	0	0

Kilde: Fiskimálaráðið og Fiskiveiðeftirlitið. Der har ikke været fangst i det sydlige Stillehav siden 2011

I øjeblikket pågår forhandlinger om at oprette en international organisation, der skal administrere fiskebestandene i det nordlige Stillehav (NPRFMO). Siden 2006 har Sydkorea, Japan, USA, Kina, Canada, Rusland og Taiwan deltaget i disse forhandlinger. På trods af, at ingen færøske skibe i øjeblikket fisker i dette område, deltager Færøerne som observatør på møderne. Det er forventeligt, at Færøerne vil blive medlem af denne organisation, når forhandlingerne er færdige og organisationen officielt bliver oprettet. Det er en del af Færøernes internationale ressourcestrategi, at Færøerne opnår medlemskab i internationale organisationer, som administrerer fiskebestandene i fjernområderne.

Til *midterområderne* henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen, Norskehavet, Irmingerhavet og ved Norge (Nordsøen). Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard, er det færøske fiskeri på midterområderne hovedsageligt begrænset til fiskeri med not- og industriskibe samt pelagisk trawl.

Siden 1990'erne er den andel af fangsten, der er fanget i midterområderne, steget kraftigt. Især fiskeriet af sild ved Island, Øst-Grønland og Norge er hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Midterområdernes andel af den samlede fangst steg fra 33 pct. i 1995 til 56 pct. i 2008. Færøerne fiskede 34 tusind tons ved Island i 2016.

Nærområdernes andel af fangsterne har svinget mellem 40 og 50 pct. siden 1990'erne. I 2006 faldt den for første gang i mange år til under 40 pct. (37,2 pct.). I 2007 steg den lidt igen til 39,7 pct., men i 2008 er fangsten i disse områder igen historisk lav med 34,9 pct. Nedgangen i fiskeriet i nærområderne skyldes primært en nedgang i fangsten af torsk, kulter og sej.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i perioden 2012-2016 i alle områder fordelt på fiskearter fremgår af *tablet 3.3*.

Fangstmængderne er vokset en del de senere år. Især skyldes det den øgede fangst af blåhving i 2014 og makrelfangsten de senere år, men fangsten af torsk er også vokset i årene 2014-2016.

I 2008 blev fangstmængden reduceret kraftigt med over 10 pct. i forhold til året før. Denne udvikling fortsatte i 2009, hvor reduktionen var godt 32 pct. i forhold til 2008, hvilket primært skyldes en kraftig nedgang i fangsten af blåhvilling. Det yderligere fald i blåhvillingfiskeriet i 2010 blev kompenseret ved det øgede makrelfiskeri i færøsk zone i 2010. Fangsten af blåhvilling er næsten syv gange større i 2015 end den var i 2012. Fra 2011 og frem til 2015 er den samlede fangst af blåhvilling gået fra godt 16.000 tons op til godt 282.000 tons. Der er også fisket store mængder makrel i færøsk farvand siden 2010, men fangsten af de traditionelle fiskearter torsk, kuller og sej er faldet betydeligt, selv om der ses en øget fangst af torsk i 2014, 2015 og 2016.

Tabel 3.3 Færøske skibes samlede fiskefangster 2012-2016, alle områder

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- 1.000 kg. -----				
Blåhvilling	43.003	82.938	226.228	282.451	282.231
Makrel.....	107.100	144.626	150.488	106.752	94.421
Sild.....	51.352	115.552	43.327	42.496	55.382
Torsk.....	29.668	32.446	36.400	39.680	37.350
Sej.....	39.316	29.704	26.513	28.282	31.681
Guldlaks.....	12.601	14.306	12.050	14.155	13.179
Lodde.....	29.691	29.361	7.690	30.009	8.452
Kuller.....	5.149	5.578	5.146	6.605	7.195
Hellefisk.....	3.626	3.679	4.341	4.368	5.989
Lange	6.845	5.208	7.727	5.872	5.935
Brisling	467	510	185	644	5.252
Rejer	5.242	4.252	4.608	4.665	4.920
Sperling.....	2.736	336	1.209	5.270	3.156
Jomfruøsters.....	6.712	5.300	5.415	2.950	2.963
Rødfisk	2.632	3.734	2.312	2.768	2.449
Brosme.....	5.182	2.632	2.703	2.798	2.387
Byrkelange.....	1.517	1.089	1.096	771	1.168
Havtaske/Bredflab	1.304	608	797	643	966
Stinglaks/Dolfisk	431	425	809	992	765
Andet	5.898	4.933	3.795	3.392	2.597
I alt.....	360.473	487.218	542.840	585.562	568.438

Kilde: Hagstova Føroya. Rækkefølgen af fiskearter er sorteret efter, hvilken art der blev fanget mest af i 2016.

Fangster ved Færøerne

De samlede fangster i farvandene tæt ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. I 2003 var den samlede fangst ved Færøerne steget til omkring 700.000 tons, men er siden faldet igen til 481.000 tons i 2008 og yderligere til 336.000 tons i 2009 og 323.000 tons i 2011, 417.000 tons i 2012, men er nu steget kraftigt igen, først til 608.000 tons i 2013, 665.000 tons i 2014 og helt op til 820.000 tons i 2015. I 2016 var de samlede fangster ved Færøerne 747.000 tons. Den væsentlige årsag til stigningen er den samme som fra 1975 til 2003, nemlig en markant stigning i fangsten af sild, makrel og blåhvilling i farvandene omkring Færøerne. Faldet i fangstmængden fra 2003 og frem kan primært henføres til et fald i fangsten af bundfisk – primært torsk og kuller.

Tabel 3.4. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne fordelt på lande i årene 2012-2016.

Tabel 3.4 Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	----- 1.000 tons -----					----- Pct. -----				
	-									
Færøerne.....	271,3	403,4	364,5	398,3	412,4	65,1	47,6	54,8	48,6	55,2
Island.....	82,2	120,2	167,4	197,5	182,1	19,7	25,3	25,2	24,1	24,4
Rusland.....	60,8	80,1	112,9	126,1	120,8	14,6	21,8	17,0	15,4	16,2
Norge.....	0,1	-	4,8	80,7	2,5	0,0	2,6	0,7	9,8	0,3
Frankrig.....	-	-	1,0	0,2	0,3	0,0	0,7	0,1	0,0	0,0
Tyskl. og UK....	-	-	5,1	5,0	7,6	0,0	0,8	0,8	0,6	1,0
Andre lande ¹⁾	2,7	4,0	9,7	11,8	21,4	0,6	1,2	1,5	1,4	2,9
I alt	417,0	607,7	665,4	819,6	747,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Danmark, Holland, Spanien og Grønland.

Kilde: Fiskimålaráðið.

Af de 747.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 2016 er ca. 55 pct. fanget af færøske skibe mod ca. 49 pct. i 2015. I 2011 var de færøske skibes andel 85 pct. og i 2012 65 pct. Grunden til, at færøske skibe havde en så stor andel af de samlede fangster i 2011 og 2012 kan især henføres til øget fiskeri efter makrel i eget territorium. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes fiskeri - frem til og med 2010 (samt igen fra 2014) - har været sammensat af et bredt udsnit af fiskearter – herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild.

Tabel 3.5 Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande og arter 2016

	Torsk	Kuller	Sej	Blåhvilling	Andre fisk	I alt
	----- 1.000 kg -----					
Færøerne.....	6.660	2.877	24.326	237.652	140.889	412.405
UK.....	490	258	599	0	518,3	1.862
Frankrig.....	3	5	296	0	7	312
Norge.....	30	6	30	395	2.088	5.550
Tyskland.....	0	0	0	3.068	2.633	5.701
Rusland.....	1	0	0	96.688	24.157	120.846
Grønland.....	0	0	0	9.263	2.556	11.819
Holland.....	0	0	1	5.873	554	6.428
Danmark.....	0	0	0	1.220	1.950	3.170
Island.....	0	0	0	180.700	1.375	182.075
I alt	7.184	3.147	25.252	534.858	176.726	747.167

Kilde: Fiskimálaráðið.

For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) udgør den færøske andel af fangsterne mere end 95 pct. Det fremgår af *tabel 3.6*, at der siden 2011 har været en meget markant tilbagegang i sej- og kullerfiskeriet, mens fangsten af torsk efter tilbagegang i perioden 2006-2009 har haft fremgang i 2010, men står i 2012 igen til en markant tilbagegang for så at få et opsving igen fra 2013 til 2015. For bundfiskearterne under ét, har der været markant tilbagegang set over hele perioden. Den samlede fangst af disse tre fiskearter er næsten halveret de sidste syv år. Dette giver anledning til bekymring om bestandene af disse betydningsfulde fiskearter og debat om mere omfattende ændringer i fiskerireguleringen. Der arbejdes i øjeblikket med en omfattende fiskerireform for hele det færøske fiskerierhverv. Planen er, at reformen skal træde i kraft 1. januar 2018.

Tabel 3.6 Fangst af tons af torsk, kuller og sej i færøsk område 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Torsk	11.740	8.552	5.371	6.695	7.783	6.756
Kuller	3.640	2.703	3.003	2.903	3.047	3.289
Sej.....	32.056	38.175	28.609	25.474	27.024	30.223
I alt	47.436	49.429	36.983	35.072	37.854	40.267

Kilde: Hagstova Føroya.

Fangsttryk og fangstregulering

Fra midten af 1970'erne og indtil slutningen af 1980'erne fandt der en omfattende modernisering og effektivisering sted af den færøske fiskerflåde. Som en følge af udvidelsen af fisketerritorierne i Nordatlanten i 1977, blev en stor del af den færøske flåde tvunget væk fra de sædvanlige fiskefelter til færøsk farvand. Dette medførte, at den samlede fangstkapacitet og fiskeriindsatsen steg kraftigt. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensi-

tet har ifølge biologerne i ICES (International Council for the Exploration of the Sea) og Havstovan (Færøernes Fiskeriundersøgelser) medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk, kuller og sej ved Færøerne har været for stort. Foruden at medføre, at man ikke kan få et optimalt udbytte af bestanden, er der også risiko for, at bestandene i ugunstige miljømæssige forhold ikke kan reproducere sig selv.

I henhold til lagtingsloven om erhvervsmæssigt fiskeri skal fiskedagene for det kommende fiskeår vedtages ved lov senest 18. august samme år som fiskeåret starter. Fiskeåret starter 1. september og slutter 31. august året efter.

Både ICES og Havstovan (Færøernes Fiskeriundersøgelser) har i en årrække anbefalet at reducere fiskeridødeligheden på torsk og kuller betydeligt. For fiskeåret 2016/17 havde man fra Landsstyremrådet for fiskerianliggende derfor fremsat et forslag for Lagtinget om en reduktion på 30 pct. af fiskedagene for de grupper fartøjer, som især fisker torsk og kuller, dog med den undtagelse, at de fiskefartøjer, som bruger alle sine dage, kan få dage af en ekstra pulje, som svarer til 15 pct. af de fiskedage, som de fik året inden.

Der var dog ikke flertal i Lagtinget for forslaget, men i stedet blev der indgået et bredt forlig, om at reducere antallet af fiskedage for de fartøjer, der især fisker torsk og kuller, med 15 pct. og at danne en pulje på 7,5 pct. af de samlede dage i hele gruppen, der skal tildeles de fiskefartøjer, som udnytter alle sine fiskedage.

På grund af arbejdet med en større fiskerireform, som skal træde i kraft 1. januar 2018 og på grund af, at alle fiskelicenserne er opsagt pr. 31. december 2017 har man for fiskeåret 2017/18 valgt som hovedprincip foreløbigt at fortsætte med samme antal fiskedage, som i fiskeåret 2016/17.

For fiskeåret 2015/2016 anbefalede ICES, at fangsterne af torsk på Færøplateauet bør være så lave som muligt, og at det fortsat ikke bør være tilladt at fiske torsk på Færøbanken. For kuller anbefalede det, at der ikke bør være noget direkte fiskeri og bifangsterne i andre fiskerier bør være så lave som muligt. For sej var anbefalingen, at fiskeridødeligheden bør reduceres til et niveau (F_{MSY}), der på langt sigt vil kunne give maksimum vedvarende fangster svarende til en fangst på ikke mere end 36.000 tons. Rådgivningen fra Færøernes Fiskeriundersøgelser var hovedsageligt den samme, men omformuleret noget for at tage mere hensyn til gældende lovgivning og bekendtgørelser bl.a. med områdereguleringer og flådestruktur.

Undersøgelser foretaget af Færøernes Fiskeriundersøgelser viser, at bestanden af sej er større end forevarebiomassen (B_{pa}) og MSY trigger og er i vækst, men fiskeridødeligheden er marginalt større end reference værdien F_{MSY} . Undersøgelserne viser desuden, at bestandene af torsk og kuller er historiske lave og henholdsvis på niveau med og mindre end minimum forevarebiomassen (B_{lim}).

Da den nuværende lagtingslov om erhvervsmæssigt fiskeri blev indført i 1996, blev antal fiskedage til de forskellige flådegrupper fastsat således, at den gennemsnitlige årlige fiskeridødelighed for henholdsvis torsk, kuller og sej var på 33 pct.. Med henvisning til forevareprincippet og det såkaldte MSY approach anbefaler ICES i stedet, at man tilstræber en fiskeridødelighed på henholdsvis 25 pct., 20 pct. og 24 pct. for de tre bundfiskearter. For perioden 1996-2015 har den årlige fiskeridødelighed for torsk på Færøplateauet i gennemsnit været 39 pct., for kuller 26 pct. og for sej 31 pct., hvilket anses for at være for højt, især for torsk og kuller.

Fra 1996 til og med 1999 har torskefangsten på Færøplateauet været nedadgående, hvorefter der kom et par år med stigende fangster. I perioden 2002-2008 faldt fangsten markant til 7.500 tons i 2008. I 2009 steg fangsten til 10.000 tons og igen i 2010 til 12.500 tons. Den er dog igen faldet i 2011 og 2012 til henholdsvis 10.000 og 7.000 tons. Fangsterne af sej steg støt i årene 1996-2002, faldt noget i 2003-2004, for så at stige kraftigt i 2005 til 68.000 tons, hvilket er rekord. Den er siden faldet til omkring 57.000 og 58.000 tons i henholdsvis 2008 og 2009, hvilket stadig er et meget højt niveau. Siden 2011 har fangsterne været mindre end langtidsgennemsnittet på 37.000 tons og var i 2013 og 2014 henholdsvis 26.000 og 24.000 tons. Fangsten af kuller steg kraftigt i 1996-1998, aftog noget i 1999-2001, for så at stige igen til et nær historisk maksimum i 2003 på omkring 27.000 tons. Fangsterne af kuller er siden faldet markant til kun ca. 2.600 tons i 2012, med en meget lille vækst de senere år.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig at sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden, blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 BRT. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af gydeområder for bestemte fiskeområder især for trawl (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisk. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af dem. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm i direkte trawl fiskeri efter torsk og kuller. Maskevidden for sej og rødfisk er 135 mm og for blålange 100 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

Den 14. september 2017 er der fremsat et forslag til en større reform af hele det færøske fiskerierhverv. Planen er, at reformen skal træde i kraft 1. januar 2018.

Fiskeriordninger i færøsk farvand

I 1994 blev der indført kvoter for det færøske fiskeri baseret på internationale biologers vurderinger (ICES). Kvotesystemet viste sig hurtigt u hensigtsmæssigt for fiskerne, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, kuller og sej. Man konstaterede endvidere uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Landsstyret nedsatte på den baggrund et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringsystemet. Reguleringsudvalget, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskerierorganisationer, landsstyret og Færøernes Fiskeriundersøgelser, fremkom i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Udvalgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder samt lukkede områder for trawlfiskeri.

Et lovforslag om fiskedage blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldes fiskedageordningen, og i denne er det – i modsætning til kvoteordningen – ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen.

Den samlede fiskeflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper efter redskabstyper/fiskemetode (kyst-, line- og trawlfiskere) samt størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleres fangsterne af bundfisk.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne: 6 mile zone, 12 mile zone, indre og ydre fiskedagsområder ("ringen" - dybdekurve mellem 2-300 meter) og hele det færøske fiskeriterritorium. Der er indført et ret komplekst system med begrænsninger af fiskeri på visse områder inden og uden for de forskellige zoner og på tværs af disse (gydeområder, ungfisk, trawlområder, store og små linebådeområder, koral-områder (MPA'er) m.m.).

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper blev oprindeligt bestemt ved anvendelse af detaljeret fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskebestand beregnes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand, et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnes, hvorledes fangsterne af hver enkelt bestand har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne i henholdsvis et indre og et ydre fiskedageområde. Én fiskedag giver ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde (indenfor ringen), men kan ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde (udenfor ringen).

Fiskedagene er (betinget) omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kan overføres fiskedage, dog ikke fra linefiskeri til trawlfiskeri og fra gruppe 5 (kystfiskerbåde under 15 tons, der fisker med krog) til andre. Inden for hovedgrupperne er der fri omsættelighed. I slutningen af året kan landsstyret endvidere regulere antallet af ubrugte fiskedage. Fiskedagene kan som hovedregel sælges eller lejes ud for en kortere eller længere periode frem til 2018. Den nuværende ordning går frem til 2018, og kan derefter forlænges fem år ad gangen, hvis ikke andet fastsættes af Lagtinget. I de seneste har der været arbejdet med en gennemgående revision af fiskerilovgivningen.

Fiskedageordningen overvåges af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskedage (Fiskidaganevndin/Fiskedageudvalget) og Færøernes Fiskeriundersøgelser (Havstovan) foreslår antallet af fiskedage. Selve fastsættelsen af antal fiskedage sker ved lagtingslov. Ordningen har en række undtagelser, bl.a. kan kystfartøjer med licens til både line og håndline fordoble antal fiskedage ved at skifte fra line til snelle, og visse flådegrupper er helt uden for fiskedagesystemet, især garnfiskerne. Fra fiskeåret 2010/2011 blev de store dybhavstrawlere inkluderet i fiskedagesystemet, idet de fik tildelt fiskedage både indenfor og udenfor "ringen"; siden 2011 er de store dybhavstrawlere og partrawlerne slået sammen til en gruppe, og de fleste dybhavstrawlerne er begyndt at partrawle. Fiskedageudvalget er sammensat af repræsentanter for fiskerierhvervet og en formand udpeget af landsstyremanden.

Antallet af fiskedage bliver løbende reguleret ved lagtingslove, hvor der kan forekomme forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Det har generelt været gældende for de gennemførte reguleringer, at de har ligget væsentligt under anbefalingerne fra Færøernes Fiskeriundersøgelser og tættere på Fiskedageudvalgets anbefalinger.

Selv om der er foretaget en væsentlig reduktion i antal allokerede fiskedage i perioden 1996/97 til 2016/17, så er antallet af "ubrugte" fiskedage meget stort for de fleste flådegrupper. Udnyttelsesgraden af allokerede fiskedage siden 2008/09 har ligget mellem 53 pct. og 66 pct. Dette hænger delvis sammen med, at bestandene af især torsk og kuller har været meget lille i mange år, så det er ikke rentabelt at drive fiskeri. Men også teknologiske forbedringer har gjort, at fiskeflåden er meget mere effektiv end i den såkaldte referenceperiode i 1984-95, som oprindeligt blev brugt til at estimere det tilladte antal fiskedage.

Fiskerireform

Der har i længere tid været politisk debat om en gennemgående reform af det færøske fiskerisystem. Det nye landsstyre, som tiltrådte 15. september i 2015 har i koalitionsgrundlaget skrevet, at de ønsker, at:

"Spekulation med privat køb og salg af fiskerettigheder skal standses, og hele forvaltningen af loven om erhvervsmæssigt fiskeri skal evalueres. En grundlæggende reform af fiskerierhvervet vil være blandt koalitionen hovedemner. En bredt sammensat arbejdsgruppe med faglige kompetencer og erhvervs erfaring bliver straks nedsat med henblik på at komme med en indstilling til det politiske system om en reform inden for fiskerierhvervet, som skal gælde fra 1. januar 2018. Hovedreglen er, at erhvervet skal fungere på markedsvilkår".

Landsstyret nedsatte en arbejdsgruppe til at udarbejde en betænkning om en nyordning inden for fiskeriet. Arbejdet med betænkningen er udført og blev offentligt fremlagt den 3. oktober 2016. Siden har der været forhandlinger om et bredt forlig for en fiskerireform. Det har dog ikke lykkedes at finde et bredt forlig. Landsstyrekoalitionen fremsatte før

sommerferien 2017 et forslag til fiskerireform, men det blev ikke færdigbehandlet i Lagtinget på grund af uklarheder i lovteksten og uenigheder i koalitionen. Den 14. september 2017 blev en revideret udgave af fiskerireformen, som dog bygger på samme hovedprincipper, fremsat for Lagtinget. Ved redaktionens afslutning er fiskerireformen fortsat til behandling i Lagtingets Erhvervsudvalg. Der skal dog findes en løsning inden udløbet af 2017, da alle fiskelicenser udløber ifølge nugældende lovgivning pr. den 31. december 2017.

Koalitionens forslag til en fiskerireform lægger op til ret grundlæggende ændringer af fiskeriforvaltningen. Nogle af hovedlinjerne i reformen er:

- Man skal følge den biologiske rådgivning.
- Man skal væk fra politisk udlodning af licenser.
- Man vil overgå til en markedsbaseret udlodning med auktioner.
- Fiskerettigheder skal ikke længere kunne sælges direkte mellem private.
- Der skal være fuldt færøsk ejerskab af alle rettigheder.
- Der skal skabes værditilvækst, bl.a. med krav om, at alt skal tages i land.

Biologisk forvaltning og bæredygtigt fiskeri

Ifølge lovforslaget vil man skabe en mere biologisk baseret forvaltning af fiskebestandene og et mere bæredygtigt fiskeri blandt andet ved at gå bort fra den nuværende ordning for det almindelige fiskeri efter bundfisk, så som torsk, kuller og sej i farvandet omkring Færøerne. Efter den nu gældende ordning får skibene tildelt såkaldte fiskedage. Det er en tildeling af dage, som skibene kan være i fiskeri inden for bestemte områder og fiske frit inden for det tildelte antal dage på havet.

Med ovennævnte system følger der ingen begrænsninger for, hvor meget det enkelte skib kan tage ud af hver fiskeart. Den eneste begrænsning er, hvor mange dage det enkelte skib kan være til fiskeri. Dette mener landsstyremanden for fiskerianliggender være en begrænsning for, hvor megen mulighed man har for at have en forsvarlig bæredygtig forvaltning af bestandene af torsk, kuller og sej. Disse bestande har det ikke godt i dag og er nærmest historisk lave.

I lovforslaget til fiskerireform vil landsstyremanden for fiskerianliggender lade de nuværende system køre videre til 31. december 2018 og pr. 1. januar 2019 erstatte dette system med en tildeling af kvoter til hvert enkelt rederi. Dertil skal man følge de biologiske indstillinger ved at udarbejde forvaltningsplaner (langtidsplaner) for forvaltningen af de forskellige fiskebestande og udnyttelsen af disse.

Disse forvaltningsplaner, som skal danne grundlag for størrelsen af kvoterne på de enkelte fiskearter skal udarbejdes efter indstilling fra havbiologerne og derefter vedtages som beslutningsforslag i Lagtinget. Derefter skal landsstyremanden tildele kvoterne i henhold til disse langsigtede forvaltningsplaner.

Dette er en væsentlig ændring i forhold til systemet med fiskedage, hvor Lagtinget hvert år lige efter Olaj efter mange politiske forhandlinger og politiske hensyn vedtager antallet for dage i søen for kommende fiskeår, som går fra 1. september til 31. august.

Forslaget om forvaltningsplaner, som landsstyremanden er forpligtiget til at forholde sig til og uddele kvoter efter, minder om metoden for tildeling af kvoter på de områder, hvor Færøerne normalt er bundet af aftaler med andre lande, dvs. fiskeriet efter makrel, blåhvilling, sild, torsk i Barentshavet m.m.

Landsstyrets forslag indeholder en undtagelse, hvor man ønsker at bevare fiskedage-systemet. Dette gør sig gældende i reguleringen af det kystnære fiskeri med mindre fartøjer.

Licenser på auktion

Den til enhver tid siddende landsstyremand for fiskerianliggende har i dag ret bred hjemmel til at tildele fiskelicenser. Denne hjemmel har den nuværende landsstyremand for fiskerianliggende flere gange betegnet som politisk udlodning af licenser, som han ønsker, at man skal gå bort fra.

Koalitionen ønsker i stedet at indføre en markedsbaseret udlodning, hvor en andel af licenserne skal sælges på auktion som korte og længerevarende fisketilladelser. Derved mener man, at man både får standset mulig spekulation med tilladelser og får fat i den ressourcerente, som man mener, bør tilfalde landet. For den del af rettighederne, som ikke bliver solgt på auktion, vil man opkræve en ressourcerente til landskassen med et lovforslag om ressourceafgift.

Ifølge lovforslaget skal 25 pct. af henholdsvis den samlede kvote for blåhvilling, makrel og atlanto-skandisk sild sælges på auktion. Det samme gør sig gældende for dele af fiskeriet efter bundfisk i fremmede havområder.

Den samlede kvote er det, som er tilbage efter kvoteudvekslinger med andre lande og kvoter til videnskabelige undersøgelser, forsøgsordninger m.m. er trukket fra.

Det er desuden meningen, at rettighederne til fangst af torsk, kuller og sej i færøske farvande skal udbydes på auktion i det tilfælde at den samlede kvote er større end henholdsvis 15.000 tons for torsk, 7.500 tons for kuller og 40.000 tons for sej. Der lægges dog også op til andre reguleringer på dette område. Auktionerne skal være delt op i rettigheder til fiskeri med krog og med bundtrawl efter et bestemt forhold.

Gyldighedsperioden for de fiskerettigheder, som skal sælges på auktion, skal efter planen have differentieret varighed. Meningen er at sælge nogle rettigheder med en varighed på 1 år, nogle med en varighed på 3 år og andre med en varighed på 8 år. Ifølge landsstyremanden for fiskerianliggende er argumentet for dette, at aktører i fiskeriet skal have mu-

lighed for langtidsplanlægning samtidig med, at der også skal være plads til hurtige omstillinger.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af ”Fiskeriterritorium ved Færøerne”, der er fastlagt ved Kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landstyreets fiskerikontrol (herunder Fiskiveiðieftirlitið, som i 2013 er hovedbestanddelen i den nye organisation Vørn) og Arktisk Kommando (Forbindelselement Færøerne). Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer.

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen, til at være inspektion af områder.

Det har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og bekendtgørelser, der gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen, har landstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Arktisk Kommando (Forbindelselement Færøerne) disponerer over et inspektionsskib af ”Thetis-klassen”. Herudover benyttes fly af typen CL-604 Challenger fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen disponerer over to inspektions- og redningsskibe ”BRIMIL” og ”TJALDRID”, samt en 30 fods motorbåd ”Spógvin”. Herudover benytter fiskerikontrollen også Atlantic Airways helikoptere til inspektions- og redningsarbejde.

De færøske myndigheder overtog ledelsen af søredningstjenesten ved Færøerne den 1. april 2002. I den forbindelse blev der oprettet en færøsk MRCC-station (Maritime Rescue Co-ordination Center), som fra 2013 er en del af den nye organisation Vørn.

Fiskeristøtte

Tidligere tiders direkte støtte til fiskerierhvervet, bl.a. pristilskud og investeringsstøtte, er fra 1997/98 helt bortfaldet. Der gives dog fortsat offentlig støtte til transport af fisk til og fra yderområderne på Færøerne, med de fleste andre støtteordninger, så som tillæg ved sygdom m.v. er i største grad finansieret af erhvervet selv, *jf. tabel 3.7.* på næste side.

Med vedtagelse af lagtingslov nr. 132 fra 28. december 2010 blev der fastsat, at finansieringen af flere af støtteordningerne fra 2011 overgik til fiskerierhvervet selv, og der blev i denne sammenhæng oprettet en ny institution - Trygdargrunnur Fiskivinnurnar (Fiskerier-

hvervets Forsikringsfond). Mindsteløn, mindsteløn for hjemmefiskere, dagstøtten, ferieløn og arbejdsmarkedsbidraget finansieres nu af fiskerierhvervet selv ved en afgift på 1 pct. af førstehåndsomsætningsværdien. Efter finansieringen af støtteordningerne overgik til fiskerierhvervet selv, er dagstøtten bortfaldet. Tillæg ved sygdom og transporttilskuddet finansieres fortsat ved bevilling på finansloven, mens anden særlig støtte bortfaldt fra 2011.

Som det ses af *tabel 3.7* er de særlige offentlige støtteordninger faldet markant fra 2010 til 2016 på grund af de ovennævnte lovændringer.

Tabel 3.7 Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	----- 1.000 kr. -----						
<i>Udbetalt til løn m.v....</i>	25.683	3.668	4.267	3.903	4.076	4.275	3.491
Mindsteløn	2.512
Mindsteløn	6.442
Dagstøtte	9.546
Tillæg ved sygd.....	4.345	3.668	4.267	3.903	4.076	4.275	3.491
Telefonstøtte
Ferieløn	1.984
AM bidr.....	854
<i>Særl. Støtteordn.....</i>	3.234	2.178	2.071	1.398	1.136	1.084	2.274
Transporttilskud	2.434	2.178	2.071	1.398	1.136	1.084	2.274
Til rejeskibe
Importtilskud.....
Særlig støtte	800
<i>Udbetalt i alt</i>	28.917	5.846	6.338	5.301	5.212	5.359	5.765

Kilde: Hagstova Føroya

Den samlede fiskeristøtte blev reduceret med ca. 110 mio. kr. i perioden fra 1996 til 2001. I 2004 udgjorde fiskeristøtten ca. 50 mio. kr. årligt, hvilket var en stigning på ca. 10 mio. kr. i forhold til året før. Stigningen havde baggrund i en tilbagegang for fiskeriet i 2004 med øget udbetaling af mindsteløn og dagstøtte til følge. Et fald i den udbetalte mindsteløn og dagstøtte fra 2005 og frem har siden bidraget til et samlet fald i den samlede støtte. Dertil kommer bortfaldet i 2007 af telefonstøtten, samt den særlige støtte til rejeskibe. Støtten til rejeskibe blev indført i 2005 pga. en krise i rejefiskeriet, men er bortfaldet igen i 2007. I 2008 ses en mindre stigning i fiskeristøtte, hvilket kan henføres til de stigende oliepriser og faldende fangstmængder, som betød, at dele af flåden lå stille i perioder af 2008. Problemerne i fiskeriet fortsatte i 2009, hvor støtten steg yderligere til knap 44 mio. kr. I 2010 var der et fald i støtten pga. lidt bedre fiskeri. Dette var samtidig det sidste år, hvor der blev betalt væsentlig støtte til fiskeriet. Samlet udgjorde den udbetalte støtte i 2010 knap 30 mio. kr. mens den siden 2011 har ligget på et niveau mellem 5 og 6 mio. kr. pga. det tidligere nævnte lovændringer.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandøy, Suðuroy, Vágur og Nólsoy). Med lovændringer i 1999 og 2000 blev hjemlen til støtte bl.a. udvidet til at omfatte transport fra auktioner til fiskevirksomheder og transport af fersk og forarbejdet fisk fra fiskevirksomheder til afskibningshavn, der er adskilt af fjord eller sund. I 2003 blev transportstøtten ændret igen, så der nu kun ydes støtte til transport fra auktion til fiskevirksomhed. Loven er sidste gang ændret i 2013.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer har typisk været finansieret ved låneoptagelse i Føroya Realkreditstovnur (Færøernes Realkreditinstitut). Lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter.

Føroya Realkreditstovnur har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 pct. af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998 lov om Realkreditinstitutets virksomhed, der udvider lånerammerne med adgang til 2. prioritetslån op til 80 pct. af vurderingen med øget løbetid på 15 år. Realkreditinstitutet har med den nye lovgivning også fået adgang til et noget større virkeområde inden for maritimt relateret virksomhed i opdræts- og offshore erhvervet og finansiering af et begrænset antal specialfartøjer.

I seneste lovændring fra december 2010 er Realkreditinstitutets virkeområde udvidet til også at omfatte fragtskibe.

Føroya Realkreditstovnurs virksomhed er pr. 5. november 1998 overgået til et rent færøsk lovgivnings- og forvaltningsanliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998.

I regnskabsåret 1. april 2016 til 31. marts 2017 har Føroya Realkreditstovnur ydet lån på i alt 160,8 mio. kr. Institutets udlån pr. 31. marts 2017 har en hovedstol på 1.359,3 mio. kr., der ved afdrag og indfrielse er nedbragt til 1.045,0 mio. kr. Institutets egenkapital udgør pr. 31. marts 2017 818,7 mio. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer på Færøerne. Folketinget traf i 2005 beslutning om nedlæggelse af Fiskeribanken. Banken videreførte sin virksomhed i årene 2006-2008, men med reducerede udlånsgrænser i 2007 og 2008. Fiskeribanken blev nedlagt med udgangen af 2008. Bankens aktiver og passiver blev overtaget af statskassen, og bankens lån blev i 2009 administreret af Økonomistyrelsen. Der kan ikke længere ydes nye lån, og i 2009 blev de to sidste engagementer i Fiskeribanken afviklet.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 pct. i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, som fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter, har man et system med mindsteløn.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reidarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt en overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforening. Mindstelønnen pr. 1. juni 2016 var 1.050,00 kr. pr. døgn, hvor fiskeren er påmønstret, dertil kommer feriepenge på 12 pct.

Mindstelønnen bliver kun udbetalt, hvis indtjeningen fra fiskeriet er lavere end 1.050,00 kr. pr. døgn.

For en oversigt over gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 2011-2016 henvises til *bilag 3.1*. Af dette bilag fremgår det, at lønforskelle og ændringer er meget forskellige mellem de forskellige typer af både. I 2016 ses der især fremgang i hyren hos mandskaberne på de notskibene.

Generelt har tendensen de senere år været, at det har været mandskabet på de fartøjstyper med de i forvejen højeste hyrer, som har oplevet en fremgang i deres hyrer. De højeste hyrer i 2016 fandtes hos mandskaberne på notskibene med en daglig hyre på næsten 10.000 kroner.

Fiskepriser

En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.). Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer og valutakurserne. Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen.

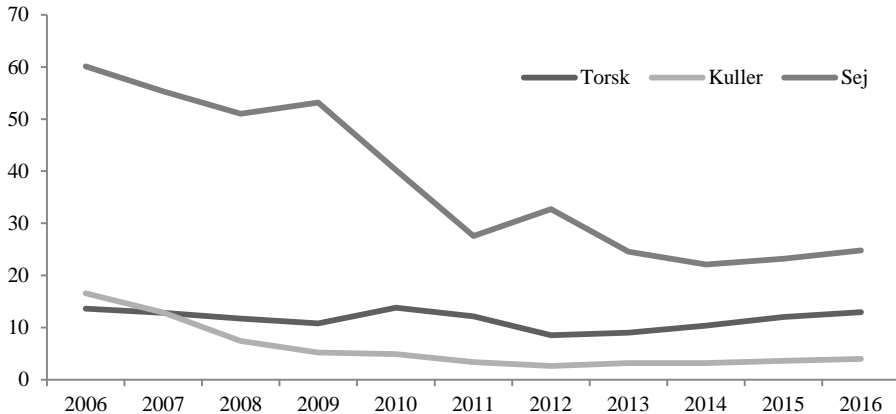
Salget af fisk fra fiskeskibene sker enten direkte til forarbejdningsindustrien på Færøerne og i udlandet eller via auktion. Der findes på Færøerne kun én fiskeauktion, Fiskamarknaður Føroya. Fiskeauktionen er geografisk placeret i Toftir på Eysturoy.

Salget via auktion foregår enten som en gulvauktion, hvor fisken udbydes beset, eller via telefonauktioner.

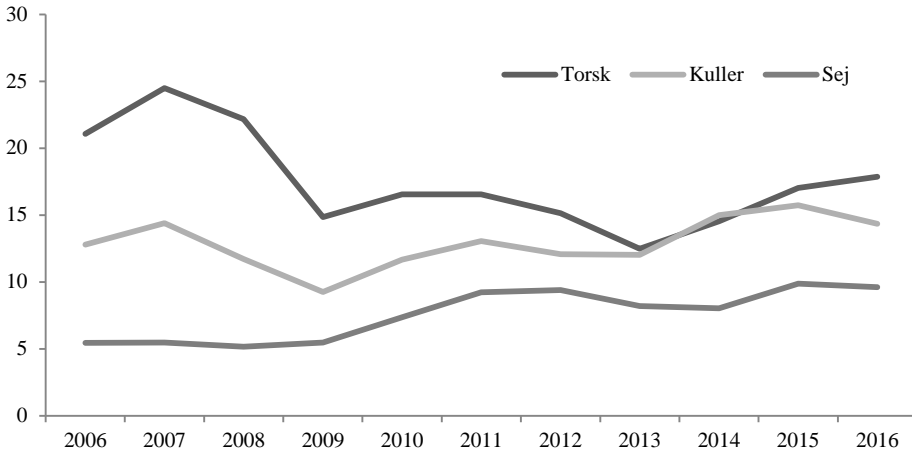
Omsætningen på auktionen er meget forskellige fra auktion til auktion og fra uge til uge. Omsætningen ligger mellem små 100 tons pr. uge og op mod 500 tons pr. uge.

I figur 3.1 ses fangstmængden i tusind tons af torsk, kuller og sej fra 2006-2016. Figur 3.2 på næste side præsenterer en oversigt over de gennemsnitlige årspriser i perioden 2006-2016. Sammenholder man disse to grafer, ser man en klar tendens med et fald i både mængde og priser gennem de sidste mange år. Dog er priserne steget lidt i løbet af 2014 og 2015, men i 2016 falder priserne på kuller og sej igen.

Figur 3.1 Fangstmængden i tusind tons af torsk, kuller og sej 2006-2016

Kilde: Hagstova Føroya.

Figur 3.2 Gennemsnits årspris i kr. på torsk, kuller og sej 2006-2016

Kilde: Hagstova Føroya.

Som det fremgår af *figur 3.1* og *figur 3.2* har ferskfiskerflåden været ramt af sammenfaldende lave fangstmængder og lave priser gennem den sidste årrække. Dette har sat det traditionelle fiskerierhverv, som derudover tidligere har kæmpet med høje oliepriser, i en meget problematisk situation. Dog ses der i dag lyspunkter, da olieprisen er lav og prisen på især torsk og delvis også kuller er svagt stigende.

Gennemsnitsprisen på torsk er som ovenfor nævnt svagt stigende, efter at den i 2009 faldt til et historisk lavt niveau, for siden at stige lidt i 2010 og beholde samme niveau i 2011 og siden at falde drastisk igen i 2012. Udviklingen i kullerprisen har nogenlunde fulgt udviklingen i torskeprisen, men fangstmængderne har i mange år været meget lave. Prisen på torsk ligger i 2016 på det højeste niveau i syv år.

Fiskerflådens driftsresultater

Der foreligger ikke på nuværende tidspunkt ikke noget nyere redegørelse for fiskerflådens samlede driftsresultater. Dog kan man ud fra de færøske skibes samlede fangstmængder gennem årene i *tabel 3.3* sammenholdt med gennemsnitshyrerne i fiskeflåden, som fremgår af *bilag 3.1* delvis aflæse, hvordan det går driftsmæssigt for de forskellige segmenter af fiskerflåden.

I perioden 2005-2007 var fiskeriet inde i en meget positiv udvikling, - både fangstmængder og priser steg i disse år. I 2007 gik det tilbage for fiskeriet både i fangstmængde og fangstværdi. Nedgangen var henholdsvis 10 pct. i mængden og syv pct. i værdien. Denne tilbagegang fortsatte i 2008, hvor fangstmængden faldt med 8 pct. og værdien med 22 pct. i forhold til 2007. Men efter, at store mængder makrel kom ind i færøsk farvand omkring 2010-2011 har der været stor fremgang i dele af erhvervet.

Rejeflåden er over en årrække blevet reduceret kraftigt fra 10 til to skibe. Det betyder dog samtidig, at de tilbageværende skibe har rimelig gode kvoter. De senere år har fangstmængden og rejepriserne været fornuftige. Der er sket en betydelig forbedring af resultatet, således at rejeskibene efter kort tid nu ligger i den bedre del af den samlede fiskeflåde. Kigger man på hyrerne for mandskabet på rejetrawlerne, så var 2015 et rigtigt godt år for rejeflåden, mens 2016 har været et dårligt år.

Notfiskerflåden, som fisker pelagiske fisk (blåhvilling, sild og makrel), har i en årrække haft meget tilfredsstillende indtjeningsforhold og er den del af flåden, der tjener langt flest penge. Næsten hele flåden er skiftet ud med nye skibe og består overvejende af store og effektive skibe. Siden 2011 har denne del af flåden haft meget gode år, især som følge af den øgede fangst af makrel.

Fabrikstrawlerne blev i 2009 reduceret fra fire til tre skibe, men i 2013 kom der et skib til, så der nu igen er fire skibe. Denne del af flåden fisker overvejende i Barentshavet og har haft et meget tilfredsstillende år i 2015. Efter et godt år i 2006, oplevede fabrikstrawlerne et kraftigt fald i både mængde og værdi i perioden 2007-2008. I 2009 har der været en stigning i fangstmængden, som på grund af faldende fiskepriser kun medførte en mindre stigning i værdien af fangsten. Siden 2010 har denne del af flåden haft tilfredsstillende resultater.

For partrawlerne, der fisker sej, var 2005 et rekordår, hvad angår fangstmængden. I 2006 faldt fangstmængden en anelse, men stigende priser på især sej bidrog til, at fangstværdien alligevel steg. I 2007 faldt både fangstmængden og -værdien. De største partrawlere har i 2008 og starten af 2009 haft godt fiskeri, og prisen på sej har holdt sig nogenlunde. Flere af partrawlerne er nye og meget dyre skibe, hvor der skal fiskes meget store mængder, for at få økonomien til at hænge sammen. En del af flåden har derfor forsøgt sig med at fange guldlaks som tilskud til driften i sommermånederne. Dette har vist sig at være et godt tilskud, som gør driften på de nye og dyre skibe mere rentabel. Flåden har dog haft problemer siden 2010, og flere skibe har fået nye ejere. Med lave oliepriser og stigende priser for fisken ser det nu mere positivt ud for disse skibe.

Lineskibenes fiskeri har været faldende de senere år med et kraftigt fald i mængden. Stigende priser har bidraget til, at fangstværdien ikke faldt nævneværdigt før i 2008, hvor skibene blev ramt af faldende fangst kombineret med faldende priser. Denne udvikling er fortsat, hvilket har betydet, at lineskibenes resultater de senere år har været nogle af de dårligste i mange år. Den faldende fangstmængde har en negativ indvirkning på mandskabets indtjening, hvilket har betydet, at det har været meget svært for denne del af flåden at få arbejdskraft. Både rederier og pengeinstitutter er enige om, at situationen i lineflåden er uholdbar, og at der er for mange skibe i flåden. Der vil højst sandsynligt komme en omstrukturering af denne del af flåden, men på nuværende tidspunkt er hverken rederierne eller bankerne kommet med et bud på en løsning af lineflådens problemer. Siden 2006 er antallet af lineskibe kraftigt reduceret.

Dybvandstrawlerne (lemmetrawlerne) har oplevet et fald i fangstmængden for få år siden. Dog med aktuelt bedre udsigter. Den faldende fangstmængde skyldtes en kombination af de høje oliepriser og mangel på de fisk, som denne type skibe fanger (blålange og rød-fisk). Denne del af flåden er meget olieintensiv, og olieprisen har derfor stor betydning for disse skibes resultater. De høje oliepriser i 2008 betød således, at fire skibe udgik af flåden. Nu, hvor olieprisen er rekord lav, ser det bedre ud for denne del af flåden.

Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere ca. 30 filetfabrikker fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsel var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med den faldende råvaretilførsel søgtes afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne, samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

I slutningen af 1997 udstedte landsstyret en bekendtgørelse, der sætter begrænsninger for færøske fiskefartøjers mulighed for at afsætte fangsten uden for Færøerne. Færøske fiskefartøjer har frit lov til at lande op til 25 pct. af fangsten uden for Færøerne², uden at antallet af fiskedage begrænses. Overskrides grænsen på 25 pct. kan antallet af fiskedage reduceres med op til 30 pct. Ligeledes kan der foretages begrænsninger i tildelingen af kvoter. Bekendtgørelsen er ikke gældende for en række fiskearter, bl.a. sild, makrel og blåhvilling.

Ordningen viste sig umiddelbart at være succesfuld, idet en langt mindre del af fangsten fra færøske fiskere blev solgt ubehandlet i udlandet end tidligere.

I 2002 og 2003 blev en stigende andel af den landede fisk dog sendt ud af landet uden forarbejdning på Færøerne (som frosset/iset hel fisk) og endte således ikke som råvarer til videre forarbejdning på Færøerne. Som forklaring på denne udvikling har det været nævnt, at ovenfor nævnte lov kun giver mulighed for at lande op til 25 pct. af fangsten udenlands, men det står samtidig rederierne frit at lande fisken på Færøerne, sælge den over auktionen til sig selv, og så efterfølgende eksportere fisken uforarbejdet.

Ifølge fiskefabrikkerne er en væsentlig årsag til den udvikling, de store lønstigninger, som Færøerne har oplevet, hvilket bl.a. har betydet, at det kan betale sig at sende fisken fra Færøerne til forarbejdning i lavtlønslande. Især kulleren har været forholdsvis dyr at forarbejde på Færøerne med den lille størrelse, som den har haft i de seneste år.

Der sendes nu en markant mindre mængde uforarbejdet fisk ud af landet. Den anslåede forarbejdningskapacitet på Færøerne, ekskl. forarbejdning af pelagiske fiske (industrifisk), er nu formentlig omkring 130.000 tons årligt og dermed lidt højere end de samlede landinger, *jf. tabel 3.8*. Sæsonmæssige flaskehalse, mangel på arbejdskraft i fi-

² Beregnet ud fra et gennemsnit af fire måneders fangst.

skeindustrien og manglende efterspørgsel efter bestemte fiskearter har været en medvirkende årsag til, at man de senere år har sendt uforarbejdet ud af landet.

Et indtryk af udviklingen i råvaretilførslen til de færøske filetfabrikker fås i *tabel 3.8*, der viser udviklingen i landinger fra de færøske fiskeskibe til færøske fiskekøbere i perioden 2011-2016.

Tabel 3.8 Landinger af ferskfisk til fiskekøbere og fiskeauktioner 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	----- 1.000 kg., landet vægt -----					
Landinger af ferskfisk	85.105	84.148	71.955	68.957	71.032	75.140

Kilde: Hagstova Føroya.

Føroya Fiskavirking (United Seafood) blev 1. januar 2005 formelt lagt sammen med Faroe Seafood i ét selskab i håb om at opnå synergigevinster. Det fusionerede selskab fortsatte under navnet P/F Faroe Seafood. Begge selskaber var ejet af Framtaksgrunnur Føroya (Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut). Faroe Seafoods forretningsområde omfattede globalt salg og markedsføring af bundfisk, rejer og laks. Målt på salg var Faroe Seafood Færøernes største selskab inden for erhvervet.

Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut besluttede i starten af 2005 at sætte det nu fusionerede selskab Faroe Seafood til salg. Det blev besluttet, at interesserede købere fik lov til at byde på 100 pct. af aktiekapitalen i Faroe Seafood. Den 30. marts 2006 blev aktiekapitalen solgt for 112 mio. kr. De nye ejere blev Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut (17,5 pct.), der besluttede at beholde en del af aktiekapitalen; ventureselskabet Notio (48,5 pct.); Vátryggingarfélag Íslands hf (19 pct.), der er et datterselskab til et islandsk forsikringselskab; Sp/f 29.03.2006 (7,5 pct.), der er de tidligere ejere af Tórshavn Skibsværft, samt en række mindre aktionærer.

Efter en årrække med økonomiske problemer indgav Faroe Seafood konkursbegæring den 3. december 2010. Faroe Seafood var på daværende tidspunkt den største aktør i fiskeindustrien på Færøerne med en omsætning på 800-900 mio. kr. årligt og 800 ansatte. Selskabet, der aftog ca. en tredjedel af fangsten af bundfiskearterne ved Færøerne, havde på daværende tidspunkt produktion på fem fabrikker på Færøerne, og selskabet havde, med henblik på at sikre en mere stabil tilgang af råvarer, anskaffet flere fiskeskibe de senere år. April 2011 havde konkursboet gennemført salget af fabrikkerne og fiskeskibene, herunder seks partrawlere. Der er kun kommet produktion i gang på en mindre del af fabrikkerne.

Der er nu i alt ca. 15 fiskeforarbejdende fabrikker på Færøerne, inklusiv tre store pelagiske virksomheder, hvoraf den ene startede i 2012 og en anden startede sommeren 2014, samt én fiskemelsfabrik og én kammuslingefabrik.

4. Arbejdsmarked og erhverv

Indledning

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er overvejende reguleret ved lagtingslove m.v. som færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder, penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v., er fællesanliggender.

4.1 Befolkningens erhvervsforhold

Erhvervsfrekvensen på Færøerne er den højeste i Norden. I 2016 var 87,6 pct. af den færøske befolkning i alderen 15 til 64 år erhvervsaktive. Til sammenligning var erhvervsfrekvensen i Danmark sidste kvartal 2016 på 80,0 pct.

Til belysning af udviklingen i befolkningens erhvervsmønstre foreligger der tal for lønudbetalingerne fordelt på erhverv, *jf. tabel 4.1*. Lønudbetalingerne er samtidig meget anvendelige som konjunkturbarometer.

I denne sammenhæng skal der dog bemærkes, at færingers lønindkomst udenlands udgør en ret væsentlig del i den færøske økonomi. En opgørelse fra 2013 viser, at på det tidspunkt udgjorde den samlede lønindkomst for færinger med arbejde i udlandet 1.025 mio. kr., hvilket svarede til 14 pct. af de samlede lønninger optjent på Færøerne og i udlandet.

Målt i forhold til Færøernes BNP svarede de udenlandske lønindkomster til 7,0 pct. Hvis man sammenligner Færøerne med andre lande i Europa, er Færøerne det land, der får langt det største tilskud til økonomien fra lønindkomst optjent i udlandet. Til sammenligning udgør lønandelen fra danskere med arbejde i udlandet kun 0,4 pct. af Danmarks BNP.

Andelen af færinger, der arbejder i olieindustrien, som håndværkere i Norge og som sejlede i offshore rundt om i verden, er dog faldet de seneste år på grund af krise i olieindustrien. På nuværende tidspunkt har Rigsombuddet ikke præcise tal for, hvordan dette har påvirket den samlede lønindkomst for færinger med arbejde i udlandet.

Færinger, der arbejder i udlandet, arbejder typisk som håndværkere, fx i Norge, eller som søfolk i den danske handelsflåde, men mange er også beskæftiget indenfor offshore eller andre dele af olieindustrien, om bord på udenlandske fiskefartøjer eller inden for luftfart.

Af *tabel 4.1* fremgår udviklingen i lønudbetalingerne internt på Færøerne i perioden 2012-2016 fordelt på hovederhverv.

Tabel 4.1 Lønudbetalinger fordelt på hovederhverv 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
1. Landbrug	10	12	14	16	18
2. Fiskeri.....	770	734	794	945	1.019
3. Fiskeopdræt og -forarbejdning .	222	246	278	293	335
4. Råstofudvinding	56	53	65	60	55
5. Fiskeindustri.....	306	316	336	351	357
6. Værfter og værksteder.....	158	155	183	195	210
7. Produktion i øvrigt	207	208	224	238	256
8. Byggevirksomhed.....	420	423	479	531	588
9. Energiforsyning.....	56	57	60	64	67
10. Handel og reparation	648	671	699	726	757
11. Hotel og restauranter	86	93	98	105	114
12. Søtransport	346	367	396	424	431
13. Øvrig transport	243	257	275	278	296
14. Post og kommunikation.....	146	140	135	138	140
15. Finansiering og forsikring	326	308	300	311	309
16. Erhvervsservice	282	277	280	304	335
17. Husholdningsservice	67	68	68	75	84
18. Offentlig adm. og tjenester.....	2.561	2.620	2.682	2.775	2.901
19. Foreninger og kultur.....	180	178	180	191	197
20. Diverse	0	0	1	2	4
I alt	7.091	7.182	7.548	8.024	8.473
	----- Pct. -----				
Ændring i forhold til året før	3,5	1,3	5,1	6,3	5,6
<i>Andel af lønudbetalinger i alt</i>					
Primær sektor (1.-4.)	14,9	14,6	15,3	16,4	16,8
Industrien (5.-9.).....	16,2	16,1	17,0	17,2	17,5
Serviceerhvervene (10.-19.)	68,9	69,3	67,7	66,4	65,7

Anm.: Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner og dagpenge er fratrukket.

Kilde: Hagstova Føroya.

Der har været en stigning i de samlede lønudbetalinger siden 2010, men den mest markante stigning har været i årene 2014 – 2016. I 2014 var de samlede lønudbetalinger nået på et højere niveau end før finanskrisen. Den højeste stigning i lønudbetalingerne i forhold til året før var i 2015, da de samlede lønudbetalinger steg med 6,3 pct. i forhold til året før. Også i 2016 er der en markant stigning med 5,6 pct. i forhold til året før.

Den mest stabile fremgang i lønudbetalingerne har den sidste årrække været inden for lakseopdræt og forarbejdning af denne. I 2016 var fremgangen for lønudbetalinger for denne

gruppe 14 pct., i 2015 var den 5 pct., i 2014 var fremgangen i lønudbetalinger for denne gruppe 13 pct., i 2013 11 pct. og i 2012 16 pct. Ser vi tilbage til 2007, så er de samlede løn-udbetalinger i denne specifikke sektor mere end fordoblet i løbet af de sidste 6-7 år. Der er dog forholdsvis få ansatte inden for opdrætserhvervet, og derfor har det ikke samme betydning for de samlede lønudbetalinger, som det har for eksportindtægterne.

Fiskerierhvervet har også en stigning i lønudbetalingerne i 2016, men var dog ikke så markant, som den var i 2015, da væksten i lønudbetalinger i forhold til året før var på hele 19 pct. Lønudbetalingerne inden for fiskerierhvervet er i 2016 8 pct. højere end i 2014.

Der ses fortsat en fremgang i lønudbetalingerne inden for øvrig transport, dvs. søtransport undtaget. Dette kan henføres til en stadig voksende trafik via Vagar Lufthavn. Væksten i lønudbetalingerne inden for øvrig transport var i 2016 på knap 7 pct. I 2015 var væksten kun 1 pct., men i 2014 var den også knap 7 pct. I 2012 var tale om en markant vækst på godt 29 pct. i forhold til året før.

I årene 2014 - 2016 har man oplevet en ret mærkbar vækst i lønudbetalingerne inden for byggeindustrien. Både i 2016 og 2015 er lønudbetalingerne inden for denne branche steget med knap 11 pct., mens de i 2014 steg med godt 13 pct. i forhold til 2013. Årene inden har lønudbetalingerne i byggeindustrien ligget meget stabilt på samme niveau.

Hoteller og restauranter har også oplevet en stabil vækst i lønudbetalingerne siden 2012. En vækst, som har ligget på mellem 6 og 10 pct. årligt. Dette skyldes sandsynligvis den voksende turismeindustri på Færøerne.

Den generelle trend med vækst i lønudbetalingerne ser ud til at fortsætte i 2017, hvor løn-udbetalingerne for de første ni måneder af året var steget med knap 6 pct. i forhold til de første ni måneder af 2016.

I *bilag 4.1* er vist udviklingen i ledigheden på Færøerne i perioden januar 2010 – juli 2017. I oktober 2015 var den sæsonkorrigerede ledighed 2,4 pct., som er den laveste ledighedsprocent siden 2009. Den laveste ledighedsprocent nogensinde oplevede Færøerne i april 2008, da den sæsonkorrigerede ledighed kun var 1,2 pct. Denne udvikling vendte i slutningen af 2008, og den sæsonkorrigerede ledighed steg til 5,5 pct. i marts 2010 som følge af faldende aktivitet i fiskeriet pga. faldende fangstmængder og priser samt den verdensomspændende finanskrisen, der har medført faldende aktivitet i en lang række sektorer. Siden steg ledigheden yderligere, primært som følge af Faroe Seafoods konkurs, og toppede med 7,3 pct. i januar 2011. Siden har ledigheden været støt faldende til nu at ligge på et niveau under 3 pct.

4.2 Arbejdsmarkedsforhold

Det færøske arbejdsmarked er baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå kollektive eller individuelle

overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Der er oprettet en forligsinstitution til mægling på det private og offentlige arbejdsmarked, mens fortolkningsspørgsmål vedrørende indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om erhvervsuddannelser, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie, funktionærloven, lov om barsel m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggende.

Den 1. maj 2006 blev der oprettet en fast voldgiftsret til løsning af konflikter, uenighed og tvivlsspørgsmål på arbejdsmarkedet. Den faste voldgiftsret er baseret på en aftale mellem næsten alle arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer på det færøske arbejdsmarked. Lagtinget har i den forbindelse vedtaget at yde voldgiftsretten hjælp i form af et kontor og finansiering af dens aktiviteter.

Arbejdsløshedsforsikring

Den 1. august 1992 startede udbetalingerne for første gang fra en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring – ALS-ordningen. Ordningen administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landsstyremanden for arbejdsmarkedsanliggende – efter indstilling fra arbejdsmarkedets parter – for en 4-årig periode.

Alle arbejdsgivere, der udbetaler lønindkomst, og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år og fuldt skattepligtige på Færøerne, betaler hver 1,25 pct. af den udbetalte eller modtagne løn til forsikringsordningen. Selvstændige kan tegne en forsikring, der dækker i tilfælde af arbejdsløshed.

For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, er der en speciel ordning i forbindelse med udbetaling af understøttelsen.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, hvor hele landet betragtes som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser, dvs. at den arbejdsløse skal kunne påtage sig ethvert arbejde, som vedkommende har faglig kompetence til. Derudover administrerer arbejdsløshedsforsikringen aktivering af arbejdsledige.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

ALS har en job-/arbejdsportal, www.starv.fo, hvor alle arbejdsløse registreres. Udover, at alle arbejdsløse bliver registrerede på portalen, har alle lønmodtagere på Færøerne også muligheden for at registrere sig på www.starv.fo. På portalen er ledige job på Færøerne

opslåede, og arbejdsgivere bruger portalen selvstændigt til at søge efter registreret arbejdskraft.

I maj måned i 2009 vedtog Lagtinget enstemmigt væsentlige ændringer til ALS-loven. De nye lovændringer trådte i kraft den 1. juni 2009 og de medførte betydelige forbedringer for de arbejdsløse. Støtten blev hævet fra 70 pct. af den overenskomstmæssige løn for ufaglærte til 80 pct. af den optjente A-indkomst de foregående 12 måneder inden vedkommende blev arbejdsløs. I den resterende periode – efter 253 dage - er støtten 75 pct. af den optjente A-indkomst. Derudover medførte ændringerne også, at den maksimale dagpengesats blev fastsat til 240.000 kr. pr. år. Det betød en stigning i den maksimale dagpengesats fra 13.021 kr. pr. måned til 20.000 kr. pr. måned - en stigning på 54 pct.

Lovændringer vedtaget i Lagtinget i maj 2012 har siden medført, at de førnævnte 80 pct. af den optjente A-indkomst er blevet reduceret til 75 pct., samt at grænsen for maksimal dagpengesats er blevet sat ned fra 240.000 kr. til 210.000 kr. pr. år – svarende til 17.500 kr. pr. måned.

Perioden, hvor der kan modtages dagpenge, er 648 dage i en 4-årig periode. Der blev også lavet ændringer i karenstidene således, at der ikke længere er en karenstid på 10 dage, men at karenstidene afhænger af, hvor stor indkomst den arbejdsløse har haft, før vedkommende blev arbejdsløs. Der er altid to karenstid, og karenstidene øges med to dage, hvis den arbejdsløse havde mere end 250.000 kr. i indkomst i en 12 måneders periode fra før den arbejdsløse blev arbejdsløs. Og øges siden med to dage for hver 100.000 kr. interval op til max. 10 karenstid.

Ordningen er obligatorisk for alle, der modtager A-indkomst, men der er et loft på indbetalingerne, der betyder, at lønmodtagere højst skal betale 8.120 kr. årligt. Arbejdsgivere skal dog betale 1,25 pct. af hele den udbetalte A-indkomst.

For selvstændige erhvervsdrivende er ordningen således, at der kan indbetales et fast beløb årligt, hvorved den selvstændige berettiges til at modtage et fast beløb i støtte, såfremt virksomheden ophører og vedkommende bliver arbejdsløs.

Udlændinge har ikke før været fritaget fra indbetaling til ALS, selvom de eksempelvis var dækkede af arbejdsløshedsforsikringen i deres hjemland. I den nu gældende lovgivning er det fastsat, at udlændinge kan fritages fra at indbetale til ALS, såfremt en række nærmere betingelser er opfyldt.

Gældende lovgivning giver mulighed for en refusion til arbejdsgivere i forbindelse med ansættelse af langtidsledige.

Det økonomiske grundlag for arbejdsløshedsforsikringen er fonden bag ALS, der udbetaler dagpenge. Ultimo 2016 var fondens egenkapital 455 mio. kr., og fonden er således rustet til en periode med relativt høj arbejdsløshed.

Den positive udvikling i konjunkturerne de seneste år har haft en særdeles positiv påvirkning på beskæftigelsen på Færøerne. Samtidig med, at den færøske arbejdskraft er meget mobil, hvor en betydelig del af beskæftigelsen ligger uden for det færøske arbejdsmarked med blandt andet søfolk, som sejler uden for Færøerne og faguddannede i specielt Norge, så er beskæftigelsesniveauet også øget meget på Færøerne. Dette gør, at den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent i 4. kvartal 2016 var 2,7 pct. og dermed en af de laveste i de vestlige lande. I 4. kvartal 2015 var den gennemsnitlige arbejdsløshed på 2,5 pct.

Aftale med Danmark om dimittenddagpenge

Den 20. november 2014 indgik Beskæftigelsesministeriet og Færøernes landsstyre en aftale om koordinering af arbejdsløshedsforsikring. Aftalen trådte i kraft 1. januar 2015 og indebærer bl.a., at studerende, som har gennemført en uddannelse i Danmark, og som er optaget og dagpengeberettiget i en a-kasse i Danmark, kan modtage dimittenddagpenge i tre måneder under arbejdssøgning på Færøerne.

Barselsordningen

Lagtinget vedtog i 2001 lagtingslov nr. 48 fra 3. april 2001 om barselsordning. Loven er siden ændret flere gange, senest i maj 2015 gældende fra 1. januar 2016. Loven fastlægger reglerne for lønkompensation i forbindelse med barsel for det færøske arbejdsmarked.

I hovedtræk kan siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselspenge op til 8 uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 44 ugers barselspenge. Kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge til uge 14 efter fødslen. Fra uge 14 til 44 efter fødslen har forældrene 26 uger, som de kan dele mellem sig.

Pr. 1. maj 2014 trådte også den ændring i kraft, at forældre til tvillinger eller flere børn i samme fødsel får 4 uger mere i barsel og forældre til præmatur barn (født 8 uger før terminsdato) får 8 uger mere i barsel.

Derudover har faderen ret til orlov i 4 uger inden for de første 44/48/52 uger efter fødslen.

Dør moderen under eller efter fødsel eller konkluderer en lægeattest, at moderen er så syg, at hun ikke kan forsørge barnet, kan faderen overtage moderens ret til barselspenge. Enlige forældre kan også overtage det andet forældres ret til barselspenge.

Perioden for barselspenge kan ikke være mindre end en uge.

Adoptionsforældre har ret til barselspenge op til 4 uger før modtagelsen af barnet. Dertil har forældrene ret til 48 uger barselspenge efter modtagelsen af barnet. Forældrene har kun ret til barselspenge i 4 uger samtidig, efter modtagelsen af barnet.

Beregningsgrundlaget for barselspenge er den gennemsnitlige månedlige indtægt de seneste 12 måneder før barselsfraværet. Barselspengene er 100 pct. af beregningsgrundlaget, dog maksimalt 25.000 kr. om måneden. 12 pct. af barselspengene bliver betalt som ferie-godtgørelse. Fra 1. januar 2015 betales der pensionsbidrag af barselspenge.

Barselsordningen finansieres af parterne på arbejdsmarkedet. Fra 1. januar 2016 er satsen sat til 0,71 pct. af den udbetalte løn. Det vil sige, at arbejdsgiver betaler 0,71 pct. af den udbetalte løn og arbejdstager betaler ligeledes 0,71 pct. af den udbetalte løn.

Ansøgning om barselsudbetaling skal sendes til Barselsordningen inden seks måneder efter fødslen. Såfremt dette ikke bliver gjort, bortfalder barselsudbetalingen.

Arbejdsmarkedspension

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens oprindelige formål var at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler en fast procentandel af den skattepligtige indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler en fast procentandel af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag. Bidraget til fonden udgør 2,25 pct. af den udbetalte A-indkomst fra arbejdsgiversiden og 2,25 pct. af den modtagne skattepligtige indkomst fra arbejdstagersiden. Til og med 2004 udgjorde procentandelen 0,5 pct., i 2005 var procentandelen 0,75 pct. og fra 2006 blev andelen sat op til 1 pct., fra 2007 1,5 pct. og fra 1. januar 2008 til 1. januar 2016 har andelen været 1,75 pct.

I dag er udbetalingen 4.025 kr. om måneden. Pr. 1. januar 2018 stiger udbetalingen til 4.145 kr. om måneden. Udbetalingen har med den øgede indbetaling været støt stigende fra 910 kr. om måneden i 2005. I 2016 udbetalte fonden samlet 360 mio. kr. i pensioner. Det forventes, at de samlede udbetalinger for 2017 udgør ca. 379 mio. kr.

Der udbetales til alle personer, der er fyldt 67 år og som i mindst tre år mellem de var 15 og 67 år haft fast bopæl og folkeregisteradresse på Færøerne. For hvert år, man i dette tidsrum har boet på Færøerne, får man udbetalt 1/40 af det fulde månedlige beløb. Det betyder, at man skal have boet på Færøerne i 40 år i tidsrummet mellem man var 15 og 67 år for at få udbetalt det maksimale månedlige beløb.

I 2009 blev loven for arbejdsmarkedspensionsfonden ændret således, at færinger bosat udenlands, men som ellers opfylder ovenstående kriteriet for at få udbetaling, kan søge om at få udbetaling fra fonden.

Andre generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er hovedsageligt fastsat via overenskomster – arbejdstiden varierer i de offentlige overenskomster fra 39 timer ugentligt i de overenskomster som Starvsmannafelagið har indgået, 40 timer indenfor sundhedsvæsenet og 39,5 timer for de fleste andre offentlige personalegrupper. I arbejdstiden er indregnet 2,5 timers betalt frokost. På det private arbejdsmarked er arbejdstiden 40 timer effektiv arbejdstid om ugen. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang – ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Tjenestemænd og fiskere er ikke under ferieloven.

Ifølge den færøske ferielov, har arbejdstagere ret til fem ugers ferie og 12 pct. feriegodtgørelse.

Siden 2003 har der på det offentlige område været overenskomstmæssig aftale om en 6. ferieuge, som optjenes på samme måde, som de almindelige 5 ugers ferie. Derudover er den 6. ferieuge meget fleksibel, den kan således flyttes fra år til år, endda flere år frem, og der er muligheder for at få den udbetalt, hvis den ikke bliver afholdt.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne, hvis de ikke i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom. Lagtinget vedtog i april 2003, at arbejdsgiverne skal betale for de to første sygedage. Ordningen administreres af Almannaverkið (Socialforvaltningen).

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold, om funktionærer og om arbejdsmiljø.

I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn, der er reguleret i arbejdsmiljøloven.

Lagtinget vedtog i april 2006 lagtingslov nr. 21 fra 11. april 2006 om etablering af en fast voldgiftsret (Fasti Gerðarrættur), aftalt mellem parterne på arbejdsmarkedet. I dag er alle arbejdsmarkedets parter med i aftalen om den faste voldgiftsret. Siden starten i 2006 har Fasti Gerðarrættur haft et halvt hundrede sager, de fleste om fortolkning og ulovlige kampskridt. Foreløbig er der gjort aftale med ALS om administration af voldgiftsretten.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden har der været opkrævet bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1,5 promille af lønsummen. Bidraget

er ved bekendtgørelse sat til 0 promille fra 1. januar 2003, da man har vurderet, at fonden er velkonsolideret.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked har historisk været præget af et antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Dog er arbejdsgiversiden efterhånden hovedsageligt samlet under én hovedorganisation. Organisationen på arbejdstagersiden er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere på land er organiseret i hovedorganisationen Føroya Arbeidsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening), som står for næsten alle overenskomstforhandlinger på det private arbejdsmarked. I øjeblikket varetager Føroya Arbeidsgevarafelag 39 forskellige overenskomster med 18 fagforeninger. Derudover har organisationen som formål at påvirke udmøntningen af lovgivning inden for arbejdsmarkeds- og industriområdet samt generelt at fremme arbejdsgivernes interesser i samfundet.

Arbejdsgiverforeningen har omkring 500 medlemmer, hvoraf godt en tredjedel er direkte medlemmer i hovedorganisationen, mens resten er medlemmer via deres fagorganisationer, som er Føroya Handverksmeistarafelag (Håndværksmesterforbundet), Arbeidsgevarafelagið hjá Fíggingarstovnum (Foreningen for finanssektoren), Føroya Prentsmiðjufelag (Trykkeriforeningen) og Reiðarafelagið fyri Farmaskip (Rederiforeningen for fragtskibe).

Færøernes Arbejdsgiverforenings sekretariat er Vinnuhúsið (Industriens Hus), hvor også de andre erhvervsrelaterede organisationer har sit sekretariat.

Rederne har været organiseret i to foreninger: Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening), som bestod af ejerne af fiskeskibe m.v. og Reiðarafelagið fyri Farmaskip (Rederiforeningen for Fragtskibe). Reiðarafelagið fyri Farmaskip er, som nævnt ovenfor, medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Begge foreninger har forhandlet løn og arbejdsforhold. Færøernes Rederiforening er ikke en del af Føroya Arbeidsgevarafelag, men har kontor i Vinnuhúsið.

Desuden er også følgende brancheorganisationer med i Vinnuhúsið: Havnar Handverksmeistarafelag, Handilsvinnufelagið, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Havbúnaðarafelagið, Oljvinnufelagið, KT-felagið, Ferðavinnufelagið, Ráðgevarafelagið og Samskifti.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 700 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. I 1997/98 har de lokale foreninger i Tórshavn, Tvøroyri og Vágur meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget, og oprettet en ny landsorganisation med navnet Landsfelag Handverkaranna. Siden har også Skála Handverkarafelag meldt sig ind. Foreningen har ca. 1.100 medlemmer. Typograferne har deres egen forening, som indgår selvstændig overenskomst med Føroya Prentsmiðjufelag.

Arbejderne på Færøerne er organiseret i fem organisationer:

- Havnar Arbeðarafelag for arbejdsmændene i Tórshavn med ca. 750 medlemmer,
- Havnar Arbeðskvinnufelag for arbejdskvinderne i Tórshavn med ca. 1.000 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeðskvinnufelag for arbejdskvinderne i Klaksvík med ca. 400 medlemmer,
- Klaksvíkar Arbeðsmannafelag for arbejdsmændene i Klaksvík med ca. 150 medlemmer og
- Føroya Arbeðarafelag for resten af Færøerne med ca. 4.000 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (kystflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. S sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.500 medlemmer – herunder en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Overenskomster – det private arbejdsmarked

Skipperne, navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere. Skipper- og Navigatørforeningen har 1.200 medlemmer og Maskinmesterforeningen har ca. 600 medlemmer.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i S&K. S&K har ca. 700 medlemmer.

Sædvanligvis bliver der lavet 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Forhandlingsrunden, der startede i maj 2016, resulterede igen i en 2-årig aftale. Overenskomsterne er i det store og hele mindstebetalingsoverenskomster.

Overenskomstforhandlinger mellem arbejdsgiverforeningen og arbejderforeningerne for perioden 1. maj 2016 til 1. maj 2018 resulterede i en lønstigning på 2,2 pct. for 2016/2017 og 2,3 pct. for 2017/2018. Ny overenskomstperiode starter 1. maj 2018.

Disse overenskomster er de første i hver ny forhandlingsrunde, hvilket betyder, at alle overenskomster på det private arbejdsmarked skal genforhandles indenfor de to kommende år.

Den sidste overenskomst i indeværende forhandlingsrunde er overenskomsten med Pilotforeningen. Den udløber den 1. marts 2018.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem landsstyreområdet for finansansliggende og de respektive fagforeninger. Landsstyret har 29 overenskomster med 26 fagforeninger. Derudover har landsstyret syv aftaler vedr. tjenestemænd.

Starvsmannafelagið – funktionærernes forbund – er den største fagforening, som landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er bl.a. ansat inden for landsstyrets administration, Færøernes Tv og Radio, spiritusmonopolet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, postvæsenet og ved Strandfaraskip Landsins (Det offentlige trafikselskab). Foreningen har ca. 2.200 medlemmer.

Maskinmesterforeningen og Navigatørforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder inden for Vagt- og Bjærgningstjenesten, Strandfaraskip Landsins samt maskinmestrene med arbejde på land.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, især indenfor jura og økonomi, er organiseret.
- Yrkisfelagið Minám, der organiserer lærerne på de gymnasiale uddannelser (dog ikke på teknisk gymnasium)
- Akademikarafelag Føroya, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører, arkitekter, bygnings-konstruktører, magistre og akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger, er organiseret
- Føroya Tekniska Lærarafelag
- Pharmadanmark
- Yngri Læknar (yngre læger)
- Serlæknafelegið (overlæger og speciallæger)
- Prestafelag Føroya (præster i den Færøske folkekirke)

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemandenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med Tjenestemandsföreningen, Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening), Føroya Lærarafelag (folkeskolelærernes fagforening) og der er endvidere aftaler med Maskinmeistarafelagið (maskinmesternes fagforening) og Føroya Skippara- og Navigatørfelag (skipper- og navigatørföreningen) om tjenestemænd på Vagt- og Bjærgningstjenestens skibe. I tjenestemandsföreningen er chefer inden for det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særfor sorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagerne inden for særfor sorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemandsansat. Føroya Pedagogfelag har forhandlingsretten for denne gruppe. Efter aftale med Føroya Pedagogfelag vil tjenestemandsansættelse ikke finde sted efter 1. januar 2007.

I forbindelse med at folkekirken blev overtaget den 29. juli 2007 er der i tjenestemandsløven tilføjet en paragraf om tjenstemandsansatte præster i den færøske folkekirke. Prestafelag Føroya har fået forhandlingsretten for præsterne, og den 8. juni 2009 blev den første aftale om præsternes løn- og arbejdsvilkår underskrevet. Sognepræster indplaceres på 36. løntrin, sognepræsten ved Domkirken på 37., provster på 38., domprovsten på 39. og biskoppen på 40. løntrin. De værende præster, der er danske statstjenestemænd, har fået tilbud om ansættelse som færøske tjenestemænd. De kan også vælge at forblive danske med pligt til at arbejde i den færøske folkekirke.

Overenskomster – det offentlige arbejdsmarked

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988 medførte dette, at områder som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten, blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

De kommunale tjenestemandslignende ansatte og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales mellem den kommunale arbejdsgiverforening og de berørte fagforeninger. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i overensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet i Danmark og danske faglige organisationer. Her har Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) oprettet en særlig færøsk afdeling, HK-Føroya Deild, med ca. 60 medlemmer.

I 2010 forhandlede landsstyret efter ønske fra fagforeningerne med fem af de største fagforeninger (Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar, Føroya Lærarafelag, Føroya Pedagogfelag, Havnar Arbeidskvinnufelag og Starvsmannafelagið) på én gang. Forhandlingerne førte til en etårig aftale. Lønrammen blev forhøjet med 1 pct., og derudover blev opsigelsesvarslet for tillidsmænd forlænget med tre måneder.

I 2011-2012 forhandlede landsstyret sammen med kommunernes arbejdsgiverforening (KAF) med fire af de ovennævnte fagforeninger. Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar (Sygeplejerskeforbundet) var trådt ud af samarbejdet. Efter langvarige forhandlinger blev parterne enige om at indkalde forligsmænd. Den 21. januar 2012 blev der fremsat et forligsforslag, som blev forkastet af fagforeningerne. Efterfølgende blev der den 31. januar indgået 2-årige overenskomster med Føroya Lærarafelag (Lærerforbundet) og Havnar Arbeidskvinnufelag (Arbejdskvindeforeningen i Torshavn). Samme dag begyndte pædagogernes strejke, som varede til den 21. februar, hvor der blev indgået overenskomst. Fælles for disse tre overenskomster er en lønforhøjelse på 220 kr. om måneden pr. den 1. oktober 2011 og igen den 1. oktober 2012 til de lavest lønnede, dog med et jævnt fald fra indtægter over 32.000, således at lønninger over 50.000 ikke bliver forhøjet. Dette niveau ligne-

de det, som maskinmesterforeningen havde aftalt som den første fagforening i omgangen efter, at alle overenskomsterne var udgået den 1. oktober 2011.

Starvsmannafelagið (Forbundet for offentligt ansatte) valgte også den 31. januar 2012 at indgå en 1-årig overenskomst uden generel lønforhøjelse. Denne blev sagt op til den 1. oktober 2012, hvor Starvsmannafelagið og landsstyret indgik ny 3-årig overenskomst. Det første år blev der aftalt en lønstigning 440 kr. pr måned, differentieret efter ovenstående model. I oktober 2013 steg månedslønningerne 190 kr. og 0,9 pct. Den 1. oktober 2014 steg lønningerne 1,9 pct..

Landsstyret indgik de ”hængende” overenskomster fra 1. oktober 2011 efter denne model frem til 1. oktober 2015.

De allerfleste overenskomster med landsstyret blev opsagt til den 1. oktober 2015. Den 12. oktober kom de første nye overenskomster på plads. Starvsmannafelagið indgik ny to årig overenskomst med landsstyret på 2,25 pct. lønstigning det første år og 1,9 pct. det andet år. De resterende overenskomster kom lidt efter lidt på plads med samme lønramme, den sidste så sent som i juni 2017.

Den 1. oktober 2017 udløber næsten alle overenskomsterne og en ny runde begynder. Den 13. oktober 2017 indgik landsstyret ny overenskomst med Starvsmannafelagið. Denne gang var resultatet - efter forslag fra landsstyret - at lønforhøjelserne bliver givet i kroner i stedet for i procenter. Resultatet med Starvsmannafelagið var, at alle månedslønninger forhøjes med 695 kr. den 1. oktober 2017 og forhøjes med 754 kr. den 1. oktober 2018. Dette tilbud vil blive givet til de øvrige fagforeninger. Ender runden med dette resultat, vil det svare til, at landsstyrets udgifter til lønninger vokser med 2,3 pct. det første år og 2,5 pct. det andet år. Praksis er, at der arbejdes efter den tidligere overenskomst indtil man har indgået en ny.

4.3 Erhvervsliv

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform. Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den mest almindelige.

I 2016 er der igen en nettotilgang af antal registrerede aktieselskaber. I perioden 2005-2007 var der en nettotilgang af registrerede aktieselskaber på 10-15 pct. I 2008 og 2009 var der kun en mindre tilgang af registrerede aktieselskab, og siden har der været tilbagegang hvert år til og med 2013. Denne udvikling kunne forventes som følge af den økonomiske stagnation. Det er derfor heller ikke overraskende, at der med den gunstige økono-

miske udvikling siden 2014 atter er tilgang i antal registrerede aktieselskaber. Udviklingen i antallet af registrerede aktieselskaber i perioden 2012-2016 fremgår af *tabel 4.2*.

Tabel 4.2 Antallet af aktieselskaber pr. 31. december 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aktieselskaber.....	2.820	2.770	2.720	2.744	2.762	2.795

Kilde: Skráseting Føroya (Den færøske registreringsmyndighed)

4.4 Opdrætsvirksomhed

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 1970'erne og gennem 1980'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. I slutningen af 1980'erne kom opdræts erhvervet i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, så der i 1994 alene var mellem 17 og 20 anlæg i drift. Efter en opadgående periode fik erhvervet først i dette årtusinde på ny store problemer med sygdomme og lave priser. Efter en omstrukturering af erhvervet har udviklingen de sidste 10 år været positiv.

I dag er opdræts erhvervet en af grundpillerne i færøsk erhvervsliv og økonomi med en eksportværdi på ca. 3,7 mia. kr. i 2016, svarende til ca. 46 pct. af den samlede færøske vareeksport i 2016. Dette er en eksplosiv vækst, når man sammenligner med, at eksportværdien af laks og ørreder i 2006 lå på 0,5 mia. kr. I 2009 var eksportværdien fra opdræts erhvervet 1,3 mia. kr. og siden er den vokset støt til det nuværende niveau.

Eksportværdien af opdrætslaks til det europæiske marked har været stabil, mens væksten i eksporten særligt har været til markeder udenfor Europa. Der har specielt været vækst i eksporten til Kina, Rusland og USA. Denne udvikling har medført, at der har været en generelt faldende tendens i eksportandelen til EU-markedet; fra en eksportandel på ca. 83 pct. i 2006 til en eksportandel til på ca. 35 pct. i 2016.

Gennem sammenlægninger og opkøb er ejerforholdene i opdrætssektoren ændrede de seneste år, og nu er der kun tre producenter, hvoraf den største er Bakkafrost. Etablering og drift af havbrugs- og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre. Administrationen af opdrætslicenser er delegeret til Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Fødevarer- og Veterinærstyrelsen).

Laks og ørred har en lang produktionstid. Midt i 1990'erne var produktionstiden på ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt. Fra tidspunktet, hvor der bliver truffet afgørelse om at producere smolt, og til fisken er klar til at slagte, går der ca. to år, men udviklingen er, at produktionstiden bliver stadig kortere.

På grund af den lange produktionscyklus stilles der store krav til likvid kapital, da foder og løn m.v. skal finansieres i produktionsperioden. Dette finansieringsbehov er blevet tilgodeset gennem virksomhedernes egenkapital, gennem lån- og kreditgivning fra færøske og udenlandske pengeinstitutter, og gennem børsfinansiering.

Lovgivningen om opdræt af fisk m.v. blev i 2004 ændret således, at opdrætslicenser kan omsættes. Endvidere blev restriktioner vedrørende udenlandsk ejerandel i aktieselskaber, der driver opdræt, fjernet. Ved en ny opdrætslov, lagtingslov nr. 83 af 25. maj 2009 om fiskeopdræt m.v., blev lovgivningen yderligere liberaliseret, idet at bl.a. grænserne for hvor stor en andel af de samlede tilladelser en enkelt ejer må råde over blev hævet fra 25 pct. til 50 pct. Dog er der for nyligt blevet sat en begrænsning ind i loven, som siger, at en enkelt udenlandsk ejer ikke må have en ejerandel, som overstiger 20 pct.

Tabel 4.3 Eksport af laks og ørred 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----					
Laks og ørred	1.627	1.823	2.459	2.951	2.805	3.662
	----- 1.000 kg -----					
Laks og ørred	46.538	59.122	59.002	66.906	62.232	61.304

Kilde: Hagstovan

Laksen har traditionelt tegnet sig for hovedparten af fiskeopdrætseksporten. Der er ikke blevet sat betydelige mængder ørredyngel ud siden 2010, og der forventes derfor ikke nogen slagting af ørred de kommende år.

I 2003 var den gennemsnitlige eksportværdi ca. 16 kr. pr. kg. fersk laks. Et pænt stykke under produktionsomkostningerne. I 2004 steg den gennemsnitlige pris til ca. 18 kr./kg, i 2005 til omkring 22 kr./kg og i 2006 yderligere til ca. 30 kr./kg. I 2007 og 2008 var den gennemsnitlige pris mellem 24 og 25 kr./kg. I 2009 steg laksepriserne til næsten 28 kr./kg, og i 2010 steg prisen voldsomt til over 37 kr./kg. Denne stigning skyldes primært store problemer med sygdom i besætningerne i Chile, hvis produktion faldt drastisk. Især øget efterspørgsel fra USA var med til at sikre færøsk opdrætsslaks en god pris.

I 2011 og 2012 var opdrætsindustrien i Chile kommet på fode igen. Derfor oplevede man et fald igen i prisen på laks. Dog var prisfaldet ikke så stort, som man måske havde regnet med, og det færøske opdrætserhverv havde i 2011 igen et godt år på grund af øget efterspørgsel. Prisen faldt igen i 2012 til under 30 kr./kg for første gang siden 2009. Prisen steg igen i 2013 til ca. 40 kr./kg, og det gennemsnitlige prisniveau har siden holdt sig på over 40 kr. kg. I 2016 steg de gennemsnitlige priser for færøsk laks kraftigt til ca. 55 kr., specielt pga. manglende udbud på verdensmarkedet. Dette har medført, at lakseopdrætsvirksomhederne de seneste år har haft gode økonomiske resultater.

Landsstyret indførte i 2014 en særlig ekstraskat på opdrætsvirksomheder. Denne afgift er pr. 1. januar 2016 ændret til en omsætningskat på 4,5 pct. af omsætningen fra opdrætsvirksomhed.

I 2000 blev det første tilfælde af laksesygdommen ILA (Infektøs Lakse Anæmi) konstateret i et laksebrug på Færøerne. Der blev konstateret 18 tilfælde i løbet af 2001-2003 og yderligere tilfælde i 2004. I begyndelsen af 2014 blev et tilfælde med ILA konstateret, og der blev foretaget nødvendige foranstaltninger med det samme. Der var tale om et enkeltstående tilfælde, og sygdommen spredte sig ikke til andre opdrætslokationer.

Der er gennemført omfattende tiltag for at bekæmpe smittespredning mellem opdrætsvirksomheder. Uttanríkis- og Vinnumálaráðið (Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender) har med bekendtgørelser indført en række bestemmelser angående drift af opdrætsanlæg og forholdsregler i tilfælde af sygdom. Disse foranstaltninger, der blandt andet omfatter braklægning, årgangsadskillelse og øget overvågning, anses som vigtige forudsætninger for den fremtidige udvikling af opdrætserhvervet.

Foranstaltningerne har virket, og opdrætserhvervet er inde i en god udvikling. Blandt andet er dødeligheden af udsatte smolt meget lav og foderudnyttelsen er god. Sammenholdt med, at reorganiseringen af virksomhederne efter den seneste krise er kommet på plads, giver det anledning til optimisme for erhvervets fremtid, men det afhænger som altid også af de biologiske vilkår. Der foretages i disse år store investeringer i produktionsenheder på land, primært med det formål at øge gennemsnitsvægten af de smolt der sættes ud i havet. Dette vil bl.a. medføre, at den samlede produktion kan øges uden at den samlede biomasse i havet øges. Herudover er formålet ved en senere udsætning også at gøre laksene mere modstandsdygtige.

Offentligt tilsyn fiskeindustri- og fødevarerområdet

Offentligt tilsyn inden for områderne fødevarer og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Fødevarer- og veterinærstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustriens virksomheder, samt tilsyn med den hygiejniske standard sammesteds. Heilsufrøðiliga Starvsstovan har fra 1. januar 2010 haft ansvaret for opdrætsloven.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan (www.hfs.fo) er en styrelse under Uttanríkis- og Vinnumálaráðið (Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender), idet lov om levnedsmidler og dyresygdomme hører til dette landsstyreområde.

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed inden for fagområderne: fødevarer og veterinære forhold samt at forske og udvikle inden for disse fagområder.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan er offentligt referencelaboratorium inden for de fagområder, styrelsen dækker. Laboratoriet omfatter et kemisk-, mikrobiologisk-, og fiskepatologisk laboratorium. Laboratorierne er akkrediteret af DANAK, iht. EN 17025, se www.danak.dk, under autorisation nr.: 303.

Inden for fødevarer- og veterinærområdet, er godkendelses- og tilsynsarbejdet i stor udstrækning reguleret af landstyrets handelsaftale med EU.

Opgaverne, Heilsufrøðiliga Starvsstovan løser for landstyret, er bl.a.:

- Autorisation og tilsyn med virksomheder, der producerer fiskeprodukter, der eksporteres bl.a. til EU (ca. 70 autorisationer), samt af autorisation/godkendelse og tilsyn med fødevareraktiviteter med tilknytning til hjemmemarkedet (ca. 370 autorisationer/godkendelser)
- Veterinært tilsyn inden for lakseopdrætserhvervet, herunder transporttilladelser.
- Kontrol med veterinære restriktioner i lakseopdrætserhvervet
- Godkendelser og tilsyn med desinfektionsanlæg for afløbsvand fra virksomheder med tilknytning til lakseopdrætsindustrien
- Autorisation og tilsyn med fabriksfartøjer og fiskeskibe over 20 BRT
- Autorisation og tilsyn med fiskefodervirksomheder, samt non-food/non-feed virksomheder
- Laborativirksomhed både for styrelsens eget tilsyn, samt for industri og kommuner
- Tilsyn med import og eksport af fødevarer, herunder drift af tre grænsekontrolstationer for import af fiskeriprodukter fra tredjelande (Border Inspection Post)
- Kontrol med import af levende dyr og kontrol med flytning af varmblodige dyr på Færøerne
- Projektvirksomhed inden for de fagområder styrelsen dækker
- Overvågning med medicinering af opdrætsfisk

En oversigt over godkendte virksomheder findes på styrelsens hjemmeside: www.hfs.fo

Styrelsens nettobevilling for 2017 er 15,3 mio. kr., og antallet af årsværk ca. 28.

4.5 Grindfangst m.v.

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindhvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindfangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingernes hvalfangst, dels at anvendte jagtmetoder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført

problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i hvert fald 1584, og den er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på to pct., idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1 pct. med en variation fra 0,0 til 0,6 pct. Det er derved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men at det er en marin ressource, Færøerne kan høste af uden at true arten.

I 2016 blev der fanget og dræbt 295 grindehvaler fordelt på i alt 5 grindeflokke

I 2015 blev der fanget og dræbt 501 grindehvaler fordelt på 6 grindeflokke. Dette er et stort tal i forhold til 2014, hvor der blev fanget og dræbt 48 hvaler fordelt på 2 grindeflokke, hvilket regnes som et år med meget få grindedræb. I 2013 blev der fanget og dræbt 1.104 hvaler fordelt på 11 grindeflokke. Tallene for fangede hvaler varierer meget fra år til år. I 2012 var antallet fangede grindehvaler 713 fordelt på 12 flokke. I 2011 726 hvaler fordelt på 9 flokke. I 2010 1.107 hvaler fordelt på 14 flokke. I 2009 310 hvaler fordelt på 3 flokke.

For så vidt angår selve fangsten, er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagting ikke påfører hvalerne unødige lidelser. Fangsten foregår efter gammel skik ved at flokke af grindehvaler, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden, hvor de aflives.

Man har på Færøerne gennem de senere år taget en række initiativer til dyreværnsmæssige forbedringer af indfangning og aflivning af hvaler. Således skal fangstpladsen være godkendt. I øjeblikket er der 20 godkendte lokaliteter og to lokaliteter med en foreløbig godkendelse. Hvalspyddet og hvalharpunen er afskaffet og figurerer ikke længere som tilladte redskaber.

Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning. Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet, som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område der, som det færøske, ikke er storproducent af grønsager. Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinjer, der indeholder tydelige elementer af et socialt forsyningssystem.

Landslægen har siden 1998 anmodet færingerne om at være tilbageholdende med spisning af grind, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne. I november 2008 kom landslægen med en indstilling om, at grind ikke var egnet til menneskeføde med baggrund i de høje koncentrationer af tungmetaller i kødet. Den færøske Levnedsmiddel- og veterinærstyrelse har dog i 2011 udarbejdet en ny anbefaling, hvor de råder til, at voksne mennesker højst spiser ét måltid grindekød og spæk om måneden. Endvidere lyder anbefalingen, at kvinder skal holde sig fra at spise spæk så længe de er i den fødedygtige alder.

4.6 Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af det 19. århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med skønsmæssigt 1,0 pct. til Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

Ud fra et ønske om en større selvforsyningsgrad ydes offentlig støtte til landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter, bl.a. mælkeproduktion.

Mælkeproduktionen på Færøerne dækker hele forbruget af konsummælk og størstedelen af forbruget af surmælksprodukter. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4,5 mio. liter til omkring 7 mio. liter om året i nyere tid. I 2016 blev der indvejet 7,7 mio. liter mælk.

Produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførtes fra den 1. januar 1993 kvoter på mælkeproduktionen. I mejeriet MBM var der i slutningen af 2016 1.116 køer på de 25 færøske kvægbrug. Gennemsnitskvægbruget er 32 køer, og der er 11 gårde, der har over 30 køer.

Det samlede fårehold med græsningsrettigheder i udmarken er på ca. 70.000 stk. med en produktion af fårekød på ca. 700 tons årligt. Dertil kommer en produktion på skønsmæssigt 225 tons fra får, der ikke har græsningsrettigheder i udmarken. Tilsammen svarer det til ca. halvdelen af det samlede forbrug af fårekød. Den årlige produktion af oksekød, der får offentligt tilskud, er på 45 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres. Produktionen af kartofler udgør 20 pct. af forbruget. Der findes en mindre produktion af andre gartneriprodukter, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Búnaðargrunnurin (Landbrugsfonden).

Búnaðarstovan (Landbrugsstyrelsen) administrerer landsjorden. Ifølge Lagtingslov nr. 45 fra 15. maj 2007 om landsjord er selve jorden offentlig ejet, medens selve driften påhviler

fæsteren. Fæstere kan købe beboelsesejendomme ud af fæstet ved at betale for parcellen under bygningen. Dette er i erkendelse af, at det er fæsteren selv eller dennes familie, der oprindeligt har bekostet bebyggelsen. Fæsteren kan endvidere købe driftsbygninger fra fæstet, hvor det måtte være ønskeligt, men disse får da tinglyst servitut om at de er knyttet til fæstet. Selve fæstebrevet (lejekontrakten) er frit omsættelig. Hvor det førhen var Búnaðarstovan, der udpegede en efterkommende fæster, er det i dag således, at fæsteren selv finder sin efterkommer.

Búnaðarstovans rolle i den sammenhæng er at godkende den nye fæster ud fra tre objektive kriterier: bopæl, erhvervs erfaring og kvalifikationer. Bopælen skal være på samme ø, som fæstet, og relevant erhvervs erfaring skal være mindst to år. Kvalifikationskravet er henholdsvis enten et tre dages kursus, et aftenskolekursus på 240 timers teori, eller minimum et halvt års skolegang på godkendt udenlandsk landbrugsskole, alt afhængigt af fæstets størrelse

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er blevet støttet gennem offentlige tilskud. Der er således udbetalt 15,2 mio. kr. i støtte til landbruget i 2016, 2015 og i 2014. I 2013 blev der udbetalt 19,2 mio. kr. og i 2012 11,0 mio. kr. Búnaðarstovan administrerer støtten.

Der ydes bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, nydyrkning, fårekød, færøske husdyr, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 2016 blev der givet støtte for 7,2 mio. kr. til mælkeproduktion.

Offentligt tilsyn m.v. - fødevarer, miljø og lakseopdræt

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr og arbejder med at registrere forekomsten af husdyrsygdomme på Færøerne.

Offentligt tilsyn inden for områderne fødevarer og lakseopdræt, bliver forestået af Heilsufrøðiliga Starvsstovan (Fødevarer- og Veterinærstyrelsen).

Formålet med Heilsufrøðiliga Starvsstovan er at foretage lovmæssigt tilsyn og laboratorievirksomhed inden for fagområderne: fødevarer, miljø og veterinære forhold samt at forske og udvikle inden for disse fagområder.

4.7 Olieeftersforskning

Efter at der først i 1990'erne blev konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, har der været en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Den 22. september 1992 underskrev den daværende danske statsminister Poul Schlüter og lagmand Atli P. Dam en aftale om, at Færøerne skulle overtage rettighederne til alle potentielle ressourcer i undergrunden.

Indsatsen for udvinding af olie var dog til og med 1999 koncentreret om forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetrisk målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration. Dette blandt andet som følge af, at grænseforholdene mellem Storbritannien og Danmark/Færøerne var uafklarede indtil aftale om territorialgrænsen blev indgået i maj 1999.

Forundersøgelserne koncentrerede sig overvejende om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldtes for det første, at briterne havde fundet store forekomster af olie tæt på Shetlandsøerne, og for det andet, at der i området nærmest det britiske område ikke forefindes basaltlag i samme omfang, der vanskeliggør og fordyrer både seismologiske undersøgelser og eventuelle senere borer.

Lagtinget vedtog i marts 1998 en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieeftersøgning og olieudvinding på færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme skal foregå via Færøerne.

Det fiskale regime kom på plads i løbet af 1999 og 2000. Beskatningsprocenten for indkomster i forbindelse med *udvinding* af olie er 27 pct. (den normale kulbrinteskate), hvorimod den almindelige aktieselskabsskattesats blev sænket fra 27 pct. til 20 pct. med virkning fra 2000 og yderligere til 18 pct. fra 2006. Der er desuden indført en produktionsafgift (*royalty*) på 2 pct. Herudover er der indført en *særskat* af den såkaldte "rate of return"-type, hvor beskatningsgrundlaget er feltbaseret. Det er en skat, der inddrager en andel af den gevinst, der er tilbage, efter at selskabet først har fået forrentet sine direkte udgifter til efterforskning, drift og anlæg (bortset fra renter) med en rentesats, der afspejler et acceptabelt selskabskrav til forrentning, inkl. en risikopræmie. Gevinst herudover forudsættes selskabet at dele med det offentlige i form af en særskat. Den færøske særskat er progressiv med tre skalatrin. Den marginale beskatning af olieudvinding vil højst blive ca. 57 pct. inkl. særskat. Hvis der ikke skal erlægges særskat, vil marginalsattesatsen blive ca. 28,5 pct.

1. udbudsrunde

Et vigtigt skridt i retning af udvinding af olie fra den færøske undergrund var loven om 1. udbudsrunde, der blev vedtaget af Lagtinget den 4. februar 2000. Loven fastlagde udbudsarealet og betingelserne for 1. udbudsrunde.

1. udbudsrunde blev åbnet den 17. februar 2000 med ansøgningsfrist den 17. maj 2000. Det udbudte område dækkede 14.000 km² og ligger i et område syd og øst for Færøerne.

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. maj 2000 var der indkommet 22 ansøgninger fra otte sammenslutninger repræsenterende 17 selskaber. Ansøgningerne dækkede ca. halvdelen af det udbudte område, og som forventet var det især det såkaldte "guldhjørne", der ligger sydøst for Færøerne op mod landsokkelgrænsen mellem Færøerne og Shetlandsøerne, som

havde selskabernes store interesse. Dette område har ikke generende basaltflader, og der er konstateret store oliefund på den britiske side af grænsen.

Resultatet af 1. udbudsrunde blev, at 13 olieselskaber, der indgik et samarbejde i 5 sammenslutninger, fik syv efterforskningslicenser. Licenserne blev givet for henholdsvis seks og ni år, og tilsammen dækkede de et område på 4.214 km², svarende til ca. 1/3 af det udbudte område. Ved de seksårige licenser var der tale om, at selskaberne eller sammenslutningerne forpligtede sig til at gennemføre i alt minimum otte prøveboringer inden for de seks år, hvorimod de niårige licenser indebar, at selskaberne eller sammenslutningerne fik op til tre år til at lave forundersøgelser, inden de skulle beslutte, om de ville gennemføre prøveboringer.

Hovedkriterierne for tildeling af licenser var det geologiske arbejde, som selskaberne ville påtage sig at udføre, herunder arbejder med hensyn til at udforske fremtidige efterforskningsmuligheder, samt finansiering af erhvervsmæssige kompetenceløft på forskellige plan. De færøske myndigheder besluttede, at færøsk erhvervsliv skulle have mulighed for at deltage i aktiviteterne, men det skulle være på konkurrencemæssige betingelser.

Investeringerne i den første runde vurderedes at udgøre godt 1,5 mia. kr., hvoraf olieselskaberne ydede 85 mio. kr. i licensperioden til uddannelse og oplæring med sigte på at fremme færøsk erhvervslivs generelle kompetence.

Olieselskaberne forpligtede sig endvidere til at anvende ca. 40 mio. kr. til "Sindri", et fællesprojekt med bl.a. geologiske undersøgelser af det samlede færøske område, som kan få betydning for en eventuel fremtidig olieefterforskning ved Færøerne. Projektet skal i vid udstrækning hjælpe til at få et klarere helhedsbillede af de geologiske forhold ved Færøerne og bidrage til at finde løsninger på problemerne med basaltlagene ved olieefterforskning omkring Færøerne. Basaltlagene absorberer de seismiske energier, hvilket gør det svært at kortlægge undergrunden.

Den første prøveboring blev gennemført i licens 003 af Statoil-sammenslutningen, den anden prøveboring i licens 004 af BP og Shell. De to prøveboringer blev stoppet i september 2001. Brøndene viste sig at indeholde kulbrinter, men ikke i så store mængder, at udnyttelse vil være rentabel.

Den tredje prøveboring blev gennemført af The Faroes Partnership-sammenslutningen bestående af operatøren Amerada Hess, DONG og Atlantic Petroleum i licens 001. Prøveboringen blev afsluttet den 16. november 2001 med et fund i en dybde af 4.246 meter under havoverfladen. De foreløbige resultater af boringen viste, at fundet indeholder olie og gas, men det er endnu for tidligt at sige noget præcist om fundets størrelse. Boringen blev evalueret, og en endelig rapport med resultatet og planer for eventuel testproduktion afleveret til olieadministrationen i august 2002. Yderligere efterforskningsboringer de kommende år vil kunne bidrage til en vurdering af, om der er olie og gas nok i området til, at det kan

betale sig at udnytte det. Dong fik tildelt en licens den 25. juni 2013, som omfatter den oprindelige licens 001 område, og er i øjeblikket ved at se på potentialet.

Det oprindelige mål for The Faroes Partnerships boring i licens 001 var 3.800 meter. Det var derfor overraskende, og ikke i overensstemmelse med de geologiske forundersøgelser, at fundet blev konstateret på mere end 4.200 meters dybde. Det overraskende fund og resultatet af de to andre efterforskningsboringer viser, at de geologiske forhold i området ikke er som forventet. Olieelskaberne har på den baggrund revurderet de geologiske data og modeller for området. ENI-sammenslutningen fik, på baggrund af de nye oplysninger om de geologiske forhold, tilladelse til at udsætte den i sommeren 2002 planlagte efterforskningsboring i licens 002 til juni 2003. Denne efterforskningsboring, den fjerde i rækken, blev afsluttet i august 2003, uden at brønden viste tegn på olie eller gas.

Resultaterne hidtil har nok ikke indfriet selskabernes forventninger. De geologiske modeller, der lå til grund for boringerne, viste sig ikke helt at holde stik. Selskaberne havde i stor udstrækning ekstrapoleret de geologiske forhold fra britisk sokkel, hvilket viste sig uholdbart. Boringerne har dog givet vigtige oplysninger om undergrunden, bl.a. at der findes et aktivt kulbrintesystem.

Der resterede herefter fire prøveboringer, som ifølge licensbetingelserne skulle være afsluttet inden august 2006. Da områderne, hvor prøveboringerne skulle være gennemført, ikke længere var så interessante ud fra den viden, man havde om allerede gennemførte prøveboringer, fik selskaberne tilladelse til at flytte boringerne længere ind mod Færøerne og dermed ind til basaltdækkede områder. Formålet var fortsat først og fremmest at finde kulbrinteforekomster, men samtidig ville man få ny viden om de geologiske forhold under basaltlagene til gavn for den fremtidige efterforskning ved Færøerne.

Den første prøveboring, hvor boreforpligtelserne fra to seksårige licenser blev slået sammen og flyttet til et nyt område med en niårig licens, påbegyndtes medio juli 2006 med Statoil som operatør for en sammenslutning af 8 selskaber. Prøveboringen blev afsluttet i oktober 2006 i en dybde af 4.201 meter. Man stødte ikke på kulbrinter, men boringen viste spor af gas. Prøveboringen viste overraskende, at basaltlaget ikke er så stor en boreteknisk udfordring som forventet og har derudover givet væsentlig viden om basaltlagets tykkelse og de geologiske forhold i området, der kan være væsentlige for fremtidig olieefterforskning i området.

BP, Shell, Anadarko, Faroe Petroleum og STX gennemførte en prøveboring i vinteren 2007/08 i et område med et tykt lag basalt. Samtidig blev BP og Shell fritaget for boreforpligtelsen i en seksårig licens. Boringen blev foretaget i et område, hvor vanddybden er 742 m., og brønden blev boret ned til 3.351 m. fra havoverfladen. Operationen blev forsinket af tekniske vanskeligheder og dårlige vejrforhold. De geologiske forhold var heller ikke som forventet. Boringen nåede ikke ned til de mulige olie bærende formationer. Dette

resulterede i, at brønden blev midlertidig forladt, og der er således åbnet op for muligheden for på et senere tidspunkt at genoptage boringen og fortsætte længere ned.

Den syvende boring på færøsk sokkel, hvor ENI var operatør med Cicco, Dana Petroleum, Faroe Petroleum, First Oil Expro og OMV som partnere, blev boret i 2010. Der blev fundet hydrokarboner i tynde sandlag, men efter yderligere undersøgelser blev licensområdet tilbageleveret til myndighederne.

2. udbudsrunde

For at udvide og fastholde efterforskningen ved Færøerne vedtog Lagtinget i maj måned 2004 at gennemføre 2. udbudsrunde. Udbudsrunden blev åbnet 17. august 2004 med ansøgningsfrist 17. november 2004.

Oplægget fra færøske myndigheders side til 2. udbudsrunde var overvejende det samme som i første runde. Det var primært de geologiske forpligtelser, og sekundært tilbuddene om at løse efterforskningsudfordringer og fremme af kompetence i færøsk erhvervsliv, ansøgerne ville blive vurderet på. Andre betingelser var ligeledes stort set uændret i forhold til første runde. De fiskale betingelser forblev uændret.

Det udbudte område dækkede 19.000 km² og ligger primært i et område syd og øst for Færøerne op til britisk sokkelområde. Ved ansøgningsfristens udløb den 17. november 2004 var der indkommet ni ansøgninger fra fem sammenslutninger, repræsenterende otte selskaber.

Resultatet af 2. udbudsrunde blev, at otte olieselskaber i fem sammenslutninger, fik syv efterforskningslicenser. Licenssammensætningen for 2. udbudsrunde var følgende:

Licens 008: Chevron (40 pct.), Statoil (30 pct.), DONG (20 pct.) og OMV (10 pct.)

Licens 009: Statoil (50 pct.), Shell (20 pct.), DONG (20 pct.) og Føroya Kolvetni (10 pct.)

Licens 010: Statoil (100 pct.)

Licens 011: Statoil (100 pct.)

Licens 012: Føroya Kolvetni (100 pct.)

Licens 013: Geysir Petroleum (60 pct.) og Atlantic Petroleum (40 pct.)

Licens 014: Geysir Petroleum (60 pct.) og Atlantic Petroleum (40 pct.)

Selskaberne Chevron, Geysir Petroleum og OMV var nye selskaber på den færøske land-sokkel.

Licenserne, der blev givet, løb over perioder fra tre til otte år, som igen var delt op i kortere faser af en til fem års varighed, hvor der var lagt et fast arbejdsprogram for første fase. Der blev ikke aftalt nogen prøveboringer i denne første fase. Arbejdsprogrammerne omfattede seismiske og andre undersøgelser, foruden behandling og tolkning af indsamlede

data, der har til formål at øge kendskabet til området, så man eventuelt senere kan gå videre med prøveboringer.

Hvis selskaberne ønskede at fortsætte til anden fase, forpligtede de sig samtidig til at gennemføre et arbejdsprogram for denne fase. To af licenserne indeholdt bestemmelser om, at der skulle foretages prøveboringer i den anden fase. Hvis selskaberne ikke ønskede at fortsætte med anden fase, gik licensen tilbage til myndighederne.

I forbindelse med 2. udbudsrunde forpligtede selskaberne sig til at afsætte 10,6 mio. kr. til undersøgelse af projekter af betydning for fremtidig olieefterforskning ved Færøerne og andre 13,7 mio. kr. til fremme af erhvervsmæssig kompetence.

3. udbudsrunde

Lagtinget vedtog den 8. maj 2008 lov om 3. udbudsrunde til efterforskning og indvinding af olie og gas ved Færøerne. Loven fastsætter arealer og vilkår for udbudsrunderne.

Arealet, der blev budt ud i 3. udbudsrunde, er et sammenhængende område på 38.405 km² øst, syd og sydvest for Færøerne.

Resultatet af 3. udbudsrunde blev, at fem selskaber fik tildelt tre licenser:

Licens 015: Geysir Petroleum hf (100 pct.)

Licens 016: Statoil Færøyene (50 pct.), Dong Føroyar (30 pct.), Føroya Kolvetni (10 pct.) og Atlantic Petroleum (10 pct.)

Licens 017: Føroya Kolvetni (100 pct.)

De tildelte licenser i 3. runde udgør et område på 6.505 km².

Licenserne løb over perioder fra 3 til 6 år, der - ligesom i anden udbudsrunde - er delt op i kortere varighed. Arbejdsprogrammerne omfatter seismiske og andre undersøgelser samt behandling og fortolkning af forskellige data.

De tildelte områder er teknisk udfordrende, da kendskabet til jordlagene under basalten er begrænset, men senere års tekniske fremskridt vedrørende geologiske undersøgelser i områder med basaltflader, har reduceret problemerne. Ifølge bemærkningerne til lovforslaget var interessen for olieefterforskning omkring den Nordatlantiske højderyg, og især i Færø-Shetlandskanalen, stigende. Det skyldes dels den teknologiske udvikling, men også at der er gjort nye interessante fund på britisk område tæt op til færøsk område.

Nyere aktivitet og 4. udbudsrunde

Der er fortsat stigende interesse på den anden side af grænsen, da nogle af olieklenderne sydøst for Færøerne har vist sig at være større end forventet. Også lige syd for Færøerne, hvor sidste udbudsrunde var for 20 år siden, er blevet interessant for olieselskaberne. Til

trods for denne generelt stigende interesse i området, har efterforskningsaktiviteten i den færøske del af området været faldende. I april 2015 var der tre aktive licenser i området med i alt fire selskaber. Efteråret 2016 er der ingen aktive licenser i området, efter at DONG i juni 2016 har indleveret de sidste to aktive licenser.

I sommeren 2012 blev en efterforskningsbrønd påbegyndt i licens 006, i hvilken der også blev foretaget en boring i 2006. Operatørselskabet erklærede, at man ville bestræbe sig på at nå de lag, der ligger under basaltlagene. Formålet med boringen var naturligvis primært at finde olie eller gas, men også at opnå nye informationer. Som nævnt andre steder, er det vanskeligt at tilvejebringe informationer om lagene under basaltlagene ved hjælp af seismiske data. En boring, der kan nå disse lag, kan derfor potentielt give nyttige informationer. Idet man kom ind i vinterperioden med forventede dårlige vejrforhold, blev boringen afbrudt, før den var færdig. Boringen blev genoptaget foråret 2014, uden at det resulterede i kommercielt fund.

I tillæg til brønden i licens 006, blev der 2014 boret en brønd i licens 008, der ligger ud mod den britiske grænse. På britisk side, blev der i 2004 gjort et fund, som der dog endnu ikke er taget endelig beslutning om at udbygge til produktion. Heller ikke denne brønd resulterede i kommercielt fund.

Aktiviteten på færøsk sokkel forventes i de nærmeste år at være mindre end i de foregående år. Dette kan skyldes flere forhold. Den manglende succes i forhold til kommercielle fund er sandsynligvis en årsag. Desuden indtræffer dette samtidig med, at oliebranchen generelt har fokuseret på en reduktion af udgifterne, hvilket er yderligere forstærket af det betydelige fald i olieprisen, der reducerer oliebranchens likvide midler betydeligt.

Færøske myndigheder har på baggrund af den reducerede interesse fra oliebranchen for det færøske område igangsat et projekt, der skal tiltrække større efterforskningsaktivitet igen. Projektet omfatter bl.a. geologisk arbejde, der skal synliggøre efterforskningspotentialet. Man har blandt andet afsat ressourcer til at markedsføre data om undergrunden.

I 2010 blev der indført en ændring i kulbrinteloven. Indtil ændringen blev lavet kunne landsstyremanden alene udstede nye licenser, hvis der forudgående var afholdt en udbudsrunde. Efter lovændringen i 2010 er det muligt at indlevere ansøgning om licens uden forudgående udbudsrunde. Der har været udstedt to licenser under denne ordning. Begge licenserne blev udstedt til DONG Energy og dækkede bl.a. over området i det sydøstlige hjørne af den færøske sokkel, hvor der i 2001 blev gjort et fund, som nævnt ovenfor i afsnittet om 1. udbudsrunde. DONG Energy indleverede licenserne igen i juni 2016.

4. udbudsrunde

Lagtinget vedtog i maj 2017 lov om 4. udbudsrunde til efterforskning og indvinding af olie og gas ved Færøerne. Udbudsrunden, som omfatter et areal på knap 32.000 km² øst og sydøst for Færøerne, åbnede den 17. maj 2017 og lukker den 17. februar 2018.

I forbindelse med denne udbudsrunde har landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsansiggende allokere ressourcer til at markedsføre data om undergrunden. I den forbindelse vil man fra offentlig færøsk side deltage på diverse konferencer rundt om i verden, for at informere om og promovere det færøske område.

I forbindelse med den 4. udbudsrunde har man også ændret lovgivningen således, at det er muligt at forlænge licenserne over en længere periode end hidtil.

Færøske olieselskaber

Det ene færøske olieselskab, Atlantic Petroleum, er et efterforsknings- og produktionsselskab med fokus på Nordvesteuropa og offshore olie- og gas interesser i England, Norge, Færøerne, Irland og Holland. Hovedkontoret har været beliggende i Tórshavn, men er nu lukket og selskabet har flyttet sine aktiviteter til Bergen. Selskabet har været i store økonomiske vanskeligheder siden slutningen af 2015.

Selskabet blev listet på NASDAQ OMX Island i 2005, og fik en sekundær-listing i 2006 på Københavns fondsbørs. I december, 2013 offentliggjorde selskabet en dobbelt-notering på Oslo Børs og havde samtidig en kapitalrejsning og en afnotering fra NASDAQ OMX Iceland således at Københavns fondsbørs blev selskabets primære listing. Den vigtigste årsag til kapitalrejsningen og Børs noteringen var selskabets ambition om at fremskynde væksten ved at gå efter aktuelle købsmuligheder og andre efterforskningsmuligheder, særligt på den norske kontinentalsokkel.

Selskabet havde i 2007 en aktiekurs på 2.433 kr. per aktie. Efteråret 2016 havde selskabet en aktiekurs på 11,50 kr. per aktie.

Selskabet havde i alt 45 licenser dækkende over 125 blokke/del blokke; et felt er under udvikling, der forventes at producere olie fra 2016, to er yderligere potentielle udviklingsprojekter og så har de et større antal af efterforskningsprospekter. Selskabet har indgået partnerskab med 30 internationale olieselskaber.

Det andet færøske olieselskab, Faroe Petroleum, som er noteret på AIM børsen i London i 2003 og havde op imod 50 efterforsknings- og produktionslicenser fordelt på Færøerne, Storbritannien, Norge og Holland, har nu kontorer i Aberdeen (hovedkontor), Stavanger og London. Selskabet lukkede sit kontor i Tórshavn i november 2015, efter at selskabet i 2014 besluttede sig for at tage et "timeout" fra færøske aktiviteter og også trak sig ud af interesseorganisationen for udenlandske olieselskaber på Færøerne FOIB.

Selv om selskabet er baseret i Aberdeen, har selskabet en stærk færøsk profil, idet selskabet oprindeligt blev stiftet på Færøerne som Føroya Kolvetni P/F i forbindelse med den første færøske udbudsrunde. Selskabet har mange færøske aktionærer og en del af selskabets ledelse er færingere. Den 22. juni 2007 startede selskabet for første gang produktion siden sin oprettelse for ni år siden. Det skete i Minke Main-gasfeltet i den sydlige del af

Nordsøen tæt på grænsen mellem Holland og Storbritannien. Indtægter herfra er anvendt til finansiering af aktiviteter i Storbritannien, Norge, Nordsøen og ved Færøerne. Selskabets aktier handles i slutningen af maj 2012 på den britiske børs til ca. 1,50 pund. Selskabet producerer omkring 10.100 tønner olie om dagen fra 8 felter på britisk-, norsk- og hollandsk sokkel. Selskabet har for nyligt fået tildelt efterforsknings licenser i Barentshavet. Faroe Petroleum etablerede aktieselskabet ASB, Runavík, som er den eneste supply-base på Færøerne, og som har serviceret alle de brønde, som er boret på Færøerne.

Afledte aktiviteter

Udover de geologiske resultater har aktiviteten hidtil også haft afsmittende effekt på det færøske samfund. Interessen fra det færøske erhvervsliv for at få del i aktiviteten medførte, at flere virksomheder blev ISO-certificerede eller fik anden certificering, samt diverse kompetenceløft, finansieret af olieselskaberne, som en del af forpligtelserne for at få licens.

Også rent økonomisk har aktiviteten haft en vis betydning. Kulbrinteefterforskningsloven fastsætter, at al transport til og fra felterne skal gå via færøsk havn eller lufthavn. Det medfører naturligt en konkurrencefordel for færøske virksomheder. Der har også været en vis skatteindtægt i forbindelse med olieaktiviteten. I perioden 2000-2013 har den færøske landskasse haft direkte indtægter fra skat fra udenlandske selskaber og personer, arealafgifter m.m. på ca. 300 mio. kr.

Der er i dag mange færinger, som arbejder hos internationale olieselskaber indenfor økonomi/finans, geologi og som ingeniørfaget. Yderligere har der udviklet sig en pendler trafik med et stort tal færinger som sejler med udenlandske supply-skibe, men bor på Færøerne.

En anden afsmittende effekt har været, at en del virksomheder har fået tildelt servicekontrakter i udlandet. Der er således f. eks. etableret to offshore-rederier, der har gjort betydelige investeringer, og oprettet et betydeligt antal lokale arbejdspladser. Dog har man set en tilbagegang i dette erhverv det sidste år, hvor olieprisen har været markant lav.

Noget, der også har sin oprindelse fra den færøske olieindustri er, at man både fra politisk side og fra erhvervets side har indgået et samarbejde, hvor Vinnuhúsið (Industriens Hus) står i front i et projekt, hvor man ønsker at tilbyde den øgede skibstrafik i Nordatlanten tjenesteydelser af forskellig slags. Dette er en direkte afledt aktivitet fra olieindustrien og færøske virksomheders erfaring med at arbejde med service til olieselskaber.

4.8 Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsforskrifter fastsat af rigsmyndighederne, herunder Danmarks Nationalbank.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde. Møntenheden er 1 króna og værdiforholdet til danske sedler er 1:1. De færøske sedler ombyttes i Danmark vederlagsfrit til danske sedler af Nationalbanken. Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det eneste lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 200 kr., 100 kr. og 50 kr. Danske sedler veksles ligeledes frit til færøske sedler på Færøerne. Mønterne på Færøerne er de samme som i det øvrige Danmark.

Det færøske pengevesen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomi- og Erhvervsministeriets ressortområde, nu Erhvervsministeriet.

Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget. Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 2016 var 5,5 mio. kr. I 2015 var det 10,2 mio. kr., i 2014 var beløbet 10,6 mio. kr., i 2013 var det 8,5 mio. kr. Tilbage i 2008 udgjorde den færøske andel 20,5 mio. kr.

Seddelcirkulationen på Færøerne var i 2016 399 mio. kr.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er i øvrigt ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understregede aftalen af 10. juni 1998 (kan ses som bilag 4.1 i Rigsombudsmandens Beretninger fra 1999-2003) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Pengeinstitutter m.v.

Det nuværende grundlag for bank- og sparekassevirksomhed på Færøerne er anordningsbekendtgørelse nr. 969 af 27. august 2014 om ikrafttræden for Færøerne af lov om finansiel virksomhed med senere ændringer. Til forskel fra den i Danmark gældende lovgivning om finansiel virksomhed omfatter lovgivningen på Færøerne ikke forsikringsvirksomhed, der er et færøsk særانliggende.

Der er fire pengeinstitutter på Færøerne – BankNordik, Betri Banki, Nordoya Sparikassi og Suduroyar Sparikassi.

BankNordik er en fusion (i 1994) af Føroya Banki, der blev stiftet i 1906 og Sjóvinnubankin, der blev stiftet i 1932. Begge banker kom i svære vanskeligheder under krisen i første halvdel af 90'erne og måtte tilføres kapital af Finansieringsfonden af 1992, der var oprettet til formålet af det færøske landsstyre og den danske regering.

Finansieringsfonden blev eneaktionær i den fusionerede bank, Føroya Banki, som i 2010 tog navneforandring til BankNordik. I 2007 solgte fonden 66 pct. af bankens aktiekapital, der er noteret på fondsbørsen i København og i Reykjavík.

BankNordik har de senere år ekspanderet kraftigt i Danmark. I 2010 købte banken af Sparbank 12 filialer primært i Syd- og Østjylland og i maj 2011 købte banken dele af Amagerbanken, der tidligere på året var blevet overtaget af Finansiell Stabilitet.

Betri Banki er den tidligere Eik Banki, som igen var den tidligere Føroya Sparikassi der blev stiftet i 1832 under navnet Færø Amts Sparekasse. De færøske sparekasser, der hidtil havde virket under sparekasseloven af 1937, fik i 1994 adgang til at udøve bankvirksomhed.

Føroya Sparikassi, der i 2002 blev omdannet til et aktieselskab, erhvervede i 2005 Kaupthing Bank A/S (senere Eik Bank Danmark) i København. Føroya Sparikassi, der i 2006 havde antaget navnet Eik Banki, blev i 2007 børsnoteret.

Store tab, navnlig i Danmark, førte i 2010 til, at Eik Banki under Bankpakke I måtte lade sig overtage af Finansiell Stabilitet. Datterbanken i København blev afviklet, medens bankvirksomheden på Færøerne blev placeret i et nyt selskab kapitaliseret af Finansiell Stabilitet, der i 2011 solgte 70 pct. af aktiekapitalen i Eik Banki til TF Holding (i dag Betri P/F) – moderselskabet i en finansiel koncern på Færøerne. I 2015 solgte Finansiell Stabilitet de resterende 30 pct. til Betri P/F, således at Betri Banki i dag er 100 pct. ejet af Betri koncernen. I marts 2017 skiftede banken navn til Betri Banki.

Norðoya Sparikassi, der er en garantsparekasse, er stiftet i 1919. Sparekassen, der har hovedkontor i Klaksvík, har de senere år tillige etableret sig på Østerø og i Tórshavn.

Suðuroyar Sparikassi, der er stiftet i 1943, blev i 2006 omdannet til et aktieselskab. Sparrekassen, der har hovedkontor i Vágur, har en filial i Tórshavn.

Pengeinstitutternes resultater

De færøske pengeinstitutter havde samlet set et overskud på knap 479 mio. kr. i 2016. I 2015 var det samlede resultat et underskud på knap 300 mio. kr. Dette skyldtes primært, at BankNordik nedskrev goodwill på 468 mio. kr. for aktiviteter i Danmark og Grønland. Justeres der for nedskrivningen var resultatet for 2015 et overskud på 160 mio. kr.

I 2014 havde pengeinstitutterne et samlet overskud på knap 38 mio. kr. Også dette resultat er påvirket af, at BankNordik havde store nedskrivninger på goodwill for i alt 250 mio. kr.

I 2013 udkom samtlige pengeinstitutter på Færøerne ud med et overskud, således at det samlede resultat for pengeinstitutterne udgjorde 248 mio. kr. før skat.

I 2012 var de samlede resultater for pengeinstitutterne et overskud på 204 mio. kr. mens de i 2011 havde et samlet underskud på 269 mio. kr. Dette underskud stammede hovedsageligt fra den reetablerede Eik Banki, som kom ud med et underskud på 286 mio. kr. i sit første regnskabsår, som varede 15 måneder.

Tabel 4.4 Resultat af pengeinstitutternes virksomhed 2012 til 2016

	2012	2013	2014	2015	2016
			1.000 kr.		
Rente- og gebyrindt., netto	1.234.130	1.160.620	1.091.012	1.065.601	969.331
Omkostn., personale og adm. ...	-847.840	-736.190	-691.871	-746.348	-683.795
Nedskrivninger på udlån	-232.922	-219.084	-95.753	-106.980	-37.254
Resultat før skat.....	203.651	248.147	37.681	-299.657	479.017

Kilde: Pengeinstitutternes regnskaber

BankNordik kom i 2016 ud med et overskud før skat på 276 mio. kr. i forhold til et underskud på 337 mio. kr. i 2015 og et underskud på 99 mio. kr. i 2014. Justeres der for goodwill nedskrivninger for aktiviteter i Danmark og Grønland, ville der være tale om overskud både i 2015 og 2014. BankNordik havde i 2016 en ekstraordinær indtægt på 84 mio. kr. ved salget af deres islandske forsikringsselskab Vørður. Ligeledes har BankNordik afviklet dele af deres engagement i erhverskunder i Danmark, hvilket kan forklare faldet i udlån fra 2015 til 2016.

Betri Banki havde i 2016 et overskud på 188 mio. kr. før skat sammenlignet med et overskud før skat i 2015 på 29 mio. kr. og 123 mio. kr. i 2014. Banken er tilfreds med resultatet i 2016 og regner med endnu et godt år i 2017.

Suðuroyar Sparikassi, som er det mindste af pengeinstitutterne, kom ud af 2016 med et overskud på 0,9 mio. kr. før skat sammenlignet med et overskud på 0,8 mio. kr. i 2015 og 2,3 mio. kr. i 2014.

Norðoya Sparikassi kom ud af 2016 med et overskud før skat på 14,3 mio. kr. I 2015 var resultatet 13,6 mio. kr. og i 2014 var der tale om et overskud på 11,5 mio. kr.

Tabel 4.5 Resultat for de enkelte pengeinstitutters virksomhed i 2016

	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	Betri Banki	Bank Nordik P/F
	----- 1.000 kr. -----			
Rente- og gebyrindtægter, netto ..	66.058	23.833	267.916	612.554
Omkostn., personale og adm.	-50.517	-22.144	-168.550	-442.584
Nedskrivninger på udlån	-3.300	-1.726	-14.000	-18.228
Resultat før skat.....	14.330	871	187.861	275.954

Kilde: Pengeinstitutternes årsregnskaber

Pengeinstitutternes udlån

Tidligere var der stor forskel på bankernes og sparekassernes udlånssammensætning, idet sparekasserne hovedsageligt havde prioritetslån (fortrinvis til boligbyggeri), bygge lån samt andre private lån, mens bankerne derudover havde en omfattende lånevirkksomhed til erhvervslivet og det offentlige. Der er i dag ikke nævneværdig forskel på bankernes og sparekassernes udlånssammensætning.

Tabel 4.6 Pengeinstitutternes udlån m.v. 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mia. kr. -----				
Immaterielle aktiver	0,8	0,8	0,5	0,3	0,0
Udlån	18,1	17,3	17,6	17,8	16,7
Aktiver i alt	28,3	26,8	26,7	27,0	27,4
Indlån	21,6	20,4	21,2	22,0	22,6
Efterstillet kapital	0,7	0,6	0,5	0,5	0,3
Egenkapital.....	3,6	3,7	3,6	3,3	3,7

Kilde: Pengeinstitutternes årsregnskaber

Som det fremgår af *tabel 4.6* har udlånene været forholdsvis stabile i perioden 2012-2016. Den flade udlånsstruktur skyldes dels finanskrisens påvirkninger, hvor pengeinstitutterne har været meget tilbageholdende med at låne ud. Ligeledes har både erhverv og husholdninger været forsigtige med at låne penge og nogle af de store virksomheder har så store indtægter, at de er i stand til selv at finansiere deres investeringer.

Det seneste fire til fem år har de fleste segmenter set et markant rentefald. Det billigste boliglån har gennemgået et rentefald på mere end 100 basispoints og rentemarginalen er blevet en udfordring for alle pengeinstitutterne, som mærker et pres på indtægterne. Derfor står effektivisering af driften forrest på agendaen, og der fokuseres på langsigtet polstring af balancen i forhold til højere kapitalkrav

Indlånene er steget kraftigt de seneste år, hvilket også skal ses i lyset af finanskrisen. Folk sparer op i dårlige tider. De skattelettelser, som blev gennemført fra 1. januar 2012, har også ført til større indlån og derudover nedbetaling af gæld.

Stabile udlån og højere indlån er et resultat af den generelle nedgearingsproces, hvor både virksomheder og husholdninger forsøger at forbedre deres balance – en trend, som den vestlige verden har set siden finanskrisen.

Som det fremgår af *tabel 4.7* er størrelserne på de enkelte pengeinstitutters udlån, indlån m.v. meget forskellige. For eksempel er Suðuroyar Sparikassi 20 gange mindre end BankNordik målt på arbejdende kapital (arbejdende kapital består af indlån, udstedte obligationer, efterstillede kapitalindskud og egenkapital). Mens Suðuroyar Sparikassi er et lokalt pengeinstitut fortrinsvis på Suderø, opererer BankNordik på et ret stort udenlandsk marked. Derfor henvises til årsrapporter for de enkelte pengeinstitutter for en nærmere redegørelse for det enkelte pengeinstituts virksomhed. Der kan konstateres, at samtlige pengeinstitutter har et ret stort indlånsoverskud.

Tabel 4.7 De enkelte pengeinstitutters udlån m.v. ultimo 2016

	Norðoya Sparikassi	Suðuroyar Sparikassi	Betri Banki P/F	Bank Nordik P/F
	----- 1.000 kr. -----			
Immaterielle aktiver	0	0	0	0
Udlån	1.694.210	569.921	5.286.103	9.140.637
Aktiver i alt	2.372.176	775.914	8.844.068	15.455.187
Indlån	2.119.321	709.381	7.057.048	12.691.224
Efterstillet kapital	25.500	6.000	0	222.259
Arbejdende kapital	2.353.915	768.488	8.523.733	14.835.518
Egenkapital	209.094	53.107	1.466.685	1.922.035

Kilde: Pengeinstitutternes årsregnskaber

De fleste ejerboliger på Færøerne er stadig finansieret via banklån. Den laveste rente på et bankboliglån er efteråret 2016 nede på 3,10 pct. Andelen af bankkunder, der optager realkreditlån i danske realkreditinstitutter er stigende, selv om den nuværende lave bankboligrente opvejer denne tendens lidt, da renteforskellen mellem almindeligt boliglån og realkreditlån er faldende. Renterne på realkreditlånene følger priserne på det danske realkreditmarked, dog tager det færøske pengeinstitut en garantiprovision, idet de stiller garanti

for lånet overfor realkreditinstitutterne. Denne provision betyder, at rentesatsen i praksis er ca. 1,7 pct. højere end på det danske realkreditmarked.

I februar 2014 kunne Landsstyreområdet for finansanliggender (Fíggjarmálaráðið) melde ud, at de i samarbejde med danske myndigheder var blevet enige om at få de større færøske pengeinstitutter med under SIFI-kravene. Banksektoren på Færøerne er forståeligt ret koncentreret, og det får relativt store konsekvenser for samfundet, hvis et færøsk pengeinstitut kommer i problemer. Tre pengeinstitutter falder ind under grænserne for fastsættelse af SIFI. Der er tale om BankNordik, Betri Banki og Norðøya Sparikassi, som skal følge de direktiver, som følger af SIFI-ordningen. SIFI-bankerne blev udpeget i 2015.

De færøske bankers IT-system til bankforretningerne overgik i maj 2010 fra den færøske IT-virksomhed P/F Elektron til danske SDC.

Bankpakke I, II, III og IV

Lov om finansiell stabilitet (Bankpakke I) og Lov om statsligt kapitalindskud (Bankpakke II - kreditpakken) er begge sat i kraft på Færøerne. Også Bankpakke III, hvormed bl.a. statens ubegrænsede garanti for indskud i henhold til Bankpakke I blev erstattet af et loft på 750.000 kr., kom til at omfatte Færøerne. Endelig omfatter Bankpakke IV (Konsolideringspakken), der blev gennemført i foråret 2012, også Færøerne. Dermed har de færøske pengeinstitutter kunnet deltage i alle bankpakkerne.

Alle de færøske pengeinstitutter valgte at deltage i ”Bankpakke I” og derved opnå garanti for alle bankindskud. Eik Banki fik et kapitalindskud på 327 mio. kr. i hybrid kernekapital fra ”Bankpakke II”. BankNordik fik 204 mio. kr., Suðuroyar Sparikassi 10,3 mio. kr. og Norðøya Sparikassi fik bevilliget 50,7 mio. kr. fra ”Bankpakke II”.

Privatisering og børsnotering af færøske banker

Med henblik på en privatisering af *BankNordik* vedtog Lagtinget i maj 2006 et beslutningsforslag, der gav landsstyremanden for finansanliggender bemyndigelse til at sælge aktierne i BankNordik. I første omgang blev 66 pct. af aktiekapitalen udbudt den 11. juni 2007. Den 21. juni 2007 blev BankNordik noteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og på Københavns Fondsbørs.

Aktiesalget i forbindelse med privatiseringen skete ved udbud af 6.600.000 mio. aktier á 20 kr. gennem et offentligt udbud på Færøerne, Island og i Danmark, samt et internationalt udbud til institutionelle investorer. Salgskursen blev fastlagt i intervallet 162 kr. til 189 kr. efter bookbuilding-metoden. Tegningsperioden startede den 11. juni 2007.

Der var stor interesse for aktierne hos private og finansielle investorer, idet udbuddet blev overtegnet hele 26 gange. Udbudskursen blev sat til 189 kr., hvorved bankens egenkapital blev værdiansat til 1.890 mio. kr.

Den 21. juni 2007 blev BankNordik dobbeltnoteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og Københavns Fondsbørs. Emissionskursen var 189. Den første dag aktierne blev handlet endte kursen på 243, da handelen lukkede. Ultimo oktober 2017 er kursen på 117,5.

Den anden store færøske bank, *Eik Banki*, blev ligeledes børsnoteret i 2007. Det skete d. 11. juli 2007, hvor selskabet blev noteret på den islandske fondsbørs (ICEX) og Københavns Fondsbørs. Inden noteringen gennemførte Eik Banki en kapitalforhøjelse, hvor der i perioden 21. juni – 5. juli 2007 var mulighed for at købe op til 1 mio. nye Eik-aktier. Tegningskursen var 575 kr. pr. aktie á nominelt 100 kr. De nye aktier blev udbudt med fortegningsret for bankens nuværende 10.000 aktionærer i forholdet 1 til 7. Således fik aktionærer ret til at tegne én ny aktie for hver syv aktier, som den pågældende havde ved kapitalforhøjelsens start. Fortegningsretten medførte, at alene eksisterende aktionærer fik del i kapitalforhøjelsen, men da retten kunne videresælges blev aktionærkredsen alligevel udvidet. Efter Eik Bankis konkurs i 2010, jf. ovenfor, er banken ikke længere børsnoteret.

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o. lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne ydede danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme frem til 1990'erne. Derimod har der normalt ikke været ydet danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne, men det ændrede sig sidst i 2005, hvor øget konkurrence om boligfinansiering medførte nye lånemuligheder, herunder mulighed for danske realkreditlån via et færøsk pengeinstitut. Der ydes i dag alene realkreditlån til parcelhuse.

Kapitalforvaltende institutioner

Føroya Lívstrygging blev stiftet ved lagtingslov 10. oktober 1966. Den 1. januar 2000 blev Føroya Lívstrygging omdannet til et offentligt ejet aktieselskab - P/F Føroya Lívstrygging. I 2009 blev selskabets aktiviteter opdelt i to selskaber. P/F Føroya Lívstrygging, som er moderselskabet, der administrerede de forsikringer, som er tegnet frem til 31. december 1999 og som har landskassegaranti. Resten af forsikringsbestanden er lagt i P/F Tryggingarfelagið LÍV, som var et datterselskab af P/F Føroya Lívstrygging.

Lagtinget vedtog i maj 2006 en lagtingslov om privatisering af Føroya Lívstrygging. Loven giver landsstyret hjemmel til at sælge 50 pct. af aktierne, samt at overdrage de resterende 50 pct. til "Ognarfelagið LÍV", der er en forening, hvor alle forsikringstagere er medlemmer. Overdragelsen af de 50 pct. af aktierne til foreningen af forsikringstagere skete i september 2016, samtidig med at et aktieselskab (P/F Fakfelag) bestående af 20 fagforeninger købte 33pct. af aktiekapitalen, og har bundet sig til at købe de resterede aktier senest indenfor 10 år.

I 2012 blev forsikringsbestanden i P/F Føroya Lívstrygging lagt i et nyt selskab P/F Lív lívs- og pensjónstryggingarfelag, som bliver et datterselskab af det oprindelige moderselskab P/F Føroya Lívstrygging. Landskassens garantiforpligtigelse blev ligeledes overført til det nye selskab. I forbindelse med, at forsikringsbestanden blev flyttet fra P/F Føroya Lívstrygging ændrede selskabet navn til P/F LÍV Holding.

Offentlige udlånsinstitutioner

En række offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Bústaðir – Færøernes Boligselskab

En række offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Húsalánsgrunnurin (boligfonden) fik i oktober 2011 med lagtingslov nr. 140 helt nye rammer for sit virke. På denne baggrund skiftede Húsalánsgrunnurin i efteråret 2012 navn og identitet til Bústaðir – Føroya Bústaðafelag. (Boliger – Færøernes Boligselskab).

Lagtingslov nr. 140 fra oktober 2011, med tilhørende bekendtgørelser, giver i dag Bústaðir hjemmel til at agere som Færøernes første almene boligselskab, med bl.a. hjemmel til at finansiere institutioner, andelsboligforeninger m.m. til opnåelse af et mere fleksibelt og mangfoldigt udbud af boliger.

Derudover kan Bústaðir selv bygge, eje og administrere almene lejeboliger, hvilket i de seneste år har været selskabets hovedaktivitet

På denne baggrund igangsatte Bústaðir i 2012 forberedelserne til et omfattende lejeboligbyggeri. Den første målsætning var, efter at have opnået det nødvendige erfaringsgrundlag, at fremskaffe 100 lejeboliger årligt over en årrække. Dette primært ved nybyggeri, medens ombygninger og overtagelser af eksisterende lejeboliger også har været anvendt.

Udviklingen i det færøske samfund kan dog siges at have overhalet Bústaðirs ambitioner, og det kan nu konstateres, at behovet for boliger, og herunder særligt lejeboliger, er eksploderet og kan vurderes til over 2.000 enheder, fordelt over hele landet. Årsagerne er en kraftig befolkningstilvækst, centralisering, mindre husholdningsstørrelser, flere unge og flere ældre, - samt en trend med ønsker om noget der er ”billigere og enklere”.

Bústaðir samarbejder med landsmyndigheder, kommunale myndigheder, samt interesseorganisationer om opgaven.

Bústaðir investerer omkring 100 mio. kr. om året i grundstykker, bygninger og byggeri, og forventer tilsvarende investeringer i de kommende år.

Ultimo 2017 forventer Bústaðir at have omkring 250 lejemål omfattende almene lejeboliger, beskyttede boliger samt kollegier. Yderligere projekter for byggeri af 300 boliger er under forberedelse.

I bestræbelserne for, hurtigere at få tilvejebragt flere boliger, søger Bústaðir et udvidet samarbejde med flere såvel private som offentlige interessenter. Herunder synes det nødvendigt at få etableret et Offentligt Privat Partnerskab (OPP), således at kapitalinteresser sammen med Bústaðir og for eksempel kommunerne, kan gennemføre yderligere projekter.

Bústaðir er i dag medlem af Boligselskabernes Landsforening i Danmark og har et tæt samarbejde med flere danske boligselskaber.

Vinnuframi - Erhvervsfremmefonden

I april 2001 vedtog Lagtinget at oprette Vinnuframagrúnnurin (Erhvervsfremmefonden), som senere har ændret navn til Vinnuframi. Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på fem personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra fem fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. Fonden tilføres årligt ca. 3,2 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Der indkom 64 ansøgninger i 2016, hvor der samlet blev ansøgt om 9,4 mio. kr. Fonden har i 2016 ubetalt støtte for 2,6 mio. kr. (brutto), mens 0,6 mio. kr. er tilbageført, således at nettostøtten udgør 2,0 mio. kr.

Vækstfonden

På baggrund af drøftelser med Færøernes og Grønlands landsstyrelser blev det i forbindelse med Aftale om en vækstpakke mellem regeringen, Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Det Konservative Folkeparti fra juni 2014 bl.a. aftalt, at visse af Vækstfondens produkter samt (for en midlertidig periode) erhvervs-ph.d.-ordningen skulle udvides til Færøerne og Grønland. Et lovforslag herom blev vedtaget i april 2015 og trådte i kraft 3. juli 2015.

Vækstkautionsordningen er nu udvidet, så den også gælder virksomheder med hjemsted på Færøerne og i Grønland. Der var på finansloven for 2015 afsat en tabsramme på i alt 10 mio. kr. i 2015, heraf 5 mio. kr. til virksomheder på Færøerne og 5 mio. kr. til virksomheder i Grønland. Vækstkautionsordningen er målrettet virksomheder med mindre finansieringsbe-

hov, som ikke kan stille med tilstrækkelig sikkerhed til at opnå et almindeligt realkredit- eller banklån.

Samtidig fik Vækstfonden mulighed for at investere i virksomheder med hjemsted på Færøerne og i Grønland. Investeringerne kan gives som direkte egenkapitalinvesteringer i opstartsvirksomheder, der har et stort vækstpotentiale, men som har vanskeligt ved at fremskaffe tilstrækkelig risikovillig kapital.

Endelig blev likviditetsfaciliteten på *Vækstlån* og *Ansvarlige lån* udvidet således, at den statsgaranterede låneramme etableret til ydelse af Vækstlån og Ansvarlige lån i Vækstfonden også kan anvendes til virksomheder med hjemsted på Færøerne og i Grønland. Vækstlån er målrettet til virksomheder med et større finansieringsbehov (over 2 mio. kr.).

Erhvervs-ph.d.-ordningen

På den danske finanslov for 2015 er der via tekstanmærkning og anmærkningstekst åbnet for støtte til virksomheder med hjemsted på Færøerne eller i Grønland på vilkår svarende til den gældende erhvervs-ph.d.-ordning i Danmark. Der er afsat 1,7 mio. kr. årligt i 2015-2017 til denne midlertidige åbning. Det svarer til i alt ca. fem erhvervs-ph.d.-projekter over de tre år. Den konkrete udmøntning foretages af Innovationsfonden og dermed på samme vilkår for færøske og grønlandske virksomheder som for øvrige virksomheder, herunder vilkårene om åbent opslag og faglig vurdering af ansøgningerne. Hvis midlerne ikke bruges til erhvervs-ph.d.-projekter på Færøerne eller i Grønland, bortfalder tilskudet.

Ultimo oktober 2017 er der i alt bevilget midler til tre færøske erhvervs-ph.d.-projekter og til ét grønlandsk erhvervs-ph.d.-projekt. Afgørelse om erhvervs-ph.d.-projekter i 2017 forventes ultimo november. Når forsøgsordningen er udløbet, vil Uddannelses- og Forskningsministeriet i samarbejde med Danmarks Innovationsfond vurdere forsøgsordningen.

Investeringsfonden for Færøerne - Ílleggingargrunnurin fyri Føroyar

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 oprettedes Investeringsfonden for Færøerne (Ílleggingargrunnurin fyri Føroyar). Af fondens formålsbestemmelse fremgår, at fondens midler i første række skal anvendes til udlån til investeringer, navnlig i større anlæg og lignende, som må anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling, og hvortil midler ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens midler blev tilvejebragt ved statstilskud på 10 mio. kr. i hvert af finansårene 1964/1965 - 1969/1970. Loven er siden ændret ved lov nr. 217 af 27. maj 1970 og lov nr. 153 af 31. marts 1976, og fonden blev tilført yderligere midler, i alt 140 mio. kr. frem til 1980. Fonden ledes af en bestyrelse, der udpeges af det færøske hjemmestyre, ligesom de nærmere regler om fondens virksomhed fastsættes af hjemmestyret.

I henhold til Investeringsfondens årsregnskab for 2016 udgjorde fondens egenkapital 655 mio. kr. pr. 31. december 2016 i forhold til 649 mio. kr. i 2015, 635 mio. kr. i 2014 og 617

mio. kr. i 2013. Ved udgangen af 2016 havde fonden tre udlån hos tre forskellige låntagere, hvor restgælden i alt var 98,5 mio. kr. Dertil kommer et beløb på 22,4 mio. kr. bundet på garantikonto som sikkerhed for lån hos kunde, og derfor er garantikontoen at sidestille med udlån. I 2015 udgjorde restgælden for udlån 373 mio. kr. og beløbet på garantikontoen udgjorde 25 mio. kr. I 2014 udgjorde restgælden for udlån 354 mio. kr. og beløbet på garantikontoen udgjorde 28 mio. kr.

Lagmanden og statsministeren underskrev på Rigsmødet den 27. juni 2006 en fælleserklæring, hvori det er anført, at driften og ejerskabet af de danskejede dele af Vágar Lufthavn skulle overdrages vederlagsfrit til de færøske myndigheder på grundlag af Lov om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder af 24. juni 2005. Lufthavnen blev overdraget den 1. maj 2007.

På baggrund af rapporten af 10. april 2006 fra den færøske-danske arbejdsgruppe om ”Opdatering og udbygning af Vágar Lufthavn”, og landsstyrets vurdering af betydningen for det færøske samfund af de heri anførte opdateringsmuligheder, samt de økonomiske konsekvenser, besluttede landsstyret at forlænge landingsbanen med 549 meter til 1.799 meter og udbygge terminalen. De samlede udgifter hertil beløber sig til 412 mio. kr.

Udbygningen af lufthavnen blev finansieret ved en nedkapitalisering af egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne med 365 mio. kr. Eventuelle udgifter ud over de 365 mio. kr. skulle afholdes af landsstyret.

I forbindelse med udbygningen af landingsbanen stødte man på gammelt sprængstof, som hidrører fra en udbygning af landingsbanen tilbage i 1978-80. Dette sprængstof udgjorde en sikkerhedsmæssig risiko i forbindelse med anlægsarbejdet og måtte bortskaffes. De samlede udgifter til bortskaffelse af de konstaterede rester sprængstof beløb sig til 28 mio. kr. Regeringen og landsstyret er derefter blevet enige om at nedkapitalisere Investeringsfonden for Færøerne med yderligere 28 mio. kr. til bortskaffelsen af sprængstoffet på grundlag af, at hvis forholdet havde været kendt for den dansk-færøske arbejdsgruppe, ville omkostningerne have været medtaget i beregningen af udgifterne til opdatering og modernisering af Vagar Lufthavn.

Færøernes Landsbank

Færøernes Landsbank er blevet genetableret. Det er sket efter, at Lagtinget i oktober 2016 vedtog et forslag til lagtingslov om Færøernes Landsbank og Færøernes Risikoråd. Færøernes Landsbank var ellers blevet nedlagt under den tidligere landsstyrekoalition, da man pr. 1. april 2013 besluttede at nedlægge Landsbanken som selvstændig institution og primært flytte dens opgaver og aktiviteter til institutioner under landsstyreområdet for finansanliggender. Administrationen af landskassens likviditet og af landskassens lån blev lagt over til Gjaldstovan (landsstyrets økonomi- og regnskabsforvaltning), mens de økonomisk statistiske opgaver, som før lå hos Landsbanken, overgik til Færøernes Statistik.

Landsbanken var desuden sekretariat for Færøernes Økonomiske Råd frem til nedlæggelsen, men den funktion blev flyttet til Færøernes Universitet.

Færøernes Landsbank er ifølge den nye lov det offentlige bank og et analyseinstitut, som arbejder for finansiel stabilitet på Færøerne. Landsbanken er en selvstændig offentlig institution, som arbejder uafhængigt af det politiske system.

Risikorådet er en ny myndighed, der skal identificere og have tilsyn med systemiske finansielle risici på Færøerne. Landsbanken har til opgave at være sekretariat for Risikorådet.

Da lovforslaget blev fremsat, blev det vurderet at være i strid med kompetencefordelingen mellem Danmark og Færøerne. Kompetencefordelingen på det finansielle område på Færøerne er delt mellem myndigheder i Danmark og myndigheder på Færøerne. Pengeinstitutter mv. er dansk kompetenceområde og derfor under tilsyn af Finanstilsynet, mens forsikrings-, realkredit- og pensionsområdet er færøske kompetenceområder og således under tilsyn af færøske myndigheder.

Under Lagtingets behandling af sagen drøftede det daværende Erhvervs- og Vækstministeriet og Landsstyreområdet for finansanliggender lovforslaget, og der blev på den baggrund foretaget nogle ændringer i lovforslaget, så den endeligt vedtagne lagtingslov ligger inden for rammerne af den gældende kompetencefordeling mellem Danmark og Færøerne. Der blev i det forløb udarbejdet en fælles forståelse vedrørende lagtingslovforslaget om oprettelse af Landsbanken og Færøernes risikoråd, herunder særligt spørgsmålet om kompetencefordelingen mellem Færøerne og Danmark, som blev underskrevet af den daværende erhvervs- og vækstminister og landsstyremedlemmet for finansanliggender.

Landsbanken havde indtil den i første omgang blev nedlagt i 2013 sekretariatsfunktionen for *Búskaparráðið (Færøernes Økonomiske Råd)*. Denne funktion er blevet flyttet til *Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)*, hvor der er blevet tilført flere ressourcer bl.a. til at oprette en økonomiuddannelse. Selv om Landsbanken nu er genetableret, bliver sekretariatsfunktionen for *Búskaparráðið* liggende hos universitetet.

Som led i Landsbanken opgave som offentlig bank administrerer banken landskassens likviditet og gæld. Landskassens likviditet har et lovkrav om at likviditeten minimum skal være 15 pct. af BNP, hvilket i øjeblikket svarer til 2,475 mia. dk.

Landsbanken har også ansvaret for landskassens låntagning, og opbyggede efter krisen i 1990'erne et obligationslåneprogram.

Som led i låneprogrammet søgte og fik landsstyret tildelt udsteder rating fra Moody's Investor Service, som tildelte udsteder ratingen Aa2 i marts 2008 med stabile udsigter. Ratingen blev senere sænket til Aa3 med negative udsigter. 31. juli 2015 ændrede Moody's

vurderingen til Aa3 med stabile udsigter. Dette var også resultatet af den nyeste vurdering, som blev offentliggjort februar 2017.

I juni 2016 lånte landsstyret 1,35 mia. kr. til tilbagebetaling 22. juni 2021. Lånet er et stående lån med fast rente. Den nominelle rente er 0,5 pct. og den effektive rente til investorerne er 0,47 pct. Kursen på lånet er 100,12 pct.

I maj 2017 lånte landsstyret NOK 550 mio. kr. på det norske marked med tilbagebetaling i juni 2032. Lånet er et stående lån og er swappet over i DKK. Den effektive rente er 1,81 pct. I juni 2017 optog landsstyret derudover et obligationslån på DKK 550 mio. kr. på det danske marked med udløb i juni 2023. Også dette er et stående lån med en kuponrente på 0,625 pct. og en effektiv rente på 0,59 pct.. Disse to lån refinansierede lån FO-LB 170627 på 1 mia. kr.

4.9 Forsikringsvirksomhed

Frem til 1996 havde færøske forsikringsselskaber monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I 1996 blev en ny lagtingslov om forsikringsvirksomhed vedtaget. Denne lov, der var bygget på den daværende danske lov om forsikringsvirksomhed, ophævede i princippet monoopolet, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. I juni 2009 vedtog Lagtinget i midlertidig en ny lagtingslov om forsikring; lagtingslov nr. 55 af 9. juni 2009 om forsikringsvirksomhed, som afløser lagtingsloven fra 1996 om forsikringsvirksomhed. Den nye lov bygger som den forudgående på den danske lovgivning på området; lov om finansiel virksomhed. Loven liberaliserer forsikringsområdet yderligere således, at også udenlandske forsikringsselskaber, betinget af gensidighed, kan udøve forsikringsvirksomhed på Færøerne. Foreløbig er det dog ikke muligt for udenlandske selskaber at drive livsforsikringsvirksomhed på Færøerne, jfr. § 217, stk. 2 og § 218, stk. 3 i loven.

De oprindeligt eksisterende forsikringsselskaber på Færøerne er P/F Føroya Lívstrygging - (livsforsikring), P/F Trygd og P/F Tryggingarfelagið Føroyar (*nu Betri Trygging P/F*).

Betri Trygging P/F er et datterselskab af investeringsvirksomheden Betri P/F (*tidligere TF Holding P/F*). I 2016 havde selskabet et resultat efter skat på 39,5 mio. kr. I 2015 var resultatet 9,7 mio. kr., i 2014 7,1 mio. kr. og i 2013 8,2 mio. kr. Egenkapitalen udgjorde ultimo 2016 470,5 mio. kr. Ultimo 2015 udgjorde egenkapitalen 431,0 mio. kr., ultimo 2014 var egenkapitalen 321,3 mio. kr. og ultimo 2013 udgjorde egenkapitalen 314,2 mio. kr. Selskabets markedsandel ligger på ca. 80 pct., som det også har været tilfældet de senere år.

Livsforsikrings- og pensionselskabet Betri Pensjón startede sin virksomhed i 2007. Selskabet er et datterselskab til Betri P/F (*tidligere TF Holding P/F*). Præmieindtægterne var 121,0 mio. kr. i 2016. I 2015 var de 114,5 mio. kr., i 2014 96,8 mio. kr. og i 2013 264,3 mio. kr. Betri Pensjón havde i 2016 et overskud på 5,9 mio. kr. i forhold til et underskud

på 5,6 mio. kr. i 2015, et overskud på 4,2 mio. kr. i 2014 og et overskud på 0,1 mio. kr. i 2013. Egenkapitalen udgjorde pr. 31. december 2016 43,9 mio. kr.

Koncernen Betri P/F (*tidligere TF Holding P/F*) havde i 2016 et overskud efter skat på 197,2 mio. kr. I 2015 var resultatet et overskud efter skat på 136,2 mio. kr., i 2014 var overskuddet 110,7 mio. kr. og i 2013 var overskuddet 159,0 mio. kr. Ultimo 2016 udgjorde egenkapitalen i Betri P/F 2.813,4 mio. kr.

Forsikringselskabet P/F Trygd, der stiftedes i 1932, mistede med indførelsen af et lovfæstet forsikringsmonopol i 1943 adgangen til at nytegne forsikringer. Forsikringsmonopolet blev afskaffet i 1997 og Trygd genoptog i februar 1998 sin hidtidige virksomhed og begyndte at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. Trygd tegner i dag de fleste former for skadeforsikring.

Føroya Banki (nu BankNordik) erhvervede i 1997 via bankens datterselskab P/F FB Holding en kontrollerende aktiepost i forsikringselskabet Trygd. I august 1999 besluttede Føroya Banki at indløse selskabets mindretalsaktionærer, og Trygd er i dag et 100 pct. ejet datterselskab af BankNordik.

Trygds regnskab for 2016 viser et overskud efter skat på 0,3 mio. kr. mod 6,5 mio. kr. i 2015, 12,5 mio. kr. i 2014 og et overskud efter skat på 4,7 mio. kr. i 2013. Et stort antal skadeerstatninger i forbindelse med flere orkaner i julen 2016 har ifølge selskabet påvirket resultatet for 2016. Trygds egenkapital var pr. 31. december 2016 67,9 mio. kr. I 2015 var egenkapitalen 69,6 mio. kr., i 2014 88,2 mio. kr. og ultimo 2013 var egenkapitalen 92,6 mio. kr.

P/F Lív lívs- og pensiónstryggingarfelag blev stiftet den 1. januar 2012 som datterselskab til P/F Føroya Lívstrygging. I denne forbindelse blev forsikringsmængden i P/F Føroya Lívstrygging overført til datterselskabet. I forbindelse med omlægningen ændrede P/F Føroya Lívstrygging navn til P/F LÍV Holding, som nu er finansielt holdingselskab. Selskabet er driftselskab for P/F Tryggingarlagið Lív, P/F Lív lívs- og pensiónstryggingarfelag og datterselskaberne.

P/F Tryggingarlagið LÍV havde i 2016 et resultat efter skat på 6,5 mio. kr. i forhold til 4,3 mio. kr. i 2015. Selskabet havde ultimo 2016 aktiver for i alt 2,212 mia. kr. i forhold til 1,963 mia. kr. på samme tidspunkt i 2015. I alt blev der udbetalt ydelser (hovedsagligt pensioner og forsikringsydelser) på i alt 62 mio. kr. i 2016. Samme år blev der indbetalt 262,8 mio. kr. i forsikringspræmier i forhold til 255,3 mio. kr. i 2015. Resultatet af investeringsvirksomhed blev 84,8 mio. kr. i 2016 i forhold til 21,9 mio. kr. i 2015.

P/F Lív lívs- og pensiónstryggingarfelag havde i 2016 et underskud på 113 mio. kr. sammenlignet med et overskud på 99 mio. kr. i 2015. De samlede aktiver for koncernen udgjorde ultimo 2016 2,37 mia. kr. I alt blev der udbetalt ydelser (hovedsagligt pensioner og

forsikringsydelse) på i alt 106 mio. kr. i 2016. Der blev i alt indbetalt 42,4 mio. kr. i forsikringspræmier i 2016. Resultat af investeringsvirksomhed i alt blev 78 mio. kr. i 2016 sammenlignet med et resultat på 21 mio. kr. i 2015.

Se tabel 4.9 vedr. forsikringspræmier og forsikringsudbetalinger i årene 2012-2016. Tallene for forsikringspræmier inden for livs- og pensionsforsikringer faldt markant i 2012. Dette skyldes, at pensionsindbetalinger fra 1. januar 2012 er blevet beskattet med 40 pct.

Tabel 4.9 Forsikringspræmier og -udbetalinger 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
<i>Skadesforsikringer:</i>					
<i>Forsikringspræmier</i>	<i>438,1</i>	<i>417,0</i>	<i>397,4</i>	<i>406,8</i>	<i>430,6</i>
Søforsikring.....	93,9	94,0	95,2	93,7	92,4
Automobilforsikringer	137,2	123,0	113,7	115,2	116,9
Ansvarsforsikring m.v.....	21,7	24,4	26,5	30,8	41,6
Ulykkesforsikring.....	38,5	39,4	39,3	40,3	42,3
Brandforsikring	146,8	136,1	122,7	126,7	137,3
<i>Forsikringsudbetalinger....</i>	<i>236,5</i>	<i>303,7</i>	<i>276,4</i>	<i>339,1</i>	<i>392,2</i>
Søforsikring.....	35,4	103,6	71,4	48,3	47,9
Automobilforsikringer	62,4	75,1	69,5	73,6	86,4
Ansvarsforsikring m.v.....	52,5	4,3	18,8	94,2	56,4
Ulykkesforsikring.....	2,7	27,5	38,9	34,3	41,4
Brandforsikring	83,5	93,1	77,8	88,6	160,1
<i>Livs- og pensionsforsikringer:</i>					
<i>Forsikringspræmier</i>	<i>240,5</i>	<i>472,6¹⁾</i>	<i>422,5¹⁾</i>	<i>418,6¹⁾</i>	<i>426,9</i>
Kapital-, rente- og rate- forsikring.....	162,2	392,8	377,7	321,0	343,1
Gruppelivsforsikring	78,3	79,8	85,0	97,7	84,0
<i>Forsikringsudbetalinger....</i>	<i>228,4</i>	<i>98,7</i>	<i>190,7</i>	<i>186,5</i>	<i>199,6</i>
Pensionsudbetalinger				33,7	36,7
Udbetaling ved død				14,9	12,0
Engangsudb. pension				79,3	88,1
Invalidepension				13,2	15,3
Betalingsundt. m.v.				2,6	2,6
Gruppeforsikringer.....				24,2	24,8
Tilbagekøb				13,2	18,0
Bonus og rabat				0,5	6,8

1) Pensionsindbetalinger er fra 1. januar 2012 er blevet beskattet med 40 pct.

Kilde: Hagstova Føroya og Forsikringsselskabernes årsregnskaber.

5. Økonomi

5.1 Aktuelle økonomiske forhold

Den færøske økonomi er inde i en højkonjunktur med store eksportindtægter, lav ledighed og rekordhøje lønudbetalinger.

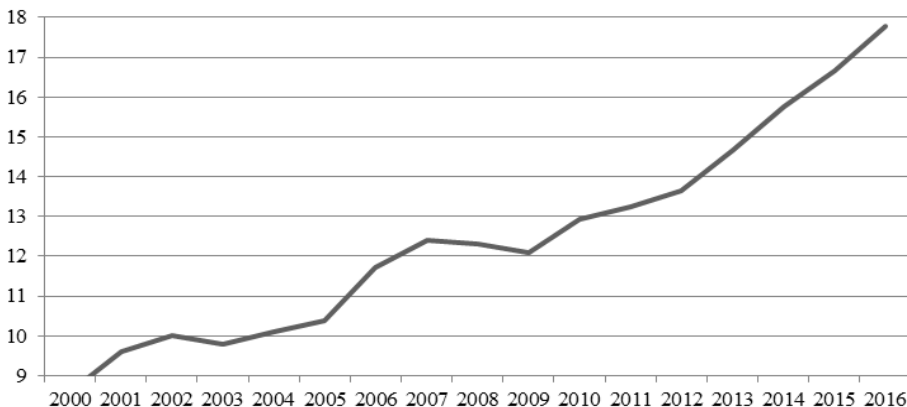
Den verdensomspændende finansielle krise ramte også Færøerne i 2008 og 2009, men efterfølgende har det vist sig, at følgerne af den ikke var lige som omfattende som i resten af Europa. I 2010 viste den færøske økonomi tegn på fremgang med en vækst i det nominelle BNP på 7 pct. Men da to af Færøernes største virksomheder, Eik Banki og Faroe Seafood, gik konkurs i sidste halvdel af 2010, stoppede den positive udvikling og lønudbetalingerne faldt kortvarigt, men stabiliserede sig i løbet af 2011 for siden at nå samme niveau i 2012 som før finanskrisen.

Siden da har der støt været en vækst i de samlede lønudbetalinger. I 2016 var der en vækst i de samlede lønudbetalinger på 5,6 pct. i forhold til 2015, hvor væksten i lønudbetalingerne var på 6,3 pct. i forhold til året før.

Denne vækst ser ud til at fortsætte. En opgørelse fra oktober 2017 viser, at væksten i lønudbetalingerne for de tre første kvartaler i 2017 er 5,8 pct. i forhold til samme periode i 2016. Lønudbetalingerne er de sidste tre år vokset med ca. 0,5 mia. kr. om året. I 2016 var de samlede lønudbetalinger knap 8,5 mia. kr. og ligger på et rekordhøjt niveau.

Ifølge en foreløbig opgørelse havde Færøerne i 2016 en nominal vækst i BNP på 6,8 pct. i forhold til 5,6 pct. i 2015. For 2017 forventes der en vækst i løbende priser på 6,0 pct. Højkonjunktoren, der begyndte i 2013, fortsætter således på femte år.

Figur 5.1 Udviklingen i BNP i løbende priser 2000-2016, mia. kr.

Kilde: Hagstova Føroya

Handelsbalancen (ekskl. skibe og fly) viser i 2016 et rekordstort overskud på 1,7 mia. kr. Der har over de seneste fire år været et samlet overskud på handelsbalancen på 4 mia. kr. Overskuddet skyldes især høje priser på laks, store eksportmængder af laks, lave oliepriser og en øget eksport af pelagiske fiskearter.

Landskassen har igen overskud på de offentlige finanser i 2016 efter en periode med underskud fra 2008 til og med 2015. jf. også *afsnit 6.2* om landskassens økonomi. Overskuddet i 2016 var 158 mio. kr. og de seneste vurderinger for 2017 regner med et overskud på over 400 mio. kr. i 2017. I finanslovsforslaget for 2018 budgetteres der med et overskud på knap 408 mio. kr.

I perioden 2008 – 2015 blev underskuddene finansieret med øget låntagning, som førte til en voksende gæld, således at nettotilgodehavende for den samlede offentlige sektor fra at være 3 mia. kr. i 2007 nærmede sig 0 kr. i 2013. Ifølge Færøernes Økonomiske Råd har den samlede offentlige sektor nu igen et nettotilgodehavende, som i 2016 vurderes at være 0,6 mia. kr. og forventes at stige til 1,4 mia. kr. i 2018.

Landskassens bruttogæld var 6,0 mia. kr. ultimo 2016 og forventes at være ca. den samme i 2017. Der vurderes, at landskassens bruttogæld kommer at være ca. 5,6 mia. kr. i 2018, hvilket svarer til 28 pct. af det vurderede BNP. Den offentlige bruttogæld på Færøerne er relativt kun ca. halv så stor som hos landene i Europaområdet.

Kommunerne har samlet set haft overskud i fire af de seneste fem regnskabsår, jf. også *afsnit 6.4.*, og har kunnet afdrage på gælden. Kommunerens samlede nettogæld udgjorde ved udgangen af 2016 ca. 230 mio. kr., mens den samlede bruttogæld var godt 900 mio. kr. Dertil kommer lån bl.a. til det interkommunale el-selskab SEV og det fælleskommunale renovationsselskab IRF.

Ledigheden er faldet støt siden 2012, og i juli 2017 var den sæsonkorrigerede ledighedsprocent kommet ned på 2,6 pct. Arbejdsløsheden begyndte at stige midt i 2008 og toppede i januar 2011 med 7,3 pct. efter lukning af flere fiskefabrikker som følge af Faroe Seafoods konkurs sidst i 2010. I januar 2012 var ledigheden kommet ned på 6,2 pct. og er siden faldet jævnt frem til juli 2017. I *bilag 4.1* er vist udviklingen i *ledigheden fra januar 2010 til juli 2017*.

5.2 Nationalregnskabet for Færøerne

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstkabelse (værditilvækst). BNP udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen. BNP opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

Færøernes Statistik (Hagstova Føroya) og Færøernes Økonomiske Råd (Búskaparráðið) har i september 2017 offentliggjort en foreløbig oversigt over BNP i løbende priser, der viser en fremgang i BNP på 6,8 pct. i 2016. BNP er ifølge den foreløbige opgørelse ca. 17,8 mia. kr. i 2016, hvilket er en stigning på mere end 1 mia. kr. i forhold til året før.

I *tabel 5.1* er vist BNP i årets priser for perioden 2012-2016. Der foreligger ikke en opgørelse af BNP i faste priser.

Table 5.1 Færøernes bruttonationalprodukt 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016 ¹⁾
	----- Mio. kr. -----				
BNP, løbende priser	13.650	14.678	15.774	16.663	17.789
	----- Pct. -----				
Ændring i BNP, løbende priser	3,0	7,5	7,5	5,6	6,8

¹⁾ Tallene for 2016 er baseret på en foreløbig opgørelse.

Kilde: Hagstova Føroya

Ifølge ovenstående opgørelse, som Færøernes Statistik og Færøernes Økonomiske Råd har udgivet i september 2017 og ifølge samme råds rapport fra efteråret 2016, kan væksten i BNP i både 2013 og 2014 især henføres til en stigende udenlandsk efterspørgsel. Rådet gør dog opmærksom på, at en stor del af de senere års stigning i BNP i *årets* priser stammer fra prisændringer på de udenlandske markeder, og at væksten i BNP i *faste* priser (realvæksten) ville være meget lavere. Der har således været store prisstigninger på laks siden 2013, og der har været prisfald på olie. Det har medført en meget fordelagtig forbedring for Færøerne af bytteforholdet i udlandshandelen. Derimod har udviklingen for makrelfiskeriet været den, at mængderne er øget, mens priserne har været stabile.

Opdrætserhvervets betydning for væksten i færøsk økonomi spejler sig tydeligst i tallene for 2013, hvor BNP var 14,7 mia. kr. i forhold til 13,7 mia. kr. i 2012. Af den samlede vækst på 1 mia. kr. var opdrætserhvervets andel af væksten 0,5 mia. kr. Den anden halvdel af væksten kom fra især søtransport, handel og byggeindustri.

Hvor væksten i BNP årets priser i 2013 og 2014 især var drevet af udenlandsk efterspørgsel, har den i 2015 primært været drevet af øget indenlandsk efterspørgsel.

For 2016 vurderer Færøernes Økonomiske Råd, at væksten er drevet af både udenlandsk og indenlandsk efterspørgsel.

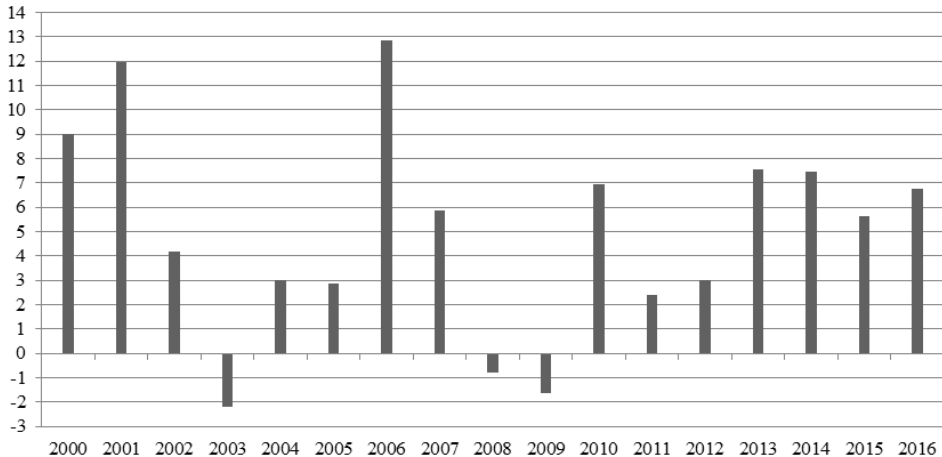
I efterårsrapporten fra september 2017 vurderer Færøernes Økonomiske råd, at der vil være en nominal vækst i BNP i 2017, som hovedsageligt er drevet af indenlandsk efterspørgsel. Der vurderes en lavere vækst i 2018 på 4,1 pct. i årets priser. En vækst der også i 2018 vurderes hovedsageligt at være drevet af indenlandsk efterspørgsel.

Det offentlige forbrug har siden 2003 ligget stabilt på omkring 30 pct. af BNP efter at det havde ligget på omkring 25 pct. fra 1998 til 2002. Det offentlige forbrug ser dog aktuelt ud til at stige med højkonjunktoren.

De offentlige investeringer som en del af den indenlandske efterspørgsel har sædvanligvis været konjunkturmedløbende på Færøerne, og det samme har været gældende for det offentlige forbrug. Der er planlagt store offentlige investeringer for de kommende år, både for landet og kommunerne, så både Færøernes Økonomiske Råd og Danmarks Nationalbank henstiller til en bedre koordinering af de samlede offentlige investeringer med henblik på at udjævne konjunkturerne.

Da fiskeri og opdrætsvirksomhed er hovedgrundpillerne under den færøske økonomi, forekommer store udsving i økonomien relativt hyppigt. I *figur 5.2* ses en oversigt over den nominelle procentviseændring i BNP siden årtusindskiftet.

Figur 5.2 Nominel ændring i BNP i pct. løbende priser 2000-2016

Kilde: Hagstova Føroya

5.3 Udenrigshandel, betalingsbalance og udlandsgæld

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder importerer Færøerne hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder. Denne import finansieres ved eksport, navnlig af fisk og fiskeprodukter.

I medfør af hjemmestyreordningen fastsætter Færøerne selv regler for en række økonomiske områder, såsom erhvervs politik, skatte- og afgiftspolitik samt import og eksport. Det betyder bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter) og indførselskontrol m.v. De øvrige dele af rigsfællesskabet (Danmark og Grønland) er således i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1952 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, men har egne pengesedler, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne. Møntenheden på Færøerne er króna. Med lov nr. 248 fra 12. april 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne er værdiforholdet mellem den færøske króna og den danske krone fastlåst til 1:1.

Færøerne og europæisk integration

Danmarks indtræden i De Europæiske Fællesskaber (EF) den 1. januar 1973 omfattede i henhold til tiltrædelsestraktaten ikke Færøerne. Dog kunne Danmark, i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EF. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Danmarks indtræden i EF betød bl.a., at Færøerne sammen med Danmark udtrådte af det europæiske frihandelsområde, EFTA.

Handelsarrangementet af 1974, blev i 1992, bl.a. i lys af indførelsen af EF's indre marked, afløst af en handelsaftale. Som led heri blev et tidligere system med fiskale importafgifter i 1992 afløst af en færøsk toldlovgivning med respekt for GATT-forpligtelserne, samt ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter, herunder en merværdiafgift (moms). Efter denne told- og afgiftsreform havde Færøerne samme udgangspunkt som europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Aftalen mellem Færøerne/Danmark og EF om delvis frihandel mellem Færøerne og EF, der trådte i kraft den 1. januar 1992 blev set som en del af en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EF og EFTA-område. Der blev de følgende år indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige, Finland, Schweiz og Østrig.

Med Sveriges, Finlands og Østrigs indmeldelse i EU pr. 1. januar 1995 blev frihandelsaftalerne med disse lande ophævet (aftalen med Østrig nåede formelt ikke at træde i kraft, men var blevet foreløbigt anvendt), og der blev undertegnet en ny handelsaftale mellem det udvidede EU og Danmark/Færøerne den 6. december 1996, der trådte i kraft 1. januar 1997. I 1999 skete ved en ændring i handelsaftalens Protokol 1 en liberalisering af Færøernes adgang til toldfri eksport af fiskeprodukter til EU.

Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne

Aftalen af 6. december 1996 mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EU, som afløste aftalen af 2. december 1991, regulerer samhandelen mellem Færøerne og EU (inkl. Danmark).

1996-aftalen er opbygget på samme måde som 1991-aftalen, der var modelleret efter de frihandelsaftaler, som EF indgik med EFTA-landene i første halvdel af 1970'erne, og blev anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EU på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser.

I henhold til aftalen giver Færøerne EU toldfrihed for alle varer, dvs. både industri-, landbrugs- og fiskerivarer, dog med undtagelse af mælkeprodukter og fårekød. EU giver toldfrihed for færøske industrivarer, men kun for få landbrugsvarer.

Færøerne har ikke opnået fuld og ubegrænset toldfrihed i EU for alle fiskeprodukter. Der er i Protokol 1 til aftalen opregnet en såkaldt positivliste over produkter, hvor Færøerne hidtil har haft eksport, og som derfor har opnået toldfrihed. For adskillige af disse varer blev toldfriheden imidlertid i 1991-aftalen begrænset af kvoter og referenceløfter, hovedsageligt beregnet på basis af EF's import fra Færøerne i en given periode. De kvotebelagte varer belægges med MFN-told, når kvoten nås. Der er gradvis sket en opblødning heri, navnlig ved en ændring i Protokol 1 i 1999, således at langt størsteparten af de fiskeriprodukter som i øjeblikket fremstilles på Færøerne, er omfattet af protokollen og derved har toldfri adgang til EU-markedet. Nye fiskeriprodukter falder dog typisk udenfor Protokol 1, og de bliver derved pålagt told ved eksport til EU. Denne hindring vurderes at være begrænsende for innovationslysten i den færøske fiskeindustri, idet det typisk tager to år at opnå en tilpasning af nævnte protokol. Lempelsen skyldtes bl.a. en generel vurdering af, at de i 1991-protokollen indførte begrænsninger i toldfriheden for fiskevarer stred mod intentionerne i WTO's bestemmelser om frihandel. Det skønnes at 98 pct. af Færøernes fiskeeksport til EU foregår på frihandelsbasis. Dog er toldfriheden for enkelte varer af betydning for færøsk eksport fortsat begrænset af kvoter. Dette gælder blandt andet konserveret makrel og sild, pillede rejer, samt fiskefoder.

I aftalen med Danmark/Færøerne har EU ikke fået fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter, hvilket skal ses i lyset af EU's anerkendelse af Færøernes

særlige afhængighed af fiskeri. I præamblen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket hidtil også har været anset for værende i Færøernes interesse. I henhold til handelsaftalen er der oprettet en blandet komité, hvor parterne løbende drøfter aftalens funktion og aftaler yderligere liberaliseringer. Aftalen rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EU, i takt med udviklingen i produktsortimentet, ligesom der er en fælles erklæring om, at såfremt en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

I 2006 aftales, at Færøernes toldfrie kvote på rejer til EU gradvis kunne hæves fra dengang 3.000 tons med 1.000 tons om året frem til 2009, hvor kvoten kunne nå op på 6.000 tons, forudsat, at færøske virksomheder udnyttede mindst 80 pct. af de forhøjede kvoter. På grund af nedgang i rejepriiser og rejefangster kunne denne betingelse ikke opfyldes, med det resultat at kvoten er forblevet 4.000 tons.

Aftalen indeholder en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for egne produkter og / eller indføre antidumpingforanstaltninger mod modpartens produkter. Dette har haft praktisk betydning. I 2002-2003 blev færøske lakseeksportører udsat for en antidumping-undersøgelse, der resulterede i frifindelse, mens en tilsvarende undersøgelse af ørredeksportørerne i 2003 medførte, at EU indførte antidumping-afgifter på færøsk opdrættet ørred. Disse udløb i marts 2009. EU-kommissionen tog endvidere i 2004 skridt til beskyttelsesforanstaltninger for import af opdrætsslaks. Disse foranstaltninger bortfaldt dog for færøsk laks på grund af manglende tilslutning i EU's Ministerråd.

I 2000 blev handelsaftalen med EU udbygget med en aftale om veterinære anliggender. Den gør Færøerne til en del af det indre marked på dette område og medfører store praktiske lettelser i parternes samhandel. Veterinæraftalen sigter primært mod at lette eksporten af færøske fiskevarer til EU og dermed sidestille dem med varer fra EFTA-lande som Island og Norge, der har tilsvarende ordninger. Den 1. januar 2002 blev der i samhandelen Færøerne-EU indført regnskabsmæssig adskillelse ved opgørelsen af varers oprindelse, analogt med hvad der gælder for andre europæiske frihandelsaftaler.

Den gensidige toldfrihed i henhold til en frihandelsaftale er begrænset til varer, der har oprindelse hos de respektive aftaleparter. En ulempe for Færøerne i den bilaterale handelsaftale med EU har været, at kravene til en vares oprindelse er strengere for fiskeprodukter end for f.eks. industrivarer. Den 1. december 2005 blev Færøerne imidlertid omfattet af ordningen for paneuropæisk kumulering af oprindelse, der åbner op for, at en vares oprindelse kan kumuleres mellem flere af de parter, der deltager i ordningen. Dette bidrager til at lette integrationen af færøsk økonomi i en europæisk sammenhæng. Ordningen medfører bl.a., at færøske fiskeforarbejdningsfabrikker kan

anvende f.eks. islandske eller norske råvarer, uden at dette går ud over toldfriheden i EU, samt at islandske eller norske virksomheder kan købe færøsk rå fisk, forarbejde den og sælge den under præferencetold i EU. Endvidere vil varer, der f.eks. er produceret i Danmark på grundlag af f.eks. norske råvarer, i henhold til aftalen kunne importeres toldfrit til Færøerne. Ordningen indebærer også, at oprindelsesreglerne i de gældende aftaler med EFTA-landene (Island, Norge og Schweiz) er blevet ajourført tilsvarende.

Fra landsstyrets side har der i en årrække været interesse for at indgå i et nyt og mere integreret samarbejde med EU. Man har således udtrykt interesse for, at den frie udveksling udstrækkes til at omfatte en række EØS-relaterede områder som fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Desuden ønsker man øget samarbejde om sektorpolitikker såsom uddannelse, forskning og kultur, samt luftfart. Disse emner har været genstand for drøftelser mellem færøske og danske myndigheder på den ene side og EU-Kommissionen på den anden. En aftale om færøsk deltagelse i EU's 7. rammeprogram for forskning blev undertegnet i juni 2010 og trådte midlertidigt i kraft med virkning fra 1. januar 2010. Færøerne blev i sommeren 2014 associeret til afløserprogrammet Horisont 2020.

Landsstyret nedsatte i foråret 2009 et ekspertudvalg til at se på mulighederne for et tættere forhold mellem Færøerne og EU. Udvalget afgav betænkning den 21. maj 2010. På grundlag heraf forelagde landsstyret i marts 2011 følgende forslag til lagtingsbeslutning: *"Lagtinget tilslutter sig, at landsstyret indleder forhandlinger med EU om tættere samarbejde på områder, hvor dette vurderes at tjene landets interesser bedst"*. Lagtinget tog ikke stilling til forslaget. Landsstyret overvejer fortsat, hvorledes sagen skal gribes an over for EU og har arbejdet med en nøjere redegørelse om de områder, som bør prioriteres i et moderniseret samarbejde mellem Færøerne og EU.

I august 2013 iværksatte EU handelsrelaterede tiltag mod Færøerne som led i uoverensstemmelserne mellem kyststaterne om fordeling af den atlanto-skandiske sildebestand. Tiltagene indeholdt dels et import- og transitforbud for atlanto-skandisk sild og makrel fra Færøerne, dels et forbud mod, at færøske fartøjer, som fiskede sild og makrel eller skibe, som fiskede færøsk sild og makrel på færøsk fiskerilicens, anvendte EU's havne, herunder også danske havne. Derudover ramte tiltagene også fragtskibe, som transporterede sild eller makrel fisket i færøsk farvand. Makrel var omfattet af de handelsrelaterede tiltag, idet Kommissionen definerede makrel som en "tilknyttet art" til atlanto-skandisk sild, da det ofte ikke er muligt at fange sild uden samtidig at fiske makrel.

Landsstyret fik den 16. august 2013 en fuldmagt af udenrigsministeren til indledning af en voldgiftssag under Havretskonventionens Bilag VII i tvisten mellem Færøerne og EU. Samme dag indledte Færøerne voldgiften. Færøerne og Danmark anmodede om, at handelstiltagene blev sat i bero, imens voldgiftssagen blev behandlet. Ønsket blev ikke efterkommet fra EU's side. Færøernes landsstyre fik desuden den 1. november 2013 en

fuldmagt af udenrigsministeren til iværksættelse af en WTO-tvistbilæggelsessag mod EU, og de indledende skridt hertil blev foretaget.

Den 12. marts 2014 indgik Færøerne en kyststatsaftale med EU og Norge om fordelingen af den nordøstatlantiske makrelbestand. Efter intense forhandlinger indgik EU og Færøerne i juni 2014 også en politisk forståelse om afslutning af striden om silden. Forståelsen blev formaliseret i en brevveksling om Færøernes kvotefastsættelse, EU's ophævelse af handelstiltagene mod Færøerne og frafald af Færøernes sager mod EU under Havretskonventionen og i WTO. Handelstiltagene mod Færøerne blev derved formelt ophævet den 20. august 2014.

Hoyviksaftalen

Den 31. august 2005 blev der i Hoyvik på Færøerne undertegnet en aftale med Island, den såkaldte Hoyvikssáttmáli (Hoyvikaftale), der afløste den tidligere frihandelsaftale mellem Island og Færøerne fra 1992. Aftalen udvider frihandelsaftalen med fri bevægelighed også for arbejdskraft, kapital og tjenester og åbner mulighed for udvidet sektorsamarbejde.

I Hoyvikaftalens indledende bemærkninger pointeres det, at parterne har vedtaget at afskaffe alle hindringer for økonomiske forbindelser mellem Island og Færøerne. Formålet med aftalen er at etablere et fælles økonomisk område mellem landene, hvor enhver forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, driftssted eller varers oprindelsessted ikke er tilladt. Desuden udtrykker parterne deres vilje til at udvikle og udbygge deres samarbejde på andre områder. Aftalen trådte i kraft 1. november 2006.

Andre handelsaftaler

Færøernes landsstyre har gennem de seneste år været aktiv med at udvikle handelssamarbejdet med en række specifikke lande af særlig interesse for færøske eksportører. Dette bunder især i et ønske om at tilpasse sig ændrede vilkår og at kunne konkurrere på lige fod med især Norges og Islands fiskeeksport. I december 2014 lykkedes det, efter 15 års forhandlinger, at undertegne en frihandelsaftale med Tyrkiet. Aftalen sikrer toldfritagelse på de mest almindelige færøske eksportvarer og ligestiller Færøerne med landets nærmeste konkurrenter på det tyrkiske marked. Færøernes landsstyre arbejder desuden for at indgå handelsaftaler med lande som Ukraine, Sydkorea, Brasilien, Japan og Kina, samt den Eurasiske Toldunion.

Af eksisterende handelsaftaler har Færøerne, udover aftalen med EU, også frihandelsaftaler med Norge og Schweiz. Herudover blev der henholdsvis i 1997 og 1998 indgået frihandelsaftaler med Estland og Polen (trådte i kraft henholdsvis i 1998 og 1999). Estlands og Polens medlemskab af EU pr. 1. maj 2004 medførte bortfald af disse aftaler, idet samhandelen med disse lande blev omfattet af aftalen om samhandel Færøerne og EF. Med Rusland blev der i 2006 undertegnet en brevveksling om gensidig mestbegunstigelsesbehandling. Denne aftale blev dog overflødig, da Rusland i 2012 blev medlem af WTO.

Færøerne og EFTA

Som led i landsstyrets bestræbelser på at få placeret Færøerne i den europæiske integrationsproces påbegyndte landsstyret i 2006 sonderende drøftelser med EFTA-landene (Norge, Islands, Schweiz og Liechtenstein) om mulighederne for Færøernes tilknytning til den europæiske frihandelssammenslutning EFTA. Repræsentanter for landsstyret aflagde besøg i EFTA-hovedstæderne, og Danmarks udenrigsminister tilkendegav, bl.a. i samtaler med sine kollegaer fra EFTA-landene, den danske regerings støtte til de færøske bestræbelser. Disse bestræbelser førte dengang ikke til noget resultat. På færøsk anmodning skrev udenrigsministeren i juni 2016 til sine kollegaer i EFTA-landene for at forsikre disse om dansk støtte til færøsk medlemskab af EFTA og sondere deres holdning til et færøsk medlemskab. I 2017 rejste udenrigsministeren desuden sagen på møder med schweiziske ministerkolleger. Landsstyret arbejder videre med ønsket om at blive medlem i EFTA.

Eksport

Færøernes eksport af varer fordelt på hovedgrupper er vist i *tabel 5.2*. For en opgørelse af eksporten fordelt på fiskearter m.v. henvises til *bilag 5.1*.

Tabel 5.2 Færøernes eksport af varer 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
Nedkølet/iset fisk	1.628	1.970	2.279	2.304	3.230
Frossen fisk.....	2.737	2.988	3.155	3.511	3.581
Saltfisk	403	383	393	469	404
Røget fisk.....	1	1	0	2	2
Tørret fisk	201	262	280	348	317
Fiskekonserves.....	0	0	0	0	0
Anden konserveret fisk	44	186	62	73	138
Andre fiskeprodukter	22	11	10	4	8
Andre varer	173	199	176	120	120
<i>Eksport ekskl. skibe, fly o.lign.....</i>	<i>5.209</i>	<i>6.000</i>	<i>6.356</i>	<i>6.831</i>	<i>7.780</i>
Skibe, fly o.lign.	306	104	12	51	222
<i>Eksport i alt</i>	<i>5.515</i>	<i>6.104</i>	<i>6.368</i>	<i>6.883</i>	<i>8.022</i>
	----- Pct. -----				
Ændring i pct.	2,0	10,7	4,3	8,1	16,6
Ændring i pct. ekskl. skibe m.v..	9,0	15,2	5,9	7,5	14,2
Eksport i pct. af BNP	40,4	41,6	40,4	41,3	45,1

Kilde: Hagstova Føroya og Tabel 5.1

Værdien af eksporten af fisk og skaldyr udgør ca. 98 pct. af Færøernes samlede vareeksport ekskl. skibe, fly, o. lign.

Der har været en positiv udvikling i eksportindtægterne siden 2010, især trukket af en øget eksport af laks, sild og makrel. I 2016 nåede eksportindtægterne det højeste niveau nogensinde med en samlet eksport til en værdi over 8 mia. kr. Ekskl. skibe, fly og lignende var eksportindtægterne i 2016 7,9 mia. kr. Således var eksportindtægterne i 2016 ca. 1 mia. kr. højere end i 2015, da de samlede eksportindtægter udgjorde 6,9 mia. kr. og 6,8 mia. kr. ekskl. skibe, fly og lignende.

Langt den største del af den positive udvikling i eksportindtægterne kan henføres til eksporten af laks. I 2016 var den samlede eksportværdi af laks 3,7 mia. kr. svarende til 46,9 pct. af de samlede eksportindtægter ekskl. skibe, fly og lignende.

Det pelagiske fiskeri har også de senere år været gunstigt for eksportindtægterne. I 2016 udgjorde de samlede eksportindtægter af sild, makrel og blåhvilling 1,6 mia. kr. svarende til 20,2 pct. af de samlede eksportindtægter ekskl. skibe, fly og lignende.

Således har den færøske økonomi ændret sig væsentligt fra at være båret oppe af eksportindtægter fra det traditionelle fiskeri efter torsk, kuller og sej til nu at have eksport af opdrætsslaks som den stærkeste grundpille støttet op med en stor eksportværdi fra pelagisk fiskeri. Eksportværdien af torsk, kuller og sej udgjorde i 2016 14,2 procent af de samlede eksportindtægter ekskl. skibe fly og lignende.

Den positive udvikling i eksporten er fortsat i 2017. Fra januar til og med august 2017 har den samlede eksportværdi udgjort 5,3 mia. kr. ekskl. skibe, fly og lignende. Det er i 2017 fortsat eksporten af lakseopdræt, som står for den største del af eksportværdien. I årets første måneder var der eksporteret for knap 2,6 mia. kr. opdrætsslaks, svarende til 48,4 pct. af den samlede eksportværdi i perioden januar til og med august 2017. Samme periode var der eksporteret for 833 mio. kr. sild, makrel og blåhvilling, hvilket svarer til 15,7 pct. af den samlede eksportværdi i perioden.

Sammenlignes eksporten for de første 8 måneder af 2017 med samme periode 2016, er den samlede eksportværdi i denne periode steget med 581 mio. kr. eller 12 pct. Generelt er eksportmængden faldet og priserne steget. Eksportværdien af opdrætsslaks er i denne periode steget med 420 mio. kr. eller 20 pct. i forhold til samme periode i 2016. Eksportværdien af makrel, sild og blåhvilling er i perioden steget med 161 mio. kr. svarende til 24 pct. Samtidig med denne stigning i eksportværdi, er eksportmængden af makrel, sild og blåhvilling faldet med 9 pct. Eksportværdien af torsk, kuller og sej er steget med 75 mio. kr. svarende til 10 pct. i perioden januar til ultimo august 2017 i forhold til samme periode året før.

I tabel 5.3 på næste side findes en opgørelse af eksportværdi og procentvis andel af samlet eksportværdi ekskl. skibe, fly og lign. for de tre hovedgrupper, (*Opdrætsslaks*), (*Makrel, sild og blåhvilling*) og (*Torsk, kuller og sej*).

Tabel 5.3 Andel af eksportværdi for hovederhvervene 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
Opdrætslaks	1.823	2.456	2.951	2.805	3.662
<i>pct. andel af eksportværdi</i>	<i>35,0</i>	<i>40,9</i>	<i>46,4</i>	<i>41,1</i>	<i>46,9</i>
Sild, markrel og blåhvilling	1.329	1.377	1.298	1.500	1.574
<i>pct. andel af eksportværdi</i>	<i>25,5</i>	<i>22,9</i>	<i>20,4</i>	<i>22,0</i>	<i>20,2</i>
Torsk, kuller og sej	935	916	956	1.178	1.110
<i>pct. andel af eksportværdi</i>	<i>18,0</i>	<i>15,3</i>	<i>15,0</i>	<i>17,3</i>	<i>14,2</i>
<i>Eksportværdi ekskl. skibe, fly m.m. .</i>	<i>5.209</i>	<i>6.000</i>	<i>6.356</i>	<i>6.831</i>	<i>7.780</i>
Skibe, fly og lign.....	306	104	12	51	222
<i>Eksportværdi i alt</i>	<i>5.515</i>	<i>6.104</i>	<i>6.368</i>	<i>6.883</i>	<i>8.022</i>

Kilde: Hagstova Føroya. Bearbejdet af Rigsombuddet

Eksportens procentvise fordeling på bestemmelseslande i forhold til værdien af eksporten for årene 2012-2016 fremgår af *tabel 5.4*.

Tabel 5.4 Færøernes eksport i pct. fordelt på bestemmelsesland 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Pct. -----				
Rusland	8,4	11,5	16,6	25,9	23,8
USA	6,6	10,5	10,4	8,7	11,2
Storbritannien	11,4	11,3	10,4	8,6	10,6
Danmark	7,2	6,9	6,7	7,5	7,7
Kina	3,6	6,6	6,1	4,8	7,1
Tyskland	7,0	8,9	10,0	5,5	6,5
Norge	4,3	3,5	3,8	5,0	5,7
Frankrig	7,2	5,2	4,5	3,9	4,6
Holland	7,3	4,9	5,3	3,9	3,5
Polen.....	5,3	3,7	3,2	2,9	3,1
Italien.....	3,1	2,8	2,7	3,9	3,0
Island	6,2	1,2	1,0	2,0	2,6
Spanien	3,4	3,6	2,8	2,9	2,3
Vietnam	0,3	0,6	1,0	1,2	1,1
Nigeria	8,7	7,4	6,6	5,0	1,0
Sverige.....	1,7	2,1	1,8	0,9	0,9
Andre lande.....	8,8	9,7	7,5	7,8	5,3
I alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya. Landenes rækkefølge er opgjort efter, hvor Færøernes største eksportværdi lå i 2016

Som det fremgår af *tabel 5.4* er Rusland blevet Færøernes klart største eksportmarked. Dette skyldes dels, at Færøernes eksportvarer har ændret sig fra at bestå af især torsk, sej

og kuller til nu især at bestå af laks og pelagisk fisk. En anden faktor, som slår igennem fra 2014 er, at Færøerne ikke er med i den handelsembargo, som EU og andre lande har sat i kraft mod Rusland, hvilket har ført til en yderligere øgning i eksporten.

Dannark, der engang var Færøernes største eksportmarked, blev først i en årrække overhalet af Storbritannien og senere også af andre lande. Danmark lå i 2014 som nummer seks i rækken, men er i 2015 rykket op på listen som nummer fire og beholder også denne plads i 2016. Danmarks position som eksportmarked i forhold til Færøerne er faldet markant i takt med, at Færøernes eksportvarer har ændret sig til at bestå af laks og pelagiske fiskearter.

Uden for EU har det amerikanske marked atter fået relativ stor betydning efter at eksporten hertil over en årrække var faldet markant og kun udgjorde 1,0 pct. i 2007. Dette skyldes, at de færøske fiskeopdrættere siden 2009 har mærket en øget efterspørgsel efter opdrættslaks fra USA. Denne udvikling startede, da de chilenske opdrætsbesætninger, som traditionelt har afsat store mængder laks til USA, oplevede udbredte problemer med sygdom. Den voksende eksport til Kina skyldes også stor efterspørgsel efter færøsk opdrættslaks. Eksporten til Nigeria består til dels af makrel og til dels af tørrede fiskehoveder og andre tørrede fiskeprodukter, som er en meget populær og billig dagligvare i Nigeria.

Import

Færøernes import af varer fordelt på hovedgrupper i perioden 2012-2016 er vist i *tabel 5.5*.

Tabel 5.5 Færøernes import af varer 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
Til landbrug og fiskeopdræt.....	336	381	346	410	428
Bygge- og anlægsvirksomhed.....	357	427	502	523	613
Produktion i øvrigt.....	1.349	1.319	1.398	1.406	1.459
Brændsel m.v.	1.303	1.249	1.159	803	647
Maskiner og udstyr	447	410	651	603	859
Biler	213	279	307	382	412
Direkte forbrug	1.164	1.215	1.287	1.339	1.437
Råvarer til fiskeindustri	156	168	123	183	217
<i>Import ekskl. skibe, fly og lign.</i>	<i>5.355</i>	<i>5.448</i>	<i>5.772</i>	<i>5.649</i>	<i>6.073</i>
Skibe, fly og lign.....	1.328	825	248	476	519
<i>Import i alt</i>	<i>6.683</i>	<i>6.273</i>	<i>6.020</i>	<i>6.125</i>	<i>6.592</i>

Kilde: Hagstova Føroya.

Importen af skibe, fly m.m. varierer meget fra år til år, og da disse tal dækker over meget store enkeltstående investeringer i især supply- og fiskeskibe, giver det et mere retvisende billede at se på importen ekskl. skibe og fly.

Efter et par år med stagnerende/faldende import vendte udviklingen i 2010, og der var årlige stigningen i importen til og med 2014. Importen faldt så fra 2014 til 2015, hvilket dog især skyldes en faldende oliepris. Import til direkte forbrug og af biler er derimod steget i 2015 og 2016. I 2016 er importen af maskiner og udstyr også steget, hvilket afspejler en øget anlægsaktivitet.

Oplysninger for importen for de første 8 måneder af 2017 sammenlignet med samme periode 2016 viser, at importen samlet set (ekskl. skibe og fly) er steget med 9 pct. Langt den største del af stigningen stammer fra import af brændsel, som denne periode steg med 177 mio. kr. eller 40 pct. sammenlignet med samme periode i 2016. Dernæst kommer import af råvarer til fiskeforarbejdning med en vækst på 62 mio. kr. svarende til 39 pct. Importen af biler stiger også fortsat. Her er væksten i importværdien 73 mio. kr. svarende til 26 pct. I *tabel 5.6* er vist Færøernes import fordelt på oprindelsesland i perioden 2012-2016.

Tabel 5.6 Færøernes import i pct. fordelt på oprindelsesland 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Pct. -----				
Danmark	23,5	24,6	27,3	27,6	37,4
Tyskland	9,6	9,9	9,1	10,0	13,3
Norge	27,2	28,7	19,6	15,5	9,3
Kina	3,9	4,4	4,8	6,0	5,6
Sverige	3,2	3,8	4,7	4,7	4,3
Island	8,3	4,4	3,9	2,6	3,8
Italien	0,8	0,8	1,4	2,7	2,8
Storbritannien	2,6	2,5	3,6	2,6	2,6
Frankrig	1,4	2,3	2,4	2,0	2,3
Holland	1,5	1,8	3,2	6,2	2,2
USA	0,9	0,8	1,1	1,3	1,5
Polen	3,4	4,1	4,1	1,5	1,4
Litauen	0,5	0,7	0,6	0,9	1,2
Japan	0,6	0,8	0,9	1,3	1,2
Spanien	0,6	0,7	0,9	1,1	1,1
Finland	0,5	0,6	0,9	0,8	0,7
Andre lande.....	11,6	9,2	11,5	13,3	9,4
I alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Føroya. Landenes rækkefølge er sat efter det land, hvor Færøerne importerede den største værdi i 2016.

Den største del af den færøske import kommer i 2016 fra Danmark, som den traditionelt har gjort. Dog er årene 2011-2013 undtagelser, hvor den største del af importen kom fra Norge i form af import af brændsel og råvarer til fiskefoder. Visse år kan import af skibe fra Norge også påvirke importværdien fra Norge.

De fleste dagligvarer bliver importeret fra Danmark. Derfor er Danmark igen Færøernes største importmarked med 37,4 pct. af den samlede importværdi i 2016.

Handelsbalancen

I tabel 5.7. er vist Færøernes handelsbalance for perioden 2012-2016.

Tabel 5.7 Færøernes handelsbalance 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
<i>Eksport</i>	5.515	6.104	6.368	6.883	8.022
Skibe og fly	306	104	12	51	222
Ekskl. skibe og fly	5.209	6.000	6.356	6.831	7.780
<i>Import</i>	6.683	6.273	6.020	6.125	6.592
Skibe og fly	1.328	825	248	476	519
Ekskl. skibe og fly	5.355	5.448	5.772	5.649	6.073
<i>Handelsbalancen</i>	-1.168	-169	348	758	1.430
Skibe og fly	-1.022	-721	-236	-425	-297
Ekskl. skibe og fly	-146	552	584	1.182	1.707

Kilde: Tabel 5.2. og Tabel 5.4.

Der er i 2016 et overskud på handelsbalancen på godt 1,7 mia. kr. ekskl. skibe og fly. Der har de seneste fire år således været et samlet overskud på handelsbalancen (ekskl. skibe og fly) på over 4 mia. kr. Den samlede handelsbalance havde også et overskud i 2016, som var over 1,4 mia. kr. Det gode resultat på handelsbalancen skyldes bl.a. et forbedret bytteforhold, dvs. laksepriserne er steget og olieprisen faldet, og en stor stigning i den fiskede mængde af pelagiske fiskearter.

I 2012 var den samlede handelsbalance negativ med knap 1,2 mia. kr. Dette skyldtes både investeringer i nyt fly til Atlantic Airways og import af nybyggede skibe. Den samlede handelsbalance er således forbedret med op imod 2 mia. kr. de seneste fire år.

I perioden 2004-2009 var der årlige underskud på handelsbalancen, men i 2010 og 2011 blev underskuddet vendt til overskud. Det skyldes, at eksporten i 2010 og 2011 steg væsentlig mere end importen. Især er det eksporten af laks og makrel der har vist fremgang, mens væksten i importen stort set var drevet af høje oliepriser.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat (bloktilskud) og Danmarks Nationalbank (andel af Nationalbankens overskud).

Markante underskud på handelsbalancen i 2005 og 2006 førte til en væsentlig reduktion af betalingsbalancen i forhold til 2004, hvor der var et betalingsbalanceoverskud på 777 mio. kr. Der var dog fortsat overskud på betalingsbalancen i 2005 og 2006, hvilket bl.a. kan tilskrives bloktilskuddet fra Danmark. Bloktilskuddet har efter aftale med Færøernes landsstyre været uændret 615,5 mio. kr. årligt i perioden 2002-2011.

For 2012 blev regeringen og landsstyret enige om, at bloktilskuddet skulle reguleres i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på den danske finanslov for 2012. Bloktilskuddet for 2012 blev herefter fastsat til 624,1 mio. kr. For 2013 blev bloktilskuddet igen aftalt reguleret i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks og blev derved fastsat til 632,2 mio. kr.

Regeringen og landsstyret indgik i 2013 en treårig aftale om bloktilskuddet. Aftalen fastsatte, at bloktilskuddet i 2014 skulle være 635,4 mio. kr. og reguleres 1. januar 2015 og 1. januar 2016 med det af Finansministeriet fastsatte generelle pris- og lønindeks inklusive niveauekorrektion. Bloktilskuddet for 2015 var 641,8 mio. kr.

Det nye landsstyre mellem Socialdemokratiet, Republikanerne og Framsókn, som blev dannet den 15. september 2015 aftalte, at bloktilskuddet skulle "fastfryses" med det samme, hvilket betyder, at man gik væk fra reguleringen med det generelle pris- og lønindeks og i stedet fastholdt bloktilskuddet for 2016 på 2015-niveau, dvs. 641,8 mio. kr.

Der findes ikke en opgørelse af betalingsbalancen efter 2012, men i Nationalbankens analyse af færøsk økonomi fra september 2017 vurderer Nationalbanken, at overskuddet må forventes at være et betydeligt. Selv om den seneste opgørelse af handelsbalancen for tjenester fra 2012 viste et stort underskud, trækker en række faktorer betydeligt op. Oven i det store overskud på handelsbalancen for varer kommer et positivt bidrag fra lønindkomster fra personer, der bor på Færøerne, men arbejder i udlandet (inkl. Danmark), og bloktilskuddet fra den danske stat.

Som ovenfor nævnt er den seneste opgørelse fra Færøernes Statistik med en opgørelse af Færøernes betalingsbalance fra 2012 og viser, at der i 2012 igen var underskud på betalingsbalancen efter to år i træk med store overskud på henholdsvis 0,8 mia. kr. i 2010 og 0,9 mia. kr. i 2011. Underskuddet på betalingsbalancen var størst i 2007, hvor betalingsbalancen viste et underskud på knap 1,5 mia. kr., og i 2009 svarede underskuddet på betalingsbalancen stort set til underskuddet på handelsbalancen.

En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i perioden 2008-2012 er vist i *tabel 5.8*. Der foreligger ikke nogen nyere opgørelse.

Tabel 5.8 Færøernes betalingsbalance 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
	----- Mio. kr. -----				
Løbende indt. fra udlandet	7.723	6.783	7.964	9.035	9.378
Løbende udg. til udlandet	7.879	6.915	7.152	8.151	9.824
Betalingsbalancen saldo.....	-156	-132	811	884	-447

Kilde: Hagstova Føroya

Udlandsgælden

Færøerne havde ved udgangen af 2013 et nettotilgodehavende over for udlandet på 2,8 mia. kr. Dog var den offentlige nettoudlandsgæld 1,3 mia. kr. ved udgangen af 2013. I 2011 havde Færøerne den markant højeste offentlige nettoudlandsgæld i en lang årrække, da den ved udgangen af 2011 udgjorde 2,1 mia. kr. Den private sektor havde ved udgangen af 2013 et nettotilgodehavende i udlandet på 4,8 mia. kr. i forhold til 4,0 mia. kr. i 2012.

Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke nogen nyere officiel opgørelse vedr. den samlede gæld.

Landskassen har haft underskud på de offentlige finanser i årene 2008 til og med 2014. Underskuddene er blevet finansieret med øget låntagning, som har ført til en voksende gæld således, at nettotilgodehavende for den offentlige sektor fra at være 3 mia. kr. i 2007 var kommet ned mod 0 kr. i 2013. Færøernes Økonomiske Råd (Búskaparráðið) skriver i deres redegørelse fra september 2017, at nettotilgodehavende dog er steget en anelse de senere år og forventes at blive knap 1,4 mia. kr. i 2018.

Ifølge Færøernes Økonomiske Råd var landskassens nettogæld 0,5 mia. kr. i 2016. Bruttogælden var 6,0 mia. kr. i 2016 og forventes være på samme niveau i 2017.

I 2018 bortfalder i øvrigt landskassens gæld på 500 mio. kr. til den danske stat, som har været aktuel siden landsstyret og regeringen den 10. juni 1998 indgik en aftale, der indebar et rente- og afdragsfrit lån til Færøerne, som skulle bortfalde efter 20 år, såfremt Færøerne ikke havde haft indtægter af olie- eller råstofudvinding inden udløbet af disse 20 år. Dette bevirker, at landskassens bruttogæld vurderes at være 5,6 mia. kr. i 2018. En bruttogæld på 5,6 mia. kr. svarer ifølge Færøernes Økonomiske råd til 28 pct. af det vurderede BNP i 2018. Den offentlige bruttogæld på Færøerne er relativt under halv så stor som landene i Europaområdet.

Tabel 5.9 Færøernes nettoudlandsgæld 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013 ^{*)}
	----- Mio. kr. -----					
Offentlig	-265	175	723	2.129	1.554	1.920
Privat	-1.361	-1.555	-2.267	-4.076	-4.002	-4.755
I alt	-1.626	-1.380	-1.544	-1.947	-2.447	-2.834

*) Tallene for 2013 er foreløbige tal.

Kilde: Hagstova Føroya. Der fandtes ikke en opgørelse for 2014 og 2015 ved redaktionens afslutning.

5.4 Prisudviklingen

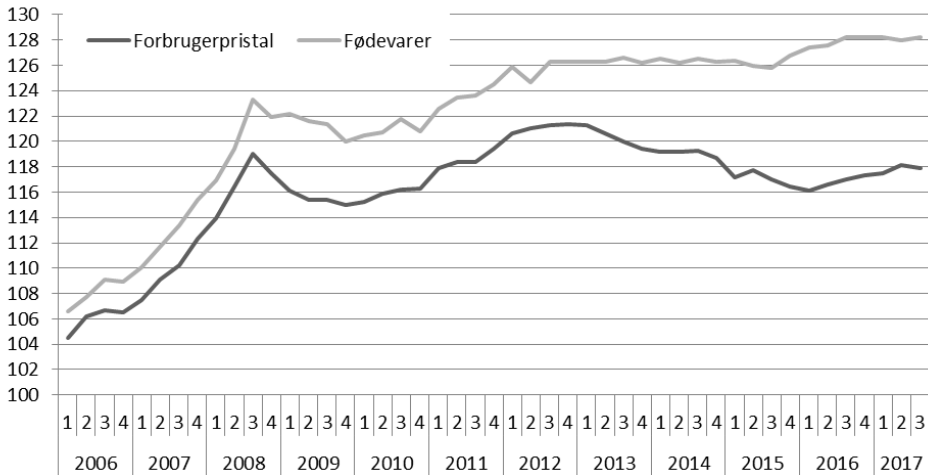
Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken samt fragtomkostningerne.

Der er ved lagtingslov nedsat et konkurrenceråd. Konkurrencerådet består af fem medlemmer udpeget af landsstyremanden for erhvervsansliggende. Konkurrencerådet har til opgave at forvalte de overordnede formål med konkurrenceloven og de regler, der er udstedt med hjemmel i loven.

Formålet med loven er at fremme konkurrence i produktion og handel ved at skabe mest mulig gennemsigtighed vedrørende konkurrenceforholdene

Den 1. april 2001 overgik man til et nyt forbrugerpristal. Det nye forbrugerpristal er baseret på en ny undersøgelse af husholdningernes samlede forbrug for 1998. Det gamle forbrugerpristal var baseret på en undersøgelse i 1971 og 1972 af 47 husstande (med to -otte børn) forbrug og var først og fremmest tiltænkt at skulle vise prisudviklingen for en afgrænset del af de færøske husholdninger (en lønmodtager-børnefamilie), da det oprindeligt var hensigten at anvende forbrugerpristallet til pristalsregulering af lønninger, hvor især børnefamilierne skulle sikres.

Det nye forbrugerpristal skal først og fremmest vise prisudviklingen på Færøerne for varer og tjenester i helhed for en gennemsnitshusholdning og ikke for en bestemt samfundsgruppe eller husholdningstype. Det viste sig, at der har været en væsentlig forskydning i husholdningernes forbrugssammensætning i de 26 år, der har været mellem de to undersøgelser af forbrugssammensætningen. Hvor godt 52 pct. af en husholdnings forbrug i 1972 gik til fødevarer og beklædning, så var andelen kun 27 pct. i 1998. Desuden indgår der i det nye forbrugerpristal nogle varer og tjenester, som slet ikke blev udbudt eller efterspurgt i 1972. Da det nye forbrugerpristal er opgjort på en anden måde end det forrige forbrugerpristal, og med et helt andet formål, er det ikke muligt umiddelbart at sammenligne prisudviklingen før og efter 1. april 2001. Udviklingen i forbrugerpristallet for perioden 1. kvartal 2006 – 3. kvartal 2017. fremgår af *figur 5.3* på næste side.

Figur 5.3 Udviklingen i forbrugerpristallet pr. kvartal, 2006-2017. Index 100 = 2001

Kilde: Hagstova Føroya.

Forbrugerpristallet er steget 0,8 pct. fra 3. kvartal 2016 til 3. kvartal 2017. Mellem 3. kvartal 2015 og 3. kvartal 2016 var forbrugerpristallet uændret. Dette var første gang siden 2. kvartal 2013, at den årlige prisudvikling ikke var negativ.

Det er inden for så at sige alle hovedgrupper med udtagelse af klædevarer og sko og indbo m.v., at priserne er steget det sidste år. Den største stigning har været inden for transport med 2,1 pct., spiritus og tobaksvarer med 1,9 pct. og bopæl med 1,8 pct.

I perioden 2015 – 2016 var det især prisen på fødevarer, der trak forbrugerpristallet op. Fra 2016 – 2017 har fødevarerpriserne samlet set været uændrede. Inden for hovedgruppen er fisk, olier og fedtstof blevet dyrere mens frugt er blevet billigere.

Tøj og sko blev 0,6 pct. billigere i perioden 2016 – 2017 og indbo blev 0,2 pct. billigere.

Det samlede forbrugerpristal 3. kvartal 2017 er 117,9 (år 2000 er index 100). Samme periode 2016 var det samlede forbrugerpristal 117,0.

6. Offentlige finanser

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Hvor hjemmestyret har overtaget det regelfastsættende og administrative ansvar af et fællesanliggende, har hjemmestyret ligeledes overtaget det fulde økonomiske ansvar, men med et generelt tilskud (bloktilskud) fra den danske stat. Samtidig er det fuldt ud op til hjemmestyret at prioritere og beslutte niveauet for områderne.

6.1 Statens udgifter på Færøerne

Bloktilskuddet

Regeringen og Færøernes landsstyre indgik i 1987 en aftale om en tilskudsreform som indebar, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Tilskuddene inden for sundhedsområdet og undervisningsområdet (bortset fra visse pensioner) overgik fuldt ud til bloktilskud. På det sociale område opretholdt man dog refusionssystemet på en række sociale bistandsydelse og for pensions- og sikringsydelse, mens man omlagde til bloktilskud for udgifterne til driften af de sociale institutioner. Efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre indførtes pr. 1. juli 1993 en omlægning af de resterende tilskud på det sociale område til bloktilskud. Refusionssystemet er herefter alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskolelærere.

Hjemmestyrets ansvar på områderne, der er overtaget efter hjemmestyrelovens § 9, er hjemlet i danske rammelove, der angiver de helt overordnede rammer for områderne. Sagsområderne er således ikke overtaget som særanliggender og er derfor fortsat formelt "fællesanliggender". Men det regelfastsættende og administrative ansvar er overtaget af hjemmestyret, og det er således fuldt ud op til de færøske myndigheder inden for rammerne i rammelovene at varetage områderne på samme måde, som hvis områderne var overtaget som særanliggender.

Ved omlægningen til et generelt statsligt bloktilskud i 1993 til de områder, som hjemmestyret har overtaget efter hjemmestyrelovens § 9, fik hjemmestyret friere dispositionsmulighed for så vidt angår tilskuddet fra staten. De færøske myndigheder prioriterer og beslutter således selv niveauet på områderne. Samtidig overtog hjemmestyret det fulde økonomiske ansvar for områderne med et generelt statsligt bloktilskud som kompensation for de tidligere refusioners bortfald.

Bloktilskuddet for 1999-2001 blev fastsat 10. juni 1998 ved aftale mellem regeringen og landsstyret. Tilskuddet blev for 1999 aftalt til 932 mio. kr. årligt i realt niveau, dvs. at tilskuddet herefter blev reguleret med pris- og lønreguleringerne på statens driftsbudget.

Den 21. december 2001 indgik regeringen og landsstyret aftale om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forsorg og skolevæsenet som særanliggender pr. 1. januar 2002 efter hjemmestyrelovens § 2. Med overtagelsen af sagsområderne har Færøernes hjemmestyre overtaget de med sagsområderne forbundne udgifter. Der blev på den baggrund mellem regeringen og landsstyret aftalt, at bloktilskuddet blev reduceret i overensstemmelse hermed. De to sagsområders andel af bloktilskuddet for 2001 udgjorde i alt 366,4 mio. kr. fordelt med 92,4 mio. kr. til den offentlige forsorg og 274,0 mio. kr. til skolevæsenet. Bloktilskuddet blev for 2002 derefter fastsat til 615,5 mio. kr. Heraf vedrører 117,0 mio. kr. særfor sorgen; 213,3 mio. kr. folkeforsikringen (henlæggelse til opførelse af alderdoms- og plejehjem, ulykkesforsikringsområdet, sygedagpenge, folkepension mv.); 283,6 mio. kr. sundhedsvæsenet og 1,6 mio. kr. Færøernes Fiskerilaboratorium.

Efter aftale mellem landsstyret og den danske regering blev bloktilskuddet fastfrosset på niveauet for 2002 og således fastsat til 615,5 mio. kr. nominelt årligt i perioden 2003-2006 (L 312/2002). Dette princip er videreført i aftalerne for 2007-2011, og tilskuddet blev dermed ikke reguleret med pris- og lønreguleringen på statens driftsbudget for perioden 2002-2011.

Efter valget til Lagtinget oktober 2011 fremsatte landsstyret et ønske om at få genindført pris- og lønreguleringen af bloktilskuddet. Efter forhandlinger mellem landsstyret og regeringen blev det aftalt, at niveauet for tilskuddet for 2012 skulle reguleres i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på finansloven for 2012. Det medførte en forhøjelse af tilskuddet med 8,6 mio. kr. i forhold til det hidtidige niveau på nominelt 615,5 mio. årligt, som tilskuddet havde udgjort siden 2002. Bloktilskuddet for 2013 blev ligeledes reguleret i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på finansloven og for 2013 fastsat til 632,2 mio. kr.

Efter at regeringen og landsstyret i perioden 2009-2013 kun indgik ét-årige aftaler, blev regeringen og landsstyret enige om at indgå en tre-årig aftale for 2014-2016. Bloktilskuddet for 2014-2016 er fastsat ved L 1602/2013 og medfører en real videreførsel (pristalsregulering) af statens tilskud. Bloktilskuddet blev for 2014 herefter fastsat til 635,4 mio. kr. og for 2015 til 641,8 mio. kr.

Der blev afholdt valg til Lagtinget den 1. september 2015. Det nye landsstyre, der tiltrådte den 15. september 2015, ønskede at ophæve pris- og lønreguleringen for 2016, så bloktilskuddet for 2016 blev fastholdt på 2015-niveau, dvs. 641,8 mio. kr. Siden har

regeringen og landsstyret i april 2016 aftalt, at statens tilskud fastholdes nominelt uændret på 641,8 mio. kr. årligt til og med 2019.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter og fra 1993 desuden krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i perioden 2012-2016 er vist i *tabel 6.1*. For en mere detaljeret oversigt henvises til *bilag 6.1*.

Tabel 6.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
<i>Tilskud i alt:</i>	723,3	728,7	726,3	734,2	732,3
Bloktilskud	624,1	632,2	635,4	641,8	641,8
Tilskud fra bonuspuljen.....	8,1	8,2	8,2	8,3	8,3
Krigspensioner	42,4	39,5	33,3	28,8	24,1
Lærerpensioner.....	24,4	24,0	22,9	25,8	26,9
Andre pensioner	24,3	24,8	26,5	29,5	31,2
<i>Drifts- og anlægsudgifter</i>					
<i>statslige institutioner</i>	351,9	253,5	269,3	264,2	279,2
<i>I alt</i>	1.075,2	982,2	995,6	998,4	1.011,5

Anm.: Bygningsstyrelsens udgifter fra centrale puljer ikke er medtaget i opgørelsen.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutioner samt finanslove, jf. også bilag 6.1.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner, indgår ikke i opgørelsen.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

KommuneKredit

KommuneKredit har ydet lån og garantier til kommunerne på Færøerne. Långivningen fra KommuneKredit et sket med garanti fra staten og landsstyret. Der har ikke været nye udlån fra KommuneKredit til Færøerne i flere år. I november 2016 afviklede Sands Kommune og Runavíkar Kommune (*på vegne af den tidligere Oyndarfjarðar kommune, som er blevet lagt sammen med Runavíkar Kommune*), som de to sidste deres restgæld til KommuneKredit.

Landskassens gæld til den danske stat

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev landsstyrets gæld til staten nedskrevet med 900 mio. kr. Endvidere blev 500 mio. kr. af restgælden hensat som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet afskrives, såfremt der efter 20 år ikke er startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld skulle i henhold til aftalen afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten var fastsat til 323 mio. kr. årligt.

Ovennævnte aftale gav landsstyret ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis. Sidst i 2003 blev landskassens gæld til den danske stat ekstraordinært nedbragt med 1,7 mia. kr. Nedbringelsen af gælden blev finansieret ved at trække 0,5 mia. kr. på landskassens indestående i Færøernes Landsbank og ved at udstede obligationer for 1,5 mia. kr., hvoraf 0,3 mia. kr. anvendtes til refinansiering af et eksisterende obligationslån.

Den 25. november 2005 indfriede landsstyret restgælden på det 20-årige annuitetslån. På linje med den førtidige låneindfrielse i 2003 blev restgælden finansieret med obligationsudstedelser. Landsstyrets gæld til staten udgøres dermed af det rente- og afdragsfrie lån på 500 mio. kr., jf. aftalen af 10. juni 1998. Lånet forventes afskrevet i 2018, da der ikke er udsigt til, at der til den tid vil være påbegyndt udvinding af råstoffer.

6.2 Landskassens økonomi

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab.

Landskassens drifts-, anlægs- og udlånssaldo endte for finansåret 2016 med et overskud på 158 mio. kr. Der var ellers underskud på DAU-saldoen hvert år fra 2008 til 2015. 2009 var året med det største underskud på 688 mio. kr. Den vedtagne finanslov for 2017 indeholder et DAU-overskud på 206 mio. kr., men de nyeste vurderinger regner med et overskud på omkring 400 mio. kr. i 2017.

En oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i perioden 2013-2017 er vist i *tabel 6.3* på næste side.

Tabel 6.3 Landskassens drifts- og anlægsudgifter 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Regnskab	Finanslov
	Mio. kr.				
<i>Indtægter i alt:</i>	4.381	4.712	4.577	4.878	4.944
Indkomstskatter.....	1.976	2.138	2.130	2.050	2.082
Afgifter og told.....	1.710	1.877	1.754	2.143	2.176
Overførsler fra staten.....	632	635	642	642	642
Andre indt., ekskl. renter.....	63	62	51	43	40
<i>Udgifter i alt:</i>	4.794	4.966	4.659	4.720	4.734
Driftsudgifter.....	4.463	4.588	4.234	4.399	4.526
Anlægsinvesteringer.....	237	360	341	299	213
Renteudgifter, netto.....	94	18	84	21	-5
<i>DAU-saldo</i>	<i>-413</i>	<i>-254</i>	<i>-83</i>	<i>158</i>	<i>206</i>
Ekstraordinære indtægter/udgifter i alt ¹⁾	175	5	4	55	-58
<i>DAU-saldo inklusiv ekstraordinære indtægter</i>	<i>-238</i>	<i>-250</i>	<i>-79</i>	<i>214</i>	<i>148</i>
<i>Landskassens bruttogæld ultimo</i>	<i>6.107</i>	<i>5.740</i>	<i>6.113</i>	<i>6.051</i> ²⁾	

1) Bl.a. tilbagebetaling af lån fra Island på 300 mio. kr. (2012) og nedlæggelse af Landsbanken (2013).

2) Tallene for landskassens bruttogæld i 2017 er et foreløbigt skøn

Kilde: Landsstyremrådet for finansanliggender (Fíggiarmálaráðið).

Det er værd at bemærke, at landskassens udgifter fra 2000 til 2012 i gennemsnit steg knap 5 pct. årligt, mens indtægterne i samme periode kun steg med godt 2 pct. årligt. De seneste tre regnskabsår, dvs. 2014, 2015 og 2016, er indtægterne steget mere end udgifterne, og det har medført, at der igen er overskud på landskassens budget. Over den syv årige periode fra 2008 til 2015 havde landskassen et akkumuleret underskud på lidt over 3,4 mia. kr.

Ved en sammenligning af indtægter og udgifter fra 2014 til 2015 skal man være opmærksom på, at kommunerne pr. 1. januar 2015 overtog driften af ældreområdet, hvilket har påvirket indtægter og udgifter med ca. 400 mio. kr.

I tilfælde af underskud i landskassen finansieres dette ved øget låntagning, hvorfor landskassens bruttogæld steg fra 3,6 mia. kr. i 2008 til godt 6,1 mia. kr. ved udgangen af 2015. Landskassens bruttogæld ultimo 2016 svarer til knap 33 pct. af Færøernes skønnede BNP for 2016.

6.3 Færøske udlånsfonde

I april 2001 vedtog Lagtinget at oprette Vinnuframagrunnurin (Erhvervsfremmefonden), som senere har ændret navn til Vinnuframi. Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på fem personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra fem fonde, der blev aftaget med lagtingsloven om Erhvervsfremmefonden. Fonden tilføres årligt ca. 3,2 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Der indkom 64 ansøgninger i 2016, hvor der samlet blev ansøgt om 9,4 mio. kr. Fonden har i 2016 ubetalt støtte for 2,6 mio. kr. (brutto), mens 0,6 mio. kr. er tilbageført, således at nettostøtten udgør 2,0 mio. kr.

6.4 Kommunernes økonomi

Kommunerne forventes samlet set at komme ud med et overskud på DAU-saldoen i 2016 på omkring 77 mio. kr., og i 2017 er der budgetteret med et underskud på 226 mio. kr.

Driftsudgifter, anlægsudgifter og renter finansieres ved brug af likvider, optagelse af lån samt diverse skatteindtægter.

Den gennemsnitlige kommunale skatteprocent er i 2017 på 20,29 pct. med 16 pct. som den laveste og 22,75 pct. som den højeste skatteprocent. Kommunerne kan frit fastsætte de kommunale skatteprocenter. Skatteprocenten for Tórshavn Kommune, som er den største kommune i landet, er 17 pct. for 2017. Den kommune med den højeste skatteprocent i 2017 er Skopun Kommune på Sandoy, hvor skatteprocenten er 17 pct. Skopun Kommune er en lille kommune, som pr. 1. januar 2017 havde 454 indbyggere. Den laveste skatteprocent findes i Skúvoyar Kommune og Fugloyar Kommune. Begge kommuner har en skatteprocent på 16 pct. for 2017. Her er der tale om meget små kommuner. Pr. 1. januar 2017 havde Skúvoyar Kommune et indbyggertal på 42 og Fugloyar kommune havde et indbyggertal på 45.

En samlet opgørelse over kommunernes økonomi i perioden 2013-2017 er vist i *tabel 6.4* på næste side.

Tabel 6.4 Kommunernes økonomi 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
	----- Mio. kr. -----				
<i>Skatteindtægter</i>	1.528	1.621	2.161	2.238	2.143
<i>Drifts- og anlægsudgifter i alt:</i>	1.576	1.553	2.001	2.161	2.369
<i>Driftsudgifter</i>	1.131	1.137	1.584	1.659	1.737
<i>Anlægsudgifter</i>	405	376	384	474	602
<i>Renteudgifter, netto</i>	40	40	33	28	30
<i>DAU-saldo</i>	-48	-67	160	77	-226

Anm.: For årene 2013-2015 er der tale om regnskabstal, for 2016 er der tale om foreløbige regnskabstal og for 2017 budgettal. Bemærk at den store stigning i både indtægter og udgifter fra 2014 til 2015 primært skyldes, at kommunerne pr. 1. januar 2015 overtog driften af ældreområdet, hvilket påvirker indtægter og udgifter med omkring 400 mio. kr.

Kilde: Figgjarmålaráðið.

Ved udgangen af 2016 udgjorde de færøske kommuners samlede bruttogæld omkring 0,9-1,0 mia. kr., mens nettogælden var omkring 230 mio. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV og det fælleskommunale renovationselskab IRF.

Med den kommunale styrelseslov fra 2000 skal landsstyret ikke længere godkende de kommunale budgetter. For kommuner, hvis nettogæld er større end et års skatteindtægter, beregnet ud fra en skatteprocent på 23 pct., har landstyret dog hjemmel til at kræve ændringer i budgettet. Kommunerne kan med styrelsesloven fra 2000 uden landsstyrets godkendelse optage nye lån, hvis nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter. Årsregnskaber skal indsendes til landsstyret inden 1. juni efter afsluttet regnskabsår. Derefter opstiller landsstyret et samlet regnskab. En samlet opstilling af kommunernes regnskab for 2016 forventes at foreligge i efteråret 2017.

6.5 Den samlede offentlige økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, har tidligere primært varieret i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger. Med reduktionen af bloktilskuddet i 2002 blev der ændret væsentlig på byrdefordelingen.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 pct., men var i 1992 faldet til 24 pct. I perioden 1993-1998 har statens andel af statens og landskassens samlede udgifter udgjort mellem 29 og 32 pct. Med reduktionen af bloktilskuddet som følge af hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsyng og skolevæsen pr. 1. januar 2002, samt med hjemmestyrets overtagelse

efter overtagelsesloven, jf. kap. 2.1, er statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter siden faldet til et niveau på ca. 17 pct., jf. tabel 6.5.

Tabel 6.5 Statens og landskassens drifts- og anlægsudgifter 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
Landskassen.....	4.602	4.794	4.966	4.659	4.720
Staten.....	1.075	982	996	998	1.012
I alt	5.677	5.776	5.962	5.657	5.731
	----- Pct. -----				
Statens andel.....	18,9	17,0	16,7	17,6	17,7

Kilde: Tabel 6.1 og 6.3.

7. Skatter og afgifter

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Det indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende. Færøerne er med i den fællesnordiske dobbeltbeskatningsaftale og Færøerne har derudover indgået dobbeltbeskatningsaftaler med Grønland, Indien, Storbritannien, Schweiz, Bermuda, De Britiske Jomfruøer, Cayman øerne, Isle of Man, Guernsey og Jersey.

Landskassen opkræver indkomstskat, kapitalgevinstskat, meromsætningsafgift (MVG – svarer til den danske moms), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter kommer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.1 Direkte skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelse (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen senest 1. maj en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i påligningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted fra februar i påligningsåret.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag til en arbejdsmarkedspensionsordning. Fra 2008 til og med 2015 udgjorde bidraget til arbejdsmarkedspensionsordningen 1,75 pct. af A-indkomsten (for både arbejdsgiver og arbejdstager), men er fra 1. januar 2016 forhøjet til 2,25 pct.. Den 1. juni 2001 indførtes en barselsordning, hvor bidraget fra og med 1. januar 2006 udgjorde 0,62 pct. af A-indkomst (for både arbejdsgiver og arbejdstager). Bidraget blev den 1. januar 2016 forhøjet til 0,71 pct. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der i 1992 samtidig indført (tvungne) bidrag, som fra juli 2004 blev fastsat til 1,0 pct. af A-indkomsten (for både arbejdsgiver og arbejdstager), men pr. 1. januar 2012 er det forhøjet til 1,25 pct., dog højst 6.500 kr. årligt. Ingen af disse bidrag kan fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42 pct. af A-indkomsten i skat og 2,25 pct. til arbejdsmarkedspensionsordningen, dog svares der 35 pct. af A-indkomsten i skat, hvis indkomsten stammer fra virksomhed ombord på skibe registreret i FAS (Færøsk Internationalt Skibsregister) eller bare-boat chartrede skibe, der kan sidestilles med skibe registreret i FAS, og der svares ikke bidrag til arbejdsmarkedspensionsordningen af denne indkomst.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning enkelte fradrag i den beregnede bruttoskat.

Siden 2002 har grundbeløbet i folkepensionen været skattefrit, samtidig med at folkepensionisterne fra 2002 ikke længere får det særlige pensionsfradrag. Førtpensionister har et pensionsfradrag på 16.200 kr. for enlige og 10.500 kr. for gifte.

I den beregnede landsskat fradrages der i 2017 et beløb på 6.500 kr. for hvert barn mellem 7 og 18 år og 9.500 kr. for hvert barn mellem 0 og 6 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der beløbsmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 3.000 og 10.000 kr.), ligeledes for hvert barn under 18 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 2017 på 8.000 kr. pr. barn.

Der ydes støtte til renteudgifter, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig eller til uddannelsesformål. Renteudgifter til rentestøtte er begrænset til 105.000 kr. for 2017. Dette beløb er de seneste år blevet sænket gradvis med 5.000 kr. årligt frem til 2018, således at det maksimale beregningsgrundlag for rentestøtte i 2018 er kommet ned på 100.000 kr. I 2000 var rentetilskuddet 44 pct. af renteudgifterne. I 2002 blev det sænket til 42 pct., og i 2004 blev det sænket yderligere til 40 pct. I 2009 blev der vedtaget en gradvis nedsættelse af rentetilskuddet med 1 pct. årligt i perioden 2010 til 2014, således at rentetilskuddet for 2014 og frem har været på 35 pct.

Samlevende ægtefæller beskattes i princippet hver for sig, men der er mulighed for at udjævne indkomsterne. Det er muligt for en ægtefælle at overføre et eventuelt uudnyttet bundfradrag op til 30.000 kr. ved beregning af landsskatten og kommuneskatten til den anden ægtefælle.

Skatteloftet er 50 pct. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen (ALS), barselsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet i 2017 er 54,21 pct.

En oversigt over gældende fradragsmuligheder er vist i *tabel 7.1* på næste side.

Tabel 7.1 Oversigt over fradragmuligheder 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
	----- Mio. kr. -----				
<i>Indtægtsfradrag:</i>	241,5	250,7	291,4	270,9	288,3
Arbejdsmarkedspensioner.....	47,8	36,5	29,2	3,2	8,1
Ægtefællefradrag	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Underskud ved udlejning	1,1	0,5	0,5	0,7	0,5
Underskud ved egen virksomhed..	13,2	10,2	8,0	7,8	10,0
Afskrivninger/overført underskud	0,0	5,7	6,4	5,2	5,1
Andre fradrag.....	9,6	9,8	19,8	20,1	29,0
Udlandsfradrag	45,7	61,6	25,6	25,7	27,0
Særlig søindkomstfradrag ¹⁾	124,2	126,5	201,9	270,9	208,6
<i>Skattefradrag:</i>	176,7	193,8	214,1	213,9	215,3
Pensionistfradrag	24,6	25,2	24,5	24,0	23,8
Børnefradrag	136,5	149,2	163,7	164,7	166,2
Skat betalt i udlandet	15,6	19,5	25,9	25,2	25,3

1) For fiskere ydes et særligt fradrag på 14 pct. i indkomsten før skatteberegningen, dog maks. 14 pct. af 470.000 kr.

Anm.: Fordelingen er opgjort november 2017.

Kilde: TAKS

Der blev med virkning fra 2012 indført en helt ny skatteskala. Den nye skatteskala skulle ifølge oplysninger fra Fíggjarmálaráðið (Landstyreområdet for finansanliggender) medføre 265 mio. kr. om året i mistede skatteindtægter til landskassen. Skattelettelserne tilfaldt især de høje indkomster, mens 2/3 af befolkningen stort set ikke fik skattelettelser. Landstyret regnede derimod med at få 234 mio. kr. ind i nye indtægter med den nye pensionsbeskatning, hvorefter alle indbetalinger til pensionsopsparing fra 2012 er blevet beskattet med 40 pct. Se *tabel 7.7* for indtægterne fra beskatningen af pensionsbidragene siden 2012.

Af *tabel 7.2* fremgår grundlaget for beregningen af indkomstskatten til landskassen for årene 2012-2015. I praksis betød den nye skatteskala, at størstedelen af skatteyderne, dem med en årlig indtjening på mellem 65.000 kr. og 500.000 kroner, sammenlagt kom til at betale ca. 40 pct. i kommune- og landsskat. Er den skattepligtige indkomst mindre end 65.000 kr. betales 0 pct. i landsskat.

Tabel 7.2 Beregningskala for indkomstskatten til landskassen 2012-2015

Er den skattepligt. indk. højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og pct. af resten
65.000	500.000	0	65.000	20,0
500.000	800.000	87.000	500.000	25,0
800.000	...	162.000	800.000	30,0

Kilde: TAKS

Den nye skatteskala fik 3 trin, hvor den foregående havde 5 trin. Bundfradraget i den nye skala blev forhøjet fra 30.000 kr. til 65.000 kr.

Det nye landsstyre, der tiltrådte den 15. september 2015, ønskede at gennemføre skattelettelser til lav- og mellemindkomsterne. Lettelser i indkomstskatten på forventet 137 mio. kr. i 2016 blev gennemført med ændringer af skalaen for beregning af indkomstskatten til nedenstående skatteskala med 4 trin.

Tablet 7.3 Beregningskala for indkomstskatten til landskassen 2016

Er den skattepligt. indk. højere end	men lavere end	betales kr.	af kr.	og pct. af
kr.	kr.			resten
65.000	235.000	0	65.000	15,0
235.000	330.000	25.500	230.000	20,0
330.000	800.000	44.500	330.000	25,0
800.000	...	162.000	800.000	30,0

Kilde: TAKS

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, dog sådan at bundfradraget for 2017 er 30.000 kr. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning).

Den gennemsnitlige kommunale skattesats er 20,29 pct. i 2017. Laveste kommunale skattesats i 2017 er 16 pct., den højeste 22,75 pct. Kirkeskatteprocenten er i 2017 fastlagt til 0,6 pct. i de fleste kommuner, dog har 6 ud af de 29 kommuner en kirkeskatteprocent på 0,9 pct. mens Tórshavn, som den eneste, har en kirkeskatteprocent på 0,85 pct.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

I *tablet 7.4*. på næste side er det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 2015, samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst. Der forelå ikke en opgørelse for 2016 ved Beretningens afslutning.

Der ses en markant vækst i antallet af personer med høj skattepligtig indkomst. Især er det værd at lægge mærke til, at antallet af dem, som tjener 2 mio. kr. eller mere er mere end fordoblet fra 2014 til 2015. Mens antallet af personer med en indkomst på 2 mio. kr. eller mere om året i 2014 var på 23, er antallet i 2015 steget til 54 personer. Der var i 2015 4.371 personer med en skattepligtig indkomst på 500.000 kr. og derover. 500 personer havde en skattepligtig indkomst på 1 mio. kr. og derover i 2015. I 2009 var der 2.109 personer med en skattepligtig indkomst på 500.000 kr. og derover. Antallet af personer med en skattepligtig indkomst på 1 mio. kr. og mere var i 2009 157 personer. Der har over de seneste seks år således været mere end en tredobling i antal personer med en indkomst på 1 mio. kr. eller mere, mens antallet af personer med en indkomst over 500.000 kr. er steget med ca. 107 pct.

Knap 34 pct. af de personlige skatteydere havde i 2015 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tegnede sig tilsammen for godt 6 pct. af de samlede skattepligtige indkomster, men kun knap 2,7 pct. af skatteprovenuet. Hovedparten af skatteyderne, godt 56 pct., befinder sig i gruppen 100.000-500.000 kr. Denne gruppe tegner sig for 64 pct. af de skattepligtige indkomster og knap 64 pct. af skatteprovenuet. Knap 10 pct. af skatteyderne tjener mere end 500.000 kr. pr. år og betaler knap 34 pct. af den samlede skat.

Tabel 7.4 Det samlede antal personlige skatteydere 2015

Skattepligtig indk. i 1.000 kr.	Antal personer	Andel i pct.	Skattepligt. indk. i alt	Andel i pct.	I alt skat	Andel i pct.
< 0	64	0,14	-5.819	-0,05	-201	-0,01
0.....	1686	3,73	0	0,00	-1.669	-0,05
0-100	13.607	30,09	687.517	6,39	90.733	2,71
100-200	8.160	18,04	1.218.216	11,33	308.265	9,19
200-300	7.416	16,40	1.848.538	17,19	570.220	17,01
300-400	6.138	13,57	2.132.216	19,83	698.508	20,83
400-500	3.781	8,36	1.683.779	15,66	556.569	16,60
500-600	1.975	4,37	1.072.921	9,98	364.537	10,87
600-700	932	2,06	600.616	5,59	210.131	6,27
700-800	493	1,09	367.414	3,42	131.084	3,91
800-900	283	0,63	240.245	2,23	88.182	2,63
900-1.000	188	0,42	178.221	1,66	61.841	1,84
1.000-1.500	341	0,75	410.994	3,82	148.317	4,42
1.500-2.000	105	0,23	178.699	1,66	68.842	2,05
>2.000	54	0,12	139.805	1,30	57.358	1,71
<i>I alt</i>	45.223	100,00	10.753.362	100,00	3.352.717	100,00

Anm.: Fordelingen er opgjort november 2017.

Kilde: TAKS

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst. Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (dvs. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

For selskaber med aktie/anpartskapital på kr. 80.000 og over udgør selskabsskatten 18 pct. Provenuet fordeles med 70 pct. til landskassen og 30 pct. til kommunerne.

Indkomst fra fiskeri- og opdrætserhvervet var endvidere pålagt en ressource-/tilladelsesskat i 2013 på 2,5 pct. af den skattepligtige indkomst over 1 mio. kr. Denne skal blev forhøjet til 7,0 pct. i 2015, men er nu afskaffet for 2016 og frem med den begrundelse, at man finder det uheldigt, at selskabsskatten ikke er ens for alle færøske selskaber.

Selskabsskatten udgør 49 pct. af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital/anpartskapital på under kr. 80.000.

Eventuelle fremtidige indkomster erhvervet ved produktionen af kulbrinter, og dermed ikke den tilknyttede virksomhed i forbindelse hermed, vil dog fortsat blive beskattet med 27 pct. Provenuet vil alene tilfalde landskassen.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde 2.820 i regnskabsåret 2015, *jf. tabel 7.5.*

77,1 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på 0,64 pct. af den samlede selskabsindkomst. 0,71 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 10 mio. kr., men bidrager med knap 75 pct. af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Tabel 7.5 Skattepligtige selskaber 2015

Skattepligtig indk. i 1.000 kr.	Antal selskaber	Andel i pct.	Skattepligtig indkomst	Andel i pct.
< 0	1.844	65,39	0	0,00
0-50	197	6,99	4.357	0,20
50-100	133	4,72	9.817	0,44
100-200	151	5,35	22.808	1,03
200-300	92	3,26	22.781	1,02
300-400	68	2,41	23.828	1,07
400-500	42	1,49	19.184	0,86
500-1.000	132	4,68	92.870	4,18
1.000-2.000	75	2,66	108.981	4,90
2.000-3.000	31	1,10	72.598	3,27
3.000-4.000	12	0,43	39.974	1,80
4.000-5.000	8	0,28	35.043	1,58
5.000-10.000	15	0,53	109.909	4,94
> 10.000	20	0,71	1.660.788	74,71
<i>I alt</i>	2.820	100,00	2.222.938	100,00

Anm.: Fordelingen er opgjort november 2017.

Kilde: TAKS

Kapitalgevinstskattereformen 2001

Lagtinget vedtog den 20. december 2001 lov om beskatning af kapitalgevinster (kapitalgevinstskatteloven). Som kapitalgevinster efter kapitalgevinstskatteloven regnes bl.a.:

- 1) Gevinst og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, obligationer, investeringsbeviser samt pante- og gældsbreve m.v.
- 2) Frigørelse af gæld
- 3) Købe- og salgsrettigheder til værdipapirer og fordringer omfattet af 1) og 2)
- 4) Udbytte
- 5) Renteindtægter

Formålet med kapitalgevinstskatteloven var at sikre en enklere og mere ensartet beskatning af alle former for kapitalindkomst, både beskatningen af det løbende afkast og gevinst/tab ved afhændelse af alle former for kapitalanbringelse.

Alle som har kapitalgevinster skal sammen med den almindelige selvangivelse indlevere en kapitalgevinstskatteopgørelse, hvor alle gevinster og tab, som er skattepligtige i henhold til kapitalgevinstskatteloven lægges sammen og beskattes med 18 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer.

Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

Gevinster og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v., som er erhvervet 16. november 2001 eller senere, bliver beskattet som kapitalgevinst i henhold til kapitalgevinstskatteloven. Kapitalgevinsten er skattepligtig uanset ejertid af aktien eller investeringsbeviset. Tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v. kan fratrækkes i anden kapitalgevinstindkomst.

For aktier, investeringsbeviser m.v. erhvervet inden 16. november 2001 gjaldt ifølge kapitalgevinstskatteloven fra december 2001 særlige overgangsregler, der stort set svarer til de gamle regler i værdipapirhandelsloven. Overgangsreglerne skelnede således også mellem ejertiden, *jf. tabel 7.6* på næste side. Overgangsreglerne er siden ændret væsentligt, *jf. afsnittet efter tabel 7.6*.

Med virkning fra 20. maj 2006 er overgangsreglerne i kapitalgevinstskatteloven ændret.

Fra lovens ikrafttræden, dvs. fra den 20. maj 2006, og frem til 31. december 2006 var der ifølge nye overgangsregler skattefrihed for alle gevinster og tab af gevinster, samt tab ved afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.v. anskaffet før 16. november 2001. Dette gælder både for mindretals- og hovedaktionærer og uanset ejertid.

Tabel 7.6. Beskatning af gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.v.

	<i>Mindretsaktionærer (< 25 pct. af aktiekapitalen og ≤ 50 pct. af stemmeretten)</i>	<i>Hovedaktionær (≥ 25 pct. af aktiekapitalen eller > 50 pct. af stemmeretten)</i>
<i>Ejertid mindre end 3 år</i>	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.
<i>Ejertid over 3 år, men mindre end 10 år</i>	Skattefri indkomst	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 18 pct. Personer: 35 pct.
<i>Ejertid over 10 år</i>	Skattefri indkomst	Skattefri indkomst

Kilde: TAKS

Fra den 1. januar 2007 aftages skattefriheden for aktier, investeringsbeviser m.v. erhvervet inden 16. november 2001 for alle aktionærer uanset ejertid. Skattepligten vil fremover kun gælde for den værdiforøgelse, der konstateres 1. januar 2007 og senere. Til formålet skal værdien af aktier m.v. fastsættes pr. 31. december 2006.

Gevinster og tab af investeringer der er en del af en pensionsordning beskattes ikke efter den nye kapitalgevinstskattelov, men beskattes efter særskilt lovgivning og først ved udbetaling af pensionen.

Gevinst og tab af obligationer m.v.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer m.v. beskattes som kapitalgevinst ifølge kapitalgevinstskatteloven. Kapitalgevinster beskattes med 18 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

For fysiske personer gælder, at kun samlede gevinster over 10.000 kr. skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst efter kapitalgevinstskatteloven.

Der er kun fradragsret for tab af obligationer, gældsbreve og pantebreve, som er registreret i en værdipapircentral.

Udbytte

Udbytte, som er udloddet 16. november 2001 eller senere, beskattes med 18 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer. Det gælder uanset om udbyttet er udloddet af færøsk eller udenlandsk selskab.

Både før og efter 16. november 2001 var det ved kapitalgevinstskattelovens ikrafttræden den 20. december 2005 gældende, at selskaber og fonde, som var fuldt skattepligtige på Færøerne, og som ejede 25 pct. eller mere af aktiekapitalen/indskudskapitalen i det udloddende selskab, ikke skulle betale skat af udbyttet. Med virkning fra 20. maj 2006 er kravet om 25 pct. ejerskab for skattefritagelse aftaget.

Renteindtægter og -udgifter

Fra den 16. november 2001 skal fysiske personer og dødsboer ved opgørelsen af kapitalindkomst medregne alle renteindtægter af indestående i færøske og udenlandske pengeinstitutter/postgiro, renter af private udlån fra personer eller selskaber, renter af færøske og udenlandske pante- og gældsbreve og obligationer. Renteindtægterne beskattes med 35 pct. For juridiske personer er renteindtægter almindelig skattepligtig indkomst og medgår ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Med ikrafttræden af ændringen af kapitalgevinstskatteloven den 20. maj 2006 kan privatpersoner med virkning fra indkomståret 2006 og frem fratrage renteudgifter af lån optaget i forbindelse med køb af værdipapirer. Renteudgifterne kan kun fratreges i positive kapitalgevinster. Renteudgifterne kan fremføres i op til 5 år.

Erhvervsmæssig virksomhed

Hvis der er tale om, at virksomheden handler med værdipapirer udelukkende med salg for øje (har handel med værdipapirer som en næringsvej), skal gevinst eller tab alene medregnes ved opgørelsen af virksomhedens almindelige skattepligtige indkomst.

7.2 Indirekte skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne har de indirekte skatter traditionelt omfattet meromsætningsafgift (MVG – svarer til den danske moms), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter. Der har siden 2011 desuden været en afgift på fiskeressourcer samt en afgift på fiskeopdrætserhvervet i 2014 og 2015.

Merværdiafgift (MVG)

Varer samt arbejds- og tjenesteydelser pålægges en merværdiafgift på 25 pct., idet der dog er en række undtagelser eksempelvis er bøger undtaget. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper var belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Afgifterne på disse varer er øget væsentlig de seneste par år. Produktion af øl, vin og spiritus var indtil 1980 forbudt på Færøerne. Siden er forbuddet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 5,8 vægtprocent alkohol, ligesom der med tilladelse kan fremstilles andre drikke indeholdende alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådanne drikke, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper:

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje.
- Forsikringsvirksomheder.
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 pct. af afgiftsgrundlaget for virksomheder indenfor sundhedsområdet, 10 pct. for forsikringsvirksomheder og siden 1. januar 2013 12 pct. for bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer – ud over med motorkøretøjets vægt – for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.) Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift. El og brintdrevne køretøjer er fra 1. januar 2017 undtaget at betale vægtafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift.

I 2008 blev der indført en såkaldt CO₂-afgift på motorkøretøjer. Denne afgift er en engangsafgift, som betales sammen med registreringsafgiften. CO₂-afgiften fastsættes i forhold til, hvor stor en mængde CO₂ det pågældende motorkøretøj udleder. Lastbiler, busser og varevogne er ikke omfattet af reglerne om CO₂-afgiften, men betaler i stedet en særlig miljøafgift.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lov og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte modstand i Lagtinget og blev i begge tilfælde forkastet.

Olieafgift

I oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Provenuet ved afgiften tilfalder landskassen. Frem til april 2000 var der tale om en variabel olieafgift,

idet olieafgiften var fastlagt til 0,95 kr. pr. liter, men blev reguleret alt efter om salgsprisen på olie, inkl. afgift, var over eller under 2,45 kr. For hver øre salgsprisen kom op over hhv. ned under 2,45 kr., blev afgiften mindsket hhv. forhøjet med 0,5 øre. Olieafgiften er nu ved lov fastlagt til 0,80 kr. pr. liter.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 2013 nedsat fra 120 kr. til 65 kr. pr. rejsende.

Afgift på fiskeressourcer

Der har siden 2011 været pålagt en afgift på fiskeressourcer i form af en afgift pr. kilo fanget fisk. Der har endvidere været pålagt en afgift pr. kg. fisk landet til forarbejdning eller nedfrysning til virksomheder uden for Færøerne eller til modtageskibe der ikke sejler under færøsk flag. Afgiften omfattede kun makrel for årene 2011-2012, men blev udvidet til at omfatte både makrel og nordhavnsild for 2013-2014. Fra 2015 er der også afgift på blåhvilling. Dette har givet indtægter for 213 mio. kr. i 2016.

Afgift på fiskeopdrætserhvervet

Der har i 2014 og 2015 været en ”tilladelsesafgift” (loyvisgjald) på opdrætserhvervet, der har været sammensat af to dele:

- 1) Slagteafgift på 0,5 pct. af markedsværdien på den slagtede opdrætsfisk
- 2) Tilladelsesskat på 4,5 pct. af selskabets skattepligtige indkomst

Fra 2016 opkræves kun slagteafgiften, som er forhøjet til 4,5 pct. Dette har givet indtægter på 158 mio. kr. i 2016.

7.3 Opkrævede skatter og afgifter mv.

Det samlede skatte og afgiftsprovener i årene 2012-2016 fordelt på hovedtyper er vist i tabel 7.7.

Tabel 7.7 Samlet skatte- og afgiftsprovener 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	Mio. kr.				
<i>Indkomstskatter:</i>	3.293	3.280	3.547	4.032	4.077
Landskat.....	1.171	1.195	1.285	1.390	1.344
Kommuneskat	1.487	1.485	1.569	1.670	1.768
Selskabsskat	180	205	244	376	396
Huslejeskat land/kommuner	3	3	4	5	5
Kulbrinteskat, personer	3	3	4	11	2
Kapitalindvindingsskat.....	155	88	119	259	211
Pensionsafgift (35 pct.)	81	54	56	44	57
Skat af pens.bidrag (40 pct.) ¹⁾	213	247	266	277	294
<i>Afgifter og bidrag:</i>	2.133	2.187	2.401	2.420	2.712
MVG (Moms).....	1.332	1.288	1.434	1.436	1.436
Told	213	211	223	231	231
Fremstillingsafgift	21	20	23	20	22
Olieafgift	63	63	62	68	68
Vejskat.....	88	90	93	97	112
Lønsumsafgift	34	36	36	34	36
Rejseafgift	14	15	9	9	9
Registreringsafgift.....	84	102	121	146	154
Arveafgift	6	7	7	8	8
Indbetaling barselsordning	91	91	95	100	121
Indbetaling erhv.skadefond	7	8	8	8	2
Indbetaling sygeforsikring.....	113	115	121	127	140
Afgift på fiskeressourcer	65	139	126	110	213
Afgift fiskeopdrætserhvervet...	41	24	158
Diverse øvrige afgifter	2	2	2	2	2
<i>I alt</i>	5.426	5.467	5.948	6.452	6.789

Anm.: Fordelingen er opgjort november 2017.

1) Til og med 2014 tilfaldt provener fra beskatningen af pensionsbidrag (40 pct.) alene landskassen. Med kommunernes overtagelse af ældreområdet fra landet blev det besluttet, at provener fra 2015 og frem alene tilfalder kommunerne.

Kilde: TAKS og landskasseregnskaber

8. Infrastruktur og turisme

Der er gennem en lang årrække investeret i en udbygning og modernisering af trafikforholdene på Færøerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen.

Udbygningen er gennemført for at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling, som også omfatter øernes mindre lokalsamfund.

8.1 Vejnettet og motorkøretøjer

Vejnettet

Landsverk (Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove. Landskassens udgifter til nye veje og tunneller er faldet i 2016. Bevillingen til vedligehold og forbedringer har været faldende for hvert år indtil 2015, hvorefter bevillingen er steget igen i 2015 og 2016, *jf. tabel 8.1.*

Tabel 8.1 Landskassen udgifter veje og tunneller 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
Nyanlæg af veje og tunneller	59,7	42,6	73,1	95,4	64,7
Stenbrud og asfaltværk	-2,2	4,3	-2,5	0,6	1,3
Vedligeholdelse og forbedringer ..	44,1	43,3	42,5	44,0	46,4
Værksteder og maskiner mv.	-0,5	-3,6	1,5	1,7	-0,8
Færgelejer	1,1	0,9	1,3	1,1	0,7
I alt	102,2	87,5	115,9	142,8	112,3

Kilde: Landsverk.

Det samlede landsvejnet på Færøerne er på ca. 477 km, heraf knap 32 km tunneller.

I december 2002 blev den første undersøiske tunnel, Vágatunnilin – der forbinder Vágar med Streymoy – indviet. Tunnellen kostede 280 mio. kr. og er 4,9 km lang. Den 29. april 2006 åbnede den undersøiske tunnel til Klaksvík. Norðoyartunnilin er 6,3 km lang og kostede 395 mio. kr.

De undersøiske tunneler er etableret i hver sit offentlige aktieselskab. Landskassens indskud i Vágatunnilin var 160 mio. kr. og indskuddet i Norðoyatunnilin var 235 mio. kr. Restbeløbene er lånefinansieret og tilbagebetales via brugerbetaling.

Der har været en markant øgning i trafikstatistikkerne siden etableringen af de to undersøiske tunneller. Antallet passerende køretøjer gennem Vágatunnilin var i 2016

746.070 køretøjer, 64.397 mere end i 2015. I 2002, som var det sidste år med færgeforbindelse, var antallet køretøjer på godt 100.000.

Antallet af passerende køretøjer for Norðoyatunnilin var i 2016 1.000.632 i forhold til 899.800 i 2015. Med færgeforbindelsen i 2005 var antallet af køretøjer godt 110.000.

For begge tunneller gælder det, at trafiktallene har vist sig højere end forventet. Derfor har begge aktieselskaber god likviditet og har længe været foran tidsplanen i afdragene på lånegælden. Vágatunnilin havde ultimo 2016 afdraget hele lånegælden, som ifølge låneaftalen skulle være afdraget ultimo 2017. Det seneste afdrag for lånegælden i Norðoyatunnilin skal efter låneaftalen betales i 2021, men man forventer at have afdraget hele gælden allerede i 2019.

Med de to undersøiske tunneller er knap 87 pct. af Færøernes indbyggere knyttet sammen med et sammenhængende vej- og tunnelsystem. Suðuroy og Sandoy er således de eneste større færøske øer, der ikke er sammenbundet med vej- og tunnelsystemet. En tunnel til Sandoy fra Streymoy/Tórshavn ser dog ud til at blive en realitet inden længe. Et offentligt aktieselskab er stiftet til at bygge to undersøiske tunneller. Den ene mellem Eysturoy og Streymoy/Tórshavn og den anden mellem Sandoy og Streymoy/Tórshavn. I 2017 begyndte boringen af tunnelen mellem Eysturoy og Streymoy/Tórshavn og forventes at stå færdig i 2019-2020. Sandoyartunnelen forventes påbegyndt i 2018 og at stå færdig i 2023. Disse to nye projekter koster i alt ca. 2 mia. kr.

Motorkøretøjer

Antallet af motorkøretøjer har været jævnt stigende over årene i takt med den økonomiske vækst og udbygningen af vejnettet, dog faldt antallet lidt igen fra 2008 og frem til 2010 på grund af finanskrisen. Fra 2011 og frem er antallet steget igen, *jf. tabel 8.2.*

Tabel 8.2 Antal indregistrerede motorkøretøjer primo året 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
	----- Antal køretøjer -----				
Personbiler	20.338	20.817	21.417	22.304	22.935
Last- og varevogne	4.113	4.110	4.121	4.290	4.324
Påhængsvogne	2.761	2.951	3.125	3.373	3.070
Busser	215	222	216	211	215
Hyrevogne	99	101	110	105	109
Motorcykler	915	924	953	969	725
I alt.....	28.441	29.125	29.942	31.252	31.378

Kilde: Akstovan (Biltilsynet på Færøerne)/Hagstovan.

Fra 2004 til 2006 steg antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer markant fra 1.764 til ialt 2.866 nye motorkøretøjer. Siden faldt antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer væsentligt og lå i perioden 2006-2011 på mellem 1.053 og 1.218 motorkøretøjer. Siden

har der været en jævn stigning i antallet af nyindregistrerede motorkøretøjer og i 2014 blev der nyindregistreret 2.201 motorkøretøjer, i 2015 steg det yderligere til 2.534 nyindregistrerede motorkøretøjer og i 2016 var antallet 2.740 nyindregistrerede køretøjer, hvilket svarer til en vækst på 6,7 pct. fra 2015 til 2016.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af den offentlige virksomhed Strandfaraskip Landsins (SSL) under fællesbetegnelsen Bygdaleiðir. Herigennem udliciteres alle 20 busruter til private busselskaber. Strandfaraskip Landsins varetager ligeledes gods- og persontransport mellem øer uden fast vejforbindelse. Godstransporten til lands varetages af private vognmandsfirmaer.

8.2 Havne, skibsflåden og skibstransport

Havne

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne. Landskassen yder dog i visse tilfælde tilskud og støtte, når det drejer sig om havneanlæg, der skal betjene landets bil- og passagerfærger. Færgehavnene i Syðradali, Gamlurætt og Krambatanga ejes og drives dog af landet. I 2016 var landskassens samlede investeringer i havneudbygninger og vedligeholdelse af disse 15,1 mio. kr., jf. tabel 8.3. Der foreligger ikke en oversigt over de kommunale investeringer i havne mv. De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Tabel 8.3 Samlede investeringer i havne og landingspladser 2011-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
Større havne inkl. byggemodning....	-	-	-	-	-
Mindre havne og landingspladser....	3,3	4,8	5,9	4,4	15,1
I alt	3,3	4,8	5,9	4,4	15,1

Kilde: Landsverk.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af fiskerflåden, jf. tabel 8.4. Antallet af fiskeskibe faldt markant igennem 1990'erne, men stabiliserede sig derefter. Der har været en tendens til et svagt fald i antal fiskeskibe de senere år. Der var i 2010 registreret 370 fiskeskibe, og der har været et svagt fald hvert år siden, bortset fra 2014. Mens antallet af fiskeskibe er faldet, så er der ikke sket en tilsvarende tilpasning i fiskerflådens størrelse målt i BT. I takt med at mindre skibe har forladt fiskerflåden, så er de blevet erstattet af færre, men tilsvarende større skibe.

Mens antallet af fiskeskibe har været svagt faldende, har antallet af handelsskibe været stigende fra 113 i 2010 til 152 i 2017. Samtidig er tonnagen også steget væsentligt.

Tabel 8.4 Skibsflåden på Færøerne i antal og 1.000 BT. 2012-2017

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Antal	BT	Antal	BT	Antal	BT	Antal	BT	Antal	BT
Fiskeskibe	353	78	354	84	347	85	354	-	321	88
Handelsskibe	129	27	133	28	136	33	157	-	152	42
Lystfartøjer	62	1	64	1	59	1	41	-	56	1
I alt	544	106	551	113	542	119	552		529	131

Kilde: Sjóvinnustýrið. Anm. Bruttotonnagen er ikke blevet oplyst i 2016

FAS (The Faroe Islands National & International Ship Register) blev oprettet i 1992. I FAS kan optages handelsskibe større end 100 BT. Skibe registreret i FAS skal være ejet af et selskab registreret på Færøerne. Der er derimod ingen begrænsninger på ejerskabet af kapitalen i selskabet, der således kan være 100 pct. udenlandsk ejet.

Fra 1992 til 2004 var der 15-20 skibe registreret i FAS. Derefter steg antallet af registrerede skibe i FAS til 30-40 skibe frem til 2009, hvorefter det siden er steget til at ligge på 86 skibe i 2017, jf. tabel 8.5.

Tabel 8.5 Skibe i FAS, antal og 1.000 BT. 2010-2017

	Antal	BT
2010.....	55	236
2011.....	68	251
2012.....	84	286
2013.....	87	288
2014.....	86	289
2015.....	87	320
2016.....	89	-
2017.....	86	335

Anm. Bruttotonnagen er ikke blevet oplyst i 2016

Kilde: Sjóvinnustýrið

Skibstransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem Strandfaraskip Landsins (SSL) under fællesbetegnelsen Oygjarleiðir, der betjener 8 ruter. Heraf er færgeforbindelsen til Mykines dog udliciteret.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages hovedsagelig af private færøske og islandske rederier. Rederiet Smyril Line besejler Færøerne med færgen Norröna, som har plads til 1.482 passagerer og 800 personbiler. Færgen anvendes også til fragttransport. Udover at sejle mellem Færøerne og Danmark sejler færgen også til Seyðisfjörður i Island. Norröna sejler i sommersæsonen to ugentlige ture mellem Danmark (Hirtshals) og Færøerne og en tur mellem Færøerne og Island. I vintersæsonen er der kun en ugentlig tur

mellem Danmark og Færøerne og en ugentlig tur mellem Færøerne og Island. En oversigt over skibspassagerer til og fra Færøerne findes i *tabel 8.6*.

Tabel 8.6 Skibspassagerer til og fra Færøerne 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Afrejst	25.622	24.348	25.071	24.884	26.150
Ankommet	24.952	24.843	25.278	24.166	26.198
I alt	50.574	49.191	50.349	49.050	52.348

Kilde: Hagstova Føroya

8.3 Luftfart

Statens luftfartsvæsen forestod driften af Vágur lufthavn indtil 1. maj 2007, hvorefter lufthavnen blev overdraget til Færøernes landsstyre. Efter overdragelse af lufthavnen til færøske myndigheder, blev lufthavnen den 14. juni 2007 oprettet som et offentligt ejet aktieselskab – P/F Vága Floghavn - med ”Vinnumálaráðið” (Landsstyreområdet for erhvervsanliggender) som ejer.

Vágur Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover 12 helikopterlandingspladser rundt omkring på øerne. Landingspladserne er anlagt og ejet af Færøernes landsstyre og beflyves af Atlantic Airways helikopterservice.

Udbygningen af Vagar Lufthavn finansieredes ved en nedbringelse af egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne på indtil 365 mio. kr. De forventede omkostninger til opdateringen af lufthavnen blev oprindeligt anslået til 365 mio. kr. Senere blev der konstateret efterladt gammelt sprængstof fra en tidligere udbygning. Bortskaffelse af gammelt sprængstof beløb sig til 28 mio. kr., hvilket egenkapitalen i Investeringsfonden for Færøerne tillige blev nedbragt med. Den samlede investering beløb sig herefter til 393 mio. kr.

Arbejdet for så vidt angår forlængelse af banen blev afsluttet i december 2011, og den forlængede bane blev taget i brug den 3. december 2011. Banen blev forlænget fra 1.250 meter til 1.799 meter. Arbejdet blev gennemført af færøske J&K Petersen Contractors som hovedentreprenør og med færøske underentreprenører. Arbejdet holdt både i kvalitet, pris og tid.

Anden del af projektet, terminalbygning, servicebygninger og forplads m.m., blev påbegyndt i 2011. Et færøsk konsortium, FAERPORT, blev valgt som totalrådgiver og entreprisen blev udbudt mellem prækvalificerede entreprenører sommeren 2012. Den færøske entreprenør, Articon P/F, vandt udbuddet, og der blev efterfølgende underskrevet hovedentreprisekontrakt på 110 mio. kr. Arbejdet blev færdigt til tiden, holdt i kvalitet og pris. Den nye terminal og nye servicebygninger åbnede 17. juni 2014

Baggrunden for udvidelsen af lufthavnen er at skabe muligheder for større flytyper med større rækkevidde at operere på lufthavnen og med deraf følgende muligheder for nye destinationer. Banen er forlænget fra 1.250 til 1.799 meter, hvilket medfører, at distancen der kan nås fra Færøerne uden mellemlanding, rykker fra 2-3 timers flyvetid til 6-7 timers flyvetid, hvilket åbner op for helt nye muligheder. Destinationer som New York, Gran Canaria, Sharm el Sheik og lignende er nu inden for rækkevidde direkte fra Færøerne.

Fra 2006 og frem til 2016 har det færøsk ejede, Atlantic Airways, været alene på ruten mellem Færøerne (Vágar) og København. Fra marts 2017 har SAS haft en daglig afgang imellem København og Færøerne (Vagar). Antallet af flypassager til og fra Færøerne steg betydeligt til og med 2008. I årene 2008-2010 var rutetrafikken til og fra Færøerne påvirket af faldende passagerantal som følge af finanskrisen. Siden 2011 er passagerantallet steget igen. Passagerantallet på rutenettet steg fra 225.200 i 2013 til 237.028 passagerer i 2014, og er steget yderligere med 12,7 pct. til 267.126 passagerer i 2015 og med 5,8 pct. til 292.393 i 2016, hvilket er det højeste antal passagerer nogensinde.

Tabel 8.6 Flypassagerer til og fra Færøerne 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Ankommet fra:</i>					
Danmark.....	91.282	97.835	100.779	107.162	112.260
Norge.....	5.900	4.865	7.313	9.773	9.499
Island.....	7.351	7.219	6.865	8.213	9.500
Storbritannien.....	2.854	3.056	2.914	5.032	5.739
Andre lande.....	3.730	4.858	5.149	6.463	9.207
Offshore	1.586		1.071		
I alt.....	112.710	117.833	125.216	136.643	146.205
<i>Afrejst til:</i>					
Danmark.....	91.540	97.296	100.146	107.862	112.062
Norge.....	5.537	5.538	7.674	9.206	10.098
Island.....	7.406	7.328	6.993	8.198	9.438
Storbritannien.....	2.938	3.306	3.136	4.997	5.638
Andre lande.....	3.824	4.868	4828	6.520	8866
Offshore	1.577		1078		
I alt.....	112.822	118.336	125.071	136.783	146.232
Passagerer i alt.....	225.532	236.169	250.287	273.426	292.393

Kilde: P/F Vága Floghavn.

Vagar Lufthavn regner også med en fremgang i passagerantal i 2017. Lufthavnen forventer at konkurrence på det færøske marked vil føre til lavere priser og en bedre tjeneste. Lavere priser vil føre til flere passagerer og der forventes at komme flere turister til Færøerne de kommende år. Vagar Lufthavn har de seneste år udvidet sin virksomhed

med at tilbyde handling og fueling til de selskaber som bruger lufthavnen. Derudover har indtægterne for parkering, madsalg og taxfreesalg været voksende de senere år.

I 2017 vil Vagar Lufthavn delvis afslutte en væsentlig forbedring af parkeringsmulighederne på Vagar Lufthavn. Parkeringspladsen vil gå fra at have omkring 360 parkeringspladser til at have omkring 830 parkeringspladser.

I februar 2014 oprettede Vagar Lufthavn og Atlantic Airways et fælles selskab som hedder Duty Free FAE. Dette selskab ejes 50 pct. af Vagar Lufthavn og 50 pct. af Atlantic Airways og driver den nye taxfree butik i den nye terminal.

I 2016 kom Vagar Lufthavn ud med et overskud på 7,2 mio. kr. før skat mod 4,6 mio. kr. året før.

I 2017 har Atlantic Airways 3 fly og 2 helikoptere i drift. To fly er af typen Airbus A319 og et fly er af typen Airbus A320. Det første Airbus A319 fly blev leveret til selskabet i marts 2012. Airbus 320 flyet blev leveret i december 2016. De to Airbus 319 fly kan medbringe 144 passagerer og Airbus 320 flyet kan medbringe 168 passagerer i forhold til 95 passagerer på Avro RJ typen, som selskabet brugte tidligere. Ifølge Airbus-koncernen, flyver Atlantic Airways' Airbus 319 fly med Europas mest avancerede flyteknologi, RNP AR 0.1, hvilket har været medvirkende til, at regulariteten er forbedret betydeligt og medført færre forsinkelser.

Atlantic Airways helikopterservice råder nu over to helikoptere af typen AW 139, der har afløst to helikoptere af typen Bell 412. Helikopterne anvendes efter aftale med Færøernes landsstyre til Search-and-Rescue opgaver ved Færøerne og ruteflyvning mellem øerne. Den første AW 139 blev leveret december 2015 og den anden i foråret 2016. Atlantic Airways og Færøernes Landsstyre indgik med virkning fra 1. januar 2016 en ny 10-årig serviceaftale om Search-and-Rescue og bygdebeflyvning.

Atlantic Airways har ruteflyvning mellem Danmark og Færøerne. Der flyves året rundt til København og Billund, samt i sommertiden til Ålborg. Med den nye strategi fra juni 2014 tilbyder Atlantic Airways enklere og billigere flybilletter. Rutenettet er også forbedret med de nye NORD-ruter, der har forøget antallet af afgang mellem Færøerne og hhv. Island og Norge samtidig med, at en ny rute er oprettet mellem Færøerne og Skotland. Atlantic Airways har desuden oprettet SOL-ruter. I sommerperioden 2017 er der fløjet til Barcelona, Mallorca, Kreta og Lissabon. I nogle uger hen over december og januar flyves der desuden til Gran Canaria.

Der er passagerflyvning med helikopter til Fugloy, Skuvoy, Svinoy, Mykines, Vagar, Suðuroy, Koltur, St. Dímun og Tórshavn.

Atlantic Airways's aktiviteter består også af charterflyvninger. Den tidligere internationale ambition om dedikerede fly til charteropgaver er med den nye strategi ændret til kun at være salg af overskudskapacitet fra ruteflyvningen.

Selskabets omsætning var i 2016 523,5 mio. kr. sammenlignet med 505,0 mio. kr. i 2015. Regnskabet for 2016 viste et overskud efter skat på 28,0 mio. kr. sammenlignet med et overskud i 2015 på 17,5 mio. kr. og et overskud i 2014 på 16,5 mio. kr. efter skat. Egenkapitalen udgør ultimo 2016 224 mio. kr. og balancen 829 mio. kr. Personaleantallet var i 2016 173 årsværk i forhold til 171 årsværk i 2015.

Efter at den nye terminal åbnede i juni 2014 er driften af det toldfrie salg overgået til det nystiftede selskab, Dutyfree FAE, som ejes af Atlantic Airways og Våga Floghavn.

Atlantic Airways var i perioden 2007 til 2014 noteret på børserne i Island og Danmark, efter at selskabet delvis blev privatiseret med 1/3 i 2007. Foråret 2014 har Atlantic Airways efter aftale med hovedaktionæren, Færøernes Landsstyre, købt størstedelen af de private aktier tilbage. Efterfølgende har man været i gang med at tvangsindløse de resterende aktier, der ikke er ejet af Færøernes Landsstyre eller Atlantic Airways. De sidste private aktier blev købt tilbage maj 2015 og selskabet blev herefter igen 100 pct. ejet af Færøernes Landsstyre.

8.4 Turisme

Udviklingen i turismen fortsætter med at følge de højt opsatte mål som Visit Faroe Islands satte i 2012, om at fordoble turismen frem til 2020, hvor den skal opnå en samlet omsætning på 1 mia. kr.

I 2016 blev der sat ny rekord med 160.000 overnatninger, som kan sammenlignes med 159.000 overnatninger i 2015. 2015 var et specielt år, hvor Færøerne oplevede en total solformørkelse, som gav ekstra mange overnatninger. Dertil skal siges, at antallet af gæster der overnatter på Airbnb er kraftigt stigende og de tal er ikke inkluderet i overnatningstallene, da Airbnb ikke vil udlevere statistik. På et år er antallet af udbydere gået fra næsten ingen op til ca. 300 på Færøerne. Det reelle overnatningstal for 2016 vurderes til at være på mindst 170.000 overnatninger, hvis Airbnb var talt med. Turismeomsætningen kom i 2015 op til 665 mio. kr. og forventet omsætning for 2016 er ca. 650-700 mio. kr.

Tendensen på turistmarkedet er, at der fortsat er en stor stigning i efterspørgslen efter nye og ukendte destinationer, som har noget andet at byde på, end det man finder de fleste andre steder. Fra turismens side mener man, at Færøerne matcher denne efterspørgsel som en anderledes destination med andre oplevelser. Dette efter, at flere og flere destinationer er blevet mere og mere ens, hvor man kan spise den samme mad, købe de samme mærker og opleve de samme ting.

Visit Faroe Islands oplyser, at Færøerne i dag har et bredt og spændende turistprodukt. Tilbuddene er blevet moderniserede. Overnatningskapaciteten er for første gang i mange år vokset med 26 pct. i 2014/2015, da flere nye hoteller er åbnet eller har bygget ud. Antallet af spændende restauranter og caféer er også øget. Der er endvidere større fokus på at give turisterne en oplevelse, der er autentisk og bæredygtig, og som tager udgangspunkt i den færøske natur og kultur. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.v. og flere restauranter tilbyder mad, der er baseret på det færøske køkken.

Der er også oprettet nye selskaber, som bruger naturen og kulturen aktivt til at udfordre gæsterne bl.a. med fokus på teambuilding, oplevelsesture, konferenceaktiviteter og events.

Markedsføringen henvender sig i dag i højere grad end tidligere også til erhvervsturister, som er med til at forlænge turistsæsonen. Der fokuseres bl.a. på, at Færøerne kun ligger 2-3 timers flyvning fra central europa, har gode faciliteter, helt op til 5-stjernede konferencefaciliteter, og en natur, som er oplagt at bruge i den sammenhæng. Andre vigtige fokusområder er internationalt PR og digital markedsføring. Visit Faroe Islands tog i 2016 imod 262 internationale medier, herunder mange af verdens største mediehus. Det kan sammenlignes med 50 medier i 2012. Interessen fra den internationale presse har aldrig været større og Visit Faroe Islands må sige nej tak til mange forespørgsler fra udenlandske medier, bloggere og såkaldte Instagrammers. Visit Faroe Islands digitale arbejde er gået ekseptionelt godt og det har været med til at tiltrække en langt yngre målgruppe til øerne end tidligere. Visit Faroe Islands har i dag ca. 250.000 følgere i sociale medier.

Kampagnemæssigt blev 2016 et ekstraordinært år for Visit Faroe Islands pga. SheepView kampagnen, som blev gennemført i samarbejde med Atlantic Airways. Den gik ud på at få Google til at åbne øjnene for Færøerne, som ikke fandtes på Google Street View. Kampagnen gik viralt over hele verden og genererede over 300 mio. kr. i pr-værdi og gav 2 mia. eksponeringer. SheepView har vist sig at blive en af de mest prisbelønnede turistkampagner i verden 2016/2017.

Færøerne har ligesom de senere år tiltrukket et stigende antal krydstogtgæster. Antallet af passagerer steg fra ca. 10.500 i 2002 til 61.227 i 2015. I 2016 faldt antallet af cruisegæster dog drastisk til 29.000 gæster pga. den nyindførte grindelov, som på en uheldig måde involverede turister. Dette medførte at specielt de tyske cruiserederier valgte Færøerne fra. Langt de fleste skibe anløber Tórshavn. Krydstogtskibene ankommer typisk om morgenen, hvorefter der arrangeres diverse ture til attraktioner på Færøerne, for så at sejle videre samme aften.

Flere oplysninger på www.visitfaroeislands.com

8.5 Postvæsen

Postvirksomhed varetages på Færøerne af Posta, der er et aktieselskab ejet af landsstyret. Posta er p.t. eneste virksomhed, der har koncession til at udføre landsdækkende postbefordring. Posta har en befordringspligt, der skal sikre befolkningen adgang til postservice på fastlagte vilkår. Posta har eneret til omdeling af alle breve til og med 100 g på Færøerne samt til og fra udlandet.

Udviklingen i Postas virksomhed i perioden 2006-2011 er vist i tabel 8.7. Antal breve toppede i 2001 ved 10 mio. stk. og forventes at være på 2 mill. stk. i 2017. Det vil sige kun en femtedel af antallet i 2001. Dog har man i perioden formået at få en stigende omsætning og en bedre økonomi.

I januar 2015 startede Posta speditjonsvirksomheden Posta Logistics aps i Kolding, Danmark. Dette er en del af Posta's logistics forretning, der er stærkt stigende og bidrager til at kompensere for den faldende postmængde.

Posta havde i 2016 et overskud før skat på 1,6 mio. kr. I 2015 var overskuddet før skat 4,1 mio. kr. Posta har haft overskud de sidste fire år.

Tabel 8.7 Udviklingen i postvirksomheden 2006-2016

Koncern	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Salg	121.2	116.8	112.8	97.8	94.1	90.1	88.6	91.0	91.0	94.6	96.7
EBIDTA	3.7	-1.8	-1.9	-6.2	-1.6	-0.2	3.3	9.9	9.1	9.3	8.2
<i>f % af salg</i>	3.1%	-1.5%	-1.7%	-6.3%	-1.7%	-0.2%	3.7%	10.9%	10.0%	9.8%	8.5%
Resultat før skat	0.5	-2.2	-2.5	-8	-4.9	-9.2	-2.9	3.7	4.0	4.1	1.6
<i>f % af salg</i>	0.4%	-1.9%	-2.2%	-8.2%	-5.2%	-10.2%	-3.3%	4.1%	4.4%	4.3%	1.7%

Kilde: Posta

Virksomheden har en stigende effektivitet målt i omsætning pr. fuldtidsansat.

Virksomheden har på postpakkedelen været præget af fald i antal pga. PostNord's faldende markedsandel i eksport til Færøerne. Dette er kompenseres med en meget pæn stigning i "logistics"-delen bl.a. via Posta Logistics i Kolding.

Ved redaktionens afslutning forelå der ikke tal for 2012-2014, men udviklingen har været præget af mindre udbæring af små/mindre breve som følge af øget digitalisering af breve, men samtidig mere udbringning af større breve og flere postpakker; bl.a. som følge af øget nethandel. De seneste 8 år er antal af udbragte brevet gennemsnitlig faldet med 10 pct., men antallet af store breve er steget over de seneste 4 år som følge af den øgede nethandel.

Tabel 8.8 Udviklingen i postvirksomheden 2006-2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
			<i>1.000 stk.</i>			
Breve	9.540	8.866	8.450	7.233	6.698	5.426
Pakker	111	104	89	74	64	60
Aviser og blade	734	624	585	529	719	988
Adresseløse forsendelser	2.633	2.120	2.349	750	5.816	9.703
Giroforretninger	973	909	856	¹⁾	¹⁾	¹⁾

1) Posta har lavet aftale med Suðuroyar Sparikassi (Suderø Sparekasse) om overtagelse af giroforretningerne

Kilde: Posta.

8.6 Radio- og Telekommunikation

Lovgivnings- og myndighedskompetencen på radio- og telekommunikationsområdet er efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre overdraget til hjemmestyret. Det overordnede arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde er dog fortsat et fællesanliggende.

Telekommunikationsloven

Det færøske radio- og telekommunikationsmarked reguleres i henhold til lagtingslov nr. 72 af 22. maj 2015 om telekommunikation, trådte i kraft den 1. januar 2016. Lovens formål er at fremme et velfungerende og innovationspræget marked for elektroniske kommunikationsnet og -tjenester til gavn for slutbrugerne.

Det er ifølge loven Fjarskiftiseftirlitið (Telestyrelsen), der forestår forvaltningen af radio- og telekommunikation på Færøerne. Fjarskiftiseftirlitið er en styrelse under det færøske udenrigs- og erhvervsministerium, hvis opgave bl.a. er at medvirke aktivt til at skabe gunstige rammebetingelser for konkurrence på radio- og telekommunikationsmarkedet, til gavn for brugerne. Fjarskiftiseftirlitið udøver tillige tilsyn med de færøske udbydere af telekommunikationstjenester, samt fastsætter administrative regler i henhold til lovgivningen. Derudover rådgiver Fjarskiftiseftirlitið landstyremanden og centraladministrationen om faglige spørgsmål og anliggender på telekommunikationsområdet.

Liberaliseringen af markedet

Liberaliseringen af det færøske telemarked startede i 1997 med vedtagelsen af en såkaldt ONP telelov (Open Network Provision). I 1999 fik de første teleudbydere koncession. Med den nye SMP telelov (Significant Market Power), som trådte i kraft 1. januar 2016, er reguleringsprincipperne bragt i overensstemmelse med nuværende EU praksis. De tidligere koncessioner er afløst af tilladelser, og de tidligere koncessionsforpligtelser reguleres gennem loven.

Transmissionsvirksomhed mv.

Televarpið, som ejes af Føroya Tele, er den største udbyder af tv-kanaler på Færøerne. De sender 34 tv-kanaler på deres eget digitale jordsendenet (DVB-T). Omkring 94 pct. af befolkningen på Færøerne er dækket af nettet, som i 2013 blev omlagt fra MPEG-2 til MPEG-4 kodning. R2 Net, hvis sendenet (DVB-T) dækker store dele af Færøerne, udbyder 1 tv-kanal. Herudover udbydes der satellitbaseret tv. Den største udbyder er Canal Digital (DVB-S DTH). Endelig er der et antal ejerforeninger m.v. som udbyder tv-kanaler i eget kabelnet.

Der er to færøske tv-kanaler med færøsk egenproduktion. Kringvarp Føroya (Færøernes Radio og TV) er Færøernes licensfinansierede public service kanal. Kringvarp Føroya benytter Televarpið's landsdækkende sendenet. Iktus er en privat tværkirkelig kanal. Iktus sender over R2Net, og kan ses i store dele af landet.

Inden for radiofoni er der fem landsdækkende kanaler på Færøerne: Kringvarp Føroya (Færøernes Radio og TV), Rás 2, Lindin, R7 og Voxpop. Derudover er der to lokale stationer, Home og Staðið. Alle benytter analoge sendere.

Telekommunikationstjenester

Bredbåndsdækningen på Færøerne har siden 2010 ligget på 100 pct. Antallet af bredbåndsabonnemeter pr. 31. december 2016 var 17.973, hvilket er et fald på 181 abonnemeter eller 1 pct. i forhold til ultimo 2015.

Der sker en løbende udvikling i retning af højere bredbåndshastigheder. I slutningen af oktober 2015 fik de færøske operatører mulighed for at tilbyde bredbånd baseret på VDSL-2¹ teknologi over det meste af Færøerne. Det har gjort det muligt at udbyde højere bredbåndshastigheder. Fra midten af december 2016 øges den udbudte hastighed til private fra tidligere op til 50 Mbit/s til nu op til 100 Mbit/s. Da hastigheden er afhængig af længden på kobber-nettet ud til den enkelte husstand, vil det dog ikke være muligt at opnå denne hastighed over hele landet.

DSL-teknologier² udgør 99 pct. af markedet for fastbredbånd målt i abonnemeter. Pr. 31. januar 2016 var der 17.772 xDSL-abonnemeter. Overordnet set er antallet af xDSL-abonnemeter faldet med 937 abonnemeter fra 2015 til 2016, svarende til et fald på 5,3 pct. Ultimo 2015 var der 1.498 xDSL abonnemeter med en hastighed på 30 Mbit/s eller derover. Dette antal øgedes til 3.165 abonnemeter ultimo 2016. Denne kategori udgør ultimo 2016 18 pct. af samtlige xDSL bredbåndsabonnemeter..

¹ VDSL-2 står for Very-high-bit-rate digital subscriber line 2

² DSL står for Digital subscriber line. Der udbydes p.t. to former for DSL, hhv. ADSL og VDSL-2, som i det følgende fælles angives xDSL.

Udover DSL udbydes der, på det færøske marked, fastbredbåndsinternet via fiber, FWA³. Fiber og FWA udgør i 2015 henholdsvis 0,2 og 0,9 pct.

Der er i praksis duopol på det færøske bredbåndsmarked, hvor det offentligt ejede selskab Føroya Tele målt på abonnenter har en markedsandel på 76,6 pct., mens Vodafone har 22,1 pct. Udbuddet til private er på typisk 2, 10, eller 30 Mbit/s. Dertil er der to mindre operatører på markedet, Nótin og Elektron. Nótin, en forholdsvis ny operatør, er medtaget i statistikken fra 2. halvår 2013, og står for en markedsandel på 0,9 pct. af de samlede abonnenter i 2016. De udbyder FWA-baseret bredbånd, dog kun i visse dele af Færøerne. Elektron, der er medtaget i statistikken fra 2015, udbyder bredbåndsløsninger til større virksomheder og offentlige institutioner via xDSL og Fiber. Elektron udgør ultimo 2016 0,4 pct. af bredbåndsmarkedet målt i abonnenter.

I 2015 blev 4G LTE introduceret på det færøske marked. Vodafone tog som de første 4G LTE i brug i juni 2015, mens Føroya Tele fulgte efter i december 2015. Føroya Tele anslår at omkring 98% af befolkningen ved udgangen af 2016 har 4G dækning, dog er dækningen bedst i de tætbefolkede områder. Ved udgangen af 2016 var der 42.466 mobilbredbåndsabonnenter⁴ på Færøerne, heraf var 1.544 dedikerede data-abonnenter.

Forbruget af mobildata vækster fortsat. I 2016 blev der på Færøerne up- og downloadet 720 mio. megabytes, hvilket næsten er en firdobling af forbruget set i forhold til året før. Mobilabonnenter med adgang til Internettet talte 86 pct. af forbruget i 2016.

På mobiltelefoniområdet var der pr. 31. december 2016 registreret 54.487 abonnenter⁵. Det skal holdes op imod en befolkning på knapt 50.000 indbyggere. På dette område fordeler markedsandelen sig således, at Føroya Tele har 73 pct. og Vodafone 27 pct. af markedet.

Fra 2012 til 2015 var forbruget af mobiltelefoni (tale i minutter) nedadgående, men siden er udviklingen i forbruget vendt. Forbruget i minutter er fra 2015 til 2016 steget med 18 pct. Indenlandstrafikken på mobiltelefoni steg 16 pct. til 123 mio. minutter fra 2015 til 2016, mens udenlandstrafikken steg 36 pct. til 16 mio. minutter i 2016. Udenlandstrafikken udgør således 12 pct. af den samlede mobile trafik. Den gennemsnitlige abonnent⁵ bruger mobiltelefonen 43 timer årligt.

Siden statistikken begyndte i 2007 har begge selskaber, Føroya Tele og Vodafone, oplevet tilbagegang i antallet af abonnenter indenfor fastnettelefoni⁶. Men i 2016 knækker

³ FWA står for Fixed Wireless Access.

⁴ Mobil-bredbåndsabonnenter refererer til mobilabonnenter med adgang til Internettet samt data-abonnenter til fx dongler der inden for de sidste tre måneder har haft forbindelse til internettet.

⁵ Et mobilabonnement omfatter forudbetalte samt bagudbetalte abonnenter til tale mv. Mobilabonnenter udelukkende til data er ikke inkluderet.

⁶ Fastnettelefoni omfatter PSTN, ISDN og VoIP teknologi

kurven og bevæger sig opad igen. Dette skyldes at antallet af PSTN linjer fra 2015 til 2016 stiger med 11 pct. til 17.310 linjer, mens VoIP vækster 76 pct. til 3.104 abonnemeter i samme periode. Samlet udgør dette en stigning på knapt 4.000 fastnet abonnemeter, svarende til 4 pct. i perioden 2015 til 2016. Ved udgangen af 2016 var der 23.130 fastnetabonnemeter. Til sammenligning var der 27.046 fastnet abonnemeter i 2007, så ser man på hele perioden fra 2007 til 2016 vil udviklingen svare til en årlig tilbagegang på 2 pct.

På trods af den positive udvikling i antallet af abonnemeter, fortsætter fastnet trafikken med at falde. Den udgående fastnet trafik udgjorde samlet 32 mio. minutter i 2016. Til sammenligning var det samlede antal abonnemeter i slutningen af 2007 oppe på 27.186, og det samlede antal udgående minutter for 2007 udgjorde 110,5 mio. minutter. Det gennemsnitlige forbrug per abonnement er således faldet, fra knap 68 timer årligt i 2007 til godt 23 timer årligt i 2016.

Fjarskiftisefirtlitið ændrede i 2015 den færøske telestatistik, således at den nu er i overensstemmelse med den internationale ITU standard (International Telecommunication Union). Hermed sikres, at færøsk telestatistik er sammenlignelig internationalt. Det har haft den konsekvens, at nogle af de data der indsamledes frem til og med 2014 ikke vil er direkte sammenlignelige med data fra efterfølgende år.

Færøernes forbindelse med udlandet

Færøerne er på telekommunikationsområdet forbundet med udlandet via søkabel og satellit.

SHEFA-2 kablet, som er Færøernes hovedforbindelse, blev etableret mellem Skotland, Orkneyøerne, Shetlandsøerne og Færøerne i 2007, og blev taget i brug i april 2008. FARICE-1 kablet ligger mellem Island og Skotland via Færøerne, og blev taget i brug 1. marts 2004. CANTAT-3 kablet er det ældste, og blev taget i brug 1996. Sammenlagt har fiber kablerne forbedret driftssikkerheden og transmissions-kapaciteten væsentligt. Føroya Tele ejer og driver SHEFA2 og CANTAT-3. FARICE-1 har islandske ejere.

Satellit-tjenester udbydes af Føroya Tele, Teletænastan (TeleServe) og Vikmar. Der er de sidste år sket en fortsat udvikling af tjenesterne, og priserne er faldet i takt hermed, til gavn for især søfolk og andre erhverv på havet.

8.7 El-forsyning

Det fælleskommunale elselskab SEV forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne. I 2016 var el-produktionen 317,4 mio. kWh eller en vækst på 2,9 pct. i forhold til 2015, jf. tabel 8.9.

Tabel 8.9 El-produktion på Færøerne 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kWh -----					
Vandkraft.....	92,5	99,8	90,6	120,7	133,1	106,3
Termiskraft	166,8	181,0	180,1	150,2	125,5	158,9
Vindkraft	14,5	10,8	21,8	34,5	55,8	52,1
I alt	273,8	291,6	292,5	305,4	314,4	317,4

Kilde: Elselskabet SEV.

Under normale driftsforhold er der hidtil kommet ca. en tredjedel af produktionen fra vandkraftanlæggene. Strategien for produktionen er således, at vandkraften har første prioritet, derefter har den øjeblikkelige vindkraft anden prioritet, og til sidst suppleres der med termisk kraft for at balancere den øjeblikkelige efterspørgsel. 16,4 pct. af den samlede el-produktion på Færøerne var i 2016 baseret på vindkraft, mens vandkraften stod for 33,5 pct.

I produktion opnåede man således i 2016 en andel af vedvarende energi i elsektoren på 49,9 pct.

De næste udbygninger indenfor vindkraft planlægges i samarbejdet med myndigheden ORKA. Der bliver nok talen om et nyt 12 MW vindudbud i hovedområdet, til opførelse i sommeren 2018 hvis alt går efter planen. Ligeledes kommer der nok et vindudbud for Suderø på ca. 11 MW, halvdelen til opførelse i 2018 og resten i 2020. Både i hovedområdet og på Suderø må den voksende vindproduktion understøttes af batterier og på Suderø er væksten også betinget af, at bygges der også et vandpumpesystem i Botn. Med nævte udbygninger vil den vedvarende del af elproduktion i gennemsnit overstige 70 pct.

Byggeriet med station 3 på Sundsværket er under opstart. Der er talen om en ny station med 4 motorer på tilsammen 37 MW til erstatning for de to ældste motorer på 25 MW. Med de nye motorer vil leveringssikkerheden være intakt en der år ind i fremtiden.

I 2017 betaler en almindelig husholdning på Færøerne en fast afgift på 600 kr. årligt og 1,825 kr./kWh (inkl. merværdiafgift). Det er mindre end i Danmark. Eksporterende industrivirksomheder betaler 1,10 kr./kWh (ekskl. merværdiafgift) samt en fast årlig afgift på 9.680 kr. (ekskl. merværdiafgift) hvilket er noget højere end i Danmark.

Salget af elektricitet fordelte sig således i 2016:

Landbrug, opdræt, fiskeri m.m.	11,1 pct.
Produktion og byggeri m.m.	22,1 pct.
Handels-, restaurants- og hotelvirksomhed	8,6 pct.
Transport, post og kommunikation	8,5 pct.
Finansiering, forsikring og servicevirksomheder	1,3 pct.
Offentlige, kommuner og private tjenesteydelser.	17,0 pct.
Privat	31,4 pct.

9. Sociale forhold

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforborg, sygeforsikring, folke- og førtidspension, lovpligtig ulykkesforsikring, dagpenge samt områder i nær tilknytning til disse.

Efter vedtagelse af lagtingslov nr. 130 af 8. oktober 2001 blev det sociale område et særanliggende, bortset fra særforborgen.

Lov nr. 315 af 17. maj 1995 om sociale ydelser på Færøerne, der fortsat har gyldighed for særforborgsområdet, giver hjemmestyret mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse særforborgslovgivningen til de færøske forhold. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltning mv.

Almannaverkið (Færøernes socialforvaltning) omfatter administration af den direkte forvaltning med kontakt til borgerne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Dertil kommer administration af hjælpemidler, genoptræning, hjemmehjælp-, sundheds- og hjemmesygeplejeordningen vedrørende særforborgen. Hovedkontoret er beliggende i Tórshavn. Desuden er afdelinger bemandet med socialrådgivere i Klaksvík, Tvøroyri og Saltangará.

Almannaverkið træffer afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, assistance med henblik på tilknytning til arbejdsmarkedet, børneforsorg, børnetilskud, adoptionstilskud, særforborg, folke- og førtidspension, enkepension, tillægssydler til enker samt dagpenge ved sygdom eller fødsel. Afgørelser kan påklages for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelsesret. Ankenævnet er oprettet ved lagtingslov nr. 47 af 23. marts 1993.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Kommuner med mindst 2.000 indbyggere administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannaverkið, hvis afgørelse kan påklages til det færøske sociale ankenævn.

Ulykkesforsikringsrådet træffer afgørelser i henhold til lagtingslov nr. 67 af 25. maj 2009 om arbejdsskadeforsikring, som trådte i kraft den 1. januar 2010. For arbejdsskader, der er indtruffet før lagtingslovens ikrafttræden, finder anordning nr. 389 af 15. november 1966 om forsikring mod følger af ulykkestilfælde fortsat anvendelse. Rådets afgørelser kan påklages til Ankestyrelsen i Danmark. Ulykkesforsikringsrådet modtog i 2016 277 nye anmeldelser om arbejdsskader, hvoraf 18 var erhvervs sygdomssager.

Ældreområdet er i medfør af lagtingslov nr. 20 af 7. april 2014 udlagt til kommunal forvaltning gældende fra 1. januar 2015. Der er tale om alle områder indenfor ældreplejen, herunder visitation til plejehjem og ældreboliger, hjemmehjælp og hjemmesygepleje-

ordningen. Ordningen vedrørende vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer i hjemmet, er en ydelse kommunerne kan vælge at tilbyde. Bortset fra Tórshavn Kommune er øvrige kommuner indgået i samarbejde om varetagelse af opgaven der tilsammen udgør 8 kommunale bo- og hjemmetjenester fordelt over hele landet. Afgørelser truffet af kommunerne kan påklages det færøske sociale ankenævn.

For yderligere information henvises til Kommunufelagið (Kommunernes Landsforening) www.kf.fo

Børneværn

Lagtingslov nr. 18 af 8. marts 2005 om børneværn, der trådte i kraft den 1. januar 2006 har betydet, at en væsentlig del af ansvaret er decentraliseret til kommunale enheder. Der er etableret et centralt børneværnsudvalg, der træffer afgørelser i omsorgsovertagelse, samtidig med at administrationen af døgninstitutioner fastholdes på centralt niveau. Formålet med loven er først og fremmest at forbedre børns og forældres retssikkerhed. I 2013 er loven udvidet, og der er givet hjemmel til etablering af Børnehus, der danner ramme om tværfagligt samarbejde, når børn og unge har været udsat for seksuelle overgreb.

9.1 Sociale ydelser m.v.

Adoption

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud. Med virkning fra 10. maj 2014 udgør tilskuddet 100.000 kr. Tilskuddet ydes som et engangsbeløb for hvert barn og gives uden hensyntagen til adoptanternes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af den hertil godkendte organisation i Danmark, og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

For yderligere beskrivelse af adoption henvises til *kapitel 12.3*.

Børnetilskud

Med virkning fra 1. januar 1997 trådte lagtingslov nr. 71 af 20. maj 1996 om børnebidrag til enlige forsørgere mv. i kraft. Efter disse regler ydes der et bidrag til børn, hvis forældre ikke lever sammen. Derudover kan der gives et bidrag til børn, hvor ingen, eller kun den ene af forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født udenfor ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

Der ydes et særligt tilskud til børn af enlige forsørgere. Udbetaling finder sted kvartalsvis til den person, som barnet har registreret bopæl hos. Ydermere modtager forældre skattefradrag for hvert barn under 18 år.

Barselsorlov og dagpenge i forbindelse med fødsel

I hovedtræk kan det siges om barselsordningen, at kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselspenge op til 8 uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 44 ugers barselspenge. Kvindelige lønmodtagere har ret til barselspenge til uge 14 efter fødslen. Fra uge 14 til 44 efter fødslen har forældrene 26 uger, som de kan dele mellem sig.

Barselsordningen administreres af Barsilsskipan, og for yderligere information henvises til *kapitel 4.2* og www.barsil.fo

Støtte til underholdsbidrag

I henhold til lagtingslov nr. 90 fra 6. juni 1997 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale underholdsbidrag, det være sig bidrag til ægtefælle, skilt eller separeret, eller bidrag til børn under 18 år, få 40 pct. af de betalte bidrag refunderet af landskassen. Med virkning fra den 1. januar 2011 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale børnebidrag, dog kun få 40 pct. tilbage for den del af bidraget, der overstiger normalbidraget til det første barn.

Arbejdsløshed

Lønmodtagere der er knyttet til det færøske arbejdsmarked, indbetaler et obligatorisk bidrag til en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring, ALS-ordningen. For yderligere oplysninger om ordningen henvises til *kapitel 4.2* og www.als.fo

Hvis optjeningsretten til arbejdsløshedsunderstøttelse ikke kan imødekommes, kan der ydes forbigående hjælp ved arbejdsløshed efter forsorgsloven.

Dagpenge ved sygdom og ulykke

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom ifølge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt.

Dagpenge ydes fra 1. fraværdsdag og den tabte arbejdsindtægt erstattes, dog højst et beløb svarende til 80 pct. af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Arbejdsgiveren opkræves for udgifter til 1. og 2. fraværdsdag. Beregningsgrundlaget er gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger, dog kan der undtagelsesvis benyttes andre, længere og kortere beregningsperioder. Dagpenge ydes højst i 40 uger i en 12 måneders periode. Arbejdskravet er mindst 120 timer de sidste 13 uger før 1. fraværdsdag. Personer som modtager folkepension og højeste førtidspension har ikke ret til dagpenge ved sygdom. For modtagere af anden førtidspensionsydelse er dagpengeperioden halveret til 20 uger.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 1. hele fraværdsdag, ved at tegne en frivillig forsikring.

Personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst én person foruden sig selv, kan sikre sig dagpenge fra 1. sygedag. For hver husstand kan der kun tegnes forsikring for én person. Retten til dagpenge indtræder fire uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige forsikring er indgivet.

Fiskeriets Løngarantifond yder mindsteløn indtil tre måneder for mønstrede fiskere under sygdom eller i tilfælde af skade. Varer uarbejdsdygtigheden over tre måneder, kan der ydes sygedagpenge for den resterende periode i indtil 20 uger i alt, jf. sygedagpenge-loven.

Som følge af arbejdsskedeforsikringsloven, gældende fra 1. januar 2010, er der vedtaget en lovændring i lov om dagpenge i sager vedrørende arbejdsskader og erhvervssygdomme. Sygedagpenge i arbejdsskade- og erhvervssygdomssager, var tidligere et delt ansvarsområde mellem Almannaverkið og forsikringsselskaberne. Fremover kan Almannaverkið udbetale sygedagpenge i op til to år. Udgifterne til dette refunderes dog af forsikringsselskabet eller landskassen.

Sygeforsikring

Fra den 1. januar 2010 er sygekasseordningen nedlagt og erstattet af en generel sygeforsikring (Heilsutrygd).

Heilsutrygd administrerer lagtingslov nr. 178 af 22. december 2009 om offentlig sygeforsikring. I henhold til lov om offentlig sygesikring har personer bosiddende på Færøerne ret til en række ydelser. Heilsutrygd finansieres af landskassen, og det månedlige bidrag for hver enkelt person, 18 år og ældre, der er omfattet af loven, udgør kr. 175 samt 0,60 pct. af den skattepligtige indtægt.

Heilsutrygd har i alt afholdt udgifter for ca. 162 mio. kr. i 2016. Heilsutrygd afholdt i 2016 udgifter til ydelser eksempelvis indenfor medicin (66,4 mio. kr.), kommunelægehjælp (47,7 mio. kr.), specialelægehjælp (2,0 mio. kr.), tandlægehjælp (17,5 mio. kr.), kiropraktor (0,15 mio. kr.), fysioterapi (7,0 mio. kr.), ergoterapi (0,5 mio. kr.), psykologi (0,94 mio. kr.), fodterapi (2,8 mio. kr.), begravelseshjælp (1,8 mio. kr.) samt forskellige hjælpemidler m.v.

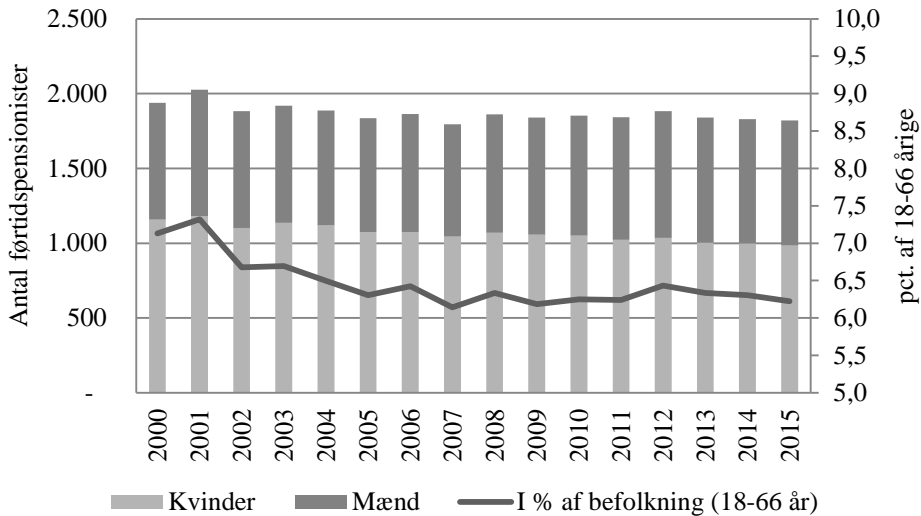
Førtidspension

Forudsætningen for at få tildelt førtidspension er, at det ikke er muligt at udvikle resterende arbejdsevne gennem behandling eller revalidering og lignende tiltag. Desuden kan tildeling af førtidspension også finde årsag i fysisk eller psykisk handicap. Førtidspensionen er opdelt i højeste, mellemste og laveste niveau, der tildeles i relation til resterende arbejdsevne.

I figur 9.1 er vist antallet af førtidspensionister, fordelt på køn. Som tallene viser, er der en mindre overrepræsentation af kvinder blandt førtidspensionsmodtagerne. Antallet af kvinder er dog faldet gennem de senere år.

I figuren læses, hvor stor andel førtidspensionisterne udgør af den samlede voksne befolkning. Andelen er faldet fra 7 pct. til lige over 6 pct. Denne udvikling tegner til at fortsætte. Udviklingen skyldes sammenfald mellem stigende befolkning og et stabilt niveau for antal førtidspensionister.

Figur 9.1 Førtidspensionister på Færøerne

Kilde: Almanamálaráðið og Hagstovan

I pensionsloven er tillige bestemmelse om tildeling af handicapkompenenserende tillæg, der tildeles uafhængigt af modtagelse af førtidspension.

Personer, som modtager førtidspension, har ret til et skattefradrag på 10.500 kr. om året for gifte og 16.200 kr. for enlige.

Ved permanent flytning inden for rigsfællesskabet, kan færøske førtidspensionister medtage pensionsydelsen i op til 3 år eller indtil vedkommende overgår til bopælslandets førtidspensionsordning eller er sikret andet forsørgelsesgrundlag.

Folkepension

Folkepensionsalderen er på Færøerne 67 år. Modtagelse af folkepensionsydelsen sker efter ansøgning og består af et skattefrit grundbeløb og et skattepligtigt tillæg. Tillægget

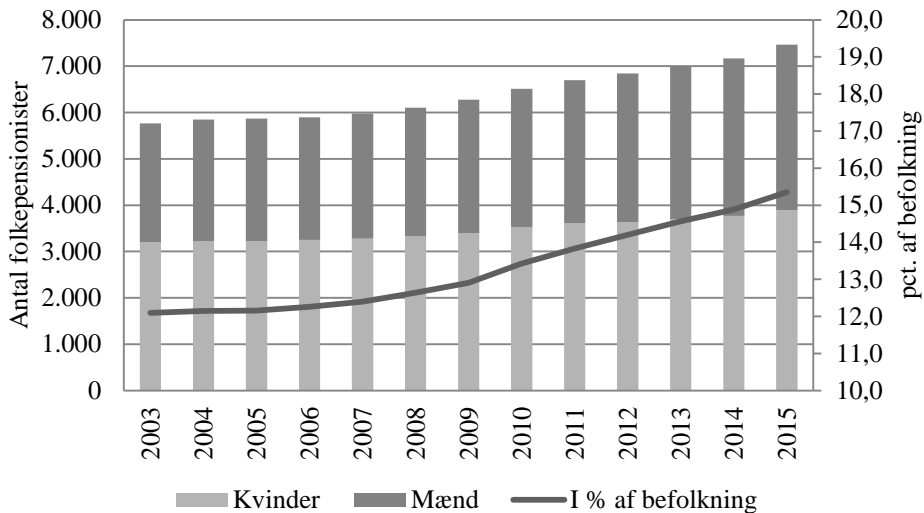
modregnes i den skattepligtige indkomst efter regler, der årligt regulerer denne og andre sociale ydelser.

I figur 9.2 er vist antallet af folkepensionister fordelt på køn. Figuren viser, at antallet af folkepensionister har været stigende over de seneste 10 år. Der er en nogenlunde ens udvikling i antal pensionister blandt mænd og kvinder, selv om det er kvinderne udgør den største andel af pensionistgruppen.

Figuren viser også andelen af folkepensionister i forhold til den samlede befolkning. Hvor andelen i de første år ligger jævnt omkring 12 pct., er andelen af folkepensionister de senere år steget til at udgøre mere end 15 pct. af den samlede befolkning.

Folketallet, der ligger til grund for figuren, er i perioden steget med 1.000 personer, hvor antallet af pensionister tilsvarende er vokset med knap 2.000 personer.

Figur 9.2 Folkepensionister på Færøerne

Kilde: Almanamálaráðið og Hagstovan

Ved permanent flytning inden for rigsfællesskabet medtager folkepensionister ikke pensionsydelsen, men overgår til bopælslandets folkepensionsordning ved henvendelse til bopælskommunen. Ydelsen modtages efter de regler, der er gældende i bopælslandet.

Ved opnåelse af det 67. år udbetales en skattepligtig månedlig pensionsydelse fra Arbejdsmarkedspensionsfonden (Samhaldsfasti), der finansieres af bidrag fra arbejdsmarkedets parter. Personer, der har haft ophold og arbejde på Færøerne, kan søge

om bidrag fra pensionsfonden, og pensionsydelsen kan medtages ved fraflytning fra Færøerne.

Arbejdsmarkedspensionen administreres af TAKS, og for yderligere information henvises til www.taks.fo

Efterladte pension

Ved bortfald af ægtefælle ydes der økonomisk bidrag til eftersiddende svarende til ydelsen som gives til mellemste førtidspension. Forudsætningen for dette er, at efterladedes børn er under 18 år. Bestemmelsen i loven om socialpension vedrørende modregning i skattepligtig indkomst finder anvendelse.

Øvrige pensionsydelser

Folke- og førtidspensionister kan søge om bidrag til afholdelse af enkeltstående udgifter, forudsat pensionisten har ringe økonomiske vilkår. I tillæg til pensionsydelsen kan søges om særligt skattefrit pensionstillæg, der udbetales i 3 årlige rater. Der tildeles 1 tillæg til hver husstand, under den forudsætning, at den samlede indkomst ikke overstiger 60 tusind kroner for enlige og 80 tusind kroner for ægtepar.

Vederlag ved pasning af plejepatienter i hjemmet

I medfør af lagtingslov nr. 19 af 7. april 2014 kan kommunen forvalte vederlag til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Kommunerne har imidlertid også mulighed for at tilbyde andre ordninger.

Forsorgshjælp

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp – dog uden fast varighedsbegrænsning – og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes, når der indtræffer sociale begivenheder såsom sygdom, skilsmisse eller ved manglende ret til arbejdsløshedsforsikring.

Ydelsen er fastsat efter følgende kriterier: samlivsforhold, forsørgerpligt og alder, og ydelsen er opgjort i procentandele af gældende månedlige dagpengebeløb ekskl. ferieløn. Varig hjælp ydes med et beløb der svarer til 60 pct. af dagpengebeløbet. Ydelsen kan i alle tilfælde modregnes i ægtefælleindkomsten. Personer, som modtager varig hjælp, har ret til et skattefradrag på 10.500 kr. om året for gifte og 16.200 kr. for enlige.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom mv. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller en voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Arbejdsmarkedstilknytning og uddannelse

Med virkning fra 1. januar 2013 trådte lagtingslov nr. 63 af 15. maj 2012 om arbejdsfremmende tiltag i kraft. Der er tale om etablering af tiltag der skal støtte op om aktivt arbejdsliv for de personer, der har eller får vanskeligt ved at fastholde tilknytning til arbejdsmarkedet. Desuden er formålet at etablere tiltag, der kan forebygge følgerne af lang tids fravær fra arbejdsmarkedet, uanset årsagen.

Indsatsområdet er rettet mod personer, bosiddende på Færøerne og under folkepensionsalder, der modtager forbigående hjælp efter forsorsloven, sygedagpenge og efter nærmere bestemmelser også førtidspensionister og unge under 18 år.

Den selvejende institution, Dugni, der har til huse i Tórshavn, tilbyder undervisning mv. til erhvervshæmmede. Der arbejdes med erhvervs kurser, beskyttet beskæftigelse, omsorgsarbejde, revalidering, omskoling og rådgivning. En part af dette arbejde vedrører skoleforløb for voksne med fysiske og psykiske handicap.

Sociale udgifter

For statistiske oplysninger vedrørende udgiften til sociale ydelser henvises til *bilag 9.1* bagerst i beretningen.

9.2 Institutioner og service

Daginstitutioner

Med virkning fra den 1. juli 2000 er det i henhold til lagtingslov nr. 67 af 10. maj 2000 kommunernes opgave at forestå forvaltningen og finansieringen af daginstitutioner og dagplejeordninger.

Antallet af indskrevne børn i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordninger i 2016 er vist i *tabel 9.1*.

Tabel 9.1 Indskrevne børn i daginstitutioner, dagpleje og fritidsordninger 2016

	< 1 år	1-2 år	3-5 år	6 år	0-6 år i alt	7-10 år
Antal børn.....	94	1.148	1.839	619	3.700	1.310
I pct. af aldersgruppen ...	13,6	86,3	93,6	88,4	78,9	46,3

Kilde: Hagstovan

Døgninstitutioner for børn og unge

Det færøske Hovedbørneværn råder over 20 døgninstitutionspladser for børn og unge på Færøerne. Hovedbørneværnet er organisatorisk knyttet til særforsoegen under socialforvaltningen på Færøerne. Desuden er et Familiecenter etableret der yder

familierådgivning og assistance til familier med særligt behov. Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almannaverkið.

Institutioner under særfor sorgen

En oversigt over institutionspladser under særfor sorgen på Færøerne i 2016 er vist i *tabel 9.2*.

Institutionsområdet under særfor sorgen er inddelt i 9 enheder, der varetager virksomheden på området vedrørende autisme, multihandicap og udviklingshæmning, samt psykisk syge og senfølger af hjerneskade. Deriblandt er også organisering af dagtilbud, aflastning og beskyttede værksteder.

Tablet 9.2 Institutionspladser under særfor sorgen på Færøerne 2016

	Antal pladser
Bosteder til multihandicappede	21
Bosteder til udviklingshæmmede	69
Bosteder til folk med autisme (inkl. bosted til børn)	30
Bosteder til psykisk syge	24
Bosteder til folk med senfølger af hjerneskade	6
Aflastningshjem til børn og voksne.....	25
Beskyttede værksteder o. lign.....	169
I alt	344

Kilde: Almannamálaráðið

Administrationen af særfor sorgen blev overtaget af hjemmestyret den 1. januar 1988. Ud over bo- og institutionspladser ydes støttetilbud til hjemmeboende personer med særligt behov samt en række dagtilbud til udviklingshæmmede. Særfor sorgen er under tilsyn af Almannaverkið.

Blandt udlejningsboliger der opføres af det almennyttige boligselskab Bústaðir, reserveres en række lejeboliger til brug for personer under særfor sorgen. På den måde udvides boligmarkedet for persongruppen, og dette skaber mulighed for større integration i samfundet.

Støtteordninger til handicappede

Til børn, unge og voksne med handicap er etableret støtteordninger, der gør det muligt at modtage personlig støtte til dagligdags opgaver. Støtteordningerne består desuden af dagtilbud, fritidsklubber, aflastning og nattevagt. Ordningerne er tilpasset forskellige områder indenfor handicap og udviklingshæmning.

Bosteder og plejehjem for ældre

En oversigt over alders- og plejehjem på Færøerne i 2016 er vist i *tabel 9.3*.

Tabel 9.3 Alders- og plejehjem på Færøerne 2016

	Antal pladser
Pleje- og aflastningshjemmet Lágargarður, Tórshavn	48
Alders- og aflastningshjemmet i Tórshavn.....	32
Plejehjemmet Tjarnargarður, Tórshavn	34
Plejehjemmet Vallalfð (for demente), Tórshavn	16
Alders- og plejehjemmet Boðanesheimið, Tórshavn.....	64
Alders- og invalidehjemmet på Vágar.....	36
Alders- og plejehjemmet á Grønanesi i Vestmanna	22
Plejehjemmet á Mørkini, Streymnes	32
Alderdomshjemmet Korndalsbýlið, Eiði.....	15
Eysturoyar alders- og plejehjem, Runavík	70
Plejehjemmet Vesturskin, Toftir.....	16
Alderdomshjemmet Vesturstova, Fuglafjørður	13
Nordøernes plejehjem, Klaksvík	24
Alders- og plejehjem í Klaksvík.....	24
Suderø pleje- og alderdomshjem, Tvøroyri	24
Alders- og plejehjemmet Hamragarður, Vági	24
Plejehjemmet på Sandoy	10
I alt	480

Kilde: Almanamálaráðið og de kommunale områder vedr. bo- og hjemmetjenester.

I Klaksvík er ydermere etableret lejlighedskompleks til ældre, der består af 24 boenheder.

En oversigt over bofællesskaber for ældre på Færøerne i 2016 er vist i *tabel 9.4*.

Tabel 9.4 Bofællesskaber for ældre på Færøerne 2016

	Antal pladser
Bofællesskaberne i Tórshavn	24
Bofællesskaberne i Skálafjarðarsamstarvinum.....	10
Bofællesskaberne i Eysturkommunu og Fuglafjarðar kommunu	35
Bofællesskaberne i Norðoya bú- og heimatænasta.....	24
Bofællesskaberne i Bú- og heimatænastan på Suðuroy	21
Bofællesskaberne i Økistænastan på Sandoy.....	13
I alt	117

Kilde: Almanamálaráðið og de kommunale områder vedr. bo- og hjemmetjenester

Hjemmehjælp og ældrepleje

Hjemmehjælp i private boliger og assistance på bosteder er fra og med 2015 en kommunal opgave, der efter forholdene kan være gratis eller delvist brugerfinansieret. Land og kommuner varetager i fællesskab opgaverne vedrørende akuthjælp og hjælp i forbindelse med pasning af handicappede børn og voksne i hjemmet er en gratis ydelse, hvorimod permanent hjemmehjælp til handicappede og ældre i hjemmet eller på bosteder er delvist brugerfinansieret afhængig af indkomsten hos modtageren.

Der er flere steder på Færøerne etableret enheder for at yde ergo- og fysioterapi med henblik på styrkelse af funktionstræning og vejledning og undervisning til pårørende og brugeren i brug af hjælpemidler og lignende.

Institutionsophold i Danmark

Landskassen afholder udgifterne, herunder rejseudgifter, vedrørende færinger på institution i Danmark og refunderer danske kommuners pensionsudgifter til disse. Landskassen afholder ligeledes rejseudgifter for pårørende.

10. Sundhedsvæsen

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, tandlægerne, sundhedsplejerskerne, apotekerne samt sygehusvæsenet og Landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Hjemmehjælps-, og hjemmesygeplejeordningen er fra 1. januar i 2015 kommunale anliggender.

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre. Den 1. januar 2010 blev der oprettet en ny organisation "Heilsutrygd", der varetager sygesikringen, hvor der før var 11 sygekasser, som var placeret i distrikter. Se nærmere i kap. 9.1 om sygeforsikringen.

10.1 Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 9 lægedistrikter og der er i alt 32 stillinger. Heraf er 21 kommunelæger (praktiserende læger) i fast stilling og 11 stillinger bliver dækket med skiftende vikarer. Kommunelægerne er speciallæger i almen medicin. Ud over honorarer efter overenskomst mellem Kommunelægernes organisation og Heilsutrygd (Sygeforsikringen), samt indtægter ved forebyggende undersøgelser, modtager kommunelægerne et fast grundhonorar fra Landsstyret.

Uden for almindelig arbejdstid er kommunelægeordningen i hovedområdet bemandet med én centralt placeret praktiserende læge med telefonvagt på Landssygehuset i Tórshavn, samt kørevagt. Desuden er der kommunelægevagter i Suðuroy og Sandoy.

Kommunelægens arbejdsopgaver er almindelig lægehjælp i lægedistriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn.

Forebyggende sundhedsordninger for børn og unge

Den 1. januar 2006 trådte lagtingslov nr. 60 fra 17. maj 2005 om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge i kraft. Loven erstatter lovene om henholdsvis skolelægeordningen og sundhedsplejerskeordningen.

Alle børn og unge får tilbud om ni forebyggende helbredsundersøgelser ved den praktiserende læge. Børn under den undervisningspligtige alder får tilbud om syv helbredsundersøgelser. Børn og unge i den undervisningspligtige alder får tilbud om to helbredsundersøgelser.

Børn under og i den undervisningspligtige alder får tilbud om forebyggende og sundhedsfremmende helbredsundersøgelser ved sundhedsplejerske. Sundhedsplejerskerne tilbyder vejledning om sundhed, udvikling og trivsel. Derudover skal sundhedsplejerskerne føre tilsyn med det enkelte barns helbredstilstand og sundhedsforholdene generelt.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne en række privatpraktiserende tandlæger, herunder to specialtandlæger i ortodonti. På Landssygehuset er der tilknyttet, uden dog at være fuldtidsansatte, en tandlæge, som behandler børn i narkose, en tandlæge, som er tilknyttet de psykiatriske patienter, som ikke kan behandles i privat regi, og en specialtandlæge i kirurgi, som kommer på Landssygehuset 2-3 gange om året.

Herudover har nogle kommuner fastansatte skoletandlæger til at varetage børne- og ungdomstandplejen, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af privatpraktiserende tandlæger. Børne- og ungdomstandplejen omfatter aldersgruppen 0-18 år (til og med det fyldte 17. år). Der er i alt 46 aktive tandlæger på Færøerne maj 2016. Alle driftsudgifter vedrørende børne- og ungdomstandplejen afholdes af kommunerne.

I forbindelse med tandlægebesøg i privat praksis dækker sygeforsikringen (Heilsutrygd) en del af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster som i Danmark. Overenskomsten er nylig ændret således, at Heilsutrygd nu yder fuldt tilskud til alle mellem 18 og 23 år (til og med det fyldte 22. år).

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet af mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier, der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsen og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren normeret fire apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Runavík, Klaksvík og Tvøroyri, samt en produktionsenhed normeret driftsleder/regnskabschef. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne. Apotekervæsenet beskæftiger 17,8 farmaceuter, 43,8 farmakonomer samt 55,1 andre personaler. Pr. 31. december 2016 var der i alt beskæftiget 116,7 årsværk inden for apotekervæsenet.

10.2 Sygehusvæsenet

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 64 af 17. maj 2005 om Færøernes sygehusvæsen, der er udstedt i henhold til lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri.

Landssygehuset i Tórshavn har 140 sengepladser, heraf 6 dagkirurgiske pladser og 5 opvågningspladser.

I 2004 påbegyndtes omlægning fra indlagte til ambulante behandlinger, således at antallet af sengepladser blev ændret fra 218 til 196. Efter yderligere omlægninger kom antallet af sengepladser ned på 188 og sidenhen 140.

Sygehuset er opdelt i centre, afdelinger og afsnit:

- Et kirurgisk center med specialerne parenkymkirurgi, ortopædkirurgi, gynækologi og obstetrik, samt øre-, næse-, halsafdeling, øjenafdeling og tandklinik, kirurgisk sengeafdeling, føde og barselsafdeling med neonatalstue, operationsafdeling med sterilcentral- og endoskopiafsnit.
- Et medicinsk center med interne medicinske senge, cardiologi, reumatologi, hæmatologi, nefrologi, gastroenterologi, geriatri, neurologi med neuropsykolog, infektionsmedicin, endokrinologi, pædiatri og dermatologi, samt onkologi og dialyseafsnit, samt et fysiurgisk- og ergoterapeutisk afsnit og kliniske diætister.
- Et psykiatrisk center med børne- og ungdoms ambulatorie, distrikt psykiatri, dagafsnit, demensklinik, ergo og fysioterapi, åbent afsnit, behandlingsenhed, akut afsnit, intensivt afsnit og 7 fastboende patienter.
- Et diagnostisk center med en billeddiagnostisk afdeling, en klinisk kemisk afdeling med blodbank, mikrobiologisk afsnit og patologi, der betjener hele Færøerne.
- Et akut center med akutmodtagelse og skadestue, anæstesi afdeling, intensiv, opvågning, alarmcentral med ambulancetjeneste, information og vagtlæge-ordning.
- Et servicecenter med diverse servicefunktioner, såsom vaskeri, rengøring, køkken, medicoteknik, maskinafdeling, indkøbsdepot, m.fl.

Hygiejnesygeplejerske funktion og klinisk farmaceut og farmakonom.

Til sygehuset er der fast tilknyttet konsulenter i bl.a. neurologi og neurofysiologi, onkologi, børneortopædi, dermatologi, nuclearmedicin, onkoplastikkirurgi, urologi, dermatologi, respirationscenter.

Klaksvík sygehus har efter en omlægning i 2014 nu 32 sengepladser, heraf 1 akutplads, 4 dagoperationspladser og 3 opvågningspladser, og følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, urologi og anæstesiologi. Ortopædkirurg, almen kirurg og intern mediciner er ansatte, mens andre specialister har tilknytning til sygehuset gennem faste, planlagte vikariater, herunder også anæstesiologer. Herudover er der til sygehuset normeret tre sygehuslægestillinger.

Suðuroy sygehus har 26 sengepladser. På sygehuset er der fire overlægestillinger, der på nuværende tidspunkt er besat af en speciallæge i almen kirurgi med speciale i urologi og en medicinsk overlæge med speciale i kardiologi.

I 1976 etableredes Hotel Tórshavn i København, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til behandling i Danmark, og til pårørende, der henvises som patienternes ledsagere under opholdet. Hotellets drift blev i 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen. Senere, i foråret 2000, flyttede institutionen til nye og bedre lokaler på Østerbro i København med 70 pladser. Institutionen ændrede samtidig navn til Patienthotellet Tórshavn. I juni 2012 flyttede institutionen ind i et nybygget patienthotel i Venøgade i København med ca. 100 pladser.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter og indtægter og sygehusenes normerede personale fremgår af *bilag 10.1-10.3*.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri forestås den daglige ledelse af en sygehusdirektør. Landssygehuset ledes af et team bestående af en sygehusdirektør, to vicedirektører - én med lægefaglig baggrund og én med sygeplejefaglig baggrund. Der er endvidere et fælles patientråd på i alt ni medlemmer. Rådets hovedopgave er at behandle sager af generel og principiel betydning for patientbehandlingen på sygehusene. Det har desuden en rådgivende funktion over for landsstyremanden. Sundhedsstyrelsen fører tilsyn med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling uden for Færøerne

Der er på lagtingsfinansloven for 2016 brugt 159,1 mio. kr. til udgifter i forbindelse med patientbehandling uden for Færøerne, heraf 18,3 mio. kr. til Patienthotellet Tórshavn og 25,7 mio. kr. til transport og ophold.

I lighed med ordninger i Danmark betaler det færøske sygehusvæsen for behandling af patienter i udlandet. I 2016 blev der i alt behandlet 1.515 patienter i udlandet, heraf 1.363

(90 pct.) i Danmark, mens 127 patienter blev sendt til behandling i Island (8,4 pct.) og 25 (1,7 pct.) til andre lande.

I henhold til lagtingslov nr. 64 af 17. maj 2005 om Færøernes sygehusvæsen, har den pågældende overlæge ret til at visitere patienter til behandlingssteder i udlandet, som det færøske sygehusvæsen har indgået aftale med. Der kræves særlig tilladelse fra et visitationsnævn for at visitere til behandlingssteder i udlandet, som det færøske sygehusvæsen ikke har indgået aftale med. Størstedelen af sygdomsbehandlingen uden for Færøerne foregår i Danmark.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordning fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er 21 årsværk, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen. Der er kun en fødeafdeling på Landssygehuset. I 2011 blev fødeafdelingen på Klaksvík sygehus nedlagt og i 2014 blev fødeafdelingen på Suðuroy sygehus også nedlagt.

10.3 Landslægen

Landslægen er rådgiver for statslige myndigheder, Færøernes landsstyre og kommunale myndigheder på Færøerne i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på vegne af Styrelsen for Patientsikkerhed tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, tandlæger, jordemødre, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter m.fl. (autoriserede sundhedspersoner). Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne samt de færøske kørekortsmyndigheder. Landslægen varetager endvidere klagesagsbehandling af klager over autoriserede sundhedspersoner mv., og videresender sagerne til Patientombuddet i Danmark med henblik på afgørelse. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen. Landslægeembedet og dets virksomhed hviler på anordning nr. 633 af 20. juli 1995 om ikrafttræden på Færøerne af lov om embedslægeinstitutioner mv. Landslægeembedet har siden 1. november 2014, da den tidligere landslæge gik på pension, været drevet i tæt samarbejde med Styrelsen for Patientsikkerheds enhed i Syddanmark med fælles ledelse. Pr. 1. november 2017 er Lars Fodgaard Møller ansat som ny landslæge for Færøerne.

11. Undervisningsvæsen og forskning

Indledning

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen
- Almengymnasiale og erhvervsgymnasiale uddannelser
- HF-kurser
- Lærlingeuddannelser, grunduddannelser inden for sundhed, handels- og kontorfagene og de tekniske fag
- Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya)

Særanliggender og fællesanliggender

Brandskolen, Sømandsskolen og Maskinmesterskolen er lagt sammen under navnet Vinnuháskulin (Erhvervshøjskolen). Folkeskolen, Færøernes lærer- og pædagogseminarium (hedder nu Námsvísindadeildin og er en del af Fróðskaparsetur Føroya), de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, Maskinmesterskolen og fritidsundervisningen var indtil 1. januar 2002 fællesanliggender. Gymnasierne, Fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggender.

Færøernes landsstyre og den danske regering indgik den 21. december 2001 en aftale om overtagelse af den resterende del af skolevæsenet, og pr. 1. januar 2002 har Færøerne overtaget det fulde ansvar for lovgivningen, administrationen og økonomien på folkeskole- og erhvervsskoleområderne samt Fróðskaparsetur Føroya.

11.1 Grunduddannelser mv.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen, som senest ændret ved lagtingslov nr. 67 af 26. maj 2011. Folkeskolen er den almene skole. Styringen og tilsynet med folkeskolen udøves af landsstyreområdet for kultureanliggender (Mentamálaráðið), kommunerne og skolebestyrelsen. Mentamálaráðið har det overordnede ansvar, mens kommunerne og skolebestyrelserne er den lokale skolemyndighed. Kommunerne har ansvar for, at alle undervisningspligtige børn i kommunerne har adgang til folkeskolens undervisning i 1. – 10. klasse samt tilsyn med, at alle børn i undervisningspligtig alder bliver indskrevet i folkeskolen eller får tilsvarende undervisnings-tilbud.

Ansvarsmæssigt og økonomisk er folkeskolen todelt. Mentamálaráðið har ansvar for folkeskolens indhold, lov og regelværk samt læseplaner, fag- og timefordeling. Mentamálaráðið ansætter skolelederne og bevilger lærerlønningerne. Kommunerne har ansva-

ret for skolebygninger, interiør, undervisningsmaterialer og redskaber, samt vedligeholdelse af bygningerne og anden drift som olie, el etc. Skolebestyrelsen har det pædagogiske tilsyn og foreskriver principper for særlige undervisningsmæssige forhold som f.eks samarbejdet mellem hjem og skole, trivselsplaner, forældremøder, lejrskole og adfærdsregler og tilsyn med eleverne i skoletiden.

Folkeskolen omfatter en 9-årig grundskole og et frivilligt 10. skoleår. Undervisningspligten er 9 år. Statistisk vælger ca. 2/3 af eleverne at forsætte i 10. klasse.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knap 750 elever i de fusionerede skoler á Skúlatrøð í Klaksvík og Skúlin á Fløtum i Tórshavn, hvor to store skoler er lagt sammen. Ifølge folkeskoleloven af 1997 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i 8., 9. og 10. klasse. Ved afslutningen af undervisningen i 9. klasse skal eleverne tage folkeskolens 9. classes eksamen, og i 10. klasse kan eleverne vælge imellem at få folkeskolens 9. eller 10. classes eksamen.

Ifølge lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 om folkeskolen, som senest ændret ved lagtingslov nr. 67 af 26. maj 2011, er det et krav for at kunne varetage folkeskolens undervisning, at vedkommende har bestået folkeskolelæreruddannelsen på Færøernes seminarium, Fróðskaprsetri Føroya eller fra et dansk seminarium eller anden tilsvarende læreruddannelse, som landsstyreområdet for skolevæsenet har godkendt. Lærere med udenlandsk uddannelse skal tilmed tage en særlig prøve i færøsk.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold var til 1998 fastsat i henhold til lov nr. 474 af 10. juni 1997 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Med virkning fra den 1. juli 1997 trådte lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgik lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandsgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandregler.

Lærere og skoleledere, som er ansat efter 1. august 1998, og som ikke var tjenestemænd inden ansættelsen, er alle overenskomstansatte. Alle årsvikarer og timelærere blev på det tidspunkt overflyttet til den nye ansættelsesform, mens de som forinden var tjenestemandsansatte beholdt deres ansættelse som tjenestemænd, også selv om de fik en ny stilling indenfor folkeskoleområdet. Overenskomstansættelsen kan enten være tidsbegrænset eller fast.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening. Senest med en 2-årig aftale fra 01. oktober i 2015. Ved redaktionens afslutning var der ikke indgået nogen ny organisationsaftale.

Ud over de tjenestemand- og overenskomstansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et begrænset antal vikarer. Der er dog de sidste år blevet betragteligt færre vikarer, specielt på grund af en større tilgang til uddannelsen som lærer. Derudover har lavere elevtal og sammenlægning af skoler betydet færre stillinger.

Friskoler og førskole

Der er tre friskoler på Færøerne: Frískúlin í Havn, som er beliggende i Velbastaður; Frískúlin Keldan beliggende i Skálafjørður samt Lítlikúli beliggende i Tórshavn. Lítlikúli blev grundlagt skoleåret 2016/17 med førskole og 1. – 3. klasse. Til skoleåret 17/18 er der registreret 36 elever fra 1. – 4. klasse, hvoraf de 16 starter i 1. klasse.

Folkeskoler med førskole bliver mere og mere udbredt. I mange år var det kun Sankta Frans skole i Tórshavn, der havde førskole (børnehaveklasse), men nu er der førskole i 5 andre folkeskoler samt i to friskoler.

Specialpædagogisk og psykologisk arbejde

Det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under Mentamálaráðið forvaltes af det landsdækkende Specialpædagogisk/Psykologisk Center - Sernám.

Specialskolen Skúlin á Trøðni har siden 2006 fungeret som selvstændig specialskole i henhold til lagtingslov om specialskoler fra 2005 som senest ændret ved lagtingslov nr. 47 fra 6. maj 2016. Skolen har selvstændig bevilling på finansloven.

Sernám har ansvaret for forvaltning af bevillingen på finansloven til den specialpædagogiske bistand, herunder tildeling af ekstra støttetimer til elever med funktionsnedsættelser i folkeskolen. Det er Sernáms opgave, at udvikle og opdatere det specialpædagogiske område med henblik på at skabe større helhed og kontinuitet i tilbuddene til børn og unge med særlige behov i skolen samt i dag- og døgntilbud. Herudover skal Sernám organisere, rådgive og vejlede i forbindelse med specialpædagogiske opgaver i undervisningssektoren og på daginstitutionsområdet til børn og unge i alderen 0 til 18 år.

Den specialpædagogiske rådgivning, som Sernám yder, er tæt knyttet til skoler og daginstitutioner omkring hele landet. Hovedafdelingen er placeret i Tórshavn, hvor de fleste medarbejdere arbejder ud fra. Men for at optimere det tætte samarbejde med skoler og daginstitutioner og bringe hurtigere indsatser og vejledning til brugerne, er psykologer, rådgivere og talelærere hos Sernám lokaliseret på enheder rundt om i landet. Der er i øjeblikket etableret enheder på Eysturoy, i Suðuroy og i Klaksvík. Fra august 2015 er der etableret psykologrådgivning til ungdomsuddannelserne, hvor 2 psykologer er ansat på Sernám til denne opgave.

Pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) og specialundervisning i folkeskolen

21. april 2016 er bekendtgørelse nr. 38 om den specialpædagogiske indsats, specialundervisning og specialpædagogiske bistand trådt i kraft. I henhold til bekendtgørelsen kan

forældre, pædagoger, lærere og andre, som er tilknyttet det enkelte barn eller den unge henvende sig til Sernám i forbindelse med pædagogiske og psykologiske udredninger og i forbindelse med at specialpædagogiske indsatser skal etableres i skole eller daginstitutioner.

Specialundervisning, herunder høre-/taleundervisning og anden specialpædagogisk bistand, finder sted i børnehaver, folkeskolen og på Skúlin á Trøðni. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvis få elever, der går på Skúlin á Trøðni, går alle børn med særlige behov i den undervisningspligtige alder i de lokale folkeskoler. Det samme gør sig gældende for børn med særlige behov under skolealderen. De fleste går i de almindelige kommunale daginstitutioner. Dog er der etableret tilbud under Almannaverkið (socialforvaltningen) for de børn, der har behov for mere vidtgående specialpædagogiske indsatser.

11.2 Ungdomsuddannelser

Almengymnasiale uddannelse og HF-uddannelsen

De gymnasiale uddannelser på Færøerne tilbydes på: Miðnámsskúlin í Suðuroy, Glasir í Tórshavn, Miðnám í Vestmanna, Miðnám á Kambsdali (med afdeling í Klaksvík) og Tekniski skúli í Klaksvík.

Glasir í Tórshavn er de fusionerede institutioner Føroya Studentaskúli og HF-skeið, Føroya Handilsskúli og Tekniski skúli alle i Tórshavn. Miðnám á Kambsdali er de fusionerede institutioner Føroys Handilsskúli á Kambsdali og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy (med HF-afdeling i Klaksvík). Fiskivinnuskúlin í Vestmanna har fået navneforandring til Miðnám í Vestmanna.

Pr. 1. aug. 2013 er der indført ny gymnasireform (breytaskipanin). Uddannelserne udbydes nu i henhold til Lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 fra 15. maj 2012. De nye eksaminer bliver:

- **Búskaparbreyt** (økonomi-linje, svarer til hhx).
- **Hugbreyt** (humaniora-linje, svarer til stx med sprogligt indhold).
- **Náttúrbreyt** (naturfaglig-linje, svarer til stx med matematisk/naturvidenskabeligt indhold).
- **Tilfeingsbreyt** (ressource-linje, svarer til dele af fiskeriskolen).
- **Tøknikbreyt** (teknisk linje, svarer til htx).
- **Fyrreikingarbreyt** (forberedelseslinje, svarer til hf).

De første elever med den nye eksamen blev færdige i 2016.

Niveaukuravet for den enkelte elev på de respektive linjer:

- 4 A-niveau og 3 B-niveau á búskaparbreytini,
- 4 A-niveau og 3 B-niveau á hugbreytini,
- 4 A-niveau og 3 B-niveau á náttúrubreytini,
- 3 A-niveau og 4 B-niveau á tilfeingisbreytini
- 3 A-niveau og 4 B-niveau á tøknbreytini.
- 2 A-niveau og 4 B-niveau á fyrireikingarbreytini

I den gymnasiale uddannelse er der mulighed for at tage fag som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse.

I tillæg til disse uddannelsesstilbud er der etableret særligt tilrettelagte ungdomsuddannelser til unge med særlig behov. Disse startede i 2013 med særklasser indenfor autisme spektrum. I øjeblikket er der etableret 2 klasser indenfor autisme spektrum på Glasir. Til unge som ikke har en adgangsgivende eksamen til optagelse på ungdomsuddannelserne er der etableret Serbreyt. Disse startede i 2015 og er nu etablerede på 3 ungdomsskoler. Serbreyt har en særskilt læreplan, hvor eleverne modtager et særligt eksamensbevis efter bestået skoleforløb.

Tabel 11.1 Antal klasser oprettet i 2016 fordelt på linjer og antal årsværk

Klasser oprettet 2015	Bú	Hu	Ná	Ti	Tø	Fy	Specialklasse	Årsværk Lærere og adm. personale
Miðnámssk. Suðuroy		1	1 ¹⁾					20
Glasir	1 ²⁾	5	5			2		201
Miðnám í Vestmanna				1				10
Miðnám á Kambsdali	2 ³⁾	2	2			3	1	71
Tekniski sk. Klaksvík					2			39

¹⁾ + 1 klasse FHS

²⁾ + 2 klasser FHS

³⁾ + 2 klasser FHS

Kilde: Mentamálaráðið

Basisuddannelser

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998. Den etårige grunduddannelse er basisår for højere handelseksamen samt 1. del af lærlinguddannelserne. Uddannelsen foregår på Glasir í Tórshavn, Miðnám á Kambsdali og Miðnámsskúlin í Suðuroy. I 2013 blev en ny ordning med to-årig FHS etableret på Glasir Uddannelsen er i 2016 lavet om til en et-årig forberedelsesuddannelse til en ungdomsuddannelse.

I august 2013 trådte en ny reform i kraft, der medførte en sammenlægning af Teknisk grunduddannelse (SIT) i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 og den tekniske del af erhvervsuddannelsen i henhold til lagtingslov nr. 94 fra 29. december 1998 om erhvervsuddannelser. Dette betyder, at indholdet i første og andet skoleforløb for den tekniske erhvervsuddannelse for El, metal, træ og autoområdet efter den nye reform er identisk med og erstatter SIT 1. SIT 2 erstattes med et 40 ugers skoleforløb hvis indhold delvis er kompetencegivende til optagelse på kortere videregående uddannelser og maskinmesteruddannelsen efter 12 måneders praktik hvoraf de 6 måneder skal være ombord på et søgående skib.

Heilsuskúli Føroya (Social- og sundhedsskolen)

Heilsuskúli Føroya blev grundlagt i Tvøroyri i Suðuroy i 2001. På skolen uddannes social- og sundhedshjælpere og siden 2006 også social- og sundhedsassistenter. Heilsuskúli Føroya flyttede til Hov i 2009 i et nyt skolecenter sammen med gymnasiet i Suðuroy.

Ved lagtingslov nr. 57 af 26. maj 2010 om social- og sundhedsuddannelser, blev Heilsuskúli Føroya (Social- og sundhedsskolen) og Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya (Færøernes sygeplejeskole) formelt adskilt.

Uddannelsen til social- og sundhedshjælper er normeret til 15 måneder. Uddannelsen til social- og sundhedsassistent er normeret til 22 måneder. Uddannelserne er erhvervsfaglige ungdomsuddannelser og uddannelsestiden fordeles mellem teoriperioder og praktikperioder i den primære og sekundære sundhedstjeneste.

Under teoridelen modtager eleverne undervisning i grundfagene færøsk, dansk, engelsk og naturfag. På sosu-hjælperuddannelsen undervises der herudover i områdefag indenfor sundhedsfag, pleje, rehabilitering, aktivitet, samfund, kultur, samt pædagogik og psykologi. På sosu-assistentuddannelsen undervises der udover de 4 grundfag indenfor områdefag i: sundhed, sygepleje, kultur, aktivitet, rehabilitering, samfundsfag, psykiatri, medicinsk fag samt pædagogik og psykologi.

I januar og september optages ca. 22 sosu-hjælperelever og en gang årligt, i marts, optages 22 sosu-assistentelever. Det samlede elevtal på skolen ligger på ca. 80 og afhænger af, hvordan praktik- og teoriperioderne fordeler sig over året.

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om erhvervsuddannelser, som senest ændret ved lagtingslov nr. 52 frá 17. maj 2011, samt lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS).

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på Glasir i Tórshavn. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får

lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark. I øjeblikket underviser Glasir i Tórshavn i følgende lærlingeuddannelser: administration og handelsuddannelsen detail.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om erhvervs uddannelser som senest er ændret ved lagtingslov nr. 52 frá 17. maj 2011 samt lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 om tekniske grunduddannelser.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: tømrer, snedker, El, automekaniker, metal, frisør, gastronomassistent og ernæringshjælper. Derudover undervises der i basisuddannelserne beklædnings- og ressource (uld og fiskeskind) uddannelse.

Teknisk gymnasiale uddannelser

Pr. 1. aug. 2013 er der indført ny gymnasiereform (breytaskipanin). De teknisk gymnasiale uddannelser udbydes nu i henhold til Lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 fra 15. maj 2012. De nye eksaminer bliver:

- Tøknibreyt (teknisk linje, svarer til htx).

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Pr. 1. aug. 2013 er der indført ny gymnasiereform (breytaskipanin). Uddannelserne udbydes nu i henhold til Lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 fra 15. maj 2012. De nye eksaminer bliver:

- Búskaparbreyt (økonomi-linje, svarer til hhx).

Andre gymnasiale uddannelser (Fiskivinnuskúlin)

Pr. 1. aug. 2013 er der indført ny gymnasiereform (breytaskipanin). De gymnasiale uddannelser udbydes nu i henhold til Lagtingslov om gymnasiale uddannelser nr. 62 fra 15. maj 2012. De nye eksaminer bliver:

- Tilfeingisbreyt (ressource-linje).

Den nye gymnasiale uddannelse foregår på Miðnám i Vestmanna. Der er tale om en selvstændig gymnasial linje med en profil, der tager udgangspunkt i de færøske naturressourcer. Der blev optaget en klasse til uddannelsen henholdsvis i 2015 og 2016 med 24 elever.

Andre uddannelser/kurser

I henhold til lov nr. 49 fra 9. maj 2005 udbyder Glasir i Tórshavn en række korte videregående uddannelser indenfor it, økonomi (markedsøkonomi og finansøkonomi), bankvirksomhed, produktion og byggeri, samt lederuddannelser og lederudviklingskurser

På erhvervsskolerne foregår desuden en del erhvervskurser og efteruddannelser for faglærte.

11.3 Videregående uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ved lovændring (lagtingslov nr. 65 af 21. maj 1987 som ændret ved lagtingslov nr. 78 af 12. juni 1990 og lagtingslov nr. 84 af 13. juni 1995) har institutionen til opgave at drive forskning, give højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Fra 1. august 2008 er Fróðskaparsetur Føroya, Færøernes Seminarium og Færøernes Sygeplejeskole fusioneret. Det er sket med baggrund i den nye universitetslov (Lagtingslov nr. 58 fra 9. juni 2008 og senere ændring).

Fróðskaparsetur Føroya er en offentlig institution organiseret under Mentamálaráðið (Landstyreområdet for kulturanliggende). For at sikre uafhængighed fra det politiske system, er der i universitetsloven nedlagt bestemmelse om at universitetets øverste myndighed er en 7 personers bestyrelse, hvoraf de fire medlemmer er eksternt valgte, to medlemmer vælges blandt universitetets ansatte og det syvende medlem vælges blandt de studerende. Bestyrelsen indsættes af ministeriet, men skal i sit arbejde fungere uafhængigt. Bestyrelsen ansætter rektor. Dekaner og universitetsdirektør ansættes af bestyrelsen efter indstilling fra rektor.

Institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på Lagtingets finanslov. Desuden dækkes en del projekter ved ekstern finansiering. Den samlede bevilling er i finansåret 2016 79,8 mio. kr. i forhold til 77,0 mio. kr. i 2015.

Alle uddannelserne på Fróðskaparsetur Føroya er indrettet efter Bologna-aftalen.

Universitetet er organiseret i to fakulteter.

- Fakultet for Humaniora, Samfundsvidenskab og Pædagogik. Fakultetet har 3 afdelinger: Færøsk sprog- og litteratur, Pædagogik og Historie- og samfundsfag.
- Fakultetet for Natur- og Sundhedsvidenskab, som har to afdelinger: Naturvidenskab og teknik og Sygepleje.

Fakultetet for Humaniora, Samfundsvidenskab og Pædagogik kan tilbyde følgende uddannelser:

Føroyamálsdeildin (Afdeling for færøsk sprog og litteratur)

B.A. (Bachelor of Arts) i færøsk sprog og litteratur er en treårig uddannelse (180 ECTS), som både kan være en afsluttet uddannelse og danne basis for videre uddannelse til master enten ved Færøernes Universitet eller i udlandet.

M.A. (Master of Arts) i færøsk er en toårig overbygningsuddannelse (120 ECTS). Der er desuden mulighed for at tage en såkaldt kombineret MA (300 ECTS), som består af et hovedfag og et sidefag. Hovedfaget består da af B.A. (180 ECTS) + et hovedfagsspeciale (30 ECTS), mens sidefaget består af 60 ECTS på BA-niveau og 30 ECTS på MA-niveau i et andet fag. I kombineret M.A. kan færøsk enten udgøre hovedfaget eller sidefaget.

Søgu- og samfelagsdeildin (Afdeling for historie og samfundsfag)

Den treårige B.A.-uddannelse (Bachelor of Arts) i historie og B.S.Sc., politik og administration (Bachelor of Political Science) eller socialvidenskab og samfundsplanlægning (Bachelor of Social Science) eller B.Sc. i økonomi (Bachelor of Science) kan både være en afsluttet uddannelse og danne basis for videreuddannelse til master ved Færøernes Universitet eller ved et universitet i udlandet – det sidste er endnu den eneste mulighed for B.Sc. i økonomi.

Der er desuden mulighed for at erhverve en 1 ½ årig suppleringsfagsuddannelse i historie eller samfundsvidenskab, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag.

M.A. (Master of Arts) i historie og jura og M.S.Sc. i West Nordic Studies: Governance and Sustainable Management, samfundsvidenskab eller statskundskab (Master of Social Science eller Master of Political Science) er toårige overbygningsuddannelser. Der er desuden mulighed for at tage suppleringsfag i historie eller samfundsvidenskab, som er tilrettelagt med henblik på at indgå i en M.A.-uddannelse i et andet fag.

Námsvísindadeildin (Afdelingen for pædagogik og undervisning)

Námsvísindadeildin uddanner folkeskolelærere og pædagoger samt efteruddanner folkeskolelærere og pædagoger.

Folkeskolelæreruddannelsen og pædagoguddannelsen er fireårige B.Ed – uddannelser (240 ECTS-point). Uddannelserne giver studerende ret til hhv. at undervise i folkeskolen eller arbejde som pædagog. Efter endt uddannelse har de studerende endvidere mulighed til videre uddannelse på M.A - niveau på en af de institutioner, som Námsvísindadeildin har samarbejdsaftaler med enten på Færøerne eller i andre lande. Denne mulighed er betinget af de valg, der er foretaget på andet til fjerde studieår.

Fakultetet for Natur- og Sundhedsvidenskab kan udbyde følgende uddannelser:

Náttúruvísindadeildin (Afdeling for naturvidenskab og teknik)

B.Sc. uddannelserne (Bachelor of Science) til IT-ingeniør, energiingeniør og i biologi (marinbiologi, økologi, molekylær biologi) er treårige uddannelser bortset fra energiingeniør, der er en 3½ årig uddannelse med indbygget halvt års praktik. Uddannelserne giver adgang til master uddannelser på andre universiteter. Undervisningen inddrager i

væsentlig grad færøsk natur, miljø og samfund, bl.a. i forbindelse med bachelorprojekterne.

Efter endt uddannelse vælger nogle af studenterne at gå ud i erhvervslivet, mens andre vælger at tage Master (M.Sc.) eller Ph.d. i Danmark, Norge, Sverige eller England. Det er også muligt at tage Ph.d.-uddannelse på Náttúruvísindadeildin.

Alle uddannelserne ved Fróðskaparsetur Føroya har årlige optagelser af nye studerende, undtagen bacheloruddannelserne ved Náttúruvísindadeildin, som har optagelse hvert andet år.

Sjúkrarøktarfrøðideildin (Afdelingen for Sygepleje)

Sygeplejeuddannelsen ved Sjúkrarøktarfrøðideildin er godkendt af den danske sundhedsstyrelse.

Der er tale om en fireårig uddannelse (240 ECTS-points), der giver graden Bachelor of Science (B.Sc.Cur) i sygepleje. Der er optagelse én gang årligt. Der optages 30 årligt.

Uddannelsen omfatter en teoretisk undervisningsdel svarende til 150 ECTS-point og en klinisk undervisningsdel, der svarer til 90 ECTS-point.

Den kliniske del af uddannelsen foregår på godkendte kliniske uddannelsespladser i den primære og sekundære sundhedstjeneste. Uddannelsen tilrettelægges, så den opfylder de uddannelseskraav, som er gældende i EU-landene for autorisation som sygeplejerske.

Det er muligt at tage ph.d.-uddannelse på alle afdelinger på universitetet.

Antal studenter:

Det samlede antal studenter på Fróðskaparsetur Føroya for perioden 2010-2016 fremgår af *tabel 11.2*. Enkeltfagsstuderende er ikke taget med i oversigten.

Tabel 11.2 Antal studerende på Fróðskaparsetur Føroya 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Føroyamálsdeildin	63	74	87	51	50	55	68
Náttúruvísindadeildin	64	33	78	61	84	81	122
Søgu- og samfelagsdeildin	57	70	101	131	166	242	295
Námsvísindadeildin	266	298	290	288	277	329	345
Sjúkrarøktarfrøðideildin	81	88	88	87	80	100	137
I alt	531	489	557	618	657	808	967

Derudover er der 119 deltidsstuderende, som heller ikke er taget med i oversigten.

Anm.: Studerende pr. 1. oktober 2016.

Kilde: Fróðskaparsetur Føroya.

Vinnuháskúlin

Vinnuháskúlin er en maritim skole beliggende i Tórshavn. Til Vinnuháskúlin hører også et kursuscenter (Brandskolen)

Budgettet til Vinnuháskúlin var i 2016 på 21,274 mio. kr. med omkring 260 studerende. Dertil afholdes kurser for eksterne deltagere. I 2016 var der ca. 650 eksterne kursusdeltagere på Vinnuháskúlin. Brandskolen (Trygdardepilin) har sit eget budget, der i 2016 var på 1,45 mio. kr. Brandskolen havde omkring 900 kursister i 2016.

Uddannelserne er tilrettelagt efter et modulsystem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsen er opdelt i halvårslige semestre, med eksamen efter hvert semester.

På Vinnuháskúlin uddannes maskinister, maskinmestre, skippere og skibsførere. Uddannelsen er halvandet år til sætteskipper og tre år til skibsfører. Maskinistuddannelsen er 9 måneder og maskinmesteruddannelsen er tre år.

Vinnuháskúlin udbyder alle maritime kurser samt efteruddannelser.

Der er indgået aftale mellem Færøernes Landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og tilsvarende danske uddannelser.

Skolen arbejder efter lagtingslov nr. 55 fra 24. april 2001 om uddannelse af besætning på skibe o.a. samt bekendtgørelser om maritime uddannelser.

Sjónám - Klaksvík Søfartsskole

På Sjónám i Klaksvík uddannes sætteskipper og skibsassistenter. Uddannelsen til sætteskipper er modulbaseret og er af halvandet års varighed. Skibsassistentuddannelsen er af to gange halvt års varighed og identisk med den danske uddannelse. Skolen udbyder også en række maritime kursus iht. STCW koden, offshore standarder og landbaserede krav.

Centret for sikkerhedskurser, som er beliggende på samme domicil som Sjónám, udbyder diverse maritime kurser.

Det samlede budget for Navigationsskolen var i 2016 på 3,365 mio. kr. med omkring 20 elever.

Det samlede budget for Centret for sikkerhedskurser var i 2016 på 1,5 mio. kr. med omkring 900 kursister.

11.4 Anden undervisning

Ud over ovennævnte uddannelser foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter, blandt andet på Folkehøjskolen i Tórshavn, på Husholdningsskolen i Klaksvík samt på aften- og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.5 Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Den nuværende fordeling af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov nr. 36 af 3. maj 2007 med senere ændringer og bekendtgørelsen nr. 107 fra 25. august 2011 med senere ændringer.

I finansåret 2016 udbetalte Studni 124,5 mio. kr. i uddannelsesstøtte og 10,5 mio. kr. i studielån til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet. For 2017 er bevillingen 128,4 mio. kr.

Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på uddannelser i Danmark og i udlandet modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige danske regler.

11.6 Forskning

I 1996 vedtog Lagtinget at oprette et forskningsråd, som skulle vejlede landsstyret, Lagtinget og andre aktører med hensyn til forskningspolitiske spørgsmål. Forskningsrådet skulle også vejlede landstyret med hensyn til finansiering af forskningsprojekter.

I 2001 blev loven revideret og en selvstændig Forskningsfond blev etableret, som skulle støtte færøsk forskning. Støtte kan efter ansøgning tildeles færøske forskere og forskerstuderende, forskning og udvikling på eller i samarbejde med færøske forskningsinstitutioner og virksomheder eller til forskning og udvikling, som vurderes at have samfundsmæssig betydning i en færøsk kontekst.

Organisationens formelle navn er Granskingarráðið – Færøernes Forskningsråd. Bestyrelsen har 7 medlemmer, som er valgt for en 3 årig periode, medlemmerne kan højst sidde to sammenhængende perioder. Landsstyreområdet for kulturelle anliggender, Landsstyreområdet for sundhed, Landsstyreområdet for udenrigs- og erhvervsanliggender, Landsstyreområdet for fiskeri, Arbejdsgiverforeningerne og Fagforeningerne udnævner et medlem hver. Landsstyreområdet for kulturelle anliggender udnævner derudover formanden. Medlemmerne skal have indsigt i den strategiske betydning forskning har for samfundet eller have forskningskompetencer.

Bestyrelsen ansætter direktøren, som på bestyrelsens vegne har ansvaret for at administre-

re Forskningsfonden i henhold til gældende regler og rammer. Foruden direktøren, er der 1,7 årsværk i administrationen.

Forskningsrådet har i loven to beskrevne hovedarbejdsområder:

At rådgive landsstyret og industrien i forskningspolitiske spørgsmål, at administrere Forskningsfonden, som yder støtte til forskning og innovation. Desuden har Forskningsrådet også fået delegeret ansvaret for forskningssamarbejdet med EU, Horizon 2020, og andet internationalt samarbejde, bl.a. er direktøren observatør for Færøerne i bestyrelsen for NordForsk og i ERAC.

Ved lovændring i 2006 blev et forskningspolitisk organ etableret – Vísindaráðið – som skulle formulere en national forskningsstrategi. Medlemmerne er en række ministre, repræsentanter fra Færøernes Universitet, sektorforskningsinstitutionerne, industrien og fagforeningerne. Forskningsrådet har sekretariatsfunktionen. I 2011 blev den første færøske nationale forskningsstrategi vedtaget i Vísindaráðið under overskriften Vitan og Vækstur – Viden og Vækst.

Forskningsrådet har med årene også fået en større faciliterende og koordinerende rolle i færøsk forskning på en række områder, bl.a. på policyområder og forskningsformidling. Lagtinget bevilger årlig penge til Forskningsfonden, som derefter uddeler støtte efter ansøgning. Fonden har siden 2002 uddelt støtte til 8-12 projekter årlig. Ansøgningstallet er 3-4 gange højere. Der er tale om flerårige projekter, især ph.d. projekter, på alle forskningsområder, og spænder fra grundforskning til anvendt forskning og innovation. Bevillingen til projekter i 2017 er på 7.5 mio. kr.

I 2012 fik Forskningsrådet overdraget kapitalen fra Sygekassefonden, godt 23 mio. kr. foruden en ejendom vurderet til 4,5 mio. kr., som skulle bruges til at styrke sundhedsområdet ved forskning og andre projekter. Der er hidtil bevilget støtte til 26 mindre projekter og til 14 forskningsprojekter. Desuden er der i 2015 indgået aftale om 7 mio. kr. i støtte til etableringen af et Center for Sundhedsforskning, med Færøernes Universitet, Landssygehuset og Afdelingen for Arbejds- og Folkesundhed som hovedaktører.

Forskningsrådet har vedtaget en Open Access politik, som gælder for alle forskningsprojekter, der modtager støtte fra Forskningsfonden. Forskningsrådet modtog i 2015 en donation på 1 mio. kr. fra EIK banks Videnskabsfond. Disse midler er reserveret til peer-reviewede publikationer, herunder Open Access udgifter.

I 2016 modtog fonden en donation på knap 3 mio. kr. fra Dánjal Niclassens Mindefond. Disse midler er reserveret til en forsøgsordning med erhvervs ph.d.stipendier, som er opslået i 2017.

Oversigt over alle projekter, som har modtaget støtte fra Forskningsfonden og Sygekassefonden, findes på hjemmesiden gransking.fo, hvor der også er nyheder fra færøsk forskning og information og støttemuligheder og andre forskningsrelaterede emner.

12. Rets- og politikvæsen samt overøvrigheden

12.1 Færøernes retsvæsen

Færøernes Ret har hovedtingsted i Tórshavn. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri. Herudover kan der undtagelsesvist holdes retsmøder i Klaksvík eller bygder. Retten har skriftlig forberedelse.

Dommeren (Sorenskriveren) er formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission og Det Færøske Nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser. Dommeren er endvidere medlem af sterilisationsnævnet.

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret to retsassessorer, to dommerfuldmægtige, en administrerende kontorleder, 15 kontorfunktionærer, heraf 4 deltidsansatte, samt én kontorelev.

Embedet disponerer over et domhus med tre retssale, som er beliggende i C. Pløyersgøta i Tórshavn.

Straffesager berammes til foretagelse ca. fire uger efter anklageskriftets indlevering til retten, dog berammes arrestantsager og f.eks. sager vedrørende fremmede skibe straks til foretagelse. Berammelsestiden i borgerlige sager er ca. to måneder. Ægteskabssager mv. berammes til domsforhandling 14 dage efter, at parterne har formuleret deres påstande.

En oversigt over Færøernes Rets virksomhed i perioden 2012-2016 er vist i *tabel 12.1* på næste side.

I 2016 havde skifteretten 504 anmeldte boer. Antallet af konkursboer i 2016 var 22, medens antallet af offentligt behandlede dødsboer var 41. I 2016 modtog overfredningskommissionen 80 sager.

Tabel 12.1 Færøernes Rets virksomhed 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Antal -----				
<i>Borgerlige sager:</i>					
Stævn. indleveret til berømmelse...	1.686	1.557	1.547	1.660	1.579
Afsagte domme i alt	1.706	1.463	1.534	1.423	1.808
- heraf udebliv.- og erk.domme	1.092	1.043	984	846	1.169
- heraf skilsmisdomme	6	4	8	6	9
- heraf separationsdomme.....	3	4	5	5	1
<i>Straffesager:</i>					
Indleveret til berømmelse	590	768	713	720	798
Afsagte domme.....	643	468	775	605	700
<i>Fogedforretninger:</i>					
Indleveret til begæring.....	1.954	2.759	3.560	2.145	1.299
Heraf udpantningsbegæring.....	716	2.640	2.331	1.019	1.767
<i>Auktioner:</i>					
Auktionsbegæring i alt	156	107	94	64	89
Heraf faste ejendomme.....	60	54	38	24	21
Heraf skibe	5	6	2	1	2
<i>Afholdte auktioner:</i>					
Over faste ejendomme.....	33	42	20	9	4
Over skibe	5	2	3	1	1

Kilde: Sorenskriveren

12.2 Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøernes politi er en selvstændig politikreds, der som de danske politikredse er underlagt Justitsministeriet, Rigspolichefen og Rigsadvokaten. Den 1. april 2010 blev en ny organisations- og ledelsesstruktur for Færøernes politi implementeret. Politikredsen er herefter inddelt i politidistrikterne Nordøkið, Miðøkið og Suðøkið, og består af en politisøjle, en anklagersøjle og en administrationsøjle. Politikredsen ledes af landfogeden (politimesteren), der sammen med vicepolitimesteren, chefpolitiinspektøren og administrationschefen udgør politikredsens øverste ledelse. Landfogedens stedfortræder er vicepolitimesteren. Landfogeden er tillige tillagt statsadvokatkompetence. Landfogeden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre Landsret samt i nævningesager, der behandles i Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

I politikredsen er der seks politistationer af forskellig størrelse, der i hovedtræk udfører de samme opgaver som i danske politikredse.

Herudover er der henlagt en række civile arbejdsopgaver til landfogeden og politiet. Landfogeden behandler bl.a. faderskabssager og deltager i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinjer for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrers myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinjer ofte ikke finder anvendelse på Færøerne.

Nogle medarbejdere er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a, og har i den forbindelse til og med den 1. november 2015 behandlet bl.a. foged- og skiftesager. Disse opgaveområder er i 2015 hjemtaget af sorenskriveren. Derudover varetager udpegede sysselmænd en række øvrige opgaver af civilretlig karakter for danske og færøske myndigheder.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden (politimesteren), vicepolitimesteren, en senioranklager og to politifuldmægtig.

Det færøske politikorps udgjorde pr. 31. december 2016 i alt 104 politifolk, heraf 9 under grunduddannelse i Danmark. Herudover er der ansat 4 reservepolitibetjente.

Færøernes politi forestår selv udvælgelsen af ansøgere til politiuddannelsen. Disse gennemgår herefter uddannelsen på politiskolen i Danmark, hvorefter tjenesten forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består politistyrken hovedsagligt af personer af færøsk oprindelse. Der kan i begrænset omfang ske udveksling mellem danske og færøske politifolk, ligesom der i visse situationer stationeres danske politifolk på Færøerne.

Ved årsskiftet 2016/2017 var der ved politiet ansat 31 kontorfunktionærer, heraf 13 i deltidstillinger samt en kontorelev. Arrestvæsenet beskæftigede 14 fængselsfunktionærer. Der var endvidere ansat tre parkeringskontrollører i Tórshavn, én i Klaksvík og én i Runavík og én i Tvøroyri. Herudover fungerer nogle medarbejdere, der er ansat ved Statens Luftfartsvæsen, også som parkeringskontrollører ved lufthavnsområdet på Vágar. Endvidere fungerer én medarbejder, der er ansat ved vagtselskabet Ansni, også som parkeringskontrollør i Sumbiar kommune.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvor der er tilknyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor færinger er indsat til afsoning.

Politiets regelgrundlag

Lovgivningen er i vidt omfang forskellig fra lovgivningen i det øvrige rige. Rigslove samt ændringer heri er ikke umiddelbart gældende, men kan implementeres efter forhandling med det færøske hjemmestyre. Eksempelvis er den færøske og den danske straffelov stort set identiske, eftersom Lagtinget løbende har vedtaget ikraftsættelse af de danske straffelovsændringer. Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov.

For en oversigt over antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til *bilag 12.1*. I *bilag 12.2* og *12.3* er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

For yderligere information om Færøernes politi kan henvises til www.politi.fo

12.3 Rigsombudsmanden på Færøerne (Færøernes overøvrighed)

Overøvrighedsområdet, som i Danmark primært varetages af Statsforvaltningen, administreres på Færøerne af Rigsombudsmanden og i mindre udstrækning af landfogeden, sorensskriveren og landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f.eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af samvær, fastsættelse af bidrag, adoptioner, værgemålssager, godkendelse af ægtepagter og fri proces, hvor Rigsombuddet årligt træffer ca. 1.000 afgørelser.

De største kategorier af overøvrighedssager omtales kort i det følgende.

Forældremyndighed og samvær

Efter anmodning fra landsstyret udarbejdede Ministeriet for familie- og forbrugeranliggender i begyndelsen af 2006 udkast til anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om forældremyndighed og samvær med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordning nr. 228 af 15. marts 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om forældremyndighed og samvær trådte i kraft den 1. april 2007 og erstattede herved reglerne i myndighedsloven fra 1922.

Lov om forældremyndighed og samvær ændrede på flere punkter retstilstanden i forhold til reglerne i myndighedsloven. Den væsentligste ændring består i adgangen for ugifte forældre til at aftale fælles forældremyndighed. Endvidere skal der ikke i forbindelse med separation eller skilsmisse tages stilling til spørgsmålet om forældremyndighed. Rigsombudsmanden skal ikke længere godkende aftaler om overførsel af forældremyndighed mellem barnets forældre. Sådanne aftaler, herunder aftaler om fælles forældremyndighed, er gyldige blot de anmeldes til Rigsombudsmanden. Loven indebærer endvidere en styrkelse af den ugifte faders stilling, idet han nu ved tvist om forældremyndigheden i forbin-

delse med ophævelse af samlivet stilles som hvis han havde haft del i forældremyndigheden.

Loven indebærer endvidere, at hvis et barn er fyldt 12 år, skal der som hovedregel, før der træffes afgørelse om forældremyndighed eller samvær, finde en samtale sted med barnet herom. Hvis barnet er under 12 år skal der finde en samtale sted, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det. Som udgangspunkt er alle tvister omkring forældremyndighed nu underlagt domstolsbehandling. Området for fastsættelse af samvær udvides til også at omfatte situationer, hvor forældrene har fælles forældremyndighed, eller hvor samværsforælderen aldrig har haft kontakt med barnet. Endelig skal Rigsombudsmanden efter loven tilbyde børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning trådte i kraft den 1. marts 2002 og afløste den da gældende lovgivning fra 1922.

En af ændringerne i loven var, at lysning før ægteskabets indgåelse blev gjort frivillig, og fristen mellem lysningen og ægteskabets indgåelse blev fjernet. Endvidere blev mægling gjort frivillig og fristerne for skilsmisse efter separation ved henholdsvis enighed og uenighed mellem parterne blev ændret fra halvandet år til seks måneder og fra to og et halvt år til et år.

Rigsombudsmanden kan give tilladelse til borgerlig hjemmevielse, det vil sige vielse udenfor de autoriserede borgerlige vielsessteder (visse byrådskontorer samt sysselmændenes kontorer). Landfogeden er ikke længere hverken prøvelses- eller vielsesmyndighed. Byrådsformænd i kommuner med over 1.500 indbyggere har prøvelses- og vielseskompetence.

Skilsmisse kan ske enten ved dom (Færøernes Ret) eller ved bevilling (Rigsombudsmanden).

I 2016 blev 10 par skilt ved dom og Rigsombudsmanden udfærdigede 43 bevillinger til skilsmisse. Grundlaget for de 43 skilsmisser var i 37 tilfælde forudgående separation. 5 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab. 1 ægteskab blev opløst på grund af 2 års adskillelse.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retsstilling (lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling) er forældrene hver for sig forpligtet til at forsørge deres barn.

Hvis en af forældrene til barnet ikke opfylder forsørgelsespligten, kan Rigsombudsmanden efter anmodning pålægge vedkommende at betale bidrag til barnets underhold.

Adoption

Ansøgning om adoption indgives til Rigsombudsmanden. Medmindre ansøgningen vedrører stedbarns- eller familieadoption forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

Ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn som mellem forældre og deres barn. Ved stedbarnsadoption forstås en adoption, hvor ansøgeren adopterer sin ægtefælles barn eller adoptivbarn. Ved familieadoption forstås enten en adoption, hvor ansøgeren adopterer et barnebarn eller søskendebarn, en adoption af et barn af forældre, som ansøgeren gennem nært og længerevarende bekendtskab er særligt knyttet til, og barnet er under 18 år eller en adoption af et barn, som ansøgeren har et særligt tilknytningsforhold til. Ved fremmed adoption forstås en adoption, hvor ansøgeren adopterer et barn under 18 år, og hvor det er en betingelse for adoptionen, at ansøgeren godkendes som adoptant.

I 2016 blev der hjemtaget 3 børn gennem international fremmedadoption. Endvidere blev der gennemført 6 stedbørnsadoptioner.

International fremmedadoption formidles af den godkendte formidlingsorganisation Danish International Adoption, der er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af gennemførte adoptioner i det enkelte år, da der ofte går flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil en adoption er endelig.

Antallet af godkendelser var 10 i 2010, 9 i 2011, 8 i 2012, 5 i 2013, 1 i 2014, 1 i 2015 og 1 i 2016. Det bemærkes, at førnævnte tal alene omfatter førstegangsgodkendelser, og således ikke omfatter evt. forlængelser af førstegangsgodkendelser eller udvidelse af allerede meddelte godkendelser.

Lagtinget vedtog i 1994 en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpenge under barsel. Forældre, der adopterer, har ret til barselspenge i 42 uger efter hjemtagelsen, hvoraf begge forældre kan få barselspenge samtidig i 4 uger. Med lagtingslov nr. 42 fra 6. maj 2015 om ændring af barselsordningen, der trådte i kraft 1. juli 2015, har forældre, der adopterer, nu også ret til barsel og barselspenge i op til 4 uger inden de hjemtager barnet. Retten til de 4 uger er betinget af, at vedkommende opholder sig i udlandet i forbindelse med hjemtagelsen af barnet.

Lagtinget vedtog endvidere i december 2000 en lov om adoptionstilskud, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn kunne få et adoptionstilskud på 50.000 kr. til udgifter i forbindelse med adoptionen. Tilskuddet blev i 2008 forhøjet til 75.000 kr., men er ved lov nr. 42 af 6. maj 2014 nu forhøjet til at udgøre 100.000 kr. Tilskuddet, der ydes

som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af den godkendte adoptionsformidlende organisation i Danmark (Danish International Adoption), og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Adoptionsloven for Færøerne ændredes pr. 1. december 2006, og Færøerne har i 2006 tiltrådt Haagerkonventionen om international adoption, og bl.a. som følge heraf foreligger der nu to nye adoptionsbekendtgørelser for Færøerne. Det drejer sig om Bekendtgørelse for Færøerne om adoption nr. 287 af 26. marts 2007, og Bekendtgørelse for Færøerne om godkendelse som adoptant nr. 288 af 26. marts 2007. Begge bekendtgørelser er trådt i kraft den 15. april 2007. Ved bekendtgørelse nr. 673 af 18. maj 2015 og igen ved bekendtgørelse nr. 1607 af 12. december 2016 blev sidstnævnte bekendtgørelse ændret blandt andet med den følge, at godkendelsen som adoptant gælder i 4 år fra godkendelsestidspunktet.

Der er ikke, til forskel for ansøgere i Danmark, et obligatorisk adoptionsforberedende kursus for ansøgere på Færøerne.

For yderligere information om Danish International Adoption kan henvises til deres hjemmeside www.d-i-a.dk

Værgemål

Den 1. maj 2010 trådte værgemålsloven (anordning nr. 397 af 20. april 2010 om ikrafttræden for Færøerne af værgemålsloven) i kraft på Færøerne og myndighedsloven blev samtidig ophævet. I forbindelse med indførelsen af værgemålsloven blev det ligeledes besluttet at nedlægge Overformynderiet, således at den værgedes formue fremover skal placeres i forvaltningsafdelinger.

Formålet med indførelsen af værgemålsloven var primært en revision af reglerne om umyndiggørelse af voksne.

De nye regler gør, at man før et værgemål etableres altid skal foretage en konkret vurdering af, i hvilket omfang og på hvilke områder, den pågældende har brug for en værg. Værgemål skal altid tilpasses de konkrete behov og værgemålet må ikke være mere omfattende end nødvendigt. Som noget nyt kan værgemål begrænses til at angå bestemte aktiver og/eller bestemte personlige forhold. Et værgemål kan endvidere tidsbegrænses.

Værgemålslovens ikrafttræden betyder, at Rigsombudsmanden har fået kompetence til at træffe afgørelse om værgemål, med mindre det drejer sig om umyndiggørelse, som fortsat skal ske gennem retten. Også sager, hvor det findes betænkeligt at behandle sagen administrativt, skal behandles i retten.

Alle personer, som bliver sat under værgemål, får en værge beskikket. Rigsombudsmanden står for beskikkelsen af værger.

En værge handler som udgangspunkt på den værgedes vegne. Omfatter værgemålet bestemte eller alle den pågældendes aktiver, råder værgen imidlertid ikke frit over disse aktiver. Rigsombudsmandens godkendelse kræves blandt andet til frigivelse af formue fra forvaltningsafdelingerne, køb og salg af fast ejendom m.v.

Det følger endvidere af værgemålsloven, at Rigsombudsmanden fører tilsyn med værgerne. Dette sker blandt andet ved, at værgerne én gang årligt skal aflevere regnskaber over den værgedes indtægter og udgifter samt formue.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der i forbindelse med ægteskabets indgåelse eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, inden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudsmanden.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Det færøske landsstyre delegerede pr. 1. april 2011 administrationen af navnelovsområdet til Útlen-dingastovan. I forlængelse af politisk rocade har administrationen af navnelovsområdet siden 1. januar 2014 været delegeret til Umhvørvisstovan (www.us.fo).

Fri proces

Fri proces til gennemførelse af en retssag er som udgangspunkt betinget af, at ansøgeren ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen, samt at ansøgeren har rimelig grund til at føre proces. Sidstnævnte betingelse forstås almindeligvis som et krav om, at man skal have rimelig udsigt til at vinde sagen.

Såvel sagsøger som sagsøgt kan meddeles fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne. Fri proces medfører fritagelse for betaling af rets-afgift samt fritagelse for at betale salæret til egen advokat. Fri proces medfører i øvrigt, at statskassen betaler alle nødvendige udgifter forbundet med sagens behandling eller oplysning

Som udgangspunkt kan der gives fri proces i alle borgerlige retssager, der behandles efter retsplejelovens regler. Der kan ikke gives fri proces til straffesager.

De gældende regler om fri proces findes i retsplejelovens kapitel 31 (bekendtgørelse nr. 148 af 9. marts 2004 af lov for Færøerne om rettens pleje), samt i bekendtgørelse nr. 1667 fra 14. december 2016 for Færøerne om fri proces.

Fri proces meddeles af Rigsombudsmanden, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes Ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen i langt de fleste tilfælde indgives til Civilstyrelsen i København.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved *erklæring*, hvis man opfylder de betingelser, der nærmere er fastsat i bekendtgørelse nr. 422 af 7. juni 2004 af lov om dansk indfødsret. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudsmanden. Det er følgende persongrupper, der kan erhverve dansk statsborgerskab ved afgivelse af erklæring til Rigsombudsmanden:

- personer, der fra fødslen har haft dansk statsborgerskab, og som senere har fortabt denne, og
- personer, der har indfødsret i et andet nordisk land.

Hvorvidt man anvender udtrykket dansk statsborgerskab eller dansk indfødsret er underordnet, da de dækker det samme.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved *naturalisation* gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden på Færøerne.

13. Kirkeliv

13.1 Folkekirken

Landsstyreområdet for kulturanliggender (Mentamálaráðið) er ressortansvarlig for den færøske folkekirke.

Stiftsøvrigheden, der er folkekirkens overordnede administrative myndighed, består af biskoppen, et af landsstyremændene for kirkelige anliggender udpeget medlem og et af menighedsrådene valgt medlem. Biskoppen er stiftsøvrighedens formand.

Provstiudvalget består af fire medlemmer, der vælges af menighedsrådene, foruden domprovsten, der er født medlem. Domprovsten er provstiudvalgets forretningsførende medlem.

Havnar kirkja i Tórshavn er Færøernes domkirke. Domkirkens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Folkekirken på Færøerne er delt op i 15 præstegæld med i alt 61 kirker og syv bønhus/gudstjenestesteder. Antallet af præsteembeder er nu 24 inkl. embedet som domprovst.

Præsterne og biskoppen på Færøerne lønnes af kirkefonden, hvis indtægter i overvejende grad kommer fra kirkeskatten. Biskoppens løn og 40 pct. af præsternes løn refunderes af landsstyret til kirkefonden.

De enkelte menigheder vedligeholder og forestår den daglige drift af kirkerne samt anskaffer fornødent inventar. Finansieringen tilvejebringes i overvejende grad gennem kirkeskatten. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Kirkefondens regnskab for 2016 balancerede med 62 mio. kr. med et driftsoverskud på 0,349 mio. kr., som blev henlagt til reservefonden. Ifølge økonomilovens § 22 (Lagtingslov nr. 61 fra 7. juni 2007) kan der henlægges op til 60 pct. af gennemsnittet af de fire forgangnes års kirkeskat i reservefonden.

Ved overtagelsen af folkekirken i 2007 blev 19 præstegårde overdraget til kirkefonden. I december 2008 blev der lavet en rapport over gårdenes tilstand.

Fjorten præstegårde er siden blevet ajourført: Gjaranes (Innan Glyvur), Essalág (Tórshavn), Todnes (Sandur), Hvalvík, á Brekku (Klaksvík), á Heygsvegi (Tórshavn), Leirar (Hvalba), Vágur, Bispegården (Tórshavn), Fuglafjørður, Lamba, Eiði, á Nesi (Eysturoy) og senest medio 2016 i Prestvegi (Klaksvík).

Renoveringen af præstegården i Kvívík forventes afsluttet ultimo 2017.

Ved købet af ejendommen Mannbrekka 7 i Hoyvík, fik Færøernes nyeste præstegæld (Suðurstreymoyar norðara prestagjald), der blev etableret i 2014, sin egen præstegård, der også er stiftets nyeste.

En nyskabelse i folkekirken er opførelsen af kirkehuse til menighedernes sociale arrangementer. Det nye kirkehus i Hvannasund blev færdiggjort i efteråret 2016.

I perioden 1. februar 2010 til 1. maj 2016 er der ansat 13 præster og en domprovst som færøske tjenestemænd.

Herunder en oversigt over hvilke personer der bestrider biskop- og præsteembederne.

- Biskoppen for Færøerne: Jógvan Fríðriksson

- Præster:
- Nes prestagjald: Ovi Brim
- Glyvra prestegjald: Meinhard Bjartalíð
- Sjóvar prestagjald: Símun Persson Jacobsen
- Eiðis prestagjald: Emil Olsen
- Fuglafjarðar prestagjald: Anne Mette Greve Klemensen
- Suðurstreymoyar eystara prestagjald: Domprovst: Uni Næs
Sonja Klein
Ann Dahl Hansen
Sverri Steinhólm (sygehuspræst)
- Suðurstreymoyar vestara prestagjald: Heri Joensen
Bergur Debes Joensen
Derhard Jógvansson
- Suðurstreymoyar norðara prestagjald: Theodor Eli Dam Olsen
- Norðoyar eystara prestagjald: Jóannes Purkhús
- Norðoyar vestara prestagjald: Hanus á Gørðum
Marjun Lómaklett
- Norðstreymoyar prestagjald: Maria Jørðdal Niclasen
Bergtórur Hjelm Bjarkhamar
Marjun í Kálvalíð
- Vága prestagjald: Inga Poulsen Dam
- Sandoyar prestagjald: Havstein Klein
- Suðuroyar norðara prestagjald: Jónsvein Bech
Jens Mortan Mortensen
- Suðuroyar sunnara prestagjald: Patrick Munir de Neergaard

Anm: Listen over præster er ajourført pr. 1. maj 2017.

Tabel 13.1 Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 2016

Præstegæld	Præster	Kirker/bønhuse	Byer/bygder	Indbyggere
Norðoya ø.....	1	5	9	832
Norðoya v. ¹⁾	2	6	10	5.160
Fuglafjarðar ¹⁾	1	4	5	2.519
Glyvra ¹⁾	1	3	8	2.763
Nes ¹⁾	1	3	9	2.496
Sjóvar	1	4	8	1.903
Eiðis	1	4	8	1.388
Norðstreyroy ¹⁾	3	9	17	3.806
Suðurstreyroy n.	1	2	3	4.291
Suðurstreyroy ø. ²⁾	4	2	4	7.327
Suðurstreyroy v. ²⁾	3	4	7	8.327
Vágar ¹⁾	1	6	7	3.154
Sandoy	1	6	8	1.287
Suðuroy n. ¹⁾	2	5	9	2.506
Suðuroy s.	1	5	7	2.105
I alt	24	68	119	49 864

1) Heraf 1 bønhus.

2) Befolkningstallet skønsmæssigt angivet, da Tórshavn er delt mellem østre og vestre Suðurstreyroy.

Kilde: www.folkakirkjan.fo og www.hagstova.fo

13.2 Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

Herunder indgår K.F.U.M. og K.F.U.K. samt Indre Mission (Heimamissiónin).

13.3 Kristne trossamfund og andre trossamfund uden for folkekirken

Følgende trossamfund er repræsenteret på Færøerne: Brødremenigheden (The Plymouth Brethren), Den Katolske Kirke, Frelsens Hær, Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman), Syvendedags Adventisterne, Filadelfiamenigheden (en pinsemenighed), Jehovas Vidner og Bahá'í troen.

14. Kulturelle forhold

Radio og TV (Kringvarp Føroya)

Den 1. januar 2005 blev Færøernes Radio (Útvarp Føroya, ÚF) og Færøernes TV (Sjónvarp Føroya, SvF) fusioneret i en ny offentlig institution med navnet Kringvarp Føroya (KvF). Formålet med sammenlægningen var at rationalisere institutionernes drift, og at give bedre muligheder for at varetage public service opgaver.

ÚF startede sin radiovirksomhed i 1957, mens SvF blev etableret i 1984. KvF har status som en selvstændig offentlig institution. Den overordnede ledelse varetages af en bestyrelse, som udpeges af landsstyremedlemmet for kulturanliggender. Bestyrelsen har syv medlemmer, hvoraf landsstyremedlemmet vælger to, fire udpeges efter indstilling fra partierne i Lagtinget, og én efter indstilling fra medarbejderne. Direktøren har ansvaret for den daglige drift og programvirksomhed.

Loven om Færøernes Radio og TV blev ændret 1. januar 2016, så KvF ikke længere får indtægter fra reklame. KvF's drift finansieres nu hovedsagelig af licenspenge, mens en lille del kommer fra bekendtgørelser, sponsoring og fra KvF's eget TV lottospil.

Told og Skat står for indkrævningen. Personer imellem 24 og 66 år betaler 150 kr. pr. måned, pensionister 50 kr. pr. måned, og personer som er 23 år og yngre betaler ikke licens.

KvF har et budget på 66 mio. kr. i 2017.

Som en offentlig institution varetager KvF en Public Service forpligtelse i henhold til lagtingslov fra 2006. Derudover er KvF's nærmere Public Service forpligtelser udspecificeret i form af en Public Service aftale, som er indgået med Mentamálaráðið (Landstyreområdet for kulturanliggender). Den første Public Service aftale blev lavet i 2010 gældende for perioden 2011-2014. Det skal tilstræbes, at programfladen repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig oplysningsvirksomhed, og kultur- og underholdningsprogrammer af en kvalitet svarende til bevillingen. Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud til både store og små grupper, og at der bidrages til at seere og lyttere får indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur. Den første Public Service aftale er blevet fornyet af en ny aftale gældende fra 1. januar 2017 til 31. december 2020.

Frem til 1. marts 1998 havde ÚF og SvF eneret til at drive radio- og fjernsynsvirksomhed på Færøerne, men siden har enkeltpersoner og organisationer kunnet søge et bevillingsudvalg om sendetilladelse. Adgangen til at drive radio og TV-virksomhed udnyttes i øjeblikket af 4 private radiostationer – Rás 2, Lindin, Radio VoxPop og Kiss FM samt en kristen TV station - Iktus.

Aviser

Færøske avisudgivelser, deres ugentlige antal udgaver og oplagstal er vist i *tabel 14.1*. Avisen Dimmalætting blev erklæret lonkurs den 24. oktober 2013, men startede op igen august 2014. Dimmalætting udkommer indtil videre kun én gang ugentlig. Dimmalætting, der var Færøernes ældste avis, udkom første gang i januar 1878 som Amtstidende for Færøerne.

Tablet 14.1 Færøske avisudgivelser

Avis	Ugentlige udgaver	Oplagstal 2016
Dimmalætting	1	3.000
Sosialurin	3	6.500
Norðlýsið ¹⁾	1	1.200
I alt.....	5	10.700

¹⁾ Norðlýsið husstandsomdeles på Nordøerne og Eysturoy. Desuden husstandsomdeles Ugeavisen til alle husstande på Færøerne.

Kilde: Hagstova Føroya.

Bogudgivelser

I 2016 udkom i alt 209 bøger på færøsk, 107 originale og 102 oversættelser. Det samlede antal trykte bøger på færøsk, siden den første bog udkom i 1822, er 7.052 bøger.

Årets bogproduktion kan opdeles i: 33 skønlitteratur, 71 faglitteratur, 26 lærebøger og 79 børnebøger.

M. A. Jacobsens kulturpris for 2016 blev tildelt Heðin M. Klein for skønlitteratur og Eilif Samuelsen for særlig kulturel indsats. Der blev ikke uddelt nogen pris for faglitteratur i 2016. Barnamentanarheiðursløn Tórshavnar Býráðs (Tórshavn Kommunes Børnekulturpris) blev i 2016 tildelt Beinta Johannesen og Joan Sørinardóttir.

Kulturprisen fra Landsstyremrådet for kultur for 2016 blev tildelt operasangeren Rúni Brattaberg. Heiðursgáva Landsins (Landets Ærespris) blev tildelt det grafiske værksted, Steinprent, og prisen til årets unge kunstner blev tildelt forfatteren Anna Malan Jógvansdóttir.

Færøsk litteratur

Den færøske forfatterforening ”Rithøvundafelag Føroya” blev etableret 24. marts 1957. Foreningen er en interesseorganisation for færøske forfattere, oversættere og illustratorer.

Foreningens formål er at samle de færøske forfattere om fælles interesser, at beskytte deres rettigheder, samt at arbejde for bedre vilkår for færøsk litteratur. Alle, som skriver bøger på færøsk eller som på anden måde arbejder som forfattere ved at oversætte eller lave illustrationer til færøske bøger, har ret til at blive medlem i foreningen.

Foreningen har (januar 2017) 128 medlemmer, som omfatter forfattere indenfor alle de litterære genre: Skønlitteratur, børne- og ungdomsbøger, digte, fagbøger, kulturhistorie og oversættelse af bøger fra andre sprog.

Befolkningstallet på Færøerne udgør knap 50.000 mennesker. Dertil kommer måske 20.000 spredt rundt i verdenen, som taler og forstår færøsk. Med så lille et marked for færøske bøger har de færøske forfattere vanskelige arbejdsvilkår og kun få – hvis nogen – kan leve af at være forfatter.

Det færøske sprog var i lang tid truet af udslettelse. Efter reformationen blev kirkesproget dansk. Skriftsproget var dansk og dansk blev brugt i alle officielle anliggender. Men de gamle kvad, sagn og kæmpeviser, som udgjorde omkring 70.000 vers, var alle blevet videregivet mundtligt på det færøske sprog, fra generation til generation.

Indsamlingen og nedskrivningen af det vældige mundtlige materiale i midten af 1800-tallet, blev grundlaget for sprogets bevarelse og etableringen af et færøsk skriftsprog.

Til at begynde med omhandlede færøsk litteraturs historie derfor mere kampen for færøsk kultur og sproget overordnet.

Gennem året står foreningen for forskellige arrangementer med oplæsninger og andet. Et af de tilbagevendende og større arrangementer er ”Bókadagurin”, som afholdes sidst i november. En bogmesse, hvor der sættes fokus på de færøske værker, som er kommet ud i det forgangne år. Sædvanligvis bliver der til dette arrangement også inviteret aktuelle forfattere fra andre lande.

Forfatterforeningen har været aktiv i arbejdet med at etablere LISA, det færøske kunstforbund, samt Fjølrit, den færøske forening for ophavsrettigheder. Forfatterforeningen er medlem i NFOR (Nordisk forfatter og Oversætter Råd) og har repræsentanter siddende i:

- LISA (Det færøske kunstforbund)
- Fjølrit (Færøsk forening for ophavsrettigheder)
- Indstillingsudvalget til M. A. Jacobsens kulturpris
- Sprogudvalget
- Indstillingsudvalget til Nordisk Litteraturpris
- Indstillingsudvalget til Nordisk børne- og ungdomslitteraturpris.
- Udvalget, som tager stilling til ansøgning om Nordisk oversætterstøtte
- Den nordiske paraplyorganisation Regnhlif, for børne og ungdomslitteraturforfattere.
- Skoleprojektet Listaleyapurin
- Litteraturudvalget i Kringvarp Føroya (Radioen)

Foreningens hjemmeside er www.rit.fo. Kontaktadresse er rit@rit.fo

Kunstnerrådet - LISA

Det færøske kunstnerråd, Listafólkasamband Føroya/LISA, er en kunst- og kulturpolitisk paraplyorganisation for færøske kunstneres organisationer. Rådet blev oprettet den 14. januar 1982 med de formål at:

- Styrke kunsten og kunstnere i kulturpolitiske sammenhænge
- Arbejde for medlemsorganisationernes og deres medlemmers interesseområder
- Repræsentere medlemmerne i offentlige sager, som har fælles interesse.

Rådets daglige ledelse varetages af en bestyrelse, som består af 3 medlemmer, der er valgt på repræsentantskabets årlige generalforsamling. Bestyrelsen konstituerede sig foråret 2017 med Marita S. Dalsgaard som formand. Derudover er der ansat en sekretær til at tage sig af administrationen.

LISA's øverste myndighed er repræsentantskabet, der består af én repræsentant fra hver af de 11 medlemsorganisationer (pr. 1. juni 2017):

- Arkitektafelag Føroya / Den færøske Arkitektforening
- Designarafelagið / Designerforeningen
- Einleikarafelag Føroya / Den færøske Solistforening
- Felagið Føroysk tónaskøld / Foreningen for færøske komponister
- Føroysk filmsfólk / Færøske filmsfolk
- Føroysk myndlistafólk / Færøske billedkunstnere
- Føroya tónleikarafelag / Færøske musikerforening
- Kórsamband Føroya / Det færøske korforbund
- Leikarafelag Føroya / Det færøske skuespillerforbundet
- Rithøvundafelag Føroya / Den færøske forfatterforening
- Yrkisfotografar í Føroyum / Færøske professionelle fotografer

LISA er medlem i Nordisk Kunstnerråd og ECA/European Council of Artists.

LISA har repræsentanter i flere udvalg og råd, heriblandt:

- Mentanargrunnur Landsins / Den Færøske Kulturfond.
- Kulturministeriets udvalg for tildeling af hæderslegater.
- Rådgivende udvalg for Nordens hus på Færøerne.
- Leiklistaráðið / Teaterrådet (Bestyrelse for Tjóðpall Føroya, den færøske nationalscene.)
- Listaleyapurin (Kulturelle skoletilbud).
- Fagudvalget, som indstiller forslag til nominering til Nordisk Råds Musikpris
- Thorvald Poulsen av Steinum's fond.
- Kunstudvalget for landssygehusets H-bygning
- Højskolen på Suðuroy

Yderligere oplysninger om LISA / Det færøske Kunstnerråd kan findes på rådets hjemmeside: www.lisa.fo eller ved at kontakte rådet på e-mail: lisa@lisa.fo

Arkiv-, biblioteks- og museumsvesen

Den 1. januar 2011 blev institutionerne Føroya Landsbókasavn (Landsbiblioteket, grundlagt 1828, under hjemmestyret 1952), Føroya Landsskjalasavn (Landsarkivet, grundlagt 1932, under hjemmestyret 1952), Føroya Náttúrugripasavn (Naturhistorisk museum, grundlagt 1955), Havlívrøðiliga Royndarstøðin (2007) og Føroya Fornminnissavn (Historisk museum, grundlagt 1898, under hjemmestyret 1952) lagt sammen i en ny institution med navnet Søvñ Landsins. Formålet med sammenlægningen var at rationalisere institutionernes drift og skabe bedre muligheder for faglig udvikling.

I henhold til landsstyrets bestemmelse af 15. november 2010 er beføjelser og opgaver hos Søvñ Landsins de samme som reguleret i gældende love på biblioteks-, arkiv- og museumsområdet. De gamle institutioner indgår således som afdelinger i den sammenlagte institution. Direktøren for den sammenlagte institution varetager også stillingerne som landsbibliotekar, landsarkivar og landsantikvar. På dansk benævnes Søvñ Landsins som ”Færøernes Natur- og Kulturarv, Arkiver, Biblioteker og Museer” og på engelsk ”Faroese National Heritage, Archives, Libraries and Museums”.

Landsbibliotekets opgave er at være nationalbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne. Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek *virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet*. Landsbókasavnið fører tilsyn med folkebibliotekerne, sørger bl.a. for boganskaffelser og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil. Landsbókasavnið administrerer pligtafleveringen (fire eksemplarer), som påhviler den, der fremstiller eksemplarer til udgivelse.

Bogbeholdningen er på 191.000 bind, heraf omkring 27.000 i forskningsafdelingen og den færøske afdeling. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm, hovedsagelig færøske aviser. 40 færøske aviser og tidsskrifter udkommet fra 1852 til 1999 er digitaliseret i 2015 og gjort tilgængelige på internet. Endvidere abonnerer biblioteket på elektroniske tjenester, hvoraf hovedparten er videnskabelige tidsskrifter. I 2015 udlånte Landsbókasavnið ca. 20.000 enheder, inklusive tidsskriftsartikler og download af elektroniske artikler. Der til kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofoonplader og kassettebånd mv.

Landsarkivet har to hovedopgaver, at indsamle, ordne, bevare, beskrive og varetage det materiale, som offentlige institutioner er lovgivningsmæssigt forpligtet til at aflevere til arkivet, og at føre tilsyn med og være konsulent for offentlige myndigheders journal- og arkivanliggander. Sidstnævnte hovedopgave er en forudsætning for førstnævnte. Landsarkivet skal tillige indsamle private arkivalier af forskningsmæssig og kulturel betydning. Det er samtidig Landsarkivets opgave at stille oplysninger til rådighed for offentlige insti-

tutioner, for private og for forskningen, samt at drive egen forskning, fri forskning såvel som sektorforskning.

Landsarkivet samarbejder med udenlandske arkiver, især med Statens Arkiver i Danmark, som også opbevarer betydelige arkivalier for Færøerne. Landsarkivet og Statens Arkiver samarbejder indenfor de danske og færøske kulturministeriers regi om en løbende tilbagelevering af færøske arkivalier fra Danmark til Færøerne.

Hovedopgaverne hos Føroya Fornminnissavn, Føroya Náttúrugripasavn og Havlívfrøðiliga Royndarstøðin, som til dels har indtægtsbaseret virksomhed, er museal virksomhed, nemlig indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling af Færøernes fysiske natur- og kulturarv. Føroya Fornminnissavn og Føroya Náttúrugripasavn er repræsenteret i Færøernes Overfredningsnævn. Derudover omfatter Føroya Fornminnissavns opgaver forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, loven om fortidsminder i havet, fagligt tilsyn med kulturhistoriske lokalmuseer samt antikvarisk rådgivning i forbindelse med forvaltning af folkekirkens bygninger.

Søvn Landsins havde i 2016 en driftsbevilling på 28,5 mio. kr. Tilskudsmidlerne udgjorde 7,5 mio. kr., heraf 3,9 mio. kr. til biblioteker og 2,5 mio. kr. til lokale bygdemuseer.

Nordens Hus

De nordiske lande har i fællesskab opbygget og indrettet to kulturhuse; et på Island og et på Færøerne. Der er yderligere indrettet kulturelle institutioner på Ålandsøerne og i Grønland.

Nordens Hus på Færøerne blev taget i brug i 1983, og har spillet en stor rolle i færøsk kulturliv lige siden. Huset er multifunktionelt og har faciliteter både til kulturelle og kommercielle arrangementer. I 2008 blev en ny tilbygning til Nordens Hus indviet. Tilbygningen indeholder stor konference- og teatersal samt et seminar rum og to workshop rum.

Formålet med Nordens Hus i Tórshavn er at formidle nordisk kultur til Færøerne og færøsk kultur til de andre nordiske lande. Desuden skal huset støtte færøsk kultur.

I forbindelse med Nordisk Ministerråds omstrukturering af det kulturelle område har Nordens Hus overtaget følgende arbejdsområder:

- Fungerer som sekretariat for Nordisk Råds Musikpris
- Er Kulturkontakt Nord's regionale kontaktpunkt

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en vigtig målsætning for husets ledelse også at nå ud til de øvrige færøske bygder og øer.

Arrangementerne og aktiviteterne i huset er meget forskellige: teater, koncerter, færøsk dans, udstillinger, filmforevisninger, møder og konferencer mv. Nordens Hus stod for 343

arrangementer i 2016 og havde mere end 63.000 besøgende, den automatiske tæller ved hovedindgangen viste mere end 108.000 (ind).

Generalsekretæren for Nordisk Ministerråd udpeger 5 bestyrelsesmedlemmer efter indstilling fra de respektive landes regeringer. Færøerne har 1 fast ombud i bestyrelsen imens de andre roterer efter et fast mønster. Personalet vælger et personaleombud.

Husets daglige virksomhed ledes af en direktør, der normalt udpeges for fire år ad gangen af generalsekretæren for Nordisk Ministerråd. Siden 15. januar 2013 har direktøren været Sif Gunnarsdóttir fra Island.

Teatervirksomhed – Tjóðpallur Føroya

I foråret 2003 vedtog Lagtinget lov om Tjóðpallur Føroya (Færøernes Nationalteater) og om økonomisk støtte til teaterkunst. Loven giver landstyremanden for kulturanliggender hjemmel til at etablere et færøsk nationalteater som selvstændig institution. Endvidere indeholder loven hjemmel til at yde støtte til professionelle teaterprojekter og årlig støtte til MáF, som er fællesorganisationen for amatørteatrene på Færøerne.

Med etableringen af Tjóðpallur Føroya er det professionelle teater på Færøerne efter mange års tilløb formelt institutionaliseret. Det er en direkte fortsættelse af det banebrydende arbejde, som teatergruppen Gríma gjorde fra midt i 1970'erne til slutningen af 1980'erne, hvor Leikpallur Føroya overtog Grímas rolle.

Tjóðpallur Føroya skal udover at være med til at udvikle ny færøsk dramatik, opføre klassiske og nyere internationale teaterstykker, være med til at udvikle det kunstneriske miljø og styrke samarbejdet inden for scenekunstmrådet. Tjóðpallur Føroya skal give det professionelle teatermiljø nye udfordringer og udviklingsmuligheder.

Ledelsen består af Leiklistaráðið (Teaterrådet) med syv medlemmer udpeget af landsstyremedlemmet for kulturanliggender og en direktør, som er ansat af bestyrelsen for en fem-årig periode. Leiklistaráðið godkender nationalteatrets budgetter og aktiviteter, og har herudover andre overordnede opgaver inden for teaterkunst mv. Tjóðpallur Føroya startede formelt sin virksomhed 1. februar 2005 med Jenny C. Petersen som direktør. Der er desuden tilknyttet en række skuespillere og teknisk personale, alle på freelance-basis, til Tjóðpallur Føroya.

Bevillingen på finansloven til Tjóðpallur Føroya er for 2016 4,6 mio. kr. Tjóðpallur Føroya lejer lokalerne i Meiarinum fra Tórshavn Kommune.

For at give den færøsk teaterscene et løft har Lagtinget vedtaget at bygge et nyt Nationalteater, som skal sikre den professionelle scenekunsts videre udvikling. Landsstyreområdet for kultur har nedsat et udvalg til at arbejde med forberedelserne til et nyt teaterhus. Tórshavn Kommune har givet tilsagn til placering af Tjóðleikhúsinum (Nationalteateret).

Amatørteatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjonleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjonleikarfelag. Andre scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i Klaksvík, Fuglafjørður og i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður, Gøta, Strendur og Oyrabakki. I 2009 blev en ny scene indviet i Runavík, kaldet Løkshøll.

Amatørteatrenes fællesorganisation Meginfelag áhugaleikara Føroya, MáF, består af 16 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger. MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). I 1999 blev MáF desuden medlem af verdensorganisationen IATA/AITA.

Musikliv

Der er et symfoniorkester på Færøerne, Føroya Symfoniorkestur, støttet af landsstyret, med ca. 45 aktive medlemmer. Orkesteret afholder seks faste årlige arrangementer, herunder forårskoncerten og nytårskoncerten. Endvidere findes der en strygekvartet, mindre kammerensembler og et større klassisk kammerorkester *Aldubáran*.

Der er 10-12 hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes godt 100 koncerter/offentlige fremførelser om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 400-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførelser. Korsangerne er medlemmer af Kórsamband Føroya, og foreningen er medlem af LISA. Formand er den færøske korsangs primus motor gennem mange år Ólavur Hátún.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper. De seneste år har foreningen arrangeret en jazzfestival ”vetrarjazz” (vinterjazz) i januar.

Den færøske komponistforening Felagið Føroysk Tónasköld (FFT) arrangerer festivalen *Summartónar* for klassisk musik, jazz og folkemusik, bestående af arrangementer med færøske og udenlandske ensembler og solister. Man bestræber at uropføre nyskrevne værker af færøske komponister. Endvidere afholdes en folkemusikfestival, ligeledes med færøsk og udenlandsk deltagelse. Begge festivaler afholder koncerter over hele landet med støtte fra Nordens Hus og andre kulturelle fonde. Komponisten og musikeren Kristian Blak er én af hovedkræfterne bag *Summartónar*.

Føroya Konsertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. Til koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Der er i de senere år kommet flere interessante musikfestivaler frem med friluftskoncerter. De største er G! i Gøta, der finder sted i juni og Summarfestivalurin (sommerfestivalen) i Klaksvík, der finder sted i august. Ældst er Ólavsvøkkoncertin (Olaj-koncerten) i Tórshavn, der arrangeres af Tórshavns kommune.

Et nyt koncerthus - Perlan - er opført i Tórshavn i slutningen af 2009 og Reinsarið blev taget i brug efteråret 2014. Disse to er blandt andet scener for mange musikalske fremførelser. Det er Tórshavns kommunes plan at forvandle "Tórsgøta" til fremtidens kulturgade i byen.

Endvidere er der kommet en koncertsal, Løkshøll, i Runavík.

På Suðuroy har man renoveret saltsiloen i Drelnes til et kulturcenter.

Billedkunst

Billedkunstnere

Færøske billedkunstnere dannede 16. september i 1981 foreningen Føroysk Myndlistafólk (Billedkunstnerforbundet på Færøerne) som interesseorganisation for de kunstnere, der professionelt arbejder med billedkunst i diverse medier. For at være medlem, skal man opfylde en række kriterier organiseret efter et særligt pointsystem. Medlemstallet er for tiden ca. 45. Forbundet har til formål at fremme billedkunstnernes interesser og rettigheder med særlig vægt på deres faglige og økonomiske forhold.

Billedkunstnerforbundet er repræsenteret i LISA (Den Færøske Kunstnersammenslutning) og samarbejder med andre billedkunstforbund i Norden, blandt andet BKF (Billedkunstnernes Forbund i Danmark), BIN (Billedkunstnere i Norden) og NKF (Nordisk Kunstnerforbund).

Siden 1990 har Føroysk Myndlistafólk hvert år arrangeret udstillingen Várframsýningin (Forårsudstillingen) på Færøernes Kunstmuseum. Forårsudstillingen har traditionelt været en censureret udstilling, hvortil såvel medlemmer som andre har kunnet indsende værker. Forårsudstillingen har i de senere år også arrangeret kuraterede udstillinger med udvalgte kunstnere.

Føroysk Myndlistafólk er, så vidt muligt, repræsenteret i offentlige kunstudvalg. Senest har Føroysk Myndlistafólk (via LISA) været repræsenteret i to store offentlige byggeprojekter: Landsygehusets H-bygning og Glasir.

Bestyrelsen består af tre medlemmer med Jóhan Martin Christiansen som formand. Billedkunstnerforbundet er repræsenteret i bestyrelsen for Færøernes Kunstmuseum. Forbundets hjemmeside er www.mynd.fo.

I 2005 dannedes Myndlistasambandið (Sammenslutningen af Billedkunstnere), men udelukkende som en udstillingssammenslutning, og er derfor mest kendt som Heystframsýningarbólkurin (Høstudstillingen). Sammenslutningen har 16 medlemmer, der alle er billedkunstnere fra Færøerne. Hvert efterår arrangerer sammenslutningen en udstilling for medlemmerne i Listahóllin (Kunsthallen) på skibsværftet i Tórshavn. Den første udstilling var i 2005, idet der i 2013 blev afholdt en sommerudstilling. Kontaktperson er Hansina Iversen (ihansina@hotmail.com).

Kunstforeninger

Færøske studenter og andre færinger bosiddende i Danmark dannede i 1941 foreningen Listafelag Føroya (Færøernes Kunstforening) med det formål at støtte færøsk kunst ved køb. Foreningen opførte i 1970 en udstillingsbygning, Listaskálin (Kunstabbygningen), tegnet af arkitekten J.P. Gregoriussen, til at huse den tilvejebragte kunstsamling.

Udover kunstkøb er Listafelag Føroya også aktiv med udstillinger og anden kunstformidling. Hvert år arrangerer foreningen den traditionsrige Ólavs-økufamsýning (Olajudstilling) på kunstmuseet, og den har form af såvel kuraterede som censurerede udstillinger.

Kunstforeningen har ca. 600 medlemmer. Den har en bestyrelse på fem medlemmer, hvor Pál Weihe er formand. Foreningen er repræsenteret i bestyrelsen for Færøernes Kunstmuseum. Hjemmesideadressen er www.listafelag.fo.

Færøernes anden kunstforening er Norðoya Listafelag, stiftet i 1985. Foreningen har ca. 150 medlemmer og en bestyrelse på fem med Dávur Winther som formand. Foreningen arrangerer en årlig udstilling. Kunstsamlingen består fortrinsvis af kunstnere fra Nordøerne, og er magasineret i Leikalund i Klaksvig, mens enkelte værker er deponeret på Færøernes Kunstmuseum. Foreningen arbejder på at få egne udstillingslokaler til samlingen og til særudstillinger.

Kunstmuseet

I 1948 stiftede Lagtinget en offentlig kunstsamling, finansieret over finansloven. Dele af samlingen fik fra 1970 til huse i kunstforeningens udstillingsbygning, Listaskálin.

Museet er en selvejende institution, der modtager driftstilskud fra Landsstyret og i et beskedent omfang fra Tórshavn kommune. Museets hjemmeside er www.art.fo.

I 1989 blev Landets kunstsamling og Listafelag Føroyas samling lagt sammen til et egentligt kunstmuseum under navnet Listasavn Føroya (Færøernes Kunstmuseum). Museets be-

styrelse er på fire personer med Niels Christian Nølsøe som formand. Bestyrelsesmedlemmerne udpeges af: Landsstyret (hvis repræsentant er født formand), Tórshavnar kommuna (Thorshavn kommune), Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafólk.

Kunstmuseet er beliggende i Tórshavn ti minutters gang fra bymidten og i udkanten af plantagen Viðarlundin. Listaskálin fra 1970 blev i 1993 udvidet med en mere tidssvarende udbygning, tegnet af J.P. Gregoriussen og den danske arkitekt Niels F. Truelsen. Tilsammen udgør de to bygninger 1.600 kvadratmeter.

Samlingen på Listasavn Føroya består i dag af egne værker, ligesom man huser kunst fra anden side, hovedsageligt værker som Listafelag Føroya gennem årenes løb har indkøbt. I dag rummer samlingen godt og vel 2.000 numre, der dækker perioden fra de ældst bevarede billeder fra 1830'erne til den allernyeste billedkunst. Heriblandt findes den største samling af værker af S. Joensen-Mikines og Ingálvur av Reyni, samt en lang række hovedværker af betydende færøske kunstnere.

Der er i årenes løb erhvervet værker af Samál Joensen-Mikines, Ruth Smith, Thomas Arge og Anker Mortensen.

Som offentlig støttet kulturinstitution, er kunstmuseet Færøernes nationalgalleri og har som sådan til opgave at indsamle, bevare, registrere, formidle og forske i færøsk billedkunst som en del af den færøske kulturarv. Formidlingen sker i form af udstillinger, bogudgivelser, foredrag o.a. Udover færøsk kunst udstilles og formidles også nordisk kunst.

Som i de foregående år har museet lagt hus til Várframsýningin og Ólavssøkuframsýningin.

Mag. art. Nils Ohrt, der har været ansat i som museumsdirektør i en femårig periode, har fået sin ansættelse forlænget i 3 år frem til 1. maj 2019.

Andre samlinger

Udover Listasavn Føroya findes tre andre offentligt tilgængelige samlinger. Heraf er det ældste Ruth Smith Savnið í Vági (Ruth Smith Samlingen i Vågø) på Suðuroy. Museet er stiftet i 1988 og er en selvejende institution med en bestyrelse på fem medlemmer og en samling på 34 værker, hovedsageligt malerier. Museet modtager øremærkede tilskud fra Færøernes landsstyre. Museets hjemmesideadresse er: www.ruthsmithsavn.com.

Endvidere er der Listasavnið á Sandi (Kunstmuseet på Sandø), som blev indviet i 2006. Samlingen består af 123 værker, og er en selvejende institution med en bestyrelse på syv medlemmer. Museet modtager et driftstilskud fra Sand kommune og øremærkede tilskud fra Færøernes landsstyre. Kontaktperson er Susan í Jákupsstovu, susan.i.jakupsstovu@skulin.fo

Endelig er der Bába- og Málningasavn i Leirvík med en samling af maleren Jóannis Kristiansen.

Udstillingssteder

Såvel i og udenfor Tórshavn findes flere andre udstillingssteder og private gallerier. Heraf er det mest betydelige Nordens Hus, der arrangerer skiftende særudstillinger med såvel færøsk som dansk og skandinavisk kunst. Hjemmesideadressen er www.nlh.fo.

Tórshavn kommune driver udstillingsstedet Smiðjan í Lítluvík (Smedjen i Lillevig), der vederlagsfrit stilles til rådighed for kunstnere.

Det privatejede Steinprent, Grafiski Verkstaður Føroya (Færøernes Litografiske Værksted), arrangerer jævnligt udstillinger, enten separat eller i samarbejde med Nordens Hus. Værkstedet besidder endvidere en samling af egne produktioner som resultat af dets samarbejde med færøske og udenlandske kunstnere. Værkstedet har desuden en støtteforening på ca. 120 medlemmer, der modtager invitationer og nyhedsbreve. Hjemmesideadressen er: www.steinprent.fo

Endvidere forefindes en håndfuld private gallerier, heraf de fleste i Tórshavn.

Idræt

Det færøske idrætsforbund, Ítróttasamband Føroya (ÍSF), blev stiftet i 1939 og er paraplyorganisation for idrætsforeninger og specialforbund på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

Mere end 100 idrætsforeninger med omkring 15.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov, en del af overskuddet fra tips- og lottospil hos Danske Spil på Færøerne samt indtægter fra anden side. ÍSF er organiseret med 16 specialforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første specialforbund, Fótíbóltssamband Føroya, FSF (Det Færøske Fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu specialforbund for følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo, ridning, atletik, skydning, bueskydning, cykling, triatlon, handicapidræt, samt et specialforbund for nye idrætsgrene f. eks. golf, tennis, billard og basketball.

Dansk-Færøsk Kulturfond

Dansk-Færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondet har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgør nu ca. 8 mio. kr.

Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål *at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige*, dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Også kulturformidling mellem Færøerne og Grønland falder ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på fire medlemmer: Rigsombudsmanden på Færøerne, to repræsentanter valgt af landsstyret og én repræsentant for Kulturministeriet. Følgende er aktuelt medlem af fondets bestyrelse: Rigsombudsmand Lene Moyell Johansen (født formand), tidl. museumsinspektør Jógvan Ravnsfjall, Cand.phil. Malan Johannesen, samt Anne Mette Rahbæk, Kulturstyrelsen.

Bestyrelsen foretager uddelinger én gang om året. Fristen for indsendelse af ansøgninger er 1. marts med efterfølgende behandling i bestyrelsen i slutningen af april/begyndelsen af maj. Ansøgningerne sendes til Rigsombudsmanden på Færøerne, Postboks 12, FO-110 Tórshavn. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen skal indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik, kunst, bogudgivelser og visse studierejser mv. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lign. eller til egentlige uddannelsesformål. Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevilningstilsgagnene opretholdes i to år, hvorefter der må indsendes ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-Færøsk Kulturfond bestyrer endvidere *Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat*, som oplås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af portioner på 10.000 kr., den ene portion til en studierejse til Færøerne, den anden til en studierejse til Danmark, for personer mellem 18 og 30 år. Studierejserne skal have et formål, der falder inden for Dansk-Færøsk Kulturfonds formål.

På grund af kraftige rentefald havde Dansk-færøsk Kulturfond i 2012 og 2013 et væsentligt lavere afkast end sædvanligt, hvorfor fondets afkast til brug for uddeling har været begrænset. Fondet forventede også i de kommende år meget lave afkast til brug for uddeling. På den baggrund – og under hensyn til at bevare fondets realværdi for også senere at kunne opfylde fondets formål – modtog fondet ikke ansøgninger, og foretog heller ikke

uddelinger, i 2014 og 2015. Fra 2016 modtog fondet igen ansøgninger og foretog uddelinger. Fondet modtog 45 ansøgninger til behandling på bestyrelsesmødet den 15. april 2016. Det blev på bestyrelsesmødet besluttet at bevillige støtte for i alt 250.000 kr. til 17 ansøgere, herunder ét studierejselegat. På bestyrelsesmøde den 21. april 2017 behandlede fondet 45 ansøgninger, hvor bestyrelsen besluttede at bevillige støtte for i alt 437.200 til 20 ansøgere, herunder ét studierejselegat.

Yderligere oplysninger om Dansk-Færøsk Kulturfond kan findes på Rigsombuddets hjemmeside www.rigsombudsmanden.fo

Bilag 1.1 Befolkningsudviklingen fordelt på kommuner 2016

	Befolk- ning pr. 1. januar 2016	Fødte	Døde	Indvan- drede	Udvan- drede	Inden- landske nettoflyt- ninger	Befolk- ning pr. 31. dec. 2016
	----- Antal personer -----						
Fugloyar	40	0	3	0	1	9	45
Viðareiðis	352	3	0	9	4	-8	352
Hvannasunds .	397	7	4	8	6	4	406
Klaksvíkar	4.959	60	45	143	112	9	5.014
Kunoyar.....	135	3	0	1	5	3	137
Húsa	42	1	0	1	1	-4	39
Fuglafjarðar...	1.498	21	18	50	30	-1	1.520
Eystur	2.022	28	13	73	41	-11	2.058
Nes	1.237	13	7	28	30	12	1.253
Runavíkar	3.910	50	32	96	85	-19	3.920
Sjóvar	947	14	7	29	23	15	975
Eiðis	687	7	3	21	18	0	694
Sunda.....	1.682	22	15	58	39	-4	1.704
Tórshavnar.....	20.494	304	135	817	631	26	20.875
Kvívíkar.....	582	7	3	25	12	0	599
Vestmanna.....	1.211	20	14	41	25	-32	1.201
Vága	1.989	33	16	40	30	9	2.025
Sørvágs.....	1.112	17	10	36	22	-5	1.128
Skopunar	444	6	4	18	14	4	454
Sands	526	4	4	15	8	-4	529
Skálavíkar.....	132	2	4	1	0	14	145
Húsavíkar	117	1	1	0	0	1	118
Skúvoyar	43	1	0	0	0	-2	42
Hvalbiar.....	710	9	8	13	12	-19	693
Tvøroyrar.....	1.692	17	10	53	41	15	1.726
Fámjins.....	86	0	1	0	0	-1	84
Hovs	110	0	1	5	2	-9	103
Porkeris	308	3	6	5	5	-10	295
Vágs	1.327	18	10	39	16	-2	1.356
Sumbiar	341	4	5	5	4	10	351
I alt	49.132	675	379	1.630	1.217	0	49.841

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 2.1

**Lov nr. 137 af 23. marts 1948
om
Færøernes Hjemmestyre**

Vi Frederik den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, Gør vitterligt: I Erkendelse af den Særstilling, som Færøerne i national, historisk og geografisk Henseende indtager indenfor Riget, har Rigsdagen i Overensstemmelse med Vedtagelse i Færøernes Lagting vedtaget og Vi ved Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov om Færøernes forfatningsmæssige Stilling i Riget:

§ 1. Færøerne udgør inden for denne Lovs Rammer et selvstyrende Folkesamfund i det danske Rige. I Henhold hertil overtager det færøske Folk ved sin folkevalgte Repræsentation, Lagtinget, og en af dette oprettet Forvaltning, Landsstyret, inden for Rigsheden Ordningen og Styrelsen af færøske Særanliggender som angivet i denne Lov.

§ 2. De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. Opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som færøske Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne.

§ 3. For de paa Listen under B. opførte Sagomraaders Vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmaal kan henføres til færøske Særanliggender.

§ 4. For de Omraader, der henhører under Hjemmestyret, har dette den lovgivende og administrative Myndighed. De af Lagtinget vedtagne og af Landsstyrets Formand stadfæstede Love benævnes Lagtingslove.

§ 5. De færøske Myndigheders Kompetence er undergivet den Begrænsning, der følger af de til enhver Tid bestaaende traktatmæssige og andre internationale Rettigheder og Forpligtelser.

Rigsmyndighederne har Afgørelsen i Spørgsmaal, der angaar Rigets Forhold til Udlandet.

§ 6. Anliggender, der ikke i Medfør af denne Lov henhører under det færøske Hjemmestyre, varetages som Rigets Fællesanliggender af Rigsmyndighederne.

Tvivilsspørgsmaal om det færøske Hjemmestyres Kompetence i Forhold til Rigsmyndighederne forelægges for et Nævn, bestaaende af to af Regeringen og to af Landsstyret valgte Medlemmer samt tre af Højesterets Præsident udpegede Højesteretsdommere, af hvilke den ene udpeges som Formand. Er der Enighed mellem de fire af Regeringen og Landsstyret valgte Medlemmer, er Sagen hermed endeligt afgjort. I modsat Fald afgøres Sagen af de tre Højesteretsdommere.

Statsministeren kan suspendere en Beslutning, som er forelagt for Nævnet, indtil dettes Afgørelse foreligger.

§ 7. For at sikre, at Lagtinget i videst muligt Omfang faar Indflydelse paa Udformningen af særlige Bestemmelser for Færøerne i Love, der gives af Rigets Myndigheder, skal Regeringsforslag indeholdende Bestemmelser, der udelukkende vedrører Færøerne, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de fremsættes for Rigsdagen. I øvrigt skal Rigslove, der vedrører lokale færøske Forhold, forelægges det færøske Hjemmestyre til Betænkning, forinden de sættes i Kraft paa Øerne. Der kan i det enkelte Tilfælde sættes en Frist, inden hvis Udløb Hjemmestyrets Betænkning skal foreligge. Har den i dette Stykke omtalte Forelæggelse paa Grund af tvingende Omstændigheder ikke kunnet finde Sted, skal Loven snarest tilstilles Hjemmestyret til Udtalelse. Paa tilsvarende Maade forholdes der med Traktater og andre internationale Overenskomster, der kræver Rigsdagens Samtykke, og som berører særlige færøske Interesser.

§ 8. Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret i Udenrigsministeriet en i færøske Forhold særlig sagkyndig til Bistand for Ministeriet ved Behandlingen af Sager vedrørende Færøernes særlige Erhvervsinteresser. Omkostningerne herved afholdes af Statskassen.

Naar det færøske Hjemmestyre maatte udtale Ønske derom, ansættes der efter Forhandling med Landsstyret ved de danske Repræsentationer i de Lande, hvor Færøerne har særlige Erhvervsinteresser, Medarbejdere til særlig Varetagelse af disse Interesser. Omkostningerne herved afholdes af Færøerne.

Efter Samraad med det færøske Hjemmestyre gives der i de enkelte Tilfælde dette Adgang til at gøre Færøernes særlige Interesser gældende ved Forhandlinger med Udlandet om Handels- og Fiskeriaftaler.

Hvor det drejer sig om specielle færøske Sager, kan Udenrigsministeren, hvis det ikke skønnes uforeneligt med Rigets Interesser, bemyndige Hjemmestyrets Repræsentanter til efter derom fremsat Ønske direkte at føre Forhandlinger under Medvirken af Udenrigstjenesten.

§ 9. Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Omraader, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Bestemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende Omraade.

§ 10. I et paa Færøerne for en Færing udstedt Pas og Nationalitetsbevis indføjes: »Føroy-ingur« og »Føroyar« efter Ordene »Dansk« og »Danmark«. Som Færing anses den, der har dansk Statsborgerret og er hjemmehørende paa Færøerne.

Valgret og Valgbarhed til Organer, der henhører under det færøske Hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er Færing. I øvrigt kan der ikke i Lovgivning eller Forvaltning gøres Forskel paa Færing og andre danske Statsborgere.

§ 11. Færøsk anerkendes som Hovedsproget, men Dansk skal læres godt og omhyggeligt, og Dansk kan lige saa vel som Færøsk anvendes i offentlige Forhold.

Ved Forelæggelse af Appelsager skal der medfølge dansk Oversættelse af alle Akter paa Færøsk.

§ 12. Der anerkendes et særligt færøsk Flag. Rigsmyndighederne anvender paa Færøerne Dannebrog, ogsaa for Skibenes Vedkommende. Der skal være Ret for private - saavel Personer som Selskaber, Foreninger og Institutioner - til paa Land at anvende Rigsflaget. I øvrigt er Bestemmelserne om det færøske Flags Anvendelse paa Færøerne og paa Skibe, der er indregistreret paa Færøerne, et Særanliggende.

§ 13. Alle nu paa Færøerne gældende Bestemmelser, der ikke strider mod denne Lov, forbliver i Kraft, indtil de ændres eller ophæves af rette Myndighed.

§ 14. Færøerne er paa Rigsdagen repræsenteret ved mindst 2 Medlemmer. Saa længe Rigsdagen er delt i de nuværende 2 Ting, er Færøerne repræsenteret ved 1 Medlem i Landstinget, jfr. Grundlovens § 36, og 2 Medlemmer i Folketinget.

§ 15. Embedet som Amtmand over Færøerne nedlægges.

I Stedet oprettes en Stilling som Rigsombudsmand. Rigsombudsmanden er Rigets øverste Repræsentant paa Færøerne og Leder af Rigets Administration paa Øerne. Han har i Embeds Medfør Adgang til Lagtinget og til at deltage i Forhandlinger om alle Fællesanliggender, dog uden Stemmeret. Meddelelse om Beslutninger i Lagtinget eller Landsstyret skal straks gives ham, ligesom der straks skal tilstilles ham Eksemplarer af Lagtingslove og andre af det færøske Hjemmestyre udfærdigede Bestemmelser.

Rigsombudsmanden indtræder med de af denne Lov følgende Ændringer i Amtsmændens Funktioner, indtil Nyordning af det paagældende Omraade finder Sted.

§ 16. Denne Lov træder i Kraft den 1. April 1948.

Færøske Særanliggender

Liste A

Følgende Omraader betegnes som Særanliggender, saaledes at de straks overgaar til det færøske Selvstyre eller senere overføres til dette efter Begæring fra Lagtinget eller Regeringen.

1. Færøernes egen Styrelsesordning inden for de ved Nyordningen angivne Rammer. Herunder falder - inden for de nævnte Rammer - Bestemmelser om Lagtinget, Lov om Valg til dette, det administrative Styre, Lagtingslovenes Tilblivelse, Vedtagelse og Stadfæstelse og deres Bekendtgørelse, egne Tjenestemænds Ansættelse, Afskedigelse, Tjenestevilkår, Lønning og Pensionering.

2. Kommunale Forhold.

Herunder falder Kommunernes Styre, Tilsynet med dem, kommunale Skatter.

3. Bygnings- og Brandvæsen, Byplaner, Boligspørgsmaal, Lejespørgsmaal, Folkeregister.

4. Sundhedsvæsen, Lægevæsen, Jordmodervæsen, Hospitalsvæsen, Apotekervæsen.

Herunder falder Embedslægerne, Kvaksalverlovgivning, Bekæmpelse af Tuberkulose og andre smitsomme Sygdomme, Sindssygeværnet, Vaccination.

5. Den offentlige Forsorg.

Særforsorg.

Folkeforsikring.

Lovpligtig Ulykkesforsikring.

Arbejdere, Arbejdsforhold, Lærlinge, Medhjælpere, Ferie.

6. Direkte og indirekte Skatter.

Herunder falder ogsaa Stempelafgift, Afgift af Totalisatorspil, Afgift af særligt færøsk Lotteri, medens Afgifter for Ekspedition, som Skifteafgifter, Retssportler, Tinglysningssafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende Institution.

7. Bevillingsret og i det hele Dispositionsret over alle egne Indtægter.

Ordningen af Regnskabsføring, Revision og Decision med Hensyn til egne Indtægter og Udgifter.

8. Godkendelse af Havneafgifter.

9. Skolevæsenet.

Herunder falder baade Folkeskolen, Eksamensskoler og Kursus, Læreruddannelse, Folkehøjskoler, Efterskoler, Ungdoms- og Aftenskoler, Husholdningsskoler og Fagskoler som Handelsskoler, tekniske Skoler, Navigationskoler o. s. v.

10. Arkiver, Biblioteker, Museer.

Herfra undtages Statens Arkivsager, Forbehold tages om Pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.

11. Bygningsfredning, Naturfredning.

12. Havne, Kystsikring, Kanaler, Vandkraftanlæg, Trafikvæsen, herunder Veje, Jernbaner, Sporveje, Færgevæsen, Omnibus- og Fragtkørsel.

Motor- og Færdselsforhold.

Stedligt Post- og Telegraf- og Telefonvæsen.

Elektriske Anlæg.

13. Landbo- og Landvæsensforhold.

Herunder almindelig Landbolovgivning, Fæste, Forpagtning, Udstykning, Udskiftning, Husmandsbrug, Planteavl, Husdyravlen, Havebrug, Landbrugets Bierhverv, Grundforbedring, Skovvæsen.

Veterinærvæsenet.

Bekæmpelse af Skadedyr.

Husdyr, Voldgift, Dyreværn, Hundelov.

Jagt og Fredning af Dyr paa Territoriet.

Fiskeri og Fredning af Fisk paa Territoriet.

Matrikulsvæsen.

14. Teater- og Biografbevillinger, Forlystelser.

Indsamlinger og Bortlodninger.

Strandinger.

Hittegoods.

Giftstoffer, eksplosive Stoffer, Vaaben.

15. Forsynings- og Produktions- og Fordelingsspørgsmaal.

Priskontrol, Maksimalpriser.

Rationeringer, Rabat- og Tilskudsordninger.

Tantieme- og Udbyttebegrænsning.

Omløben med Varer.

Regler om stærke Drikke.

Regler om Lukketid.

Beværtning og Gæstgiveri.

Næringsvæsenet.

Handels- og Foreningsregistre.

Skibsregistrering.

Mæglere, Translatører, Dispachører, Vejere, Maalere.

Revisorer.

Oplagshuse.

Kommission, Agentur, Handelsrejsende.

Agentur for udenlandske Firmaer.

Bogføringsvæsenet.

Kreditforeninger o. lign., stedlig Forsikringsvirksomhed.

16. Stedligt Overformynderi.

Tinglysning.

Turistvæsen.

Ekspropriation til Særformaal.

Bestemmelser om Fremstilling af Tryksager.

Specielle Bestemmelser om særlig Tidsregning.

Borgerlige Ombud.

Ligeret for Mænd og Kvinder.

Liste B

Følgende Omraader gøres til Genstand for yderligere Forhandling, før der tages endelig Stilling til, om og i hvilket Omfang de kan anerkendes som Særanliggende:

1. Folkekirken.

Herunder falder hele den kirkelige Ordning, Ritualerne, Kirkens Tjenestemænd, deres Løn og Pension, Kirker, Kirkegaarde, Udtrædelse og Indtrædelse i Folkekirken, Menighedsraad, Valgmenigheder, Sognebaandsløsning.

De fra Folkekirken afvigende Trossamfund, Helligdagslovgivningen.

2. Politiet.**3. Raastoffer i Undergrunden.**

Radio.

Luftfart.

4. Jordfonden.**5. Import- og Eksportkontrol.**

Hvorefter alle vedkommende sig have at rette.

Givet paa Christiansborg, den 23. Marts 1948.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

FREDERIK R.

(L.S.)

Hans Hedtoft.

Bilag 2.2

Sagsområder overtaget af de færøske myndigheder

Hjemmestyrelovens liste A		
<p>Følgende områder betegnes som særanliggende, således at de straks overgår til det færøske selvstyre eller senere overføres til dette efter begæring fra Lagtinget eller regeringen. [Hjemmestyrelovens § 2]</p>		
Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Færøernes egen styrelsesordning inden for de ved nyordningen angivne rammer. Herunder falder – inden for de nævnte rammer – bestemmelser om lagtinget, lov om valg til dette, det administrative styre, lagtingslovenes tilblivelse, vedtagelse og stadfæstelse og deres bekendtgørelse, egne tjenestemænds ansættelse, afskedigelse, tjenestevilkår, lønning og pensionering.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
2.	Kommunale forhold. Herunder falder kommunernes styre, tilsynet med dem, kommunale skatter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
3.	Bygnings- og brandvæsen, byplaner, boligspørgsmål, lejespørgsmål, folkeregister.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
4.	Sundhedsvæsen, lægevæsen, jordemøddervæsen, hospitalsvæsen, apotekervæsen. Herunder falder embedslægerne, kvaksalverlovgivning, bekæmpelse af tuberkulose og andre smitsomme sygdomme, sindssygevæsenet, vaccination.	Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende. <i>Resten af sundhedsområderne er fortsat fællesanliggende, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrativ myndighed på områderne med bloktilskud.</i>

5.	Den offentlige forsorg. Særforsorg. Folkeforsikring. Lovpligtig Ulykkesforsikring. Arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere, ferie.	Den offentlige forsorg, lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggende. <i>Særforsorgen og folkeforsikring er fortsat fællesanliggende, idet hjemmestyret dog i medfør af hjemmestyrelovens § 9 i henhold til rammelove vedtaget af Folketinget har overtaget den lovgivende og administrativ myndighed på områderne med bloktilskud.</i>
6.	Direkte og indirekte skatter. Herunder falder også stempelafgift, afgift af totalisatorspil, afgift af særligt færøsk lotteri, medens afgifter for ekspedition, som skifteafgifter, retssportler, tinglysningsafgifter tilfalder den, der bekoster vedkommende institution.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
7.	Bevillingsret og i det hele dispositionsret over alle egne indtægter. Ordningen af regnskabsføring, revision og decision med hensyn til egne indtægter og udgifter.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
8.	Godkendelse af havneafgifter.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
9.	Skolevæsenet. Herunder falder både folkeskolen, ekksamensskoler og kursus, læreruddannelse, folkehøjskoler, efterskoler, ungdoms- og aftenskoler, husholdningsskoler og fagskoler som handelsskoler, tekniske skoler, navigationsskoler o.s.v.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
10.	Arkiver, biblioteker, museer. Herfra undtages statens arkivsager, forbehold tages om pligtaflevering til Det kgl. Bibliotek.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.
11.	Bygningsfredning, naturfredning.	Sagsområderne er overtaget som særanliggende.

12.	<p>Havne, kystsikring, kanaler, vandkraft-anlæg, trafikvæsen, herunder veje, jernbaner, sporveje, færgevæsen, omnibus- og fragtkørsel. Motor- og færdselsforhold. Stedligt post- og telegraf- og telefonvæsen. Elektriske anlæg.</p>	Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.
13.	<p>Landbo- og landvæsenforhold. Herunder almindelig landbolovgivning, fæste, forpagtning, udstykning, udskiftning, husmandsbrug, planteavl, husdyravlen, havebrug, landbrugets bierhverv, grundforbedring, skovvæsen. Veterinærvæsenet. Bekæmpelse af skadedyr. Husdyr, voldgift, dyreværn, hundelov. Jagt og fredning af dyr på territoriet. Fiskeri og fredning af fisk på territoriet. Matrikulsvæsen.</p>	Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.
14.	<p>Teater- og biografbevillinger, forlystelser. Indsamlinger og bortlodninger. Strandinger. Hittegods. Giftstoffer, eksplosive stoffer, våben.</p>	Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.

15.	<p>Forsynings- og produktions- og fordelingspørgsmål. Priskontrol, maksimalpriser. Rationeringer, rabat- og tilskudsordninger. Tantieme- og udbyttebegrænsning. Omløben med varer. Regler om stærke drikke. Regler om lukketid. Beværtning og gæstgiveri. Næringsvæsenet. Handels- og foreningsregistre. Skibsregistrering. Mæglere, translatører, dispachører, vejere, målere. Revisorer. Oplagshuse. Kommission, agentur, handelsrejsende. Agentur for udenlandske firmaer. Bogføringsvæsenet. Kreditforeninger o.lign., stedlig forsikringsvirksomhed.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.</p>
16.	<p>Stedligt overformynderi. Tinglysning. Turistvæsen. Ekspropriation til særformål. Bestemmelser om fremstillingen af tryksager. Specielle bestemmelser om særlig tidsregning. Borgerlige ombud. Ligeret for mænd og kvinder.</p>	<p>Sagsområderne er overtaget som særansvarlige.</p>

Hjemmestyrelovens liste B		
Følgende områder gøres til genstand for yderligere forhandling, før der tages endelig stilling til, om og i hvilket omfang de kan anerkendes som særanliggender: [Hjemmestyrelovens § 3]		
Pkt.	Bestemmelse	Status for overtagelse
1.	Folkekirken. Herunder falder hele den kirkelige ordning, ritualerne, kirkens tjenestemænd, deres løn og pension, kirker, kirkegårde, udtrædelse og indtrædelse i folkekirken, menighedsråd, valgmenigheder, sognebåndsløsning. De fra folkekirken afvigende trossamfund, helligdagslovgivningen.	Sagsområderne er overtaget i henhold til overtagelsesloven, jf. nedenfor.
2.	Politiet.	<i>Sagsområdet er fortsat fællesanliggende.</i>
3.	Råstoffer i undergrunden. Radio. Luftfart.	Råstoffer i undergrunden og radio er overtaget som særanliggender. <i>Luftfart er fortsat fællesanliggende.</i>
4.	Jordfonden.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
5.	Import- og eksportkontrol.	Sagsområdet er overtaget som særanliggende.
Sagsområder overtaget i henhold til overtagelsesloven (lov nr. 578 af 24. juni 2005 om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder)		
Sagsområde	Overtagelsesdato	
Medieansvar	11. maj 2006	
Det civile beredskab	1. januar 2007	
Folkekirken og de fra folkekirken afvigende trossamfund	29. juli 2007	
Områderne vedrørende selskabsretten, erhvervsdrivende foreninger og fonde samt årsregnskab	1. januar 2008	
Helligdagslovgivningen	29. juli 2008	
Mål og vægt	29. juli 2008	
Meteorologi	1. april 2009	
Ophavsretten	1. januar 2010	
Formueretten	1. januar 2010	
Strafferetten	1. marts 2010	
Lodsområdet	1. august 2011	

Bilag 2.3

**Lov nr. 578 af 24. juni 2005
om
de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder¹**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Denne lov omfatter samtlige sager og sagsområder, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Loven omfatter ikke følgende sager og sagsområder:

- 1) Statsforfatningen.
- 2) Statsborgerskab.
- 3) Højesteret.
- 4) Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.
- 5) Valuta- og pengepolitik.

§ 2. Sager og sagsområder, som er omfattet af loven, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Sager og sagsområder, der fremgår af den som bilag til loven tilføjede liste I, overgår til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder.

Stk. 3. I det omfang flere sager og sagsområder er anført under samme nummer på den i stk. 2 nævnte liste I, skal de pågældende sager og sagsområder overgå til de færøske myndigheder på samme tidspunkt.

§ 3. De færøske myndigheder har den lovgivende og udøvende magt inden for de sager og sagsområder, der overgår efter § 2.

Stk. 2. De færøske myndigheder overtager de udgifter og reale aktiver, der er direkte forbundet med en sag eller et sagsområde, som overgår.

¹ Loven benævnes sædvanligvis "overtagelsesloven".

§ 4. Domstole, der bliver oprettet af de færøske myndigheder, har den dømmende magt på Færøerne inden for samtlige sager og sagsområder.

§ 5. Bestemmelserne i § 5, § 6, § 10, stk. 2, 2. pkt., og § 13 i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af denne lov.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 2, 4. pkt., i lov om Færøernes hjemmestyre finder tilsvarende anvendelse på sager og sagsområder, der er omfattet af § 2, stk. 1, i denne lov.

§ 6. De færøske myndigheder kan efter aftale med de danske myndigheder overtage Vágar Lufthavn og ansvaret for driften heraf.

§ 7. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

§ 8. Sager, som på tidspunktet for et sagsområdes overgang til de færøske myndigheder er under behandling af en dansk myndighed, færdigbehandles af vedkommende færøske myndighed, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Vedkommende danske myndighed kan i særlige tilfælde og efter aftale med vedkommende færøske myndighed bestemme, at visse nærmere bestemte sager skal færdigbehandles af de danske myndigheder.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005
Under Vor Kongelige Hånd og Segl
MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag

Liste I

- 1) Advokatvirksomhed.
- 2) Folkekirken.
- 3) Formueretten.
- 4) Den industrielle ejendomsret.
- 5) Kriminalforsorgen.
- 6) Luftfart.
- 7) Pas.
- 8) Person-, familie- og arveretten.
- 9) Politiet og anklagemyndigheden samt de hertil knyttede dele af strafferetsplejen.
- 10) Retsplejen, herunder oprettelse af domstole.
- 11) Strafferetten.
- 12) Udlændingeområdet og grænsekontrollen.

Bilag 2.4

Fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, med forbehold af de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, at lægge følgende politiske principper til grund for Færøernes medvirken og inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål:

- I forvaltningen af udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne er det naturligt, at Færøerne medinddrages og har medindflydelse.
- Der er tale om en ægte medinddragelse og medindflydelse med sigte på ligestilling i alle spørgsmål hvor Danmark og Færøerne i fællesskab er inddraget.
- Når sådanne spørgsmål af særlig interesse for Færøerne måtte kræve internationale forhandlinger, er det naturlige udgangspunkt, at Færøernes Landsstyre deltager i sådanne forhandlinger sammen med Danmarks Regering for at gøre færøske synspunkter og interesser gældende.
- Det er naturligt, at Færøernes Landsstyre, hvor dette er foreneligt med folkeretlig praksis, kan være medunderskriver sammen med Danmarks Regering, når sådanne internationale forhandlinger fører til indgåelse af folkeretligt bindende aftaler på rigets vegne.
- Danmarks Regering vil støtte, når det drejer sig om fuldt ud overtagne områder, Færøske anmodninger om at opnå associeret medlemskab i mellemfolkelige organisationer, hvor dette er foreneligt med organisationens grundlæggende regler og ikke rejser særlige statsretlige problemer.
- At denne fælleserklæring og de i bilagene til denne erklæring nedfældede retningslinier for samarbejdet, er foreneligt med Lov om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.²

Fámjin den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

² Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

Bilag 1

I forbindelse med den fælles principerklæring mellem Danmarks Regering og Færøernes Landsstyre om Færøernes inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken fastslås følgende retningslinier for samarbejdet herom:

- Når Udenrigsministeren afgiver redegørelser eller sender dokumenter til Folketingets Udenrigspolitiske Nævn om udenrigs- sikkerhedspolitiske spørgsmål af særlig betydning for Færøerne, gives disse samtidigt til Lagmanden, således at denne under fortrolighed kan orientere Lagtingets Udenlandsnævn herom.
- Når Udenrigsministeriet afgiver redegørelser vedrørende overholdelsen af menneskeretskonventioner til internationale organisationer eller deltager i eksaminationer herom, vil Færøerne i videst muligt omfang bidrage med besvarelse af de dele heraf, der henhører under Færøernes særanliggender og deltage i den danske delegation under møderne i det pågældende internationale forum.
- Med henblik på at sikre samarbejdet om varetagelsen af Færøernes og Kongeriget Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske interesser bedst muligt tilstræbes, at Udenrigsministeren og Lagmanden har regelmæssig kontakt, og at Udenrigsministeren mindst en gang årligt besøger Færøerne med henblik på orientering om udenrigs- og sikkerhedspolitiske emner, og drøftelse af varetagelsen af Færøernes udenrigsinteresser.

I tilknytning til principerklæringen og dette bilag udvides hermed kommissoriet for den i 1997 nedsatte Permanente Embedsmandsgruppe til drøftelse af alle sikkerheds- og udenrigspolitiske spørgsmål af betydning for Færøerne, og som man fra dansk eller færøsk side måtte ønske af bringe op. Kommissoriet vedlægges.

Bilag 2.5

Administrativ samarbejdsaftale mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor

Med det formål at fremme og lette samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor indgås følgende samarbejdsaftale om visse emner af administrativ og organisatorisk karakter:

- Etablering af et Nordatlantisk Sekretariat i Udenrigsministeriet
- Samarbejde på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer
- Etablering af fælles uddannelses- og udvekslingspolitik
- Nedsættelse af et administrativt forum med henblik på afklaring af praktiske spørgsmål

1. Etablering af et Nordatlantisk Sekretariat

1. Der etableres i Udenrigsministeriet et Nordatlantisk Sekretariat bestående af Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål og Udenrigsministeriets rådgiver i Grønlandsspørgsmål. Sekretariatet vil fungere i et kontorfællesskab med Kontoret for Norden, Færøerne og Grønland.
2. Der ansættes i Udenrigsministeriet en rådgiver i Færøspørgsmål efter forhandling med Lagmandens Kontor. Vedkommendes titel vil være Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål.
3. Ud over at yde særlig sagkyndig bistand til Udenrigsministeriets behandling af sager vedrørende Færøerne yder Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål rådgivning til Lagmandens Kontor og øvrige relevante færøske myndigheder.
4. Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål inddrages hurtigst muligt forinden afgørelser træffes i sager der vedrører Færøerne.
5. Udenrigsministeriets rådgiver i Færøspørgsmål kan, efter eget skøn, forelægge sager direkte for Udenrigsministeriets ledelse.

2. Samarbejde på repræsentationerne

1. I henhold til Lov om Færøernes Hjemmestyre § 8, stk. 2, udstationeres medarbejdere på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøer-

nes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder jf. Lov om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler.³ Medarbejderne skal til enhver tid respektere de folkeretlige regler og normer for diplomatisk virksomhed, samt udenrigstjenestens administrative regler og instrukser. Hvis særlige forhold tilsiger det, kan konkrete bestemmelser i Udenrigstjenestens administrative regler og instrukser fraviges under forudsætning af Udenrigsministeriets forudgående accept.

2. De udstationerede medarbejdere er i disciplinære spørgsmål og i henseende til reglerne i Instruks for Udenrigstjenesten og lignende administrative regelsæt underlagt repræsentationschefen. I spørgsmål vedrørende fuldt ud overtagne sagsområder, jf. pkt. 2.1., virker de udstationerede medarbejdere efter instruks fra Lagmandens Kontor, jf. endvidere de i pkt. 2.5. andet afsnit nævnte bestemmelser vedr. EU-repræsentationen. De afgiver i eget navn til Lagmandens Kontor indberetninger og meddelelser om forhold inden for deres arbejdsområde, dog således, at repræsentationschefen holdes underrettet om deres virksomhed. Den stedlige repræsentationschef kan sikre, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes. Repræsentationschefen eller den, som bemyndiges dertil, orienterer løbende de udstationerede medarbejdere om repræsentationens behandling af spørgsmål af betydning vedrørende Færøerne.
3. De udstationerede medarbejdere har som udgangspunkt kontor på den pågældende repræsentation. På anmodning fra Lagmandens Kontor og med værtslandets og Udenrigsministeriets accept kan medarbejdere dog placeres på en anden adresse.⁴
4. Udenrigsministeriet stiller hjælpepersonale, lokaler, telefon, telefax, IT-udstyr og arkivsystem til rådighed for de udstationerede medarbejdere på linje med øvrige udsendte medarbejdere. Adgangen til Udenrigsministeriets centrale U2000-system vil som udgangspunkt være som mellem danske myndigheder generelt. De udstationerede medarbejdere vil i videst muligt omfang blive inddraget i repræsentationens rutiner og procedurer. Det i punkt 4 nævnte administrative forum kan træffe beslutning om at fravige disse bestemmelser.
5. Under forudsætning af det modtagende lands accept anmelder den pågældende repræsentation efter instruktion fra Udenrigsministeriet de udstationerede medarbejdere.

³ Det bemærkes, at Lovforslaget om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler endnu ikke er færdigforhandlet ved underskrivelsen af denne erklæring.

⁴ Denne bestemmelse tilsigter at give Udenrigsministeriet mulighed for at imødekomme et færøsk ønske om udstationering af medarbejdere såfremt det af bl.a. pladmæssige grunde ikke kan lade sig gøre på hensigtsmæssig måde i det eksisterende kancelli. En forudsætning herfor er imidlertid at der kan findes en økonomisk og praktisk forsvarlig løsning, samt at lokalene ud fra sikkerhedsmæssige og andre hensyn er anvendelige som kancelli. Det forudsættes at lokalene i enhver henseende fremtræder som en del af Kongeriget Danmarks repræsentation, også med hensyn til skiltning, flagning, m.m.

bejdere diplomatisk på et niveau svarende til deres charge med titel af ”Repræsentant for Færøernes Landsstyre”⁵. De udstationerede medarbejdere kan efter Lagmandens Kontors anmodning i muligt omfang sideanmeldes i andre lande og/eller organisationer.

For så vidt angår medarbejdere udstationeret af Lagmandens Kontor ved den bilaterale ambassade i Bruxelles, indebærer aftalen ikke nogen ændret tilknytning. Det forudsættes, at der fortsat er nær kontakt mellem pågældende og EU-repræsentationen med henblik på at sikre den fornødne koordination.

6. På repræsentationer med udsendte medarbejdere fra Lagmandens Kontor markeres dette på passende vis med skiltning, flagning m.m. De praktiske foranstaltninger i forbindelse hermed afklares i det under pkt. 4 nævnte administrative forum.
7. Medarbejdernes udsendelse vil normalt have en varighed af op til 3 år, men varigheden vil være bestemt under hensyntagen til opgavernes løsning.
8. Omkostningerne ved udstationeringen afholdes af Lagmandens Kontor i overensstemmelse med principperne i Udenrigsministeriets specialattachéordning. Medarbejdernes udstationering, herunder de økonomiske forhold, sker, med mindre andet aftales, i overensstemmelse med de vilkår, der er fastlagt i reglerne om specialattachéordningen.

3. Etablering af fælles uddannelses- og udvekslingsordning

1. Lagmandens Kontor og Udenrigsministeriet etablerer en fælles uddannelses- og udvekslingspolitik med henblik på at sikre de bedst mulige uddannelsesmuligheder og sikre en gensidig udveksling af medarbejdere mhp. ikrafttræden per 1. september 2005 eller snarest muligt derefter.
2. De nærmere retningslinier for den fælles uddannelses- og udvekslingspolitik drøftes i det under pkt. 4 nævnte administrative forum.

4. Administrativt forum

1. Med henblik på at drøfte spørgsmål af administrativ karakter, herunder de under punkt 2. og 3 nævnte spørgsmål, samt spørgsmål om fortolkning af denne aftale nedsættes et administrativt forum i form af et udvalg under ledelse af chefen for

⁵ Det er en forudsætning for optagelse på den diplomatiske liste, at medarbejderen er anmeldt med anerkendt titel, f.eks. ministerråd.

Udenrigsministeriets Fællessekretariat og Chefen for Lagmandens Kontors Administrationsafdeling.⁶

2. Udvalgets sekretariatsfunktion varetages af Udenrigsministeriets kontor for Norden, Færøerne og Grønland i samarbejde med Fællessekretariatet
3. Udenrigsministeriet og Lagmandens Kontor udpeger hver 3 medarbejdere til udvalget.
4. Udvalget mødes mindst én gang hvert år, skiftevis i København og Tórshavn.

5. Afsluttende bestemmelser

1. Aftalen kan opsiges af Udenrigsministeriet eller Lagmandens Kontor med 6 måneders varsel til den 1. i en måned.

Fámjin, den 29. marts 2005

Udenrigsminister Per Stig Møller

Lagmand Jóannes Eidesgaard

⁶ Spørgsmål om eventuel tildeling af diplomatpas til medarbejdere under Lagmandens Kontors udenrigsafdeling kan bringes op i det administrative forum.

Bilag 2.6

**Lov nr. 579 af 24. juni 2005
om
Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler**

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Denne lov bygger på en overenskomst mellem Færøernes landsstyre og den danske regering som ligeværdige parter.

§ 1. Færøernes landsstyre kan med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer forhandle og indgå folkeretlige aftaler, herunder forvaltningsaftaler, som fuldt ud angår overtagne sagsområder.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse ved forhandling og indgåelse af folkeretlige aftaler, som vedrører både Færøerne og Grønland. Efter beslutning af såvel Færøernes landsstyre som Grønlands landsstyre kan de to landsstyrelser dog handle i forening ved folkeretlige aftaler i overensstemmelse med bestemmelserne i denne lov.

Stk. 3. Folkeretlige aftaler, der er indgået efter stk. 1 og stk. 2, 2. pkt., kan opsiges efter de samme bestemmelser.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1-3 omfatter ikke folkeretlige aftaler, som berører forsvars- og sikkerhedspolitikken, samt folkeretlige aftaler, som skal gælde for Danmark, eller som forhandles inden for en mellemfolkelig organisation, hvoraf Kongeriget Danmark er medlem.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-3 begrænser ikke de danske myndigheders forfatningsmæssige ansvar og beføjelser vedrørende forhandling, indgåelse og opsigelse af folkeretlige aftaler, herunder aftaler, der er omfattet af stk. 1-3.

§ 2. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 1, indgås på rigets vegne af Færøernes landsstyre under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne. Folkeretlige aftaler i medfør af § 1, stk. 2, 2. pkt., indgås af Færøernes landsstyre og Grønlands landsstyre i forening under betegnelsen Kongeriget Danmark, for så vidt angår Færøerne og Grønland. Om nødvendigt kan andre lignende betegnelser fastlægges i medfør af stk. 2, 2. pkt.

Stk. 2. Nærværende lov forudsætter et nært samarbejde mellem den danske regering og Færøernes landsstyre med henblik på, at Kongeriget Danmarks samlede interesser ikke tilsidesættes, og at regeringen underrettes om påtænkte forhandlinger, inden disse påbegyndes, og om forløbet af forhandlingerne, inden folkeretlige aftaler indgås eller opsiges. Re-

geringen fastlægger efter forhandling med Færøernes landsstyre de nærmere rammer for samarbejdet.

§ 3. Ved ansættelse af repræsentanter for Færøernes landsstyre på Kongeriget Danmarks udenrigsrepræsentationer til varetagelse af Færøernes interesser, som fuldt ud angår overtagne sagsområder, finder § 8, stk. 2, i lov om Færøernes hjemmestyre tilsvarende anvendelse.

§ 4. Hvor internationale organisationer åbner adgang for, at andre enheder end stater og sammenslutninger af stater kan opnå medlemskab i eget navn, kan regeringen efter anmodning fra Færøernes landsstyre beslutte at indgive eller støtte en ansøgning herom for Færøerne, hvor dette er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status.

§ 5. Loven træder i kraft den 29. juli 2005.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 2005

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/Anders Fogh Rasmussen

Bilag 3.1 Gennemsnitshyrer i fiskeriflåden 2012-2016

	Fiske- dage	Fiske- parter	Ferie- godtg.	Dag- støtte	Mind- steløn	Års- hyre	Hyre pr. dag	Æn- dring
	----- 1.000 kr. -----						-- Kr. --	-- Pct. --
<i>Ferskfiskelineskibe</i>								
2012.....	228	216	29	0	22	267	1.171	-1,3
2013.....	215	194	27	0	32	253	1.177	0,5
2014.....	218	233	31	0	22	286	1.312	11,5
2015.....	230	265	34	0	22	320	1.391	6,0
2016.....	245	270	37	0	38	345	1.408	1,2
<i>Fryselineskibe</i>								
2012.....	-	-	-	-	-	-	-	-
2013.....	-	-	-	-	-	-	-	-
2014.....	237	317	40	0	15	372	1.568	-
2015.....	213	474	57	0	1	532	2.498	59,3
2016.....	225	467	56	0	4	527	2.342	-6,2
<i>Små ferskfisketrawlere</i>								
2012 ¹⁾	234	362	45	0	11	418	1.783	-8,0
2013 ¹⁾	229	325	41	0	14	380	1.663	-6,7
2014 ¹⁾	213	299	37	0	12	348	1.635	-1,7
2015.....	121	90	12	0	12	114	942	-42,4 ¹⁾
2016.....	269	219	35	0	75	329	1.223	29,8
<i>Store ferskfisketrawlere</i>								
2012.....	225	362	44	0	5	411	1.827	-0,2
2013.....	205	290	36	0	12	338	1.649	-9,7
2014.....	206	366	45	0	5	416	2.019	22,4
2015.....	204	393	48	0	8	449	1.201	9,0
2016.....	210	425	51	0	4	480	2.286	3,9
<i>Partrawlere</i>								
2012.....	234	362	45	0	11	418	1.786	-19,4
2013.....	229	325	41	0	14	380	1.659	-7,1
2014.....	213	299	37	0	12	348	1.634	-1,5
2015.....	237	396	48	0	6	450	1.900	16,3
2016.....	245	403	49	0	8	460	1.878	-1,2
<i>Industrifisketrawlere</i>								
2012.....	167	713	86	0	7	806	4.826	-21,2
2013.....	193	737	90	0	12	839	4.347	-9,9
2014.....	146	618	75	0	10	703	4.815	10,8
2015.....	194	1.075	129	0	0	1.204	6.207	28,9
2016.....	129	744	90	0	2	836	6.481	4,4

	Fiske- dage	Fiske- parter	Ferie- godtg.	Dag- støtte	Mind- steløn	Års- hyre	Hyre pr. dag	Æn- dring
	----- 1.000 kr. -----						-- Kr. --	-- Pct. -
<i>Notskibe</i>								
2012.....	191	1.277	154	0	2	1.433	7.503	-17,5
2013.....	207	1.302	156	0	2	1.460	7.053	-6,0
2014.....	222	1.417	171	0	8	1.596	7.189	1,9
2015.....	207	1.532	184	0	4	1.720	8.311	15,6
2016.....	195	1.710	206	0	8	1.924	9.867	18,7
<i>Fiskeskibe på makrelfangst</i>								
2012.....	-	-	-	-	-	-	-	-
2013.....	-	-	-	-	-	-	-	-
2014.....	31	127	15	0	1	144	4.617	-
2015.....	21	118	14	0	2	134	6.397	38,6
2016.....	10	91	11	0	0	102	10.200	59,4
<i>Rejjetrawlere</i>								
2012.....	323	836	100	0	0	936	2.898	5,7
2013.....	247	625	75	0	2	702	2.842	-1,9
2014.....	240	731	88	0	6	826	3.442	21,1
2015.....	253	925	111	0	0	1.036	4.096	19,0
2016.....	203	488	58	0	0	546	2.690	-34,3
<i>Filetproducerende fabrikstrawlere på langfart</i>								
2012.....	294	836	101	0	4	941	3.201	-13,5
2013.....	195	550	66	0	2	619	3.174	-0,8
2014.....	233	843	101	0	2	946	4.060	27,9
2015.....	269	1.092	131	0	2	1.225	4.555	12,2
2016.....	242	932	112	0	1	1.045	4.318	-5,2
<i>Garnfiskeriskibe (fangst af havtaske/bredflab og hellefisk)</i>								
2012.....	207	356	44	0	13	413	1.995	25,9
2013.....	258	355	45	0	23	424	1.643	-17,6
2014.....	237	269	37	0	38	345	1.456	-11,4
2015.....	205	293	38	0	0	357	1.740	19,5
2016.....	274	514	63	0	7	584	2.131	22,5
<i>Skibe på fangst efter guldlaks</i>								
2012.....	132	264	32	0	0	296	2.250	-6,6
2013.....	156	358	43	0	0	401	2.578	14,6
2014.....	132	281	34	0	1	316	2.390	-7,3
2015.....	153	401	48	0	0	449	2.935	22,8
2016.....	164	379	46	0	0	425	2.591	-11,7

Kilde: Hagstova Føroya og Fiskimannafelagið Anm. ¹⁾ Tallene vedr. 2012 – 2014 for små ferskfisketrawlere er fra Fiskimannafelagið mens resten er fra Hagstova Føroya. Tallene er ikke umiddelbart sammenlignelige.

Bilag 3.2. Færøernes pelagiske kvoter 2016-2017

	2016		2017	
	Pct. ¹⁾	Tons	Pct. ¹⁾	Tons
<i>Kyststatsaftale</i>				
Makrel ¹⁾	12,6	112.892	12,6	128.655
Rødfisk ²⁾	6,73	572	6,73	505
<i>Autonom kvote</i>				
Atlanto- skandisk/Nordhavssild		56.087		125.597
Blåhvilling		275.832		476.901

1) Kyststaterne FO, EU og NO indgik i 2014 en fem årig aftale.

2) I 2011 blev kyststaterne FO, GL og IS sammen med EU og NO enige om en fordeling af rødfisken i Irmin-gerhavet for årene 2011-2014, som fortsætter i 2015, 2016 og 2017.

Kilde: Fiskimálaráðið

Bilag 4.1 Ledigheden på Færøerne januar 2010 – juli 2017

	Registrerede le- dige	Registrerede fuldtidsledige	Ledige i pct. af arbejdsstyrken	Sæsonkorr. le- dighed i pct.
<i>2010</i>				
Januar	1.718	1.530	5,6	5,2
April	1.839	1.663	6,1	5,8
Juli.....	1.679	1.519	5,6	5,8
Oktober	1.568	1.424	5,3	5,6
<i>2011</i>				
Januar	2.328	2.122	7,9	7,4
April	2.133	1.949	7,3	6,9
Juli.....	1.930	1.748	6,6	6,9
Oktober	1.863	1.687	6,5	7,0
<i>2012</i>				
Januar	2.021	1.841	7,1	6,6
April	1.777	1.598	6,0	5,7
Juli.....	1.629	1.412	5,2	5,4
Oktober	1.433	1.268	4,7	5,1
<i>2013</i>				
Januar	1.539	1.364	5,0	4,7
April	1.526	1.331	4,9	4,6
Juli.....	1.344	1.157	4,2	4,4
Oktober	1.210	1.039	3,8	4,2
<i>2014</i>				
Januar	1.374	1.213	4,5	4,2
April	1.299	1.132	4,2	4,0
Juli.....	1.167	1.021	3,8	3,9
Oktober	983	848	3,1	3,4
<i>2015</i>				
Januar	1.119	972	3,5	3,2
April	1.026	896	3,2	3,1
Juli.....	900	804	2,9	3,0
Oktober	721	614	2,2	2,4
<i>2016</i>				
Januar	1.020	894	3,2	2,9
April	964	854	3,0	2,9
Juli.....	967	898	3,2	3,2
Oktober	873	749	2,7	2,9
<i>2017</i>				
Januar	954	784	2,8	2,5
April	771	744	2,6	2,5
Juli.....	790	710	2,5	2,6

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 5.1 Færøernes eksport af varer 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----				
Torsk	453	516	544	717	690
Kuller	62	68	97	98	100
Sej	420	331	315	363	319
Laks	1.823	2.456	2.951	2.805	3.662
Ørred	0	3	0	0	0
Blåhvilling.....	173	152	123	161	176
Sild	329	410	291	484	402
Makrel.....	827	814	884	854	996
Rejer.....	103	62	104	127	118
Andre fiskearter.....	846	987	870	1.102	1.216
<i>I alt fisk og skaldyr.....</i>	<i>5.036</i>	<i>5.801</i>	<i>6.180</i>	<i>6.711</i>	<i>7.680</i>
Andre varer (ekskl. skibe mv.)...	173	199	176	120	120
<i>I alt (ekskl. skibe mv.).....</i>	<i>5.209</i>	<i>6.000</i>	<i>6.356</i>	<i>6.831</i>	<i>7.800</i>
Skibe, fly mv.....	306	104	12	51	222
<i>I alt.....</i>	<i>5.515</i>	<i>6.104</i>	<i>6.368</i>	<i>6.883</i>	<i>8.022</i>

Kilde: Hagstova Føroya

Bilag 6.1 Statens drifts- og anlægsudgifter på Færøerne 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	Mio. kr.					
<i>Tilskud i alt:</i>	717,7	723,3	728,7	726,3	734,2	732,3
Bloktilskud ¹⁾	615,5	624,1	632,2	635,4	641,8	641,8
Tilskud fra bonuspuljen ²⁾	8,0	8,1	8,2	8,2	8,3	8,3
Krigspensioner ³⁾	47,9	42,4	39,5	33,3	28,8	24,1
Lærerpensioner ⁴⁾	22,5	24,4	24,0	22,9	25,8	26,9
Andre pensioner	23,8	24,3	24,8	26,5	29,5	31,2
<i>Drift statslige institutioner</i>	321,4	351,9	253,5	269,3	264,2	279,2
Rigsombuddet ⁵⁾	10,6	12,6	10,8	10,5	11,9	10,6
Landslæggen ⁶⁾	2,0	2,0	2,1	2,1	1,5	1,5
Forsvaret	194,6	221,5	126,8	130,7	129,1	144,3
Dommerembedet ⁷⁾	12,5	10,3	12,4	19,0	15,4	16,9
Politi- og Arrestvæsen ⁸⁾	97,0	102,0	98,1	104,0	102,1	101,5
Søfartsstyrelsen ⁹⁾	2,8	2,6	2,9	2,7	3,2	3,5
Kort- og Matrikelstyrelsen ¹⁰⁾	1,2	-	-	-	-	-
DMI ¹¹⁾	-	-	0,2	-	-	-
GEUS ¹²⁾	0,5	0,4	-0,1	0,0	0,1	0,0
Statens Kunstfond	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Geodatastyrelsen ¹³⁾	0,1	0,4	0,2	0,2	0,7	0,8
<i>I alt</i>	1.039,9	1.075,2	982,2	995,6	998,4	1.011,5

- 1) Bloktilskuddet blev fra 2002 reduceret med 366,4 mio. kr. som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne offentlig forsorg og skolevæsenet som særanliggende 1. januar 2002. Bloktilskuddet blev herefter fastfrosset til 615,5 mio. kr. årligt til og med 2011. Fra 2012 til og med 2015 er bloktilskuddet igen blevet reguleret i overensstemmelse med det generelle pris- og lønindeks på statens driftsbudget. Der er indgået aftale mellem regeringen og landsstyret, om at bloktilskuddet fra 2016 til 2019 skal fastholdes nominelt uændret på 641,8 mio. kr. pr. år. Se afsnit 6.1 for mere om bloktilskuddet.
- 2) Som led i den kommunale finansieringsreform i Danmark i 2007 blev bonuspuljen nedlagt og overført til regionernes bloktilskud med fradrag af Færøernes og Grønlands andel af bonuspuljen. Færøernes andel beløb sig til 7,3 mio. kr. i 2007. Beløbet reguleres med det generelle pris- og lønindeks på statens driftsbudget og overføres til Færøernes hjemmestyre.
- 3) Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter hædersgaver og krigsskadeerstatninger. 158 personer modtog erstatning i 2016 i forhold til 410 personer i 2008. Beløbet for 2013 er inkl. statens udgifter på i alt 2.470.000 kr. til en ekstra hædersgave på 10.000 kr. til 247 færøske fiskere eller deres efterladte i anledning af 70-året for bruddet med den tyske besættelsesmagt. 155 personer modtog hædersgave i 2016.
- 4) Fra 1. juli 1997 overgik de tjenestemandsansatte lærere til færøsk tjenestemandsoverenskomst. Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenestemandspensionslovgivning. Staten refunderer fortsat 80 pct. af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1. januar 1988.
- 5) Den højere udgift i 2012 skyldes, at Rigsombuddet i 2012 solgte tjenesteskibet M/S Thorshavn til en pris der lå 2,5 mio. kr. under den bogførte værdi.

- 6) Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter der er afholdt heraf.
- 7) Stigningen i udgifterne for 2014 og 2015 i forhold til tidligere år kan bl.a. forklares ved øgede udgifter til fri proces.
- 8) Opgørelsen er inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne, der i 2016 udgjorde 14,4 mio. kr.
- 9) Søfartsstyrelsens omkostninger til fyr på Færøerne.
- 10) Udgifter vedr. søopmåling, der er overført fra Farvandsvæsenet.
- 11) Vejrtjenesten er pr. 1. april 2009 overtaget af de færøske myndigheder.
- 12) GEUS nedlagde sin afdeling på Færøerne i 2001. I henhold til samarbejdsaftale med Jarðfeingi (Færøernes Geologiske Undersøgelser) af 28. januar 1999 koordineres GEUS' projekter på Færøerne med Jarðfeingi.
- 13) Geodatastyrelsens opgaver lå før 1. januar 2012 hos Kort- og Matrikelstyrelsen. Udgifterne vedrører hovedsageligt udgifter til søkortlægning for Færøerne. Udgifterne er væsentligt højere end normalt i 2015 og 2016 i forbindelse med topgrafisk kortlægning af Færøerne, som forventes afsluttet ved udgangen af 2017.

Anm.: Bygningsstyrelsens udgifter fra centrale puljer er ikke medtaget i opgørelsen.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutioner samt finanslove.

Bilag 9.1 Landskassens udgifter til socialvæsen 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
	----- Mio. kr. -----			
<i>Familier og børn</i>	77,8	30,6	32,9	33,4
Børneforsorg ¹⁾	1,2	2,3	1,7	1,4
Børne- og ungeinstitutioner ⁴⁾	24,0	2,2	1,5	1,8
Personlig støtte til børn ⁴⁾	25,1	-	-	-
Sundhedspleje ²⁾	11,4	12,4	12,5	12,9
Andet.....	16,1	13,8	17,2	17,4
<i>Sygdom</i>	47,8	46,8	56,6	54,9
Dagpenge ved sygdom.....	47,8	46,8	56,6	54,9
<i>Alderdom</i>	861,7	886,4	543,4	520,7
Folkepension.....	469,8	484,8	508,2	487,7 ⁵⁾
Plejehjem ³⁾	211,2	-	-	-
Hjemmehjælp ³⁾	137,2	359,4	4,5	1,8
Andet.....	43,4	42,2	30,8	31,2
<i>Funktionshæmmede</i>	459,1	530,6	528,3	567,4
Førtidspension.....	265,3	264,7	257,0	261,1
Særforsorg.....	114,1	220,6	240,9	265,0
Færing på institutioner i Danmark.....	15,6	17,8	2,8	12,4
Personlig assistance ⁴⁾	42,8	-	-	-
Andet.....	21,4	27,5	27,4	28,9
<i>Forsorg</i>	128,0	126,9	121,5	122,4
<i>Arbejdsfremmende tiltag</i>	27,4	40,9	48,5	53,3
<i>Administration</i>	58,3	56,4	56,3	59,6
<i>Andre udgifter</i>	5,8	7,8	9,6	9,0
<i>Udbygning m.v.</i>	18,3	50,7	29,9	28,8
I alt	1.684,1	1.777,1	1.427,2	1.449,6

1) Kommunerne administrerer og finansierer børneforsorgen. Udgift er til styret for Hovedbørneværn og enkelte institutioner.

2) Området hører under Landsstyremrådet for Sundhedsanliggender.

3) Udgifter til ældreområdet vedr. bosteder og hjælp er samlet i forberedelsen til overdragelse af opgaven til kommunerne i 2015

4) Udgifter er siden 2014 samlet under socialforvaltningens indsats inden for særforsorgen (Trivnaðarøkið)

5) Udgiften til folkepension (grundbeløbet) blev reduceret, og den solidariske arbejdsmarkedspension blev øget. En part af pensionsudgiften blev derved flyttet ud af landsregnskabet.

Kilde: Almannaáráðið. Anm: Forskel i sum og de underliggende poster skyldes afrunding.

Bilag 10.1 Sygehusenes kapacitet og belægning 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Antal sengepladser:</i>	227	227	215	215	198
Landssygehuset.....	167	167	161	161	140
Klaksvík sygehus	36	36	28	28	32
Suðuroy sygehus	26	26	26	26	26
<i>Antal indlæggelser:</i>	11.231	11.583	11.46	11.506	11.506
Landssygehuset.....	8.564	8.988	9.071	9.200	9.601
Klaksvík sygehus	1.570	1.593	1.366	1.306	1.361
Suðuroy sygehus	1.097	987	976	1.031	899
<i>Antal sengedage:</i>	53.616	68.688	59.416	57.419	57.419
Landssygehuset.....	41.416	55.672	47.376	44.913	44.913
Klaksvík sygehus	6.540	7.577	5.587	6.528	6.528
Suðuroy sygehus	5.660	5.439	6.453	5.978	5.978
<i>Gennemsnitlig antal sengedage pr. patient: ...</i>	4,8	5,9	5,2	5,0	5,0
Landssygehuset.....	4,8	6,2	5,2	4,9	4,9
Klaksvík sygehus	4,2	4,8	4,3	5,0	5,0
Suðuroy sygehus	5,2	5,4	5,9	5,9	5,9
<i>Gennemsnitlig belæg- ningsprocent: ¹⁾</i>	64,1	82,9	75,7	73,2	73,2
Landssygehuset.....	67,9	91,3	88,6	76,4	76,4
Klaksvík sygehus	49,9	57,7	42,5	63,9	63,9
Suðuroy sygehus	59,8	57,3	68,0	63,0	63,0

1) Der er ikke taget højde for ferielukning

Kilde: Heilsu- og Innlendismálaráðið

Bilag 10.2 Sygehusenes nettoudgifter 2012-2016, mio. kr., netto.

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Sygehuses drift:</i>	548	552	575	609	632
Landssygehuset	387	388	403	425	453
Klaksvík sygehus	62,6	62,6	64,8	65,5	67,6
Suðuroy sygehus	52,0	53,0	54,1	56,5	58,5
Andre sygehuskonti ¹⁾	46,9	48,6	53,2	61,6	52,8
<i>Anlægsudgifter:</i>	27,9	35,3	31,6	25,6	27,7
<i>Behandling i udlandet²⁾</i>	145,1	149,7	137,2	153,9	159,1
I alt.....	721,5	737,2	743,9	788,1	818,7

1) Medikoteknik, Deildin fyri arbeiðs- og almannaheilsu (sundhedsforskning), Hvilehjemmet Naina, Særlig sygehusmedicin (fra 2011).

2) Inkl. transport og ophold

Kilde: Heilsu- og Innlendismálaráðið.

Bilag 10.3 Sygehusenes personale 2016, årsværk

	Lands- sygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	82	8	8
Sygeplejersker	296	46	33
Personale med anden pleje- uddannelse ¹⁾	45	7	9
Personale med anden sundhedsfag- lig udd. ²⁾	122	27	26
Administrativt personale	135	14	12
Andet personale ³⁾	94	18	20
I alt	774	120	108

1) Primært Almanna- og Heilsurøktarafelagið og Føroya Psykiatريفelag og Heilsuhjálparafelag Føroya

2) Primært Sjúkraflutningsstarvsfólk, Bioanalytikarafelagið, Føroyskir Ergo- og Fysioterapeutar, Kost- og Føðslufelagið og Akademikarafelag Føroya (AKF)

3) Primært Arbeiðsmannfeløg og arbeiðskvinnufeløg

Anm.: Data er optalt ud fra fagforeningskontrakt, som personer er lønnet ud fra. Forskelle kan derfor forekomme i fald deres jobindhold fraviger.

Kilde: Gjaldstovans løndatavarehus.

Bilag 12.1 Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Antal -----				
Forbrydelser mod off. myndigheder mv. (kap. 14 og 15).....	21	33	35	22	18
Forbrydelser i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17).....	7	6	4	4	12
Forbrydelser vedr. penge (kap. 18)	1	0	0	0	0
Forbrydelser vedr. bevismateriale bl.a. dokumentfalsk (kap. 19).....	2	6	4	19	2
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20).....	11	6	2	8	5
Forbrydelser i familieforhold (kap. 23).....	1	0	0	0	0
Forbrydelser mod kønssædeligheden bl.a. voldtægt (kap. 24)	28	24	25	26	22
Forbrydelser mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold (kap. 25)	81	94	90	101	80
Forbrydelser mod den personlige frihed (kap. 26)	0	1	2	0	2
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27) ..	43	55	39	39	63
Indbrudstyveri (§ 276)	40	59	39	42	65
Tyverier i øvrigt (§ 276).....	192	210	199	155	143
Andre berigelsesforbrydelser bl.a. bedrageri (kap. 28 i øvrigt).....	15	16	16	10	16
Hærværk (§ 291)	225	180	208	161	158
Brugstyveri (§ 293).....	30	47	37	23	18
Andre formuekrænkelser bl.a. hotelbedrageri (kap. 29 i øvrigt).....	2	1	0	0	1
I alt	699	738	700	610	605

Kilde: Landfogeden på Færøerne

Bilag 12.2 Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt politiets virksomhed i øvrigt 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Antal -----				
Overtrædelse af arbejderbeskyttelsesloven.....	10	8	18	16	16
Overtrædelse af brandloven	0	0	7	0	9
Overtrædelse af dyreværnsloven.....	1	0	2	3	2
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer	47	77	96	107	100
Overtrædelse af told-, skatte- og spirituslovgivning.....	1	1	0	0	0
Overtrædelse af våbenloven.....	11	9	17	17	17
Overtrædelser af udlændingeloven	17	10	15	31	21
Færdselsuheld	670	590	551	619	474
-heraf med personskade	30	32	31	33	27
Sigtelser for overtrædelse af færdselslovens § 15 (medicin mv.) og § 16 (spiritus-/promillekørsel).....	115	126	117	107	117
Øvrige overtrædelser af færdselsloven (sigtede personer).....	2.044	1.891	2.653	1.806	3.175
Ansøgninger om opholdstilladelse	433	421	422	736	832
Trawlersager (overtrædelser af fiskerilovgivningen)	9	6	5	11	8
Udtrykninger i alt	3.614	3.881	4.139	3.665	3.975
Indsatte til afsoning, herunder vare-tægtsfængsling	123	102	82	82	71
Afsoningsdage.....	3.074	3.876	3.403	3.483	3.026
Detentionsanbragte, spirituspåvirkede	92	65	50	35	22
Fogedsager	1.404	875	983	638	0
Fredningssager	65	82	64	89	94
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	288	342	338	326	367
Borgerlige vielser.....	8	11	12	15	8

Kilde: Landfogeden på Færøerne

Bilag 12.3 Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
	----- Antal -----				
Statsadvokatsager.....	227	161	255	230	337
<i>Politisager:</i>					
Afgjort udenretlig.....	121	205	183	96	186
Afgjort indenretlig.....	290	282	269	238	269
Ankesager	25	12	11	17	11
Idømte/vedtagne bøder.....	2.306	2.608	3.033	2.160	3.340
	----- 1.000 kr. -----				
Idømte/vedtagne bøder.....	4.281	5.680	3.392	3.690	5.111

Kilde: Landfogeden på Færøerne